

 112

ODBORNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

rok 2002

Ročník I

112

ODBORNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

20 Kč • ROČNÍK I • ČÍSLO 1/2002

**SILNICE
UZAVŘENA!
ZÁVĚJE**

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Integrovaným záchranným systémem se rozumí koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

■ Základní složky integrovaného záchranného systému:

Hasičský záchranný sbor ČR
a jednotky požární ochrany,
zařazené do plošného pokrytí

Zdravotnická
záchranná služba

Policie ČR

■ Ostatní složky integrovaného záchranného systému:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ostatní záchranné sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví,
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- zařízení civilní ochrany,
- neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

ČÍSLA TÍSŇOVÉHO VOLÁNÍ

VOLEJTE

V PŘÍPADĚ

ZABEZPEČUJE

150

ohrožení osob nebo majetku
(požár, průmyslová havárie
nebo živelní pohroma)

Hasičský záchranný sbor ČR

155

ohrožení života osob
(popř. je-li vážně ohroženo
jejich zdraví)

**Zdravotnická záchranná
služba**

158

že jste svědky nebo účastníky
dopravní nehody, případně
spáchání trestného činu

Policie ČR

Vydává:

MV-generální ředitelství HZS ČR
Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

Redakce:

šéfredaktor

kpt. Dr. Jaroslav Vykoukal 02/614 241 80
redaktoři

kpt. Josef Nitra 02/614 24 156
ppor. Mgr. Karel Švanda 02/614 24 210
nstržm. Jana Šuleková 02/614 24 437
stržm. František Landsmann 02/614 24 156

Sídlo:

Na Perštýně 11, Praha 1
korespondenční adresa:
MV-generální ředitelství HZS ČR
redakce
Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
fax: 02/614 24 211

Redakční rada:

plk. JUDr. Zoltán Szaszo - předseda
plk. Ing. Lubomír Pešek - místopředseda
pplk. Ing. Petr Berglowiec
por. Ing. Tomáš Hradil
por. Ing. Lakis Jordanidis
plk. Ing. Ladislav Karda
RNDr. Petr Linhart, CSc.
npor. Ing. Jaromír Lipovčan
JUDr. Vladimír Mühlfeit
RNDr. Danuše Procházková, CSc.
mjr. Ing. Luděk Prudil
por. Ing. Zdeněk Ráž
Ing. Luboš Votípka
plk. Jan Žizka

Grafická úprava, litografie, distribuce a předplatné:

ASPEKT studio, Hádkova 175, 261 01 Příbram I
korespondenční adresa:
ASPEKT studio, P.O.BOX 95, 261 81 Příbram I
tel: 0306/629 005, fax: 0306/632 994
e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Tisk:

RETIP s.r.o. reprodukční a tiskový podnik
Stolín 51, 549 41 Červený Kostelec

Inzerce:

Inzerce přijímá redakce

Povoleno MK ČR pod číslem E-132 94

ISSN: 1213-7057

Vychází 4 x ročně

Cena: 20 Kč. Roční předplatné 80 Kč.

Redakční uzávěrka: 31. ledna 2002

Číslo 1/2002 vychází 18. února 2002

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.
Redakční úprava článků vyhrazena. Články jsou lektorovány.

Internetová podoba časopisu připravena ve spolupráci s oddělením webové prezentace odboru tisku a public relations MV ČR.

Foto na titulní straně:

Ondřej Šlambora, Noviny Rychnovska

Obsah

POŽÁRNÍ OCHRANA

Součinnost v oblasti požární prevence 7

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Tísňové volání v České republice 4

Mravenčí práce železniční policie 8

Co trápí zdravotnické záchranáře 10

Vojáci v pořádkové policii 23

OCHRANA OBYVATELSTVA

Krizové štáby orgánů veřejné zprávy 12

Příprava obyvatelstva k sebeochraně 14

Ochrana člověka na školách 16

Prospědky dekontaminace k ochraně obyvatelstva 18

INFORMACE

Povodeň je, když..... 20

Civilní nouzové plánování ve světě 24

Projekt Bezpečná lokalita 26

Modernizace operačního a informačního střediska

Dne 18. prosince 2001 byly ukončeny práce, spojené s dobudováním operačního a informačního střediska MV-generálního ředitelství HZS ČR (OPIS) a zasedací místnosti v budově Na Perštýně v Praze.

Na pracovišti OPIS bylo provedeno rozšíření silnoproudých rozvodů a rozvodů pro datový a telefonní signál, kamerový systém a hlasové záznamové zařízení. Byla dobudována technologická místnost, do které byla umístěna podstatná část technologie operačního a informačního střediska.

Zasedací místnost byla upravena tak, aby v ní mohl, v případě nebezpečí vzniku nebo vzniku mimořádných událostí, zasedat štáb generálního ředitelství HZS ČR. Místnost byla dále vybavena ozvučovací a projekčním zařízením.

Ing. Zdeněk MERTA, foto Milan VÁVRŮ

Tísňové volání v České republice

Tísňovým voláním se podle telekomunikačního zákona rozumí bezplatná volba čísel, která jsou stanovena v číslovacím plánu a uvedena v telefonních seznamech a která je nutno pro záchranu životů, zdraví a majetku zpřístupnit.

Telefon je nejběžnějším telekomunikačním zařízením, které se, mimo jiné, používá také k přivolání pomoci. Aby bylo garantováno, že pomoc bude přivolána vždy, musí být:

- stanovena přesná pravidla pro činnost telefonních operátorů,
- funkční integrovaný záchranný systém.

Pravidla v celé oblasti telekomunikací vymezují:

- zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů (dále jen „telekomunikační zákon“)
- opatření Českého telekomunikačního úřadu.

Telekomunikační zákon stanoví:

- způsob směřování tísňového volání mezi telefonními operátory [telefonní operátoři směřují tísňové volání na poskytovatele univerzální služby, která jednotně směřuje na základní složky integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“)],
- bezplatný a nepřetržitý přístup uživatelů k číslům tísňového volání,
- bezplatné přepojování hovorů tísňového volání v rámci IZS,
- bezplatné připojení a provozování koncových bodů pro příjem tísňového volání na příslušných pracovištích základních složek IZS,
- povinnost poskytovat držitelům čísel tísňového volání identifikační údaje o účastnících při tísňovém volání (identifikace adresy telefonní stanice v pevné síti, případně identifikace polohy mobilního telefonu),
- zákaz znemožnění identifikace čísla při tísňovém volání,
- sankce při zlomyslném volání prostřednictvím tísňového volání.

Pravidla přenosu

Podrobnosti o způsobu zabezpečení přenosu tísňového volání v telekomunikačních sítích držitelů telekomunikačních licencí stanoví opatření Českého telekomunikačního úřadu č. OÚ-3/S/2000 (text opatření je k dispozici na www.ctu.cz). V něm se mimo jiné uvádí:

- Pro tísňová volání k operačním pracovištím základních složek IZS stanoví číslovací plán vydaný Českým telekomunikačním úřadem čísla :
 - a) 112 jednotné evropské číslo tísňového volání - Hasičský záchranný sbor ČR,
 - b) 150 Hasičský záchranný sbor ČR,
 - c) 155 Zdravotnická záchranná služba,
 - d) 158 Policie ČR.

Další čísla pro účely IZS určí úřad na základě požadavku oprávněné složky

IZS po projednání s Ministerstvem vnitra.

- Pro tísňová volání k operačním pracovištím obecní (městské) policie stanoví číslovací plán číslo 156.
- Poskytovatelé veřejných telefonních služeb, popř. provozovatelé veřejných telekomunikačních sítí (dále jen „poskytovatelé služeb“), zajišťují přenos tísňových volání v nezbytném rozsahu požadavků, vycházejících zejména z objemu tísňových volání k základním složkám, popř. k ostatním oprávněným složkám IZS a stálých orgánů pro koordinaci IZS.
- Bezplatný přístup uživatelů veřejných telefonních sítí k operačním pracovištím složek IZS zajišťují poskytovatelé služeb nepřetržitě.
- Přenos tísňových volání od koncových bodů uživatelů telefonní služby zajišťují poskytovatelé těchto služeb v součinnosti s poskytovatelem univerzální služby, který zabezpečuje přenos ke koncovým bodům sítě, určeným pro příjem tísňových volání na příslušných pracovištích složek IZS.

- Provozně nezbytné technologické odstávky přenosu tísňových volání projedná v dostatečném časovém předstihu poskytovatel služeb spolu s poskytovatelem univerzální služby s příslušnými složkami IZS tak, aby byly minimalizovány nepříznivé dopady zabezpečení přenosu tísňových volání. Složky IZS mají právo v odůvodněných případech, např. při vzniku bezpečnostního rizika, sjednat náhradní termín technologické odstávky přenosu tísňových volání.
- Způsob zabezpečení přenosu tísňových volání je součástí smlouvy o propojení sítí.

Domnívám se, že základní pravidla jsou stanovena. Jejich naplnění je již převážně realizováno. O zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání jsme již informovali. Z uvedených povinností není v současné době zavedeno pouze identifikování adresy telefonní stanice, případně polohy mobilního telefonu. K zajištění tohoto úkolu probíhají jednání a je předpoklad zavedení této služby již v letošním roce.

Teritoriální odbavování

Důležitým technickým aspektem zajištění tísňového volání je teritoriální odbavování. Území ČR je rozděleno do 14 krajů a dále je děleno do 76 okresů. Tomuto uspořádání odpovídá členění IZS zatím jen částečně. Hasičský záchranný sbor ČR se novému stavu plně přizpůsobil od 1. ledna 2001. V každém kraji je HZS kraje a na každém okrese je dislokován územní odbor HZS kraje. Policie ČR má doposud 8 krajských správ a 76 okresních ředitelství. Zdravotnická záchranná služba má 10 středisek územní záchranné služby, většina okresů má zřízeno okresní středisko zdravotnické záchranné služby. Na všech uvedených součástech základních složek IZS jsou zřízena operační střediska, která přijímají tísňová volání.

Dosavadní systém pevné telefonní sítě je členěn do uzlových telefonních obvodů, dříve byl příjem tísňového volání řešen v každém obvodu samostatně. Zřízením okresních operačních středisek na většině území došlo k přenesení příjmu na tato operační střediska. V mobilních sítích je situace jiná - je zapříčiněna rozdílným uspořádáním základních složek IZS. V současné době z mobilních sítí je:

- číslo 150 svedeno na 14 operačních středisek HZS krajů (do září 2001 bylo svedeno na 7 operačních středisek),
- číslo 155 svedeno na 9 operačních středisek územních středisek zdravotnické záchranné služby, Záchrannou službu hl.m. Prahy a okresní střediska zdravotnické záchranné služby Středočeského kraje,
- číslo 158 svedeno na 8 operačních středisek krajských správ Policie ČR.

Z provedeného sběru informací o počtech tísňového volání vyplývá, že na uvedených tísňových linkách je ročně uskutečněno minimálně čtyři miliony hovorů (zjišťováno od složek IZS v roce 1999, přesné údaje od telefonních operátorů nejsou k dispozici). Z toho vyplý-

nulo, že na jedno volání na číslo 150 připadá 1,5 volání na číslo 155 a 11 volání na číslo 158. V těchto údajích může být ale značná statistická chyba, která výsledek může zkreslit. Ve skutečnosti může být celkový počet tísňových volání vyšší. Podle zahraničních údajů je počet tísňových volání odhadován na 70 % počtu obyvatel státu a rok, tomu by v ČR odpovídalo asi sedm milionů volání za rok.

Údaje o počtu tísňových volání byly zjišťovány ze záznamových zařízení jednotlivých operačních středisek, z nichž není vždy možné takové údaje přesně zjistit. Nelze také zjistit přesný počet zlomyslných volání na tísňové linky, protože ani tento údaj není statisticky sledován. Předpokládáme, že přijatá legislativní opatření pomohou jejich počet snížit.

Funkční IZS podmínkou

Jak již bylo uvedeno v úvodu, musí být pro přivolání pomoci nutně funkční IZS. Funkčnost jednotlivých složek je předmětem jejich vlastních předpisů. Nutné je zajistit jednotná pravidla jejich spo-

lupráce. Základní pravidla IZS stanovil zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Podrobnosti zabezpečení IZS stanovuje vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. V této vyhlášce se mimo jiné stanoví v § 12 následující zásady spolupráce operačních středisek základních složek IZS:

- Operační středisko základní složky IZS vyhodnotí tísňové volání, které je mu doručeno, a pokud
 - a) řešení mimořádné události náleží do jeho věcné působnosti, vyžádá si v případě potřeby spolupráci další základní složky IZS prostřednictvím jejího operačního střediska, nebo
 - b) řešení mimořádné události nenáleží do jeho věcné působnosti nebo místní působnosti, předá přijaté informace operačnímu středisku základní složky IZS, které je k řešení mimořádné události příslušné; pokud řešení této mimořádné události vyžaduje součinnost několika složek IZS, předá přijaté informace také územně příslušnému operačnímu a informačnímu středisku IZS, jehož prostřednictvím se vyžaduje součinnost těchto složek.
- Operační středisko základní složky IZS může, pokud je to technicky možné, přepojit tísňové volání, které vyhodnotí podle předchozích ustanovení, přímo na základní složku IZS, která je k řešení mimořádné události příslušná, nebo na operační středisko místně příslušné základní složky IZS anebo na územně příslušné operační a informační středisko IZS.

Mobitem na číslo 150

V souladu s těmito pravidly stanovilo MV-generální ředitelství HZS ČR i následující zásady odbavování tísňového volání z mobilních telefonů na číslo 150: 1. Při dovolání účastníka na linku 150 z mobilních telefonů na krajská operační a informační střediska se obsluha ohlásí: „Tísňová linka, hasiči, příslušné město.“

2. Proběhne stručné vyčtení volajícího se zjištěním, odkud je voláno (okres, město, obec, úsek dálnice apod.). Pokud je tísňové volání realizováno z území vlastního okresu, případně města, postupuje krajské operační a informační středisko standardním způsobem. V opačném případě obsluha provede krátké vyslechnutí informace o mimořádné události a vyhodnotí ji.

3. Obsluha přepojí hovor s prokazatelným předáním na územně příslušné okresní operační středisko HZS ČR (na tísňovou linku), případně územně příslušné okresní operační středisko Policie ČR nebo zdravotnické záchranné služby (dále jen „ostatní okresní operační střediska“) podle charakteru nahlášené události.

4. Vyžaduje-li mimořádná událost zásah více základních složek integrovaného záchranného systému, přepojuje krajské operační a informační středisko tísňový hovor na územně příslušné (okresní) operační středisko HZS ČR, které předává informaci ostatním okresním operačním střediskům.

5. V případě, že linka, na kterou má být tísňové volání přepojeno, je obsazena, musí být hovor kompletně přijat na krajském operačním a informačním středisku a následně předán bez zbytečného prodlení nejvhodnějším způsobem na územně příslušné (okresní) operační středisko HZS ČR, případně ostatní okresní operační střediska. Nesmí se

stát, že tísňové volání bude při přepojování přerušeno.

6. Územně příslušné (okresní) operační středisko HZS ČR na územním odboru přebere standardně tísňovou zprávu a vytěží z volajícího i telefonní číslo, případně si vyžádá identifikaci u krajského operačního a informačního střediska.

7. V případě pochybnosti zpětný dotaz na volajícího provádí příslušné operační středisko, které vysílá síly a prostředky.

8. I další volání na stejnou mimořádnou událost zpravidla krajské operační a informační středisko předává na příslušné operační středisko. Nepředávají se pouze další volání u zcela zřejmých mimořádných událostí, u nichž neexistují žádné pochybnosti.

9. Volání ze zahraničí – krajské operační a informační středisko přijme tísňové volání dle bodu 5 a podle vyhodnocení situace jej vyřeší ve spolupráci s příslušným operačním střediskem nebo příslušným partnerem v sousedním státě.

10. Zbloudilá tísňová volání – krajská operační a informační střediska tísňové volání odbaví výše popsaným způsobem dle bodů 1 až 4, případně dle bodu 5. Současně zaznamenají identifikační údaje (čas, číslo volajícího, jeho polohu) a předají údaje na operační a informační středisko MV-generálního ředitelství HZS ČR. Případ bude MV-generální ředitelství HZS ČR dále řešit s příslušným telefonním operátorem.

11. Jako zbloudilá tísňová volání se nepovažují volání s překryvem do 10 km sousedního kraje. Překryvům do vzdálenosti 30 km budou věnovat krajská operační a informační střediska zvláštní pozornost a pouze při větším výskytu takových volání bude uplatněn postup dle bodu 10.

12. Zvláštní pozornost je nutné věnovat číslu 0601 xxxxxx (analogová síť NMT – EUROTEL - řidší hustota základů). Je možný větší výskyt záchyty volání z jiného kraje.

Z uvedených skutečností vyplývá, že tísňovému volání je v poslední době věnována stále větší pozornost. Právě na správném odbavení tísňového volání závisí, jakým způsobem bude poskytnuta pomoc. Bylo by neomluvitelné, kdyby se občan nedovolal pomoci a nebo kdyby kvůli chybám v organizaci nebylo tísňové volání odbaveno. Důsledkem velkého zájmu o způsob odbavování tísňového volání je i současná rozsáhlá diskuse o konečném způsobu zavedení jednotného evropského čísla tísňového volání 112 v České republice. Rozhodně je zájmem všech základních složek poskytnout pomoc nejrychlejším způsobem a odbavovat tísňové volání nejrychlejším a nejefektivnějším způsobem.

*mjr. Ing. Luděk PRUDIL,
Foto Milan VÁVRŮ*

Součinnost v oblasti požární prevence

Ministerstva a jiné státní orgány mají podle zákona o požární ochraně v rozsahu své působnosti [§ 3 odst. 1 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů; (úplné znění č. 67/2001 Sb.)] spolupracovat s Ministerstvem vnitra při zpracovávání koncepce rozvoje požární ochrany. Její součástí by měly být i vybrané koncepční úkoly a další činnosti, vyplývající ze stanoveného zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku požární ochrany. Jak se daří tuto spolupráci naplňovat, to nám sdělil **pplk. Ing. Miloš Svoboda**, ředitel odboru státního požárního dozoru MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

„Musím konstatovat, že za poslední dva roky ke spolupráci při zpracování resortních koncepcí rozvoje v oblasti požární prevence nedocházelo, když výjimku tvoří slibně se rozvíjející spolupráce s ministerstvy spravedlnosti a obrany.

Samostatně je však třeba hodnotit součinnost s ministerstvy a jinými ústředními správními úřady v rámci legislativního procesu. Při přípravě a projednávání návrhů právních předpisů nebo jejich změn, je meziresortní spolupráce, spočívající především v důsledné ochraně zájmů, požadavků a podmínek požární prevence naprosto běžnou a samozřejmou součástí činnosti příslušných odborných útvarů MV-generálního ředitelství HZS ČR.

Z hlediska našich aktivit při sledování a ochraně zájmů požární prevence v souvislosti s přípravou a projednáváním návrhů právních předpisů, které jsou v oblasti působnosti jiných ministerstev a ústředních správních úřadů, lze za loňský rok uvést některé příklady.

Například v oblasti stavebního práva jsme v souvislosti s připravovaným návrhem nového stavebního zákona nabídli Ministerstvu pro místní rozvoj přímou spolupráci při zpracování jeho paragrafovaného znění. Požadavky požární bezpečnosti staveb jsou nedílnou součástí některých ustanovení stávajícího stavebního zákona a předpisů souvisejících. A právě negativní zkušenosti s uplatňováním požadavků sta-

vební prevence po velké novele stavebního zákona v roce 1998 a nezbytnost harmonizace návrhu nového stavebního zákona s novými právními předpisy o požární ochraně byly důvodem k této nabídce již při jeho přípravě a tvorbě vlastního textu, tedy ještě před zahájením příslušných připomínkových řízení. Ministerstvo však nereagovalo.

Předpisová základna upravující podmínky a způsob uvádění výrobků na trh v České republice je v působnosti Ministerstva průmyslu a obchodu. Podle zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, vydala vláda celou řadu nařízení, která upravují podmínky pro jednotlivé skupiny stanovených výrobků. Z hlediska požární prevence a účasti našeho generálního ředitelství mají na přípravě příslušných návrhů zásadní význam nařízení vlády č. 173/1997 Sb., kterým se stanoví vybrané výrobky k posuzování shody, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 178/1997 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na stavební výrobky, ve znění pozdějších předpisů.

Součinnost MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR s ministerstvy a dalšími ústředními správními úřady je jedním ze základních předpokladů zajištění souladu jejich vlastních koncepčních, organizačních, metodických, řídicích, kontrolních a osvětových činností na úseku požární prevence s koncepčními záměry MV-generálního ředitelství HZS ČR.

Značné úsilí jsme věnovali spolupráci s Ministerstvem životního prostředí při přípravě prováděcích právních předpisů k zákonu o prevenci závažných havárií a zejména metodik k činnostem, které pro orgány státní správy na úseku požární ochrany z těchto právních předpisů vyplývají. Ministerstvu životního prostředí jsme nabídli i přímou účast na zpracování textu návrhu zákona o chemických látkách a chemických přípravcích. Po výsledcích meziresortního připomínkového řízení k návrhu věcného záměru tohoto zákona bylo rozhodnuto přistoupit přímo ke zpracování jeho paragrafovaného znění. Spolupráce v tomto směru probíhá a bude i nadále pokračovat.

V oblasti pracovního práva jsme se významným způsobem podíleli na posouzení a zpracování resortních připomínek k návrhům nařízení vlády, jejichž příprava patří do oblasti působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Jednalo se o návrhy nařízení vlády k bezpečnostním značkám a tabulkám a k bezpečnostním technickým zařízením.“

*stržm. František LANDSMANN
foto Milan VÁVRŮ*

Mravenčí práce

železniční policie

Fámy byly liché

Před několika lety se o železniční policii hodně mluvilo a psalo. Fámy o jejím zrušení se ovšem ukázaly liché, redukce početních stavů se však stala skutečností. Zatímco před reorganizací pracovalo na Českých drahách osmašedesát železničních oddělení, dnes je jich jen osmnáct: v Praze jich pracuje pět, v jižních, západních a středních Čechách po jednom, v severních a východních Čechách po třech, stejně jako na severní Moravě - a na Moravě jižní jedno. Vedle toho fungují ovšem na všech krajských policejních správách, včetně Prahy, odbory pořádkové a železniční policie, jejichž součástí jsou oddělení doprovodů vlaků. Celkem čítají 281 policistů, jejichž pracovní náplní je provázet železniční soupravy, jež by se z různých příčin mohly ocitnout v nebezpečí.

„Bývalí železniční policisté se ovšem nikam neztratili, vesměs našli uplatnění v jiných policejních složkách,“ vysvětluje zástupce ředitele Služby železniční policie plk. JUDr. Josef Vaník. „Někteří přešli ke kriminálce a většina na obvodní oddělení, jež mají v rajonu velké a problémové železniční stanice. Dál se tam věnují i své původní odbornosti, byl by přece přepych ji zapomenout a dělat něco úplně jiného. Na straně druhé by nemělo smysl, aby třeba pět lidí na oddělení dělalo jen a jen železniční problematiku, když trestná činnost na železnici dnes představuje zhruba jen jedno procento celkového nápadu...“

Začátkem let devadesátých, spolu se snížením přepravních objemů v osobní i nákladní dopravě na československých železnicích, poklesl na dráze i nápad trestné činnosti. Dohužel se dál nesnižuje a zůstává konstantní. A navíc, oproti minulosti, se vynořily i její víceméně nové rysy, protože některé trestné činy na železnici, konkrétně třeba při okrádání cestujících za jízdy, nabývaly větší společenské nebezpečnosti. Mají totiž nepochybně rysy organizované trestné činnosti, přibývalo při nich i pohrůžek či užití násilí.

Tvrký oříšek

„Existují rodinné gangy, pocházející z východního Slovenska, které se na krádeže ve vlacích specializují a už po generace se krádežemi živí,“ říká plk. JUDr. Vaník. „Jejich drzost je nepředstavitelná. Klidně přijdou za policistou

Železnice je zvláštní svět. Nasedáme-li do vlaku, všechny dálky jsou najednou o kus blíž. A svět je menší. Vždyť už za pár hodin můžeme být docela jinde... Ruch a shon velkých nádraží přináší anonymitu a přitahuje všelijaké lidi. Pod jedinou střechou rozlehlé haly se setkávají. Někdo odjíždí, jiný právě přicestoval. Někdo má naspěch, jiný spousty času.

A další jen pozorně sleduje ostatní a čeká na chvilkovou nepozornost. Krade se jaksí všude a na železnici ovšem taky. Dokonce tolik, že to už kdysi dávno vedlo ke vzniku speciální policejní složky - železniční policie, jež nenápadně a poctivě dělá svou práci dodnes.

a oznámí mu, že jdou krást - a ať prý se je pokusí chytit při činu!“

Ano, chytání vlakových zlodějí představuje tvrdý oříšek, což souvisí s faktem, že při krádežích zásilek i krádežích na majetku cestujících většinou chybí při vyšetřování to základní - místo činu. Okradený v mnoha případech prostě vůbec netuší, kde a jak o svou peněženku či kufr přišel; když spokojeně spal, zašel do jídelního vozu nebo si odskočil ke stánku na nástupiště. A teprve v cíli cesty, nebo leckdy až doma shledá, že v kabátě chybí náprsní taška s penězi, že nemá doklady, že v sítí pro zavazadla neleží jeho brašna...

Ale i když někdy zjistí ztrátu záhy, i tak už povětšinou bývá pozdě, neboť pachatel stačí zmizet...

bývá za horami a i jeho pouhý popis se podaří získat jen zřídka.

Fanoušci postrachem

Oddělení doprovodů čítají celorepublikově 281 policistů, navíc mají lehký podstav. Zhruba o deset až patnáct lidí.

„Běžnou službu lze s tímhle počtem naplnit bez větších problémů,“ vysvětluje plk. JUDr. Vaník. „Ty ale vyvstávají, když jde o doprovody spojů, jimiž cestují fotbaloví fanoušci, protože pak není výjimkou u jediného rychlíku doprovod o síle pětadvaceti policistů, v permanenci jsou i naši psovodi a nezřídká musíme žádat o posilu zásahové jednotky.“

Cesta příznivců hostujícího týmu na místo střetnutí ještě ujde. Fanoušci

„Mnohdy, jde-li o pár stovek, taky mávne nad ztrátou rukou a policii nic nenahlásí,“ říká plk. JUDr. Vaník. „Je tedy možné, že statistika, jež hovoří o postupném snižování kriminality na železnici, nevypovídá přesně. Že řada činů zůstává skryta, latentní.“

Faktem ovšem také je, že objasněnost železničních krádeží je velice nízká, u nás snad vůbec nejnižší. Činí okolo pěti procent. I když totiž postižený ztropí poplach ještě za jízdy, pachatel už

se rozptýlí do několika spojů a teprve se posilují řečmi a alkoholem, hecující se navzájem. Podstatně horší je jejich návrat a vůbec nesejde, jestli se hosté vracejí se štítem nebo na štítě. Většinou jedou všichni jedním nočním vlakem, jejich smečka je silná a ramenatá a největšinou značně zpitá. Pokud jejich klub zvítězil, dávají bujaře najevo radost, pokud prohráli, ovládá je vztek a nenávisť, pro něž hledají ventil. Výsledek je povětšinou stejný - škody jsou značné,

policisté mají práce nad hlavu a návrat z fotbalu může mít i nejednu soudní dohru...

„Vedle toho jsou běžné doprovody rychlíků docela poklidná záležitost,“ tvrdí plk. JUDr. Vaník. „Když se někde objeví uniforma, zavládne rázem klid. Policejní doprovod působí jako nejlepší prevence kriminality. Takže, kde se krade, tam nasadíme doprovod a krádeže přestanou, začnou však jinde. Hrajeme se zloději věčnou hru na kočku s myši...“

Sázka na dobré slovo

Masarykovo nádraží v centru Prahy patří k neživějším v republice. Nejen, že odsud vyjíždí množství příměstských vlaků, ale startují a končí zde i dálkové spoje. V bludišti nádražního areálu má své sídlo středočeský doprovodný oddíl. Patrový barák nevyhlíží zrovna reprezentativně, ale vedle jiných potřebných místností se tu našel prostor i pro posilovnu, takže hlídky se mohou před nástupem služby patřičně rozcvíčit a rozhýbat. Což není k zahzení, protože nikdy nevědí, kdy budou hbitost potřebovat. „Ve vlaku není kam utéct, v kupé ani kam uhnout,“ říkají.

Ale stejným dechem dodávají, že mnohdy se dá dobrým slovem pořídit víc než konfrontačním jednáním, ba dokonce i velmi napjaté situace se prý už podařilo zvládnout trpělivostí a rázností, nikoli však zbrklostí. V tom ohledu jsou cennou devizou doprovodných hlídek i ženy v uniformě. Středočeský oddíl jich má ve svých řadách pět - a mnohokrát už prokázaly své kvality.

„V běžných vlakových spojích si hlídáme kapsáře, ty nejnámější firmy se nám už podařilo vytlačit daleko za Prahu,“ říkají Středočeši. „Horší jsou ale vlaky s fotbalovými fanoušky...“

Také proto považují policisté, doprovázející vlaky, za klidnější roční období zimu. Liga má přestávku a ubude i cizinců a turistů vůbec. Nicméně, kdykoli se může stát cokoli, to je vědomí, s nímž musí policista ve službě nastupovat do vlaku pokaždé, v lednu jako v červenci. Chlapi ze zásahovky prý aspoň přibližně vědí, do čeho půjdou, jenže hlídka ve vlaku se může během vteřiny octnout v krizové situaci. A poradit si sama, za stokilometrové rychlosti...

Taky proto v řadách oddílu převažují mladší lidé, třicátníci, čtyřicátníci - starší jsou výjimkou. Na penzi se v klídku prostě čeká jinde...

Jak je to jinde

Železniční policie zdaleka není českou specifikou. Ve Velké Británii mají dokonce samostatnou dopravní policii,

kteřá se věnuje problematice dopravy jako celku, ve Francii, Německu a dalších zemích Evropské unie se zaměřují zejména na doprovody ohrožených souprav. A existuje i mezinárodní organizace, jež sdružuje ovšem nejen železniční policie, ale současně a především také evropské železniční společnosti. Její zasedání se už po léta konají dvakrát ročně: na jaře se zástupci jednotlivých národních železničních firem a železničních policií sjíždějí v Paříži, zatímco na podzimní jednání zve střídavě vždy některá z členských zemí. Česká republika se hostitelské cti ujala v roce 1995 a jednání se konalo na Spiřitce.

„Na zasedání se jedná o záležitostech, jejichž význam přesahuje hranice jednotlivých zemí. Často se třeba mluví o starostech z ilegální migrací, jež trápí západ Evropy i nás a k níž se nezdá využívat železniční dopravy,“ vzpomíná plk. JUDr. Josef Vaník. „Ale probírají se i docela konkrétní novinky. Italové třeba zavedli monitorovací systém v lůžkových vlacích, který se jim velmi osvědčuje proti vykrádání kupé. Dvě nenápadné kamery proti sobě v chodbě střeží veškerý pohyb ve vagonu.“

Hodlá-li tedy ohnivý Ital navštívit sličnou sousedku na jejím pojízdném loži, vystavuje se sice nebezpečí, že se octne v záběru poněkud indiskrétním, zato však mu nešlohnou kufr, až ji galantně pozve na chianti do jídelního vozu...

Problémem nejen peníze

Bohužel, upřímná snaha Českých drah zavádět podobná zařízení i u nás, byť ne zatím přímo ve vlacích, ale aspoň na nádražích, naráží zatím na nedostatek financí. Navíc se vedou debaty o tom, zda sledování kamerami neomezí nežádoucím způsobem lidská práva cestujících. Nu, patří-li mezi ně i právo nepostížitelně krást, pak zřejmě ano...

„Nutností, zejména při doprovodech, je kvalitní spojení,“ připomíná plk. JUDr. Vaník. „Policisté v jedoucím vlaku se mohou ocitnout v situaci, kdy je

nutné povolat posily do nejbližší stanice a věc opravdu nesnese odklad.“

Protože vysílačky Tesla, jež done dávna Policie ČR užívala, pod trojelemy rázně odmítaly poslušnost, užívala železniční policie Motorola, jež fungovaly. Jenže pak přišlo rozhodnutí, že je nahradí kvalitnější systém Matra a na ten se zatím marně čeká už několik let. A tak dnes policejní doprovody využívají služební mobily, jež fungují uspokojivě.

„Někde je signál slabší, najdou se i místa s výpadky, ale na hlavních tazích netrvají dlouho,“ dodává.

Velice potřebné se pro železniční policii jeví vybavení přenosnými počítači PSION, které užívá ke vši spokojenosti policie pohraniční a při lustracích podezřelých osob konají i na železnici skvělé služby. Zejména, když je třeba zjistit, zda například cestující cizinci jsou u nás legálně - a podobně...

„Zatím jich ale nemáme tolik, kolik bychom potřebovali. Znáte to, když jsou peníze, chybí dodavatel. A když se najde, dojdou peníze,“ konstatuje plk. JUDr. Vaník.

Jde o společný zájem

Denním chlebem železničních policistů je spolupráce se železničáři. Jejich služebny nezřídka sídlí přímo v drážních objektech, každodenní kontakt vytváří jaksi nadstandardní osobní vztahy. Dráhy kupříkladu pro policisty pořádají pravidelná školení, protože nebezpečí při práci v kolejišti vůbec není prázdné slovo, ale krutá realita.

„Když jdete mezi kolejemi a za vámi jede lokomotiva, která není v tahu, na dvacet metrů ji neslyšíte. A když ji člověk třeba v mlze náhle zaslechne, může být už pozdě.“

Vedení policie a vedení Českých drah mají společný zájem - bezpečnou dopravu lidí i nákladů. A společný zájem vytváří kvalitní spolupráci. Což ovšem v žádném případě neznamená, že by někdy a někde na železnici myla ruka ruku. Pokud se někdo z železničářů dopustí trestného činu, končí dobré vztahy a následuje vyšetřování a trestní stíhání.

„Faktem je, že třeba na krádežích zásilek na dráze se podílejí její zaměstnanci anebo zaměstnanci bývalí, a to buď přímo nebo například tipováním. Znalost prostředí dělá hodně,“ dodává plk. JUDr. Josef Vaník

Dráhy se také snaží instalovat technická zařízení, která by působila preventivně proti kriminalitě. Ta jsou ovšem nákladná a České dráhy chudé. Jakousi vlašťovkou jsou třeba kukátka ve dveřích kupé lůžkových vozů, díky nimž už nemusí cestující otevřít naslepo každému, kdo zaklepe - třeba se smyšlenou báhorkou... Neboť i loupežná přepadení se už ve vlaku odehrála, ačkoliv u nás nejedzí Orient express a šperky ověšené dámy nekorzují nástupiště...

Jan J. VANĚK
foto Václav ŠEBEK

Co trápí zdravotnické záchranáře

MUDr. Jiří Štětina (60) je ředitelem královéhradeckého Územního střediska záchrané služby od 1. ledna 1993, tedy hned od samého počátku. V této oblasti však pracoval již předtím a dokonce byl u prvního oficiálního výjezdu „záchranky“ v Hradci Králové - 3. listopadu 1980. V roce 2000 vyšla jeho odborná publikace o medicíně katastrof a hromadných neštěstí, na které se podílel se svými spolupracovníky - byla první u nás.

byla vypracována tzv. variantní řešení krizových situací, které mohly vést ke vzniku hromadných neštěstí nebo katastrof v okrese. Tedy jakýsi základ krizového plánování - prevence vzniku mimořádných událostí. Již tenkrát nám bylo jasné, že bez dobrých vztahů mezi hasiči, zdravotníky, policií, ale také civilní obranou se úkol nepodaří splnit. A posledním důvodem bylo, že právě v Hradci Králové a okolí jsou lidé, kteří tuto knihu dokáží v poměrně krátké době vydat a nepokoušet se pouze o překlady knih, které v té době v Evropě již byly napsány. Proto vznikla velmi úzká spolupráce mezi Vojenskou lékařskou akademií JEP v Hradci Králové, Institutem civilní ochrany v Bohdanči, Fakultní nemocnicí UK a Územním střediskem záchrané služby v Hradci Králové, některými odborníky z Prahy a vydavatelem.

Co vás motivovalo k napsání a vydání knihy?

Tři důvody. V České republice se od roku 1993, kdy vláda přijala usnesení č. 246 k návrhu zásad integrovaného záchraného systému (IZS), stále diskutovalo o tom, že postrádá odpovídající a žádoucí legislativu. Chtěli jsme tedy svým způsobem „podnitit k akci“ - tedy přijetí a vydání zákonů o krizovém řízení a IZS.

Ovšem daleko významnějším důvodem byla skutečnost, která je všeobecně známá. Královéhradecký okresní úřad se už v roce 1992 nejen zasloužil o to, že byl vydán Statut okresní havarijní komise, ale také, tuším, že koncem roku 1990,

Jedna z kapitol se týká integrovaného záchraného systému. Došlo od té doby v IZS k nějakým velkým změnám?

V dnešní době znamená jeden rok pouze velmi krátkou epizodu, ve které se stane mnoho událostí. V oblasti IZS to bylo vydání tolik potřebných zákonů a vyhlášek, jejichž čísla, počínaje rokem 2000, není třeba uvádět. Také není podstatné, že se někomu líbí, jinému zase naopak připadají velmi špatné. Důležité je, že základ byl položen a je možné na něm stavět. A o to nám všem přece jde. Je

Základními složkami integrovaného záchraného systému jsou Hasičský záchraný sbor České republiky, jednotky požární ochrany, zařazené do plošného pokrytí okresu jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchraná služba a Policie České republiky.

(Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchraném systému a o změně některých zákonů)

přirozené, že IZS, jak je popsán v knize, má úplně jinou strukturu i terminologii. Je dobré, že se za dva roky hodně změnilo. Však bylo také na čase, neboť povodně a záplavy z minulých let a nyní sněhovou kalamitu jsme v našich variantách brali více méně s úsměvem a nepředpokládali, že se něco podobného může stát. Ostatně také meteorit, který v nedávných dnech prolétl velmi blízko naší planety, by nezpůsobil jenom jakési polechtání. Teroristické akce ze září minulého roku nás konečně přesvědčily o tom, že počítat se musí prakticky se vším. A o tom všem naše kniha pojednává.

Jaké zásadní změny zaznamenalo zdravotnictví z pohledu IZS v posledních dvou letech?

Na otázku je velmi jednoduchá odpověď. Z hlediska odborného zcela jednoznačně vznik nového nastavbového oboru - urgentní medicína a medicína katastrof, který se vlastně vyvinul z oboru anesteziologie a resuscitace. Tento obor má klíčový význam pro členy posádek výjezdových skupin zdravotnické záchrané služby, neboť právě tato služba patří k základním složkám IZS. Zabývá se nejenom léčbou nemocí a úrazů při hromadném výskytu zasažených, ale také přípravou na tyto situace - tedy krizové plánování. V kapitole „Deset principů vědeckého řízení“ je v podstatě na jedné stránce shrnuta celá problematika tohoto oboru - můžeme ji nazvat „Desaterem“, které byl měl ovlá-

Jeden z nejmodernějších heliportů integrovaného záchraného systému má Hradec Králové. Hangár může sloužit pro tři malé nebo dva velké vrtulníky. Je zde patřičné technické zázemí a samozřejmě i zázemí pro posádky. Činnost vrtulníků zde zajišťuje Letecká služba Policie ČR.

dat každý záchranář nejen teoreticky, ale zejména prakticky.

Uplynulé období však nepřineslo jen pozitivní změny. Určitě zde přetrvává celá řada problémů?

Ano, je to pravda. Stručně mohu uvést – legislativní, organizační a ekonomické. Pokusím se to rozvést. Základní složky IZS, Hasičský záchranný sbor ČR a Policie ČR, mají svou pevnou legislativu danou přímo zákonem. Zdravotnická záchranná služba, která jistě nemá význam menší než ony dvě, je sice v zákonu č. 239 / 2000 Sb. zmíněna, avšak jen velmi stručně, spíše několika větami, resp. krátkými odstavci. Poskytování přednemocniční péče má legislativní oporu pouze v zastaralé vyhlášce Ministerstva zdravotnictví č. 434/1992 Sb., jejíž novelizace z roku 1995 a 2001 připomínají pouze „objednávku na zakázku“. Ta první z roku 1995 umožňuje začlenění privátních výjezdových skupin do územních či okresních operačních středisek (dispečinků) a nikoliv právnických osob, tedy okresních nebo územních středisek záchranné služby. Druhá se snaží řešit situaci v Praze tak, aby zde nebyly dva právní subjekty pro jednu službu. Věc logická a správná, ale v žádném případě neřešená optimálním způsobem, neboť opětné začlenění privátního sektoru do systému poskytování přednemocniční neodkladné péče má rámeček hlavní výdělečný a nikoliv neziškový. Jinými slovy, neodkladnou péči se všemi nevýhodami, například časové dostupností přednemocniční neodkladné péče, odborné úrovně a zejména ekonomickými, má na starosti Záchranná služba hlavního města Prahy, která plní i funkci územního střediska záchranné služby. Část druhou, můžeme ji nazvat odkladnou, která spočívá v tzv. sekundárních transportech mezi nemocnicemi, městy a zejména mezinárodní repatriace, mají ve „svém rezortu“ privátní záchranné služby.

Máte představu, jak tuto situaci řešit?

Pouze přijetím zákona o zdravotnické záchranné službě tak, aby tato složka IZS měla stejná práva jako ostatní dvě základní. O sociálním postavení zdravotnických záchranářů bych raději ani nehovořil, neboť náročnost práce není u nás zohledněna vůbec. Mám na mysli snížení věkové hranice odchodu do důchodu, sociální zajištění v případě vážného onemocnění, ale i možnost rehabilitačních pobytů v lázeňském zařízení, která je naprosto běžná u ozbrojených složek. Domnívám se, že obdoba tzv. výsluhy let by měla

náležet také pracovníkům záchranné služby, kteří poskytují přednemocniční neodkladnou péči více než 20 let. Na jedné straně si vážím práce zdravotníků – záchranářů, kteří tuto práci vykonávají zodpovědně. Na druhé straně je mi jich líto, když si pomyslim, že například řidič, zdravotní sestra, ale i lékař, kteří třeba v 55 letech onemocní vážnou chorobou. Z toho důvodu svou práci již dělat nemohou - a společnost je hodí přes palubu bez jakéhokoliv nároku

celého zdravotnictví, které opravdu má stále vzestupnou úroveň.

Charakterizoval jste některé rozdíly v postavení základních složek IZS. Odráží se to nějak v úrovni jejich spolupráce?

Stejně jako před jedenácti lety, kdy jsme IZS tvořili, i dnes je spolupráce velmi dobrá. Spolupracujeme tradičně při dopravních nehodách bez jakéhokoliv náznaku nadřazenosti jedné

U nehody musejí být záchranáři co nejdříve – jde o životy lidí.

na odměnu za to, co vykonali. Není to žádná závist, že například naši kolegové a většinou přátelé – hasiči nebo policisté, tuto možnost mají. Jedná se pouze o pojmenování a řešení tohoto stavu, který my, zdravotníci záchranáři, takto vnímáme a cítíme.

Zákon by měl také konečně vyřešit základní organizační strukturu – tedy, komu budeme patřit, zda Ministerstvu zdravotnictví nebo krajským úřadům nebo dokonce obcím. Všechna řešení jsou možná, ale dosud nevíme, kdo bude záchrannou službu platit po roce 2003, kdy dojde k zrušení okresů.

Náš systém zajištění přednemocniční neodkladné péče je podle mého názoru celostátně velmi dobrý a ve srovnání se všemi vyspělými státy Evropy bychom obstáli zcela nepochybně také dobře. Až na ty mzdy... Stejně většina z nás má tuto práci ráda a všichni věříme, že naše společnost naší práci ocení.

Abych však nehovořil jen negativně. Musím s potěšením konstatovat, že vybavení zdravotnickou technikou, vozovým parkem a vším, co ke kvalitě naší práce potřebujeme, se za posledních 12 let tak změnilo k lepšímu, že nám „starším“ se o tom v minulosti ani nesnilo. To nejsou fráze, ale konstatování skutečnosti, kterou můžeme velmi lehce doložit výsledky

složky nad druhou. Součinnost při průmyslových haváriích nebo požárech probíhá podle předem dohodnutých algoritmů. Za koordinace orgány kraje a okresu (bezpečnostní rady) jsou organizována námětová cvičení, která jsou zaměřena na záchranu osob zejména při požárech. Vzájemně organizujeme odborná školení. Pokud například policisté projeví zájem o výuku první pomoci, neboť ne vždy je možné, aby při policejní akci, která mnohdy může skončit zraněním nebo dokonce ještě něčím horším, byl přítomen zdravotník, je organizována individuální praktická výuka. Velmi si proto vážím policistů, hasičů nebo členů horské služby, kteří se ve svém volném čase účastní nejenom teoretické přípravy, ale zejména výjezdů skupin zdravotnické záchranné služby.

Je dobře, že naše vztahy se vůbec nezměnily ani tím, že byly vydány zákony o IZS a krizovém řízení. Přeji si jen, aby i zdravotnická legislativa, pokud možno ve velmi krátké době nedostatky dohnala a všechny základní složky IZS tak měly stejné a rovné postavení. Protože ne vždy lze stavět systém pouze na dobrých osobních vztazích.

stržm. František Landsmann
foto archiv ÚZSZ Hradec Králové

Krizové štáby orgánů veřejné správy

Předpokládám, že větší část těch, kteří budou číst tento článek, zná obsah obou předpisů. Značná část také ví, s jakými obtížemi vznikaly, protože málokteré předpisy prošly sedmi oficiálními připomínkovými koly. Z toho důvodu se nebudu zabývat podrobnostmi obsahu obou předpisů, ale pokusím se naznačit očekávání autorů při jejich uvádění do běžné praxe. V souvislosti s vydáním směrnice však uvedu jednu zajímavost, se kterou jsme se seznámili až v říjnu roku 2001, tedy v závěru vzniku směrnice.

Štáb musí být jednotný

Ve druhé polovině září 2001 se konalo ve Švédsku štábní a polní cvičení Barents Rescue 2001 v rámci programu Severoatlantické aliance Partnerství pro mír. Do cvičení byly zapojeny, vedle štábu krajského úřadu, také čtyři obce, svým postavením odpovídající přibližně našim budoucím obcím s rozšířenou působností. Jejich řídicí štáby byly sestaveny podle modelové organizační struktury, předané zahraničním pozorovatelům ze zemí Partnerství pro mír. Modelová organizační struktura, doporučená NATO, se téměř shoduje s modelem uplatňovaným v naší směrnici pro stálou pracovní skupinu krizového štábu (Součinnost, Tyl, Analýza, Nasazení, Ochrana obyvatelstva - STANO).

Celou záležitost neuvádím pro jakési zadostiučinění, ale s nadějí, že definitivně skončí kontraproduktivní diskuse o (ne)vhodnosti různých modelů ze všech konců světa, o návratu k předlistopadovým štábům CO apod. Připouštíme, že je skutečně asi málo významné, jaký model bude mít krizový štáb,

pokud bude jednotný na celém území státu. Na druhou stranu by od zainteresovaných kritiků bylo rozumné, aby přiznali, že bude nesporně komunikačně výhodné mít strukturu pracovních skupin krizových štábů obdobnou, jako je u německého souseda. A shodnou, jako je vyhláškou Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb. o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, stanovená struktura štábu velitele zásahu integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“).

Rozdíl závaznosti směrnice a metodického pokynu spočívá v oblasti přenesené působnosti (viz § 28 odst. 4 krizového zákona) ve způsobu komunikace orgánů krizového řízení s orgány na vyšším stupni veřejné správy. V podstatě to znamená, že zatímco ustanovení směrnice jsou pro uživatele závazná bez možnosti podstatných odchylek, odchylky od metodického pokynu jsou přípustné za předpokladu, že je bude umět přesvědčivě zdůvodnit kontrolním orgánům a pokud se při skutečném využití krizového štábu neukáže jeho řešení jako nevýhodné.

Jaké jsou naše očekávání od zavádění obou předpisů a jaké máme představy o krocích v teritoriích, především na krajské a obecní úrovni? Úmyslně neuvádím okresní úroveň.

Rozhodující role HZS ČR

Priznáváme, že pokud okresní úřady zůstanou po zbytek své existence alespoň na stávající úrovni krizové připravenosti,

Ve Věstníku vlády pro orgány krajů, okresní úřady a orgány obcí v částce 9/2001 byla publikována Směrnice Ministerstva vnitra č.j. PO-4536/IZS-2001 ze dne 12. prosince 2001, kterou se stanoví organizační uspořádání krizového štábu kraje, okresu a obce, jeho uvedení do pohotovosti a vedení dokumentace (dále jen „směrnice“), a Metodický pokyn Ministerstva vnitra č.j. PO 4537/IZS-2001 ze dne 12. prosince 2001, kterým se stanoví některé podrobnosti a doporučení k metodice práce, přípravě členů a místům zasedání krizového štábu kraje, okresu a obce (dále jen „metodický pokyn“).

budeme spokojeni. Důležité u nich bude zejména to, aby se po 1. lednu 2003 zachovalo co nejvíce nejen materiálních, ale především personálních hodnot a vazeb, které při fungování IZS a řešení reálných (skutečných) mimořádných událostí na okresech vznikaly. Osoby, které působily v okresních havarijních komisích, krizová pracoviště, která vznikla na okresních úřadech nebo v objektech hasičských záchranných sborů okresů, by měly být v maximální míře zaangažovány nebo využity pro potřeby krizových štábů krajů nebo obcí s rozšířenou působností.

I po zběžném přečtení obou předpisů je zřejmé, že rozhodující roli při jejich uvádění do praxe musí sehrát hasičské záchranné sbory krajů (dále jen „HZS krajů“) v součinnosti s tajemníky bezpečnostních rad orgánů krizového řízení. Možná zbytečně, ale přece jen připomínáme, že přirozenými partnery pro jednání nejsou ani tak hejtmáni krajů nebo starostové resp. primátoři obcí (kterým budou krizové štáby sloužit), jako ředitelé krajských úřadů a tajemníci obecních úřadů. Oni jsou garanty výkonu státní správy ve svých orgánech a oni ponесou odpovědnost za krizovou připravenost, včetně akceschopnosti krizového štábu, protože krizové řízení je oblastí přenesené působnosti.

PERY mont 40 let tradice
spol. s r.o.

Výroba tlakových reproduktorů T51-OF

PERYMONT, spol. s r.o. • Renneská 18 • 639 00 Brno
tel.: 05/43 21 29 53 • tel., fax: 05/43 21 49 50
e-mail: perymont@perymont.cz • www.perymont.cz

Pokud se tedy odpovědný zástupce HZS kraje a tajemník příslušné bezpečnostní rady dokáží domluvit na společném postupu, jejich prvním krokem by, podle našeho názoru, měl být výběr potenciálních kandidátů pro práci ve stále pracovní skupině krizového štábu (dále jen „SPS KŠ“). Předpokládáme, že i kdyby jen ze mzdových důvodů, budou orgány krizového řízení přístupné našemu záměru, aby převážná většina členů SPS KŠ byla příslušníky nebo zaměstnanci základních složek IZS, zejména HZS krajů a územních útvarů Policie ČR. Z důvodů málo pravděpodobných, ale možných krizových situací vojenského charakteru, lze doporučit rovněž jednání s územními vojenskými správami o zastoupení jejich zaměstnanců ve SPS KŠ. Rozhodně by mělo být možné sestavit z vedoucích odborných skupin téměř zaměstnanecky „jednobarevné“ směny (zejména hasičskou a policejní směnu) pro případ specifických mimořádných nebo krizových situací alespoň na úrovni kraje nebo velkoměsta. Proces výběru vedoucích odborných skupin, tedy výběru směn SPS KŠ, by měl být, podle našich představ, z větší části hotov v září 2002 včetně projednání s jednotlivými řediteli základních složek IZS a projednání v příslušné bezpečnostní radě. Je to z toho důvodu, aby mohly být v září 2002 zahájeny vzdělávací aktivity. To je absolutní prioritou, proto jsme s přípravou obou předpisů nečekali do novelizace zákona č. 240/2000 Sb. nebo do zrušení okresů, jak nám bylo často doporučováno. Původně jsme dokonce plánovali prosadit doprovodné usnesení vlády (o zahájení vzdělávání členů krizových štábů) ke směrnici. V průběhu jejího projednávání ale byla schválena koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení, která nám plně vyhovuje.

Rád bych připomenul možnost, která byla původně v návrhu směrnice uvedena a kterou se sice nepodařilo prosadit přímo do textu předpisu, ale která je možná a výhodná. Pokud se dva orgány krizového řízení různého stupně (např. krajský úřad a magistrát krajského města) dokáží domluvit, mohou využívat společnou SPS KŠ (s výjimkou tajemníka) pro své krizové štáby při řešení krizové situace buď individuálně nebo dokonce při řešení jedné krizové situace. Zpracovávané informace jsou prakticky totožné. Právě tak je možné personálně „dotovat“ SPS KŠ obcí s rozšířenou působností vyškolenými specialisty krajů. Při dobré vůli by tak bylo možné docílit značných úspor, a to nejen v personálních nákladech, ale i v investicích do pracovišť SPS KŠ.

■ Jak to bude s objekty?

Tím jsem se dostal ke druhé prioritě v oblasti přípravy akceschopnosti kri-

zových štábů, tedy k přípravě objektů a prostor pro zasedání krizových štábů a především pro práci SPS KŠ. Zde, na rozdíl od personální přípravy, není úspěchanost na místě. Česká republika není tak bohatá jako například Kanada, aby mohla v provinciích (kraji) budovat speciální objekty pro práci krizových štábů. Samostatný objekt ostravského Centra tísňového volání zůstane ještě asi velmi dlouho výjimkou. Z toho důvodu věříme, že jednotlivé krajské úřady budou akceptovat jasně projevovanou vůli HZS ČR zabezpečovat práci krizových štábů v objektech HZS krajů. Rovněž potřeba co nejtěsnějšího sousedství operačních a informačních středisek IZS a pracovišť krizových štábů je odborníky akceptována. MV-generální ředitelství HZS ČR již připravuje vlastní krizové pracoviště pro ústřední úroveň státní správy jako součást své nové budovy a jistě vyvine maximální možnou vstřícnost vůči podobným potřebám HZS krajů, i když se bude jednat o déletrvající proces. Složitější situace bude u nově vznikajících obecních úřadů s rozšířenou působností, které nebudou moci využít případného „dědictví“ po okresních úřadech. Zde bude hodně záležet na vzájemné spolupráci, sdružených investicích a prozíravosti zodpovědných funkcionářů územních orgánů veřejné správy. Účité východisko nabízí již metodický pokyn v návodu možného víceúčelového využití počítačových učeben jako pracovišť SPS KŠ. Počítačová učebna, využívaná více orgány, nemůže být nenávratnou investicí, i kdyby nebyla nikdy jako pracoviště SPS KŠ naostro využita. Pokud však ano, je to ideální řešení, které pro daný účel plně vyhovuje.

V souvislosti s nutností vytváření objektového a technického zázemí pro práci krizových štábů apelují na odpo-

vědné pracovníky krajských a okresních orgánů, aby zvažovali potřebu a nutnost uložit menším městům a obcím podle § 18 odst. 2 písm. c) zákona č. 240/2000 Sb. zpracování krizového plánu, a tím potažmo zřízení krizového štábu ve smyslu směrnice. Méně je někdy více. Myšlenku, že by každá obec měla vlastní krizový plán (a SPS KŠ) jen z toho titulu, že se nachází v zóně havarijní plánování nebo v prostoru ohroženém povodněmi, pokládám za absurdní. Obce nebudou mít odborníky na zpracování kvalitního krizového plánu ani vyškolený personál pro funkci SPS KŠ. Úvahy o pořízení mobilních pracovišť SPS KŠ, které by HZS kraje i s personálem obci k řešení mimořádné události poskytl, jsou zatím jen úvahami do vzdálenější budoucnosti.

■ Kdy je vyhráno?

Všechno ostatní, co obsahují oba nové předpisy, je sice alespoň z našeho pohledu rovněž důležité, ale výše popsané dvě oblasti jsou skutečně prioritní. Pokud budou orgány krizového řízení disponovat vyškolenými, jednotně organizovanými týmy odborníků, které budou mít alespoň základní prostorové a technické vybavení, je vyhráno. Vlastní zasedání krizového štábu bude v režii členů bezpečnostní rady, kteří jako ředitelé mají většinou dostatek invence a zkušenosti ke zvládnání své úlohy, i kdyby jednací řády a statuty krizového štábu neměli k dispozici. Správně vedená dokumentace, průkazy ke vstupu, způsoby spolupráce krizových štábů a odesílání hlášení, záznamy a zápisy jednání, uvádění do pohotovosti atd. je z tohoto pohledu jen třešničkou na dortu.

*npor. Ing. Milan DUBSKÝ
foto Milan VÁVRŮ
a Oldřich JERÁBEK*

Příprava obyvatelstva k sebeochraně

Příprava obyvatelstva k civilní obraně byla až do roku 1992 realizována jako nedílná součást branné výchovy. Byla zaměřena především k přípravě k obraně před následky konfrontační války za použití zbraní hromadného ničení. Vyplynulo to z vojensko-politické doktríny, ve které se uvažovalo o tom, že ozbrojený konflikt může propuknout během několika dnů. Z této představy vycházelo i obsahové zaměření přípravy obyvatelstva. Nereagovalo dostatečně na mimořádné události, které mohou vzniknout v mírových podmínkách a mohou ohrozit životy a zdraví obyvatel. Měla však i své pozitivní stránky, zejména při přípravě žáků a studentů v rámci předmětu branná výchova nebo v rámci branných cvičení, kdy se učili poskytovat první pomoc, pohybovat se a orientovat v terénu podle azimutu apod.

Po změně politického klimatu v naší zemi a následném zrušení zákona o branné výchově se příprava obyvatelstva k civilní obraně (ochraně) přestala organizovat, na školách přestala existovat branná výchova.

Ukončení studené války a minimalizování možnosti vzniku globální vojenské konfrontace přimělo odborníky zaměřit pozornost na přípravu obyvatelstva k takovým mimořádným událostem, které mohou vzniknout v mírových podmínkách a které mohou ohrozit životy, zdraví a majetek občanů. Takovými událostmi jsou např. živelní pohromy a provozní havárie s unikem nebezpečných látek do životního prostředí. Zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ale i dalšími tzv. „krizovými zákony“, které nabyly účinnosti dnem 1. ledna 2001, byly vytvořeny legislativní předpoklady k realizaci přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí.

■ Základní pojmy

Základní pojmy v dané problematice jsou vymezeny v zákoně č. 239/2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

1) **Ochrana obyvatelstva** - plnění úkolů civilní ochrany (dle článku 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů - Protokol I – přijatého v Ženevě dne

Smyslem přípravy obyvatelstva k sebeochraně je, aby pokud možno každý občan věděl, jaká nebezpečí mohou ohrožovat jeho život, zdraví a majetek při vzniku různých mimořádných událostí, a jak se chovat v případě jejich vzniku. K tomu je potřebné správně zaměřit obsah a zvolit odpovídající formy přípravy.

8. června 1977 a publikovaného sdělením pod č. 168/1991 Sb.), zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.

2) **Mimořádná událost** - škodlivé působení sil a jevů, vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Je třeba dodat, že mimořádnou událostí může být např. povodeň, lesní požár, sněhová kalamita, zemětřesení, sesuv půdy, sopečná činnost, orkán, silná bouře, dopad meteoritů na zemský povrch, ale také havárie s unikem nebezpečných látek do životního prostředí, způsobené technickými poruchami nebo selháním lidského činitele.

■ Zaměření přípravy

Obsah a formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí je nutno směřovat k tomu, aby se občanovi umožnil přístup k informacím a přípravě v tomto rozsahu:

- zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí v okolí bydliště a pracoviště, kde může dojít k ohrožení životů, zdraví a majetku; jiné možné zdroje mimořádných událostí,
- opatření, která jsou připravena k záchrane životů, zdraví a majetku v případě vzniku mimořádných událostí,
- varovný signál „Všeobecná výstraha“ k upozornění na hrozící nebo nastalou mimořádnou událost a chování obyvatelstva po jeho vyhlášení,
- telefonní čísla tísňového volání (150, 155, 156, 158),

- poskytování první pomoci zraněným osobám,
- používání hasících přístrojů a způsoby hašení malých požárů,
- chování obyvatelstva a zaměstnanců při vyhlášení evakuace (obsah evakuačního zavazadla, zásady opuštění bytu),
- místo, kde může obyvatel obce obdržet další informace o rizicích vzniku mimořádné události a připravených opatřeních,
- možnosti a způsoby ukrytí obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí,
- chování obyvatelstva při úniku nebezpečné látky do životního prostředí,
- příprava a použití prostředků improvizované ochrany povrchu těla a dýchacích orgánů při úniku nebezpečných látek do životního prostředí,
- provádění částečné dekontaminace,
- chování obyvatelstva při vzniku a průběhu povodní,
- chování obyvatelstva při hrozbě použití výbušnin, při nálezů podezřelého předmětu, při obdržení podezřelých zálepek,
- chování obyvatelstva při použití chemických, biologických a jaderných zbraní,
- chování obyvatelstva v případě vyhlášení epidemiologických a epizootických opatření.

Výčet obsahových problémů neznamená, že by každý obecní úřad musel využít jednu formu přípravy, např. přednášky k seznámení obyvatel obce se všemi výše uvedenými obsahovými okruhy problémů. To proto, že každá obec se nachází v jiných rizikových oblastech, tudíž obsah přípravy zaměří především na takové mimořádné události, které mohou nejčastěji ohrozit život, zdraví a majetek obyvatel obce.

A co se týká forem přípravy, těch je nespočet. Od přednášek, besed až po vydávání tiskovin, letáků či využívání regionálního tisku apod. Samozřejmě ideální by bylo, aby občané byli seznámeni se všemi výše uvedenými problémy, protože ve svém životě často cestují nejen u nás v republice, ale i v zahraničí, kde se mohou setkat s takovými mimořádnými událostmi, které v místě bydliště nejsou pravděpodobné. Takovými událostmi mohou být přírodní katastrofy (povodně, zemětřesení, výbuchy sopek, sesuvy půdy), ale také havárie v chemických provozech s následným únikem nebezpečných látek. Je dobré, když v takovýchto případech víme, jak se chovat, jak se chránit a jakým způsobem pomáhat svým blízkým, starým, nemocným a zdravotně postiženým lidem. Eliminujeme tak možné následky těchto událostí.

Z § 25 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a z § 31 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), vyplývá, že fyzická osoba, pobývající na území České republiky, má právo na informace o připravených opatřeních k ochraně obyvatelstva, resp. na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku.

K tomu, aby se výše uvedené právo fyzické osoby pobývající na území České republiky naplnilo, musí příslušné orgány, kterým na druhé straně zákony ukládají, výše uvedené informace občanům poskytovat, resp. jejich přípravu organizovat nebo se na ní podílet.

Hlavní odpovědnost za přípravu obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí mají především obecní úřady, dále právnické osoby a podnikající fyzické osoby, zařazené do havarijního plánu okresu nebo vnějšího havarijního plánu. V následujících řádcích se dozvíte, co jim zákon v tomto směru ukládá a jaké formy přípravy se jim doporučují využívat.

Místo a úloha obecního úřadu

Obecní úřad dle § 15 odst. 4 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a dle § 21 odst. 3 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení. Seznamuje právnické a fyzické osoby také s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení.

K naplnění výše uvedených úkolů může obecní úřad zvolit následující formy přípravy:

- přednášky, besedy, instruktáže zaměřené k charakteru možného ohrožení obyvatel obce, k připraveným opatřením k zabezpečení ochrany obyvatelstva, jejího života, zdraví a majetku a dalším otázkám uvedeným v části, týkající se zaměření přípravy obyvatelstva k sebeochraně,
- porady nebo semináře s právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na teritoriu obce k seznámení s charakterem možného ohrožení obyvatel obce a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi,
- informační a poradenská činnost pro obyvatele obce se zvýšeným rizikem vzniku mimořádné události, zaměřená k problematice možnosti vzniku mimořádných událostí, k opatřením přijatým k záchranným a likvidačním pracím a k chování obyvatelstva při jejich vzniku,
- místní rozhlasové vysílání, místní kabelová televize zaměřené na vzdělávací pořady o chování obyvatelstva při vzniku mimořádné události vyvolané člověkem, přírodními vlivy nebo technickou závadou a které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí (záplavy a povodně, zemětřesení, sněhové laviny, sesuvy půdy, velké požáry, atmosférické poruchy, havárie v chemických provozech a skladech s únikem

nebezpečných látek do životního prostředí, radiační havárie, ropné havárie...) aktualizované na místní podmínky. Místní kabelovou televizi lze využít k promítání videofilmů natočených k problematice mimořádných událostí, chování obyvatelstva při jejich vzniku a k připraveným záchranným a likvidačním pracím.

K této části je třeba dodat, že hasičskému záchrannému sboru kraje je zákonem uloženo seznámit obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi. Z toho také vyplývá a v praxi to znamená, že obecnímu úřadu by měli nejvíce pomoci při přípravě obyvatel odborně připravení příslušníci a zaměstnanci příslušného územního odboru hasičského záchranného sboru kraje.

Místo a úloha osob

Právnická osoba a podnikající fyzická osoba dle § 23 odst. 1 písm. b) a § 24 odst. 1 písm. b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, pokud ji okresní úřad zahrne do havarijního plánu okresu nebo vnějšího havarijního plánu, je povinna zajistit vůči svým zaměstnancům, dotčeným předpokládanou mimořádnou událostí, opatření uvedená v § 24 odst. 1 písm. b) tohoto zákona, t.j. vůči svým zaměstnancům zajistit, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, např. zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií, způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění pozdějších předpisů (zákon o prevenci závažných havárií).

K naplnění výše uvedených úkolů může právnická osoba a podnikající fyzická osoba při přípravě svých zaměstnanců zvolit následující formy: přednášky, besedy, instruktáže, tiskoviny, rozhlasové vysílání a další formy, zaměřené k hrozcím mimořádným událostem v místě dislokace zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby k plánovaným opatřením, k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádné události.

Obdobně jako u obecního úřadu platí, že odborně připravení příslušníci a zaměstnanci příslušného územního odboru hasičského záchranného sboru kraje nejvíce pomohou právnické osobě a podnikající fyzické osobě při přípravě jejich zaměstnanců.

Dušan SLÁVIK
foto Milan VÁVRČÍ
a Stanislav STEJSKAL

Ochrana člověka na školách

Branná výchova na školách byla zaměřena na plánovanou přípravu dětí na chování v mimořádných situacích. Stala se nedílnou součástí výuky na všech stupních škol a pro pedagogy znamenala celou škálu povinností, které, přes všechny výhrady, měly svůj určitý význam. Byla to ovšem příprava, zaměřená především na činnost v případě válečného konfliktu. V době existence dvou proti sobě stojících vojenských bloků a neustálé hrozby otevřené roztržky mezi nimi.

Od začátku devadesátých let se branná výchova začala přehodnocovat. Hledaly se nové metody výuky, které by měly obsah základních pojmů a praktických postupů sebeochrany.

Začleňování problematiky do obsahu vzdělávání je v souladu s právními předpisy pro krizové řízení a civilní nouzové plánování, které jsou koncipovány v kontextu se začleňováním České republiky do NATO a Evropské unie.

Zařazením témat ochrany člověka za mimořádných situací do obsahu vzdělávání na základních a středních školách, včetně škol speciálních, se zároveň plní úkoly stanovené rezortem školství v Národní obranné strategii.

Na začátku byl experiment

Věci kolem ochrany člověka za mimořádných situací však zcela stranou nikdy nezůstávaly.

Koncem roku 1995 Hlavní úřad civilní ochrany ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze připravil projekt experimentu na vybraných základních a středních školách s cílem ověřit, zda za současných učebních osnov lze některá témata, týkající se ochrany člověka za mimořádných situací, vyučovat ve vybraných předmětech, aniž by se vytvářel samostatný předmět. Projekt byl realizován ve třech etapách.

Přípravná etapa proběhla od ledna 1995 do srpna 1996. Tiskly a vyráběly se didaktické pomůcky, které se rozesílaly na školy. Přípravovali se vybraní učitelé a odborní poradci. Významným počinem bylo vydání metodické příručky pro učitele základních a středních škol „Pro případ ohrožení“ a půlhodinový videoprogram „Ochrana člověka za mimořádných situací“.

Druhá etapa byla ve školním roce 1996-97 na vybraných základních a středních školách. Blok byl rozdělen do čtyř samostatných témat.

Téma „Ochrana člověka za mimořádných situací“ bylo doporučeno především pro výuku v občanské nauce.

Ochrana člověka, jeho života a zdraví je jedním z důležitých cílů státní politiky. Proto je nezbytná znalost správného jednání při různých provozních či radiačních haváriích, při dopravních nehodách nebo živelních pohromách. V té souvislosti je zvláště důležitá praktická znalost svépomoci a první pomoci. Teoretická příprava a praktický výcvik k zvládnutí takových situací prokazatelně snižují následky na zdraví, ekonomické i morální škody. Základní znalosti a dovednosti z této oblasti jsou proto žádoucí součástí vzdělávání.

S tématem, týkajícím se „Živelních pohrom“, se žáci měli seznamovat v hodinách zeměpisu.

Předmět chemie měl obsahovat téma „Havárie s únikem nebezpečných látek“ a „Radiační havárie jaderných energetických zařízení“. Poslední bylo doporučeno také pro výuku ve fyzice.

Tematikou se prolínaly zásady chování člověka při povodních, požárech a provozních haváriích s únikem nebezpečných látek.

Třetí etapa byla provedena ve druhé polovině roku 1997 v podobě vyhodnocení a vypracování závěrů a návrhů pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT).

Celý experiment absolvovalo celkem 71 základních a středních škol. Z toho byly tři církevní a tři soukromé.

Pozitivní výsledek byl ten, že 74 % učitelů navrhlo výuku vybraných témat beze změn, 14,5 % až po přepracování pomůcek a jen čtyři učitelé doporučovali od navrhované výuky upustit. Desetina dotazovaných se nevyjádřila.

Zahájení výuky

Všechny základní a střední školy od 1. září 1999 postupují podle „Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR k zařazení tematiky ochrany člověka za mimořádných situací do vzdělávacích programů“ ze 4. května 1999 (čj. 34776/98-22), který byl zveřejněn ve Věstníku MŠMT č. 6/1999.

K tomu MŠMT vydalo upravenou metodickou příručku pro učitele základních a středních škol „Ochrana člověka za mimořádných situací“, kterou zpracoval autorský tým pod vedením RNDr. Petra Linharta, CSc.

Příručka obsahuje návod, jak připravit žáky na dopad možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných situací, způsobených lidskou činností, které mohou přivodit tělesná zranění nebo duševní poruchy a ztráty na životech nebo majetku. Vychází z toho, že žákům je třeba neustále zdůrazňovat, že ačkoliv většina mimořádných situací není plně pod kontrolou člověka, tak jejich ničivé následky mohou být minimalizovány účinnými opatřeními a připraveností na tyto situace.

V rámci tématu „Ochrana člověka za mimořádných situací“ se žáci seznamují se zabezpečením ochrany osob za mimořádných situací v našem státě - s varovným signálem a chováním při jeho vyhlášení, s obsahem evakuačního zavazadla, s prostředky individuální ochrany, s prostředky improvizované ochrany povrchu těla a dýchacích orgánů a se zásadami pro opuštění bytu v případě evakuace.

V tématu „Živelní pohromy“ mají žáci možnost poznat problematiku požárů, povodní a zátop, sesuvů půdy, atmosférických poruch, zemětřesení a s tím související ochranu obyvatelstva.

Obsahem tématu „Havárie s únikem nebezpečných látek“ je konkretizace nebezpečí, které hrozí obyvatelstvu v případě havárií v chemických provozech s únikem nebezpečných látek do životního prostředí a zásadami chování při jejich vzniku. Dále pak s účinky nebezpečných látek a s jejich označováním.

Čtvrté téma „Radiační havárie jaderných energetických zařízení“ dává možnost seznámit se s budováním a provozem jaderných elektráren a jejich jadernou a radiační bezpečností, s havarijními plány a opatřeními k ochraně zdraví lidí v případě vzniku radiační havárie v jaderné elektrárně.

Důležitou součástí výuky je také poskytování první pomoci, která je na školách značně zanedbávána a často se prakticky nevyučuje.

Po probrání témat je doporučeno provést praktická cvičení jak po třídách, tak v rámci ročníku a školy. O jejich obsahu, způsobu a časovém rozsahu rozhoduje ředitel školy podle místních možností a situace.

Příprava v Praze

Doplňující informace a testy k ověření znalostí každého tématu lze taktéž najít v metodické příručce. Učitelé tak mají k dispozici návod pro celou výuku. Aby však nebyli odkázáni pouze na ni, příslušníci hasičských záchranných sborů organizují obsahově metodickou přípravu pro učitele základních a středních škol.

HZS hl. m. Prahy takovou přípravu zrealizoval ve spolupráci s odborem školství Magistrátu hl. m. Prahy koncem října 2001. Organizátoři tak začali plnit požadavek § 10 odst. 5 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, který stanovuje, že

„... hasičský záchranný sbor kraje... pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací... organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v případě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost...“.

Obsahem přípravy se stala tematická náplň „Ochrana člověka za mimořádných situací“. Bohužel, ukázalo se, že někteří přítomní pedagogové měli k probíraným problémům dost daleko, ale na druhé straně byl celkově znát zvýšený zájem, hlavně o věci, které se týkaly bezpečnosti jednotlivce a jeho ochranných prostředků. K jednotlivým oblastem vystupovali odborníci, kteří

dali všem přítomným podrobné informace a ještě museli odpovědět na spoustu dotazů.

Ukázalo se, že příprava učitelů nebyla zbytečná. Nejenže u učitelů vzbudila nečekaný zájem, ale stala se obrazem nutnosti v nastoupeném trendu pokračovat.

Didaktické pomůcky

Ministerstvo vnitřní generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR připravilo pro školy následující didaktické pomůcky:

- metodickou příručku pro učitele základních a středních škol „Ochrana člověka za mimořádných situací“, kterou vydalo a distribuovalo MŠMT na každou základní a střední školu. Odbor ochrany obyvatelstva MV-generálního ředitelství HZS ČR připravuje novelizaci a doplnění této příručky;
- videokazetu, na které jsou následující videofilmy: „Povodně a ochrana člověka“, „Havárie s únikem nebezpečných látek“, „Než přijede záchranka“ (poskytování první pomoci) a „Ochrana obyvatelstva při vzniku mimořádných událostí“ (videofilm shrnuje a obsahově i pojmově zpřesňuje celou tematiku a formou otázek a odpovědí ověřuje pochopení probrané látky). Tato videokazeta je distribuována cestou hasičských záchranných sborů krajů a jejich územních odborů a v součinnosti s odbory školství krajských úřadů a referáty školství okresních úřadů na základní a střední školy;
- příručku pro obyvatele „Pro případ ohrožení“, která je distribuována také na každou základní a střední školu.

kpt. Josef NITRA
foto Stanislav STEJSKAL a archiv

Prostředky dekontaminace k ochraně obyvatelstva

Z obecného pohledu je dekontaminace soubor metod, postupů a prostředků k účinnému odstranění kontaminantů z prostředí, případně snížení jeho škodlivého účinku na bezpečnou úroveň.

Nebezpečné látky mohou způsobit kontaminaci vnější a vnitřní. Vnější kontaminace je kontaminace povrchu předmětu nebo těla, která může za určitých podmínek přejít na kontaminaci vnitřní. K vnitřní kontaminaci dochází proniknutím kontaminantu do vnitřních vrstev materiálu, případně lidského těla.

Nutnost dekontaminace je dána i tím, že pokud není kontaminant odstraněn, působí jak na kontaminovaný povrch, tak i na jeho bezprostřední okolí. Pojmu dekontaminace odpovídá termín speciální očista. Dekontaminaci v České republice provádějí složky integrovaného záchranného systému (jednotky Hasičského záchranného sboru ČR a záchranné útvary Sil územní obrany Armády ČR), kterým to ze zákona č. 239/2000Sb. přísluší.

Dekontaminační způsoby

V zásadě existují dva základní způsoby dekontaminace - suchý a mokrý.

Mezi suché způsoby patří kartáčování, vysávání a odpařování za normální nebo zvýšené teploty. Mokrý způsob mají, ve srovnání se suchými, většinou větší účinnost, avšak v některých případech se účinnost snižuje v důsledku převedení kontaminantu do roztoku a jeho následným pronikáním do materiálů.

Dekontaminace postřikem je nejrozšířenějším mokrým způsobem, který

nachází uplatnění při individuální i hromadné dekontaminaci. Postup je schopen zajistit vysokou produktivitu práce, zejména při použití mobilních nebo průjezdných zařízení.

Při otírání se povrch omývá kartáči a tampony, namočenými ve vhodné směsi pro dekontaminaci. Po důkladném očištění někdy následuje opláchnutí vodou. Chemické čištění představuje vysoce účinný a rychlý postup dekontaminace oděvů, prádla a ostatních textilních výrobků. Podstatou je několikanásobná extrakce kontaminantu do organického rozpouštědla.

Praní je nejvýznamnější metoda hromadné dekontaminace oděvů, prádla, ostatních textilií a prostředků individuální ochrany. Postup je založen na praní při teplotě 90 °C s využitím účinných pracích prostředků.

K uvedenému postupu se řadí též odmořování varem.

Dekontaminace tlakovou vodní párou je neúčinnějším postupem pro pevné povrchy a jediným účinným postupem pro dekontaminaci značně porézních a nasákových materiálů (plachtoviny, pryžové výrobky), u nichž ostatní postupy selhávají. Při dekontaminaci pěny se pěnotvorný prostředek z vhodného generátoru pěn aplikuje na povrch a po určité době působení, uvedené v návodu k použití prostředku, se pěna opláchně vodou nebo se odsaje.

Dekontaminační látky a směsi

Dekontaminační látky jsou vybrané chemikálie, které reagují s kontaminanty za vzniku méně toxických produktů nebo určitou svou vlastností usnadňují odstranění kontaminantu z příslušného povrchu. Používají se buď samotné nebo ve formě směsí. Mezi dekontaminační směsi patří roztoky, suspenze, koloidní roztoky, pevné směsi apod., které se připravují z dekontaminačních látek a jsou určeny k provádění dekontaminace. Dělí se na tabulkové a náhradní.

Tabulkové dekontaminační směsi jsou směsi, jejichž složení je unifikováno v resortu Ministerstva obrany a je-

Speciální roztríkovací automobil ARS-12 M.

jichž komponenty (případně směsi již připravené) jsou dodávány pro potřeby zabezpečení dekontaminace vojsk, případně obyvatelstva. Náhradní dekontaminační směsi představují směsi z místních zdrojů, které jsou využitelné k provádění dekontaminace povrchů a materiálů. Nejsou zařazeny mezi tabulkové směsi a nejsou dodávány pro potřeby zabezpečení dekontaminace. Jako náhradní dekontaminační směsi nebo jako komponenty k jejich přípravě lze použít: suroviny, meziprodukty a produkty chemického průmyslu (alkalické hydroxidy, chlornany, tenzidy, detergenty a jejich roztoky, odmašťovací prostředky, organická rozpouštědla aj.), pomocné látky a směsi (např. galvanické, černicí, mořicí a odmašťovací lázně ze strojírenství, prací a bělicí lázně z textilk, mycí a čistící roztoky ze závodů potravinářského průmyslu aj.), průmyslové odpady (kapalné, kašovitě nebo pevné odpadní látky z různých odvětví průmyslové výroby, u nichž byla ověřena účinnost při dekontaminaci - např. odpadní alkalické vody, vápenné vody, chlornanové lázně apod.).

Technické prostředky dekontaminace

Úkoly na úseku dekontaminace jsou zabezpečovány stálými a místními dekontaminačními jednotkami. Prostředky pro dekontaminaci jsou podle určení zpravidla rozdělovány do tří skupin:

- Technické prostředky pro individuální dekontaminaci. Zdravotnický prostředek jednotlivce (ZPJ) je určen k částečné hygienické očištění nekrytých částí těla, kontaminovaných otravnými a radioaktivními látkami a biologickými prostředky, k přípravě biologicky nezávadné vody a k nejnútnejší první pomoci. Protichemická brašna PCHB-60-P je ve výzbroji Armády České republiky. Zajistí očištění kůže a částí oděvu při rozsáhlejší kontaminaci

Automobil ACHR-90. Nástavba je tvořena tříkomorovou nerezovou nádrží o celkovém užitečném objemu komor 6300 litrů, nízkotlakovým odstředivým čerpadlem a příslušenstvím.

otravnými látkami a biologickými prostředky. Odmořovací souprava UOS-1M je určena k odmořování a dezinfekci drobné techniky nebo částí dopravních prostředků nebo jiných zařízení. Přenosný rozstřikovač R 36/55 slouží k dekontaminaci techniky, dopravních prostředků a jiných zařízení postřikem. Automobilní odmořovací soupravy AOS-1 a AOS-2 jsou připraveny k dekontaminaci automobilové techniky, případně i jiných povrchů. Odmořovací souprava OS-3 je ve výzbroji Armády ČR k dekontaminaci dopravních prostředků a další techniky.

- Technické prostředky záchranných útvarů AČR pro hromadnou dekontaminaci. Malá koupací souprava (MKS) je určena k úplné hygienické očištění menšího počtu osob sprchováním pomocí 4 sprchových růžic. Převozný dezinfekční přístroj dvoukomorový (PDP-2) pak k hygienické očištění sprchováním, k dezinfekci a k odmořování oděvů, prádla, obuvi prostředků individuál-

ni ochrany zavedenými postupy. Speciální rozstřikovací automobil ARS-12 M slouží k úplné dekontaminaci dopravních prostředků, ostatní techniky a dalšího materiálu, dále k dekontaminaci terénu, komunikací a staveb, k přípravě směsí pro dekontaminaci, přepravě kapalin a ohřevu vody. Automobil ACHR-90 (automobil chemický rozstřikovací) je autonomní prostředek, zabezpečující komplexní dekontaminaci osob, techniky a terénu. Základním autonomním agregátem, zařazeným do konstrukčního celku vozidla, je italský vysokotlaký agregát SANIJET C 921D.

- Ostatní technické prostředky hromadné dekontaminace. V závodech a podnicích různých průmyslových odvětví, zemědělství i v oblasti služeb se k čištění, mytí, praní, povrchové úpravě různých materiálů nebo jiným činnostem používá velké množství technických prostředků, které jsou využitelné pro dekontaminaci. Zvláštní význam mají zemědělské stroje, protože ostatní využitelná technika (stavební, silniční, požární) by se v případě mimořádných událostí na daném teritoriu využívala k důležitým záchranným a neodkladným pracím.

Převozný dezinfekční přístroj PDP-2.

Dekontaminace představuje důležité opatření aktivní ochrany proti následkům úniku nebezpečných látek při mimořádných událostech různého charakteru. Složky, podílející se na ochraně obyvatelstva, využívají k dekontaminačním pracím ověřené a zavedené postupy, dále pak tabulkové látky, směsi a technické prostředky. Významná je rovněž skutečnost, že k zabezpečení účinné dekontaminace jsou využívány i místní průmyslové produkty a odpady vhodné k přípravě dekontaminačních směsí i zemědělské a průmyslové technické prostředky, použitelné k jejich aplikaci na kontaminované povrchy.

*doc. Ing. Josef DVOŘÁK, CSc.
foto archiv autora*

Povodeň je, když...

Mezi hydrologickými situacemi, které se v krajině České republiky s nesterajnou četností stále vyskytují, se za povodeň podle právních předpisů považuje ta z nich, při níž průtok vody překročí z různých příčin průtočnou kapacitu koryta vodního toku. Ponejvíce se tak děje následkem náhlého zvýšení průtoků vody, ale také zmenšením průtočnosti koryta, například ledovou zácpou, bariérou ze splavených předmětů apod.

Vlivy krajiny a vodních nádrží

O povodňovém nebezpečí na větších povodích rozhoduje i stav čtyř složek krajiny, které jsou schopny, každá svým způsobem, odtok spadlých srážek ovlivnit. Jde o tyto vlivy krajiny na vývoj povodně:

- Akumulační účinek vegetace daný její hustotou, druhem a vývojovým stavem v ročním období a v průběhu let. Přímé zadržování části dešťových srážek povrchem vegetace ovlivňuje pouze počáteční fázi povodně. Bilančně větší význam je v zimním období, při sněhových srážkách. V průměrných podmínkách lze přibližně předpokládat, že u luk se retenční účinek pohybuje okolo 2 litrů/m², u lesa až okolo 5 litrů/m² za hodinu. Vegetační porost má však také schopnost zpožďovat pohyb povrchové vody a prodlužovat tak dobu možného vsaku. Odhaduje se například, že na rovině lesní půdě se může vsáknout 60 až 75 litrů/m² za jednu hodinu.
- Schopnost zpomalovat odtok vyplňováním nerovnosti, prohlubní a bezodtokových depresí terénního povrchu vodou. Na rovinách se může dočasně akumulovat větší množství vody než ve sklonitém terénu. Průměrně se tento retenční účinek pohybuje od 1 litru/m² do 5 litrů/m² za jednu hodinu v závislosti na místních podmínkách. Vliv je významný pouze v počátečním vývoji povodně.
- Vsak vody do půdních vrstev a zvodní podzemních vod. Půdní prostředí může akumulovat poměrně značný objem srážkové vody. Závisí to na typu půdy,

Dominantním faktorem, který rozhoduje o charakteru povodně, bývá zpravidla velikost plochy povodí, která byla zasažena srážkou. Intenzivní déšť na malé ploše může změnit horský potok na dravou bystřinu, zatímco vodní stavy na velké řece reagují na takovou srážkovou epizodu jen nepatrně. Naopak pro vznik povodně na velkých tocích je zapotřebí, aby přšelo několik desítek hodin anebo tál sníh na poměrně rozsáhlých plochách území.

její mocnosti, pórovitosti, obsahu humusu aj., jakož i na její nasycenosti vodou. Pokud je intenzita deště větší než intenzita vsaku, dochází k povrchovému odtoku. Při pokračujícím dešti se nasycenost půdy zvětšuje a povrchový odtok zesiluje. Opatření ke zvýšení retenčního účinku půdy jsou proto jedním z důležitých preventivních prostředků povodňové ochrany.

- Plnění koryt toků - včetně vody infiltrující do přilehlých podpovrchových vrstev břehové zóny v důsledku hydrostatického tlaku, zvětšujícího se při stoupající vodní hladině, jakož i rozliv do inundačních území podél toků. Před tím, než dojde k rozlivu vody z koryta, musí se vyplnit jeho objem. Koryto se tedy chová jako nádrž. Poté následuje obdobné plnění prostorů v přilehlém inundačním území. Znalost velikosti obou objemů je důležitým podkladem pro odhad vývoje povodňové situace v daném říčním systému.
- Pátým důležitým, avšak ne již přírodním faktorem, jsou vodní nádrže. Zadržováním části objemu povodňové vlny mohou zmenšovat velikost povodňových průtoků, zvláště v průběhu jejich kulminace, zpožďovat jejich postup a zmenšovat tak

škodlivé dopady povodně v údolí toku pod nádrží. Ochranný účinek nádrží je závislý na velikosti jejich retenčních prostorů. K dalšímu aktivnímu ovlivňování odtokových podmínek za povodně patří odlehčovací kanály, které odvedou část objemu povodňové vlny obchvatem mimo úsek, v němž by došlo k pře-

kročení kapacity vybudované ochrany, anebo převedou tyto průtoky do jiného povodí.

Jak povodně rozdělujeme

Podle průběhu, výskytu a charakteru lze rozdělit povodně na území ČR do několika skupin:

- Přívalové povodně jsou typické krátkým časovým úsekem, který uplyne mezi spadem hlavního objemu dešťového přívalu a vyvrcholením intenzivně se vytvářejícího povrchového odtoku ze zasažené plochy povodí. Tento typ povodní se vyznačuje poměrně rychlými vzesupy vodních stavů, někdy až o několik metrů za 2 až 15 hodin do okamžiku dosažení kulminace. Tento typ povodně se vyskytuje nejvíce od druhé poloviny dubna do konce září. Jsou způsobeny bouřkovými srážkami velmi silné intenzity (v extrémních případech více než 100 mm za hodinu, tzn. 100 litrů/m² za hodinu), s krátkým trváním (menším než 2 až 6 hodin), které zasahují svými plošně izolovanými jádry území o menší rozloze (zpravidla několik desítek km²) a mohou vyvolat povodeň povětšinou v povodích malých toků prakticky v kterékoliv oblasti České republiky. Představují nejpočetnější případy povodňového ohrožení.

- Povodně z letních regionálních dešťů, které se obvykle vyznačují nižšími intenzitami, jsou rovnoměrněji rozloženy po celou dobu jejich trvání a zasahují území o velkých plochách. Tyto srážky způsobují rozvodnění velkých toků. Jejich prahová hodnota je proměnlivá a záleží na tom, zda příčinný déšť padá do povodí nasyceného předcházejícími srážkami, anebo zda velká část jeho objemu připadne na doplňování podpovrchového prostředí povodí nenasyceného.

Prahovou povodňovou hodnotu srážek významně ovlivňuje i nadmořská výška povodí. Orientační odhady limitů spadlých srážek za 24 hodin pro vznik povodňové situace se pohybují například v horských polohách při nenasyceném povodí od 80 do 100 mm srážek a při nasyceném povodí od 60 do 70 mm srážek.

Délky doby trvání dešťů, které způsobují regionální povodně v České republice, činí v průměru jeden až tři dny, v krajních extrémních případech mohou být však i delší, jak prokazuje pětidenní trvání srážek u povodně z července 1997. Ú situaci s delší dobou trvání příčinného deště, než je doba dobehu vody z nejbližšího okraje povodí k hlavnímu toku, přispívá pak k vývoji povodně odtokově celá plocha rozsáhlého povodí. Povodňová vlna na hlavním toku se vlivem přibývajících účinků korytové a údolní retence zplošťuje a její postup zpomaluje, pokud tento základní hydrologický scénář neovlivní odtoková situace na přítocích. Průtokové vlny z přítoků se s vlnou na hlavním toku mohou časově minout anebo střetnout. V druhém případě dochází k postupné skladbě jejich průtoků, při níž voda z přítoku okamžitě zvětšuje objem průtoku v trati hlavního toku a přispívá ke zvýšení jeho kulminačního stavu.

Je tedy zřejmé, že časově vhodným zadržením části objemu povodňové vlny v povodí se vodní stavy v další trati

toku mohou snižovat, zmenší se pravděpodobnost střetu s kulminační fází vln z přítoků a výsledná vlna se zploští, takže nemůže způsobit již tak velké škody. Takového retenčního účinku lze dosáhnout manipulacemi na přehradních nádržích, disponujících ochrannými (retenčními) prostory, využíváním přirozených inundačních prostorů v reliéfu údolní nivy, pokud v daném úseku říční sítě existují a nejsou zastavěny, a realizací opatření, která zvyšují schopnost krajiny zadržovat vodu.

Regionální povodně doprovázejí zpravidla rozlehlé záplavy, které mohou dosáhnout až několikakilometrové šíře, a vyskytují se v přílehlých oblastech středního Labe, dolní Ohře, střední a dolní Moravy a dolní Dyje. Délétrvající srážky jsou rovněž příčinou sesuvů půdy, a to i po povodni.

- Povodně z tání sněhu, jejichž rozsah záleží především na výšce sněhové vrstvy, tzv. vodní hodnotě sněhu, stavu zamrzlosti půdy, nadmořské výšce a expozici povodí. Úvolňování vody z tajícího sněhu v povodí postupuje ve výškové ohraničených pruzích od nejnižší položených míst podél toků směrem vzhůru až k rozvodnici. V časovém pořadí odtéká napřed voda z tajícího sněhu v podhůří a je často v obdobích vícedenního trvání teplot nad 0 °C příčinou vzniku samostatných průtokových vln, které mohou rovněž nabývat povodňových rozměrů. Při náhlých přílivech teplého vzduchu, doprovázených vydatnými deštěm delšího trvání, se do procesu tání zapojí postupně všechny výškové polohy horských oblastí se sněhovými zásobami a může se vytvářet poměrně intenzivní odtok. Pro tento typ povodní je typický rychlý vzestup vodních stavů v podhorských oblastech a velký objem povodňové vlny.

V podhorských oblastech a nížinách může obleva, vzhledem k malým výškovým rozdílům, zasáhnout současně

rozlehlá území. Tání sněhové pokrývky o menší tloušťce vede k poměrně rychlému vytváření povrchového odtoku ve velkoplošných rozměrech a s tím spojenému narůstání počtu povodňově ohrožených úseků toků, zvláště pokud se na nich vyskytují ledové jevy. Tyto situace mohou nastat nejen na jaře, ale i v typicky zimních měsících - prosinci, lednu a únoru. Jsou způsobovány prouděním teplého a vlhkého vzduchu.

Objem vody, akumulované ve sněhové pokrývce, je závislý na jejím fyzikálním stavu. Například vrstva čerstvého prachového sněhu o výšce 1 cm odpovídá jednomu milimetru vody, tzn. 1 litr vody na 1 m². Postupným táním, promrzáním a tlakem vlastní váhy se krystalická struktura tohoto sněhu zbavuje dutin a ztuhuje se, takže 1 cm již slehlého starého sněhu obsahuje v průměru až 4 mm vody.

Povodňové vlny, způsobené jarním táním, dosahují zpravidla největšího objemu v roce, vyznačují se plochým vrcholem a dlouhou dobou trvání.

Ú těchto povodní se daří předpovídat jejich hlavní příčinu, teplotu vzduchu, lépe než srážky. Rovněž vzestup průtoku bývá pozvolnější než u povodní z letních srážek, protože i velmi rychlé tání se podobá účinku intenzity pouze mírného deště. Výjimky tvoří sněhové povodně, vyvolané prouděním teplého vzduchu se současným výskytem deště

- Ledové povodně vzniklé účinkem ledových útvarů na tocích s následnou zmenšenou průtočností koryta a vzestupem hladiny do povodňové úrovně. Ledové jevy na vodních tocích se začínají vyskytovat většinou až tehdy, když teploty vzduchu během celého dne klesnou pod bod mrazu. Vznikající ledové krystalky ve vodě se spojují do větších struktur, což vede při dlouhotrvajících mrazech i v tekoucích vodách ke vzniku uzavřené ledové celiny, vytvářející se postupně směrem od břehů k proudnici. K jejímu porušení, případně k pohybu v korytě toku či k definitivnímu uvol-

nění koryta od ledových jevů, dochází při oblevách, zvláště pokud jsou doprovázeny vydatným deštěm. Ledová pokrývka se začne lámat nejdříve v úsecích toků, kde je v důsledku prudšího proudu či teplejší vody nejslabší. K plynlému odchodu utvořených ledových ker brání úseky především s nenarušeným ledovým příkrovem. Na jejich horních okrajích, avšak také na mělkých místech, v zákrutech, v zúžených místech koryta atp., se mohou kry na sebe nasouvat, kupit, ucpávat průtočný profil, vzdouvat vodu a vytvářet tak ledové zácpy, které postupně narůstají jak do výšky, tak i do délky. Ledové zácpy jsou zákeřné zejména tím, že poměrně menší průtok, který je za normálních průtočných poměrů zcela neškodný, se po vytvoření ledových bariér náhle stává za určitých podmínek nebezpečným svou schopností vyvolat záplavy, rovnající se účinku vysoce extrémních průtoků, nežli jak i větších, než je hodnota průtoku, jenž se opakuje

v průměru jednou za 100 let. Z historie je známo, že jedny z nejvyšších povodňových hladin byly dosaženy právě v průběhu ledových povodní.

- Povodně ze specifických příčin vznikají zmenšenou průtočností koryta a tím vyvolaným rychlým stoupnutím hladiny do povodňové úrovně. Jedná se o náhlá přehrazení toku sesuvem půdy, o vzduší vody v dolních tratích přítoků v důsledku vyšší hladiny na hlavním toku, dále o ucpání mostních otvorů, propustků či koryta s průtočnými překážkami, unášenými splávim (kmeny stromů, keře, dřevo a jiné spláchnuté volné předměty).

Respektujme přírodu!

Povodně jsou v jednom lidském životě nepochybně mimořádnou událostí, z hlediska probíhajících přírodních dějů se však musí s nimi neustále počítat. Ekologové považují povodeň i mnohé jiné extrémní projevy přírodních sil za součást dlouhodobých vývojových procesů přírody. Výskyt jejich extrémních fází je časově nepravidelný a rovněž jejich účinky zpravidla nenavazují kontinuálně na předcházející trendy a představují spíše rozruch či skok ve vývojové linii. Příroda nezná tedy pojem „ničivá povodeň“. Také označení, následně po povodni vzniklých destruktivních změn přírodního prostředí, v lidském pojetí slovem „škoda“, ztrácí z jejího hlediska smysl. Škody vznikají teprve lidem, a to silami, které jsou mimo jejich kontrolu, v našem případě povodňovou pohromou. To však neznamená, že v tomto „střetu zájmů“ musí stát lidé proti přírodě. Člověk je přece její nedílnou součástí. Jen je třeba, aby tam, kde se dosavadní vývoj jeho životního prostředí dostal do rozporu s přírodními zákony, je začal respektovat a své sociální poměry a činnost tomu začal přizpůsobovat.

Ing. Josef Reidinger
foto Oldřich JERÁBEK a archiv

Vojáci v pořádkové policii

Bez zvláštního ohlasu v médiích bylo ve Sbírce zákonů publikováno nařízení vlády č. 332/2001 Sb., o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů služby pořádkové policie Policie České republiky při radiačních haváriích jaderných elektráren.

Jedná se o 100 vojáků v činné službě v případě Jaderné elektrárny Temelín, resp. 600 vojáků v případě Jaderné elektrárny Dukovany. Ti by byli v případě radiační havárie začleněni do místně příslušných útvarů Policie ČR a svou činnost by vykonávali pod velením příslušníků Policie ČR.

Pokládáme za užitečné upozornit na některé skutečnosti, spojené nebo související s tímto nařízením vlády, protože potřeba velkého nasazení sil a prostředků územních útvarů Policie ČR v případě mimořádných událostí, zejména velkých živelních katastrof a havárií objektů a zařízení s nebezpečnými látkami, může nastat kdykoliv, a kdekoliv. Řešení, zvolené preventivním vydáním nařízení vlády č. 332/2001 Sb., se však již nebude zřejmě opakovat.

■ Ojedinelý předpis

Nařízení vlády č. 332/2001 Sb. zůstane zřejmě ojedinelým předpisem z toho důvodu, že další nařízení vlády s podobným věcným obsahem budou s největší pravděpodobností využívána ad hoc, podle konkrétní potřeby v konkrétním časovém intervalu. Například, pokud Policie ČR dospěje analýzou k názoru, že pro bezpečnostní opatření, spojená s plánovaným summitem NATO, potřebuje posily, vyčíslí svou potřebu v přesně stanoveném období a s náležitým zdůvodněním požádá vládu, aby vydala věcně obdobné nařízení vlády jako je č. 332/2001 Sb. V tomto případě bude mít vláda možnost celou záležitost posoudit a rozhodnout v dostatečném předstihu. Takové rozhodování vlády právě v případě radiační havárie není možné, protože:

- při radiační havárii jaderných elektráren budou přijímána neodkladná opatření prováděna ihned a následně další ochranná opatření, mezi která patří například evakuace obyvatelstva, která sice nejsou prováděna okamžitě, ale nelze předpokládat jejich odkládání z jakýchkoli administrativních důvodů. Obyvatelstvo z ohrožených prostorů by pravděpodobně bylo evakuováno nejpozději v průběhu prvních 24 hodin po vzniku radiační havárie. To je právě doba, po kterou je Policie ČR schopna zabezpečovat plánované úkoly (z vnějšího havarijního plánu) související s radiační havá-

rií sama, bez nebezpečí enormního vyčerpání zasahujících policistů nebo snížení úrovně plnění úkolů Policie ČR v jiných teritoriích,

- i za předpokladu, že nařízením vlády bude předem připravené a projednané jako tzv. předurčená (šuplíková) dokumentace a vláda by byla schopna přijmout závazné rozhodnutí, potřebné další kroky nutné k platnosti a účinnosti obecně závazného předpisu (tisk, distribuce příslušné částky Sbírky zákonů atd.), nelze během 24 hodin realizovat,

- na rozdíl od mimořádných událostí spojených s unikem nebezpečných látek, které se rozptýlí (zředí, odplaví, vybuchnou, shoří, neutralizují apod.) povětšinou v prvních hodinách po havárii zařízení, při radiační havárii jaderné elektrárny, lze předpokládat, že uzávěry vymezeného prostoru mohou trvat několik dní až týdnů, což nelze předem odhadnout. Zrušení tohoto opatření bude záviset na množství uniklých látek (tzv. radionuklidů), jejich poločasech rozpadu, povětrnostní situaci, možnostech dekontaminace a dalších okolnostech.

■ Nařízení vydáno předem

Z výše uvedených důvodů bylo nařízení vlády č. 332/2001 Sb. vydáno předem. Tomuto rozhodnutí vlády přispěla i skutečnost, že se v případě jaderných elektráren jedná o zdroj rizika, u kterého se z dlouhodobého hlediska nemění výchozí předpoklady a míra (ne)pravděpodobnosti radiační havárie zůstane téměř konstantní. Stanovené počty vojáků v nařízení vlády lze pokládat za výchozí. Pokud by se radiační havárie některé jaderné elektrárny přece jen stala skutečností, lze předpokládat, že po několika hodinách by byly aktivovány všechny krizové mechanismy státu.

Na základě vývoje skutečné situace by vláda posoudila, zda uvedené počty jsou dostačující, rozhodla dalším nařízením vlády o případném dalším posílení Policie ČR nebo naopak by krizový štáb kraje doporučil snížení počtu vojáků, posilujících Policii ČR. Armáda ČR by však ve prospěch zvládnutí radiační havárie plnila, například v souladu se zákonem č. 239/2000Sb., o in-

Nařízení vlády č. 332/2001 Sb., ze dne 25. července 2001, umožňuje využít k uzavírkám prostorů v zónách havarijního plánování jaderných elektráren (zákon č. 18/1997 Sb.) a k udržování veřejného pořádku v těchto prostorách vojáky Armády ČR.

tegrovaném záchranném systému a změně některých zákonů a zákonem č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, i další úkoly, než jen výpomoc Policii ČR (například dekontaminace, likvidační práce atd.).

Zajímavostí je, že poprvé byl v nařízení vlády č. 332/2001 Sb. plně využit institut omezení oprávnění pravomocí policistů, kterými by disponovali vojáci, povolání k posílení služby pořádkové policie Policie ČR. Z technických důvodů byl využit pozitivní princip vymezení, tedy stanovení oprávnění, které by vojáci v případě nasazení měli, namísto negativního výčtu oprávnění, kterými disponovat nebudou. Negativně bylo pouze stanoveno, že povolání vojáci budou bez střelné zbraně. S určitými omezeními by disponovali oprávněním požadovat vysvětlení, prokázání totožnosti, oprávněním zajistit osobu, oprávněním zastavit a provést prohlídku dopravního prostředku a zakázat vstup na určená místa. Při výkonu těchto oprávnění by v zákonem stanoveném rozsahu nakládali oprávněním použít některé donucovací prostředky, konkrétně hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany, slzotvorné prostředky, obušek a pouta. Úvedená oprávnění jsou v souhrnu o málo nižší, než jsou oprávnění strážníků obecní a městské policie. Vzhledem k zamýšlenému účelu a skutečnosti, že nařízení vlády č. 332/2001 Sb. výslovně stanoví, že vojáci v činné službě plní úkoly pod velením příslušníků Policie ČR (tzv. smíšené hlídky), je uvedený rozsah oprávnění plně dostačující.

npor. Ing. Milan DUBSKÝ
foto Václav ŠEBEK

Civilní nouzové plánování ve světě

Civilní nouzové plánování souvisí se vznikem a vývojem NATO. Od počátku jeho existence se projevovaly mezi některými členskými zeměmi snahy o spolupráci a vzájemnou pomoc v nevojenské (civilní) oblasti. Tyto aktivity byly zpočátku zaměřeny především na podporu vojenské činnosti, později také na pomoc při obnově společnosti po válečném konfliktu, ochranu civilního obyvatelstva a další činnosti; všechny byly zahrnuty do systému civilního nouzového plánování a tvořily ucelenou oblast plánování ochrany společnosti členských států NATO před účinky krizových situací. Krizovou situací byla chápána především válka, avšak plánovaná opatření byla plně využitelná i v případě nevojenských ohrožení z přírodních nebo antropogenních příčin.

Změna strategické koncepce NATO počátkem devadesátých let se zákonitě projevila v principech i systémech civilního nouzového plánování a krizového managementu v členských zemích NATO, v těch, které o členství úspěšně či neúspěšně usilovaly, ale také v členských státech Evropské unie a v neutrálních zemích. Civilní nouzové plánování představuje v řadě zemí tzv. nevojenskou obranu anebo její podstatnou součást a společně s vojenskou obranou tvoří celkovou obranu daného státu (Dánsko, Francie, Německo, Rakousko, USA, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko).

Základní princip

Základní princip civilního nouzového plánování ve většině zemí spočívá v odpovědnosti příslušných kompetentních

Smyslem civilního nouzového plánování obecně je co nejoptimálnější reakce společnosti na jakoukoli mimořádnou událost nebo nejrůznější krizovou situaci s cílem maximální ochrany státu, jeho obyvatelstva a životních podmínek v době míru, v době možného ohrožení státu nebo ve válce.

orgánů za určitou činnost jak za normální situace (v období míru), tak za mimořádné situace (v období nejrůznějších krizí nebo války) s tím, že zabezpečení této činnosti za mimořádné situace vyžaduje vytváření minima pevných struktur za normální situace. Odpovědnost za reakci na konkrétní událost v rámci civilního nouzového plánování v krizových situacích v období míru je různě centralizována, a to od maximálního stupně (Itálie) až po minimální stupeň (Velká Británie).

V některých státech mají opatření, představující civilní nouzové plánování, svůj vlastní název, a to jak z hlediska systémového (Itálie, Kanada, Německo, Nizozemsko, Norsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko), tak z hlediska institucionálního (Kanada, Norsko, USA, Švédsko).

Úkoly a opatření se obvykle rozdělují z hlediska časového na období míru a období válečného konfliktu a z hlediska zaměření na opatření v oblasti ekonomicko-správní a na opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku, označovaná ve smyslu Dodatkových protokolů I a II k Ženevským úmluvám z roku 1949 souhrnným pojmem civilní ochrana. Ve většině států se jedná zejména o tyto úkoly, plněné v nejrůznějších „nestandardních“ podmínkách:

- zachování řídicí funkce státu a jeho infrastruktury,
- zabezpečení zásobování surovinami, energiemi, službami a komoditami všeho druhu,
- ochrana obyvatelstva,
- optimalizace ekonomiky s maximálním využitím vlastních zásob zdrojů,
- podpora vojenské obrany.

Úkoly v oblasti civilního nouzového plánování jsou obvykle stanovovány k tomu vytvořenou částí nejvyšší flexibilní struktury na úrovni státu a plněny těmi rezorty, do kterých kompetenčně spadají. Řídicí a koordinační úlohu plní obvykle rezort vnitra, výjimečně rezort obrany (Kanada, Švédsko, Švýcarsko), v jeho struktuře zřízenými pevnými útvary za pomoci k tomu určených mezirezortních komisí.

Organizační struktury

Organizační struktury, a to jak pevné, tak i flexibilní, a systémy řízení zhruba odpovídají administrativnímu členění daného státu; pouze velké země vytvářejí obvykle jeden stupeň řízení navíc - zóny obrany ve Francii, regiony v Německu, regionální expozitury FEMy ve Spojených státech amerických, okresy civilní ochrany a policie v Norsku a sektory ve Švédsku.

Pevné řídicí struktury, pokud existují, jsou většinou součástí ministerstva, do jehož působnosti spadá řídicí a koordinační úloha civilního nouzového plánování. Flexibilní řídicí struktury existují ve všech státech a jsou většinou součástí nejvyšších rad a komisí, které mají ve své kompetenci jak civilní nouzové plánování, tak i záležitosti, týkající se vojenské obrany. Na středním stupni jsou pevné struktury, pokud existují, obvykle součástí příslušného správního orgánu a flexibilní struktury, zřizovány většinou obdobně jako na centrálním stupni. Samosprávný stupeň zpravidla nevytváří pevné organizační struktury. Pokud ano, tak jen u větších sídelních a územních celků. Obvykle pro tuto činnost využívá řídicí střediska profesních složek a služeb, nejčastěji hasiče a policii, podle obecné zásady, že čím nižší stupeň státní správy, (samosprávy), tím větší pravomoc a odpovědnost k řešení krizových událostí v období míru. Pro období možného ohrožení státu a války platí opak.

Těžiště sil a prostředků, využívaných v rámci civilního nouzového plánování, spočívá ve většině států na místní úrovni a základem personálních zdrojů jsou profesní organizace a služby, mezi které patří zejména hasiči, zdravotnická služba a policie. Tyto tzv. prvoplánové složky jsou ve své činnosti doplňovány privátními i veřejnoprávními organizacemi. Jedná se zejména o země, jejichž obyvatelstvo má tradičně dobrý vztah ke profesní a spolkové činnosti a kde pomoc těchto organizací je odborně i materiálně významná (německy mluvící země, severské státy atd.).

V některých zemích jsou zřízeny profesionální záchranné jednotky s celostátní působností a předurčené pro krizové situace velkého rozsahu, které nejsou místní zdroje schopny samy zlikvidovat. Tyto jednotky jsou personálně naplňovány na bázi smluvně-sluzebního poměru (Belgie, Německo, Nizozemsko) nebo na základě branného zákona (Dánsko, Francie). Povinný výkon služby je také zaveden v jednotkách civilní ochrany Švýcarska.

Pro potřeby tzv. rozšířené ochrany proti katastrofám je v Německu zaveden institut náhradní vojenské služby v jednotkách civilní ochrany, obdobný s náhradní vojenskou službou mimo rezorty obrany a vnitra. V případě potřeby jsou téměř vždy, na základě součinnostních dohod nebo zákonných norem, využívány jednotky armády. Pro zásahy v zahraničí jsou v některých státech ustaveny speciální jednotky (Finsko - FRF, Německo - SEBA atd.); jsou špičkově vybaveny a ve velmi krátkých časových lhůtách uvedeny do hotovosti k transportu do místa určení.

Spolupráce mezi civilním a vojenským sektorem je obecně ve všech zemích dána legislativou, v některých značně podrobně (Kanada, Německo, Velká Británie). Prakticky jde v této oblasti o pomoc ozbrojených sil v pří-

padech, kdy profesní a další složky na zvládnutí situace nestačí. Těto pomoci většinou předchází příslušná plánovací činnost na všech úrovních státní správy i samosprávy.

V některých zemích je pomoc armády vázána na situace, přesně definované v zákonech (Kanada, Německo, USA, Velká Británie) a časově ohraničena. Tato pomoc má pro státy, které nemají celostátní síly a prostředky ke zvládnutí katastrof, nebo vůbec v rámci civilní ochrany žádné jednotky (Rakousko), rozhodující význam.

Optimální spolupráce mezi civilní a vojenskou sférou je v zemích, kde je garantem za koordinaci a řízení civilního nouzového plánování ministerstvo obrany (Kanada, Švédsko, Švýcarsko). Ta se projevuje za „normální“ situace především ve společné plánovací činnosti na mimořádné situaci, obvykle na základě uzavřených součinnostních smluv, a v provádění společných nácviků a praktických součinnostních cvičení, a to i mezinárodních. Výrazem této spolupráce jsou také stupně řízení, které neodpovídají správnímu členění země (Francie, Německo, Švédsko, USA).

Legislativa

Z legislativního hlediska se civilní nouzové plánování opírá ve všech zemích s výjimkou Rakouska, o celou řadu zákonů, přijatých na nejvyšší zákonodárné úrovni. Jedná se především o samostatné zákony, řešící problematiku požární ochrany, ochrany proti katastrofám, civilní ochrany, ochrany zdraví a poskytování lékařské pomoci, ochrany před ionizujícím zářením, ochrany před nebezpečnými látkami a krizového managementu. K nim jsou přijímány nižší právní normy, mající charakter prováděcích dokumentů a aktů řízení.

V zemích se spolkovým uspořádáním k zákonům na centrální úrovni při-

stupují také zákony, přijaté na zemské úrovni (Německo, Rakousko, USA). Jen zcela výjimečně jsou otázky civilního nouzového plánování podrobně řešeny v ústavě (Německo). Je značný rozdíl v evropském pojetí legislativy pro tuto oblast oproti Kanadě a USA. V těchto zemích existují na nejvyšší zákonodárné úrovni komplexně pojaté zákony, které poskytují právní rámec pro řešení nejrůznějších krizových situací formou pomoci z centrální úrovně, když síly a prostředky samosprávy a nižších stupňů (států v USA, provincií v Kanadě) nestačí. Tomuto pojetí se nejvíce přibližuje Německo, kde obecně platí, že za ochranu proti katastrofám v období míru jsou odpovědné spolkové země a v období války spolkový stát.

Bez ohledu na skutečnost, že civilní nouzové plánování je zejména „produktem“ NATO, jeho principy se uplatňují i v zemích, které jsou pouze členy Evropských společenství, a začínají se prosazovat také ve státech, které o řádné členství v NATO a v Evropské unii usilují. Jednoznačně převládá trend zabezpečovat veškeré úkoly v rámci civilního nouzového plánování a tedy i ochranu obyvatelstva a materiálních hodnot při nejrůznějších krizových situacích, zejména v mírové době manažerskou formou s využitím existujících profesních struktur, rozšířených pouze v případě potřeby na základě předem zpracovaných plánů. K minimalizaci vpravených struktur vedou v neposlední řadě také úsporná opatření ve státních výdajích (v posledním období v německy mluvících zemích). Nosným prvkem všech opatření se v některých státech stávají řídicí a organizační struktury požární ochrany, včetně výkonných složek.

*Ing. Bohumil ŠILHÁNEK
foto archiv*

Projekt Bezpečná lokalita

Projekt reaguje na problémy, které mají občané zejména s majetkovou kriminalitou. Nabízí občanům konkrétní řešení, jak se bránit krádežím vloupáním do objektů (dům, rodinný domek, rekreační objekt, provozovna atd.), jak budovat bezpečné obytné i venkovní prostředí.

Projekt „Bezpečná lokalita“ doporučil k realizaci Poradní sbor pro situační prevenci MV (Sbor). Členy sboru jsou zástupci Ministerstva vnitra, Policie ČR Správy hlavního města Prahy, Policejního prezidia ČR, Městské policie hlavního města Prahy, České asociace pojišťoven (ČAP), Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm (AGA), Bankovní asociace a Asociace soukromých bezpečnostních služeb ČR.

Rezort vložil do projektu poznatky a zkušenosti svých odborníků z oboru ochrany majetku a osob (evropské poplachové normy, certifikace výrobků). AGA nabízí a garantuje občanům kvalitní služby a montáž certifikované či zkoušené zabezpečovací techniky. ČAP předkládá zájemcům o projekt pojistné produkty pojišťoven.

Pilotní projekt

Pilotní projekt se začal uskutečňovat koncem roku 2001 ve třech panelových domech v Praze 5 a 15. Firmy zde provedly prohlídky objektů, posoudily jejich bezpečnostní stav a konzultovaly se zástupci bytových družstev režimové otázky a finance.

Zkušenosti s instalací zabezpečovací techniky v domech jsou zatím dobré. Například v domě na Praze 15 byla u vstupních vchodových a zadních dveří provedena výměna skla, montáž bezpečnostní folie a instalováno bezpečnostní kování. U dveří za schránkami a u zadního vchodu byl instalován elektrický zámek a řídicí jednotka se čtečkou. Chodbové dveře na jednotlivých patrech domu, kterými se již vchází k jednotlivým bytům, byly doplněny kvalitní cylindrickou vložkou, bezpečnostním kování, kukátkem a čepy proti vysazení. V suterénu domu byly dveře opatřeny zadlabacím zámkem, bezpečnostním kování a čepy proti vysazení. Schodiště ke strojovně výtahu bylo opatřeno pevnou otvíratelnou mříží s patřičným zámkovým systémem.

Vyvolat zájem občanů

Jde nám o vyvolání zájmu občanů a následně představitelů měst a obcí o otázky bezpečného chování a zabezpečení majetku. Chceme, aby se občané se více zapojili do řešení bezpečnostních problémů svého bydliště a mohli tak ovlivnit svůj pocit bezpečí. Předpokládáme, že se realizací projektu podstatně omezí pohyb cizích lidí v objektech, zvýší se bezpečnost žen, dětí a seniorů, sníží se rizika krádeží v bytech, sklepních kójičkách, zlepší se komunikace mezi lidmi, zvýší se jejich všímavost k nepravostem apod.

Cílem projektu je vyváženě spojit sociální a situační prevenci v konkrétním domě, na sídlišti, v obci, zkrátka

v celé republice. Jeho smyslem není vytváření nedobytných pevností a izolovaných lokalit, ale bydlení, které vytváří přirozené podmínky pro vzájemný dohled a spolupráci občanů.

Bezpečný dům

Tam, kde občané pochopili, že je třeba něco dělat, začínají mít výsledky. Dům se musí celodenně zamykat. To je základ úspěchu. Zamykáním domu se vytvoří filtr, který oddělí příležitostné pachatele. Osvědčilo se oddělení prostoru, který začíná domovními vstupními dveřmi, pokračuje chodbou s poštovními schránkami, dalšími dveřmi, které se též zamykají. Klíče od dveří musí mít pouze omezený okruh lidí (nájemníci, poštovní doručovatelka apod.). Za vpuštění cizí osoby do domu musí odpovídat dospělá osoba.

Další podmínky pro bezpečný dům:

- Bezpečného domu nelze docílit bez dobrých sousedských vztahů.
- Obyvatelé domu musí dodržovat základní pravidla bezpečného chování.
- Míru bezpečnosti v domě také ovlivňuje dodržování pořádku (prázdné chodby, čistota), dostatečné a fungující osvětlení společných prostor (chodby, sklepy) i osvětlení před domem.
- Důraz je nutno klást též na požární bezpečnost.
- Zabezpečení rizikových míst domu (vstupní dveře, sklepní a přízemní okna atd.) a instalace videotelefonů.
- Zabezpečení jednotlivých bytů, zřízení funkce domovníka atd.

Vybudovat bezpečný dům není snadné. Někteří neřešitelným problémem pouhé jeho zamykání, jinde skončí úsilí o bezpečný dům alespoň zodolněním domovních dveří. Každý občan by ale měl vědět o možnostech ochrany objektů.

Informace lze nalézt na internetové adrese www.mvcr.cz/prevence/lokalita/index.html.

Jak má postupovat zájemce o zapojení do projektu Bezpečná lokalita?

Kontaktovat tajemníka Poradního sboru pro situační prevenci kriminality MV PhDr. Soňu Koblovou, Nad Štolou 3, P. O. Box 21/OP, 170 34 Praha 7, telefon (02) 6143 3426, fax: (02) 6143 3504, e-mail: sitprev@mvcr.cz. Zde zájemce obdrží základní informace o projektu a přihlášku.

*JUDr. Pavel KOCÁBEK,
JUDr. Tomáš KONÍČEK
foto archiv autorů*

**ODBOBNÝ ČASOPIS
POŽÁRNÍ OCHRANY**

KDO NAS ČTE?

Výběr požární techniky, výstroje, výzbroje, bezpečnostních systémů, oděvů, praxí a zkušeností z činnosti požární ochrany, zpracování požárního řádu, provozní zkušenosti s požarovanými, profesionální a dobrovolní hasiči.

CO NABÍZÍME?

Informace a oblasti zájmu: provozní postupy, technika a výstroje, bezpečnostní systémy, výzbroj a výzbrojová legislativa, školení, přípravu výzbroje a školení pro požární ochranu.

Vydává: MV, generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 PRAHA 6
Redakce: Na Perštýně 11, PRAHA 1, tel.: 02/614 24180, 614 24156, 614 24210, 614 24437, fax: 02/614 24211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Najdete nás i na internetu: <http://www.mvcr.cz/casopisy/150hori/index.html>
Distribuce a předplatné: ASPEKT studio, P. O. Box 95, 261 81 PŘÍBRAM I, tel.: 0306/629 005, fax: 0306/632 994, e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Objednací lístek časopisu 150-HOŘÍ

Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (podle Úř. nebo Ž.)
Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba)
Ulice, číslo popisné
PSČ Obec
ÚTO / telefon ÚTO / fax Mobilní telefon
E-mail
Číslo účtu / kód banky
DIČ (pokud jste plátcí DPH)
Razítko a podpis Datum

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 150-HOŘÍ“. Dále prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zprůhlášený či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou naštěstí chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

**ODBOBNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTERVOJANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY PRVATELSTVA**

- Vydává:** MV-generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Redakce:** Sídlo: Na Perštýně 11, Praha 1, tel: 02/ 614 24 210, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Kontaktní adresa: MV-generální ředitelství HZS ČR redakce, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Periodicita vydávání: čtvrtletník
Cena: 20,- Kč
Roční předplatné: 80,- Kč
Objednávky inzerce: redakce
- Vyplněný objednávací lístek zašlete na adresu:** ASPEKT studio, P. O. BOX 95, 261 81 Příbram I
- Objednávky:** tel.: 0306/629 005, fax: 0306/632 994, e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Objednací lístek časopisu 112

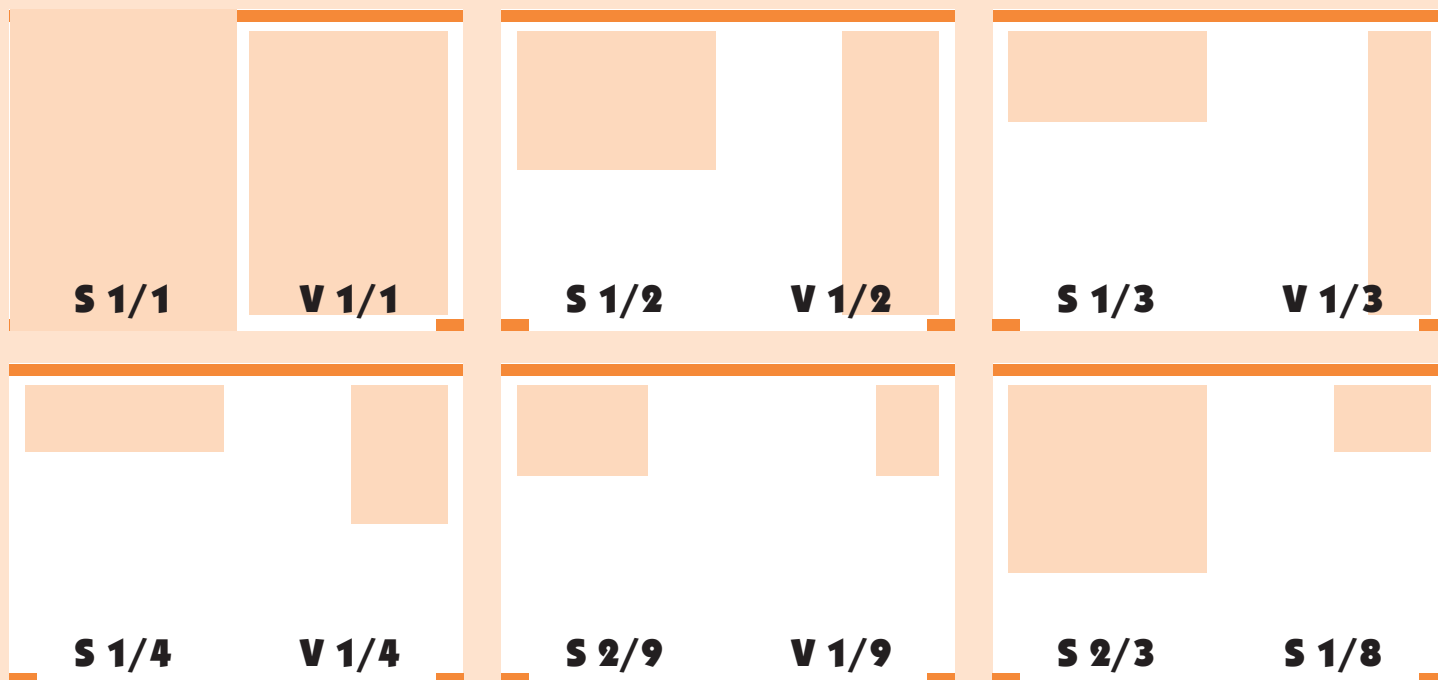
Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (podle Úř. nebo Ž.)
Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba)
Ulice, číslo popisné
PSČ Obec
ÚTO / telefon ÚTO / fax Mobilní telefon
E-mail
Číslo účtu / kód banky
DIČ (pokud jste plátcí DPH)
Razítko a podpis Datum

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 112“. Dále prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zprůhlášený či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou naštěstí chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

Ceník a technické podmínky inzerce v časopíse 112

Ceny inzerce (včetně DPH)

Označení	Šířka	Výška	Černobílý	Barevný
S 1/1	210	297	18 000,-	22 500,-
V 1/1	184	262	16 000,-	20 000,-
S 1/2	184	128,5	8 550,-	10 700,-
V 1/2	89,5	262	8 550,-	10 700,-
S 1/3	184	84	5 700,-	7 125,-
V 1/3	58	262	5 700,-	7 125,-

Označení	Šířka	Výška	Černobílý	Barevný
S 1/4	184	61,5	4 575,-	5 725,-
V 1/4	89,5	128,5	4 575,-	5 725,-
S 2/9	121	84	3 800,-	4 775,-
V 1/9	58	84	2 025,-	2 550,-
S 2/3	184	173	10 650,-	13 325,-
S 1/8	89,5	61,5	2 450,-	3 050,-

Příplatky:

2. strana obálky (formáty S 1/1)	10 %
4. strana obálky (pouze barva, formát S 1/1)	20 %
vkádaná inzerce	dohodou

Slevy: (při opakování stejného inzerátu v rámci jedné objednávky)

opakování 2x	5 %
opakování 3x	7 %
opakování 4x	10 %

Technické požadavky na podklady:

- Texty:** musí být napsány čitelně hůlkovým písmem, na psacím stroji nebo dodané v elektronické podobě v textovém editoru (Microsoft Word, AmiPro, T602, Win602). Pokud soubor obsahuje obrázky (bitmapy TIF, JPEG apod.) nebo grafy (Microsoft Excel), je nutné je předat jako zvláštní soubory na elektronickém médiu.
- Grafy:** dodané v elektronické podobě v tabulkovém editoru (Microsoft Excel). Pokud soubor obsahuje obrázky (bitmapy TIF, JPEG apod.), je nutné je předat jako zvláštní soubory na elektronickém médiu.
- Grafické návrhy:** zpracované barevně nebo černobíle (podle barevnosti inzerátu) s naznačeným umístěním textů, obrázků, log apod. včetně popisu jednotlivých barev podle barevné škály PANTONE.
- Obrazové podklady:** fotografie (v provedení mat), diapositivy. Obrazové podklady předávané v elektronické podobě musí být skenované na 300 dpi (pérovky 600 dpi) při velikosti shodné s velikostí uveřejnění.
- Loga:** podklady nejméně ve velikosti 10 cm pro menší stranu (ne xeroxové kopie, nejlépe ve velikosti A4) nebo v elektronické podobě (CorelDraw, Adobe Illustrator).
- Dodané filmy:** barevné separace (pouze velikost 1/2 a 1/1) s ořezovými a pasovacími značkami včetně označení barev CMYK, černobíle (pouze velikosti 1/4, 1/2 a 1/1) s ořezovými značkami, rastr 160 lpi, 2540 dpi.
- Elektronické podklady:** jsme schopni převést soubory z programů CorelDraw 9.0 (text převést na křivky), Adobe Illustrator 9.0 (text převést na křivky), Adobe Photoshop 5.0, Microsoft Word 2000, Microsoft Excel 2000, QuarkXpress 3.32, Adobe InDesign 1.5.
- Elektronická média:** disketa 1,44MB, ZIP 100 MB, CD-ROM.

Zaváděcí ceny pro rok 2002 - sleva 10 %

112

ODBORNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

20 Kč • ROČNÍK I • ČÍSLO 2/2002

KDYŽ ZAZNÍ SIRÉNA

Níže uvedené pokyny platí jen tehdy, pokud zjevně nejde o povodňové ohrožení nebo havárii vodního díla a vznik zátopové vlny

1) OKAMŽITĚ SE UKRYJTE

- Vyhledejte úkryt v nejbližší budově (výrobní závod, úřad, kancelář, obchod, veřejná budova či soukromý dům)
- O děti, které jsou ve škole, se škola postará, pracovníci školy na děti dohlédnou. Nesnažte se je ze školy vyzvednout.
- Cestujete-li automobilem a uslyšíte varování, je nejlepší automobil okamžitě zaparkovat a vyhledat úkryt v nejbližší budově.

2) ZAVŘETE DVEŘE A OKNA

Když se ukryjete v budově, musíte zavřít dveře a okna kvůli bezpečnosti osob uvnitř. Siréna totiž může signalizovat například únik toxických látek, plynů, radiačních zplodin a jedů. Uzavřením snížíme pravděpodobnost zamoření úkrytového prostoru i osob.

3) ZAPNĚTE RÁDIO ČI TELEVIZI

Informace o aktuálním dění a pokynech pro obyvatelstvo získáte z veřejných sdělovacích prostředků. V případě místního výpadku elektrické energie doporučujeme použít přenosný radiopřijímač VKV na baterie. Informace budou vysílány některým místním vysílačem v pásmu VKV (FM).

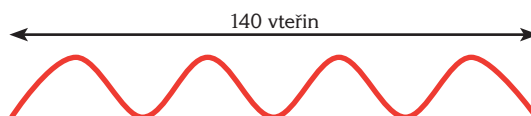
Prvotní informace můžete rovněž obdržet prostřednictvím obecního rozhlasu nebo tzv. mluvících sirén, které vám sdělí krátkou slovní informaci ihned po zaznění varovného signálu.

Varovný signál

Pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události platí na území České republiky od 1. listopadu 2001 jeden varovný signál - „**VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA**“.

Signál je vyhlášen kolísavým tónem sirény po dobu 140 vteřin. Signál může být vyhlášen třikrát za sebou v cca třiminutových intervalech.

Grafické vyjádření varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“

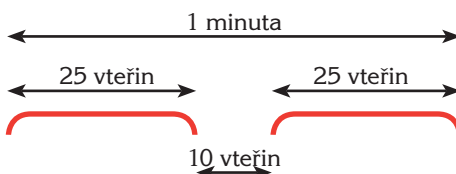
Pro vyzoomění obyvatelstva o hrozící nebo vzniklé mimořádné události bude při vyhlášení varovného signálu „Všeobecná výstraha“, po akustickém tónu sirény, následovat tišňová informace z hromadných informačních prostředků (republikové, regionální a místní působnosti).

Další signály

Ke svolání jednotek požární ochrany zůstává v platnosti signál „**Požární poplach**“. Je vyhlášen přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty.

!!! Nejedná se o varovný signál !!!

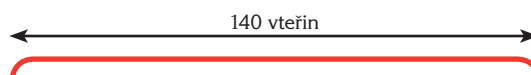
Grafické vyjádření signálu „POŽÁRNÍ POPLACH“

Signál „Požární poplach“, vyhlášený elektronickou sirénou, napodobuje hlas trubky, troubící tón „HÓ-ŘÍ“, „HÓ-ŘÍ“, po dobu jedné minuty. (Je jednoznačný a nezaměnitelný s jinými signály).

Ověřování provozuschopnosti jednotného systému varování a vyzoomění se provádí **akustickou zkouškou** koncových prvků (sirén) zkušební nepřerušovaným tónem sirény po dobu 140 vteřin.

Grafické vyjádření zkušební tónu akustické zkoušky sirén

Vydává:

MV-generální ředitelství HZS ČR
Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

Redakce:

šéfredaktor

kpt. Dr. Jaroslav Vykoukal 02/614 24 180

redaktoři

kpt. Josef Nitra 02/614 24 156

ppor. Mgr. Karel Švanda 02/614 24 210

nstržm. Jana Šuleková 02/614 24 437

stržm. František Landsmann 02/614 24 156

Sídlo:

Na Perštýně 11, Praha 1

korespondenční adresa:

MV-generální ředitelství HZS ČR
redakce

Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

e-mail: rhzs.150@firerescue.cz

fax: 02/614 24 211

Redakční a programová rada:

plk. JUDr. Zoltán Szaszo - předseda

plk. Ing. Lubomír Pešek - místopředseda

pplk. Ing. Petr Berglowiec

por. Ing. Tomáš Hradil

por. Ing. Lakis Jordanidis

plk. Ing. Ladislav Karda

RNDr. Petr Linhart, CSc.

npor. Ing. Jaromír Lipovčan

JUDr. Vladimír Mühlfeit

ppor. RNDr. Danuše Procházková, DrSc.

pplk. Ing. Luděk Prudil

por. Ing. Zdeněk Ráž

Ing. Luboš Votípka

plk. Jan Žizka

Grafická úprava, litografie, distribuce a předplatné:

ASPEKT studio, Hálkova 175, 261 01 Příbram I

korespondenční adresa:

ASPEKT studio, P.O.BOX 95, 261 81 Příbram I

tel: 0306/629 005, fax: 0306/632 994

e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Tisk:

RETIP s.r.o. reprodukční a tiskový podnik

Stolín 51, 549 41 Červený Kostelec

Inzerce:

Inzerce přijímá redakce

Povoleno MK ČR pod číslem E-132 94

ISSN: 1213-7057

Vychází 4 x ročně

Cena: 20 Kč. Roční předplatné 80 Kč.

Redakční uzávěrka: 5. dubna 2002

Číslo 2/2002 vychází 30. dubna 2002

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.

Redakční úprava článků vyhrazena. Články jsou

lektorovány.

Internetová podoba časopisu připravena ve spolupráci s oddělením webové prezentace odboru tisku a public relations MV ČR.

Foto na titulní straně:

Milan Vávrů

POŽÁRNÍ OCHRANA

Požární prevence jako součást provozovaných činností 6

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Cvičení ZÓNA 2002 splnilo očekávání. 4

Indikace výjezdů skupin zdravotnické záchranné služby 7

Internet a integrovaný záchranný systém 8

OCHRANA OBYVATELSTVA

Hasičský záchranný sbor a příprava obyvatelstva 10

Spolehlivý prostředek varování obyvatelstva 12

Obecní rozhlas v systému varování a vyrozumívání 13

Záchranné a výcvikové základny 14

Improvizovaná ochrana dýchacích cest 18

Humanitární pomoc postiženému obyvatelstvu 20

Institut ochrany obyvatelstva se představuje 22

INFORMACE

Kolik váží vůně yperitu? 16

Chemický terorismus 17

Krizové řízení v Nizozemsku 23

Veletrh PYROS v podzimním termínu 26

Pohyb skal v Hřensku

Poprvé letos v Hřensku zahoukala siréna 29. ledna, kdy geologové zjistili nebezpečný posun dvou skalních masivů. Složky integrovaného záchranného systému zareagovaly okamžitě. Sešly se krizové štáby obce i okresu. Bezprostředně po vyhlášení nouzového stavu začala evakuace obyvatel a podnikatelů z ohrožených míst. Musela se zrušit také místní tržnice.

Hlavní podíl na evakuaci měli hasiči z HZS Ústeckého kraje, územního odboru Děčín a SDH obcí Hřensko, Horní Žleb a Děčín-Boletice ve spolupráci s Policií ČR a městskou policií pod vedením velitele zásahu - hasiče kpt. Pavla Veselého.

Nejnebezpečnější místem se stal skalní převis nad hotelem Klepáč. Skalní blok o hmotnosti bezmála šesti set tun a obsahu 266 m³ hrozil, že zničí nejenom malebnou stavbu pod sebou, ale poškodí také vodovod, vedoucí pod silnicí, zásobující celé okresní město pitnou vodou.

Pracovníci asanační firmy denně tlakem vody proměňovali několik tun pískovce v písek a drobné kamení.

kpt. Josef NITRA, foto Milan VÁVRŮ

Cvičení ZÓNA 2002

splnilo stanovené cíle

Druhou březnovou středu v 7,52 hodin obdržel hejtman Jihočeského kraje RNDr. Jan Zahradník oznámení o vzniku mimořádné události na JETE. Na základě jeho rozhodnutí operační a informační středisko Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje předalo tuto zprávu přednostům okresních úřadů České Budějovice, Prachatice, Písek, Tábor a Strakonice. Ředitel HZS Jihočeského kraje plk. JUDr. Josef Blažek hejtmanovi doporučil, aby svolal krizové štáby kraje a okresů.

V zasedací místnosti Krajského úřadu Jihočeského kraje se podle havarijního plánu sešel krizový štáb kraje a začal bezprostředně připravovat ochranná opatření pro obyvatelstvo. Za přítomnosti generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslava Štěpána a ředitele cvičení pplk. Dr. Ing. Zdeňka Hanušky vydal RNDr. Jan Zahradník první pokyny. Šéfové jednotlivých složek integrovaného záchranného systému potvrdili pohotovost podřízených složek. Zároveň byla JETE požádána, aby vyslala člena svého krizového štábu do krizového štábu kraje.

■ Cvičná krize vyvrcholila

V 10,08 hodin obdržel hejtman Jihočeského kraje informaci, že technická mimořádná událost v elektrárně byla překvalifikována na III. stupeň a že zároveň byla zahájena evakuace zaměstnanců.

V českobudějovickém sídle krajského úřadu zahájily činnost, kromě

Že integrovaný záchranný systém má své opodstatnění a je spolehlivý, dokázalo ve dnech 13. – 14. března vícestupňové cvičení orgánů krizového řízení ZÓNA 2002. V Jaderné elektrárně Temelín (JETE) zpracovali námětovou situaci, která simulovala mimořádnou událost takovým způsobem, aby se mohly procvičit některé vazby a využití plánovaných sil a prostředků, vyplývajících z vnějšího havarijního plánu.

samotného krizového štábu kraje, také pracovní skupiny týlového zabezpečení, součinnosti a komunikace, analýzy, nasazení sil a prostředků a ochrany obyvatelstva.

Ve třináctikilometrové zóně havarijního plánování JETE se čtyři minuty před půl jedenáctou rozhoukaly sirény varovného systému. Předsedkyně Státního úřadu pro jadernou bezpečnost Ing. Dana Drábová poté doporučila hejtmanovi, aby dal příkaz k přípravě simulované evakuace obyvatel ve vnitřní pětikilometrové zóně havarijního plánování a vyhlásil stav nebezpečí.

V té chvíli měli nejvíce práce na krajském operačním a informačním středisku HZS Jihočeského kraje. Museli

okamžitě vyrozumět starosty ohrožených obcí a dát požadavek televiznímu a rozhlasovému studiu ke zveřejnění poplachové informace.

Situace se poněkud zkomplikovala předáváním faxových zpráv. Tento způsob spojení se ukázal neefektivní. Se dvěma neuvolněnými starosty se linkové spojení nenavázalo a musel k nim být vyslán kurýr, který zprávy předal.

■ Hlavní cíle

Vícestupňové cvičení orgánů krizového řízení ZÓNA 2002 bylo rozděleno do dvou částí. První den se procvičovala štábní práce v rámci zvládnutí mimořádné události na JETE na všech úrovních řízení. Druhý den byl zaměřen na praktické procvičení plnění plánovaných ochranných opatření pro obyvatelstvo podle vnějšího havarijního plánu. Cvičení mělo tyto hlavní cíle

- pro vybrané ústřední správní úřady (ÚSÚ):
 - a) ověřit připravenost vybraných ÚSÚ řešit mimořádnou událost vzniklou na jaderném zařízení s rizikem ohrožení obyvatelstva v zóně havarijního plánování,
 - b) procvičit připravenost vybraných ÚSÚ v rámci rozhodovacích a schvalovacích procesů při přijímání opatření k zapojení do řešení mimořádné události, vzniklé na JETE,
 - c) prověřit tok informací po horizontální i vertikální linii,
- pro orgány krizového řízení stupně kraj, okres:
 - a) procvičit rozhodovací a plánovací činnosti orgánů krizového řízení při plánování, přípravě a provedení ochranných

opatření po vzniku mimořádné události na JETE,

b) procvičit součinnost jednotlivých stupňů orgánů krizového řízení (kraj, okres a obec) České republiky při řešení mimořádné události,

c) prověřit systém varování obyvatelstva v zóně havarijního plánování pro případ mimořádné události na JETE.

K naplnění tématu cvičení byla JETE zpracována námětová situace, která simulovala mimořádnou událost na JETE takovým způsobem, aby se mohly procvičit některé vazby a využití plánovaných sil a prostředků vyplývajících z většího havarijního plánu.

Evakuace

V 11,55 hodin vydal hejtmán Jihočeského kraje příkaz k zahájení simulované evakuace obyvatel. Ta se týkala vnitřní pětikilometrové zóny havarijního plánování.

Cvičení bylo dotazeno do všech detailů. Krizové štáby rychle zareagovaly i na hlášení meteorologů, kteří podali zprávu o síle jihovýchodního větru, rozšiřujícího zamoření až do okresu Jindřichův Hradec. Jihočeský hejtmán krizový štáb okresu ihned aktivoval s úkolem zabezpečit ve svém teritoriu ubytování pro evakuované osoby aktivováním přijímací skupiny pro ubytování.

Evakuace z II., III. a IV. sektoru vnější třináctikilometrové zóny havarijního plánování ve cvičebním scénáři nebyla. Přesto se všechna opatření podařilo realizovat.

Předem informováni nebyli ani příslušníci Policie České republiky, kteří své úkoly při uzavírkách zóny havarijní-

ho plánování a zvládnutí dopravní situace splnili doslova na jedničku.

Své poslání splnily i složky Armády ČR a zdravotnické záchranné služby.

„Jsou zde lidé, kteří vědí, co mají dělat. Mám z jejich činnosti velice dobrý dojem,“ charakterizoval práci krizového štábu českobudějovického okresu inspektor radiální ochrany Ing. Milan Hort ze Státního úřadu pro jadernou bezpečnost. Obdobné hodnocení si bezpochyby zasloužily i ostatní štáby.

Ve 14,52 hodin obdržel hejtmán Jihočeského kraje zprávu o tom, že JETE ve 14,30 hodin ukončila cvičení simulované technické mimořádné události. Na základě toho hejtmán kraje vydal příkaz k ukončení cvičení krajského a okresních krizových štábů.

Ukázky

Druhý den cvičení začínalo v Temelíně. Starosta obce Stanislav Helige na úvod provedl stručnou demografickou a hospodářskou charakteristiku místa a jeho specifika. Poté přijal informaci o mimořádné události, svolal členy krizového štábu obce, vyznamenal odpovědné pracovníky a varoval obyvatelstvo. Ukázka činnosti, připravené a vedené dokumentace, dispozičního řešení a materiálního vybavení krizového štábu obce a jeho personálního obsazení se setkala s kladným oceněním pozorovatelů.

Ti se stejným zaujetím sledovali také předvedení prostředků monitorování radiální situace na plánovaném měřicím místě, včetně celkového plánu monitorování v zóně havarijního plánování JETE a jejího nejbližšího okolí, které předvedl zástupce JETE Ing. Jaroslav Roček.

Hosté, mezi nimiž byli i delegáti ze Slovenska, Maďarska, Rakouska, Polska a Slovinska, si mohli vyslechnout také údaje o provádění ochranných opatření, o způsobu dlouhodobé péče o hospodářské zvířectvo, o rozsahu a způsobu jejich ochrany.

Televizní kamery, včetně štábu rakouské televize, byly snad nejvíce v permanenci u budovy 1.-5. ročníku ZŠ Temelín. Více než čtyřicetka žáků základní školy zde provedla evakuaci s odjezdem do přijímacího střediska v Protivíně.

Než se však cvičící a hosté do Protivína přesunuli, projel autobus se žáky dekontaminačním střediskem, které u Tálínského rybníka připravili vojáci ze 73. záchranné výcvikové základny Rakovník pod velením plk. Ing. Ondřeje Tarcániho.

Vyvrcholení cvičení v protivínské sokolovně, kde bylo situováno přijímací středisko evakuovaných osob, pak už neslo znamení uvolnění po napjatých hodinách, jejichž úspěšný průběh ocenili v závěrečném hodnocení snad všichni odpovědní funkcionáři.

kpt. Josef NITRA,
foto Milan VÁVRČI

Požární prevence jako součást provozovaných činností

Podmínky požární bezpečnosti

Obecně lze konstatovat, že základní podmínky požární bezpečnosti při provozování činnosti ve stavebních objektech jsou zásadním způsobem nastavovány již ve fázi zpracování podkladů pro vydání územního rozhodnutí, zpracování a ověřování projektové dokumentace, při kolaudacích staveb a následně při řádném (stanovenému účelu, odpovídajícím) užívání staveb.

Z hlediska stanovení a způsobu plnění povinností na úseku požární prevence je zákonem o požární ochraně kodifikován diferencovaný přístup k právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám podle míry požárního nebezpečí jimi provozovaných činností.

Podle míry požárního nebezpečí se provozované činnosti rozdělují do tří kategorií:

- bez zvýšeného požárního nebezpečí,
- se zvýšeným požárním nebezpečím,
- s vysokým požárním nebezpečím.

Kritéria pro zařazení provozovaných činností do jednotlivých kategorií jsou stanovena zákonem o požární ochraně a vyhláškou č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci).

Podle míry požárního nebezpečí a začlenění provozovaných činností do uvedených kategorií jsou diferencováním způsobem stanoveny příslušné povinnosti, ale také požadavky na odbornou způsobilost osob, prostřednictvím kterých mohou právnícké osoby a podnikající fyzické osoby plnění některých stanovených povinností zabezpečovat.

Jednou ze stanovených povinností právnických osob a podnikajících fyzických osob je pravidelně kontrolovat prostřednictvím odborně způsobilé osoby, technika požární ochrany nebo preventisty požární ochrany, dodržování předpisů o požární ochraně a neprodleně odstraňovat zjištěné závady. Lhůty a způsob provádění těchto „vlastních“ kontrol dodržování předpisů o požární ochraně jsou stanoveny vyhláškou o požární prevenci.

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby jsou také povinny umožnit orgánu státního požárního dozoru provedení kontroly plnění povinností na úseku požární ochrany, poskytovat mu požadované doklady, dokumentaci a informace, vztahující se k zabezpečování požární ochrany, a ve stanovených lhůtách splnit jím uložená opatření.

Významnou součástí právní úpravy na úseku požární ochrany je vytvoření mechanismu, kterým lze dosáhnout, při odborně správném výběru a zpracování příslušné dokumentace požární ochrany, velmi efektivního způsobu dodržování a prokazování plnění stanovených povinností.

Výše uvedené skutečnosti rozhodně nepopisují všechny povinnosti právnických osob a podnikajících fyzických osob na úseku požární prevence a formy, kterými stát, prostřednictvím právního rámce, zabezpečuje ochranu

životů, zdraví a majetkových hodnot před požáry.

Nezbytnou součástí pravomocí orgánů státní správy při uplatňování požadavků a podmínek k zabezpečení ochrany životů, zdraví a majetkových hodnot před požáry jsou sankce. Možnosti finančních postihů za neplnění příslušnými zákony stanovených povinností jsou různé a zpravidla závisejí na závažnosti a době trvání příslušného protiprávního jednání. Kromě toho, například z hlediska zákona o požární ochraně, existují navíc výjimečná správní opatření, spočívající v možnosti rozhodnout v zákonem vymezených případech o vyloučení věci z užívání, zákazu činnosti nebo zastavení provozu.

Další možnosti, jak lze u právnických osob a podnikajících fyzických osob zvyšovat účinnost preventivních opatření na úseku požární ochrany, lze spatřovat například v důsledném ekonomickém tlaku ze strany pojišťoven a v neposlední řadě také v řádném organizování a provádění preventivně výchovné činnosti.

V této souvislosti je na místě připomenout význam spolupráce orgánů požární ochrany s občanskými sdruženími. Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány a organizace, působící na úseku požární ochrany, mají významnou a nezastupitelnou úlohu při zabezpečování úkolů v oblasti požární prevence. Podílejí se na preventivně výchovné činnosti, zejména mezi občany a mládeží, a podílejí se také na ediční a publikační činnosti.

Trvalá pozornost občanským sdružením, veřejně prospěšným organizacím a jiným orgánům a organizacím, působícím na úseku požární ochrany, a úzká spolupráce s nimi patří k prioritám HZS ČR.

Očekávaný vývoj

S ohledem na vydání nových právních předpisů na úseku požární ochrany lze nejenom z hlediska požární prevence očekávat určitou stabilizaci v této oblasti. Právní rámec stanovuje právnickým osobám, podnikajícím fyzickým osobám a fyzickým osobám podmínky a povinnosti na úseku požární ochrany na odpovídající úrovni na straně jedné a na straně druhé pak umožňuje orgánům státní správy účinnou kontrolu jejich dodržování.

Podle zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění č. 67/2001 Sb.) právnícké osoby a podnikající fyzické osoby zabezpečují plnění povinností, vyplývajících pro ně z předpisů o požární ochraně, jako nedílnou součást své řídicí, hospodářské nebo jiné základní činnosti. Povinnosti, stanovené předpisy o požární ochraně, přitom plní ve všech prostorách, které užívají k provozování činnosti.

V této souvislosti lze očekávat, při zajištění podmínek k plnění dalších stanovených úkolů, nárůst počtu kontrolních akcí, prováděných v rámci výkonu státního požárního dozoru.

Současně bude průběžně sledován a analyzován vývoj při uplatňování podmínek požární bezpečnosti, stanovených novými právními předpisy tak, aby mohlo být včas a účinně reagováno na případné nejasnosti nebo jiné problémy.

Sledování vývoje ve stavebnictví ukazuje na skutečnost, že se v České republice ve zvýšené míře bude rozvíjet výstavba podzemních staveb, velkokapacitních multifunkčních budov, správních budov a celých správních středisek. Tomuto očekávanému vývoji bude nutno přizpůsobit i přípravu příslušné předpisové základny.

Při zpracování návrhů nových právních předpisů bude samozřejmou prioritou stanovení přísných a pokud možno taxativních požadavků na ochranu životů a zdraví osob a životního prostředí. Těžiště podmínek požární bezpečnosti a stanovených preventivních opatření (zejména v oblasti požární bezpečnosti staveb) z hlediska ochrany majetku se v souvislosti se zásadními změnami vlastnických vztahů už musí zcela přirozeně posunout do oblasti ochrany těch, jejichž majetek nesmí být ohrožen případným požárem vzniklým u jiného subjektu. Státem garantovaná ochrana majetkových hodnot tím (i v návaznosti na připravenost a činnost jednotek požární ochrany HZS krajů) bude samozřejmě respektována.

Zlepšování úrovně dodržování požadavků a podmínek požární prevence lze očekávat také v souvislosti se zabezpečováním preventivně výchovné činnosti na úseku požární ochrany.

*pplk. Ing. Miloš SVOBODA,
foto archiv*

Indikace výjezdů skupin zdravotnické záchranné služby

Obecně platí dvě pravidla:

1) Na základě přijetí, kvalifikovaného zpracování a vyhodnocení tíšňové výzvy od pacienta, ale i operačních středisek součinnostních složek integrovaného záchranného systému (IZS), musí být vyslána výjezdová skupina ZZS k tomuto případu.

2) Může se stát, že zdravotní stav pacienta, který byl zjištěn na místě po příjezdu, neodpovídá tíšňové výzvě. V tomto případě byly tedy příznaky – symptomy – onemocnění uvedeny nepřesně, a to buď úmyslně (v menším počtu případů) nebo v důsledku psychického stavu volajícího, který nemůže jako laik odborně zhodnotit stav postiženého. Tato skutečnost, která je velmi častá, však nesmí být důvodem prodloužení zásahu ZZS nebo, v horším případě, k rozhodnutí výjezd nerealizovat.

V obou případech se jedná o konfliktní, stresovou situaci u volajícího, zpravidla rodinného příslušníka nebo náhodného svědka na straně jedné, na druhé pak u dispečinku ZZS, který se musí ve velmi krátké době rozhodnout, jakou výjezdovou skupinu má vyslat na místo onemocnění nebo úrazu. Přijetím tíšňové výzvy začíná druhá (odborná) část záchranného řetězce. Pro přesnost je důležité uvést, že první částí tohoto řetězce je poskytnutí neodkladné první pomoci (laické), které spočívá v polohování nemocného, uvolnění dýchacích cest, umělým dýcháním, zevní srdeční masáži, zastavení krvácení, ale také zavolání pomoci.

Náročná práce operátora

Práce každého operátora – dispečera – je mimořádně náročná a zodpovědná, neboť musí situaci řešit rychle a odborně na úrovni. Občan – pacient v tíšni je tedy objektem záchrannářů, a to nejenom zdravotnických. Pracovníci ZZS, ale i IZS, jsou povinni neodkladnou pomoc poskytnout. Diskuse po ukončení případu, proč dispečer zvolil tu či onu výjezdovou skupinu, že měl zvolit místo skupiny rychlé lékařské pomoci skupinu letecké záchranné služby či lékařské služby první pomoci, jsou z hlediska právního nepřipadné, z hlediska etického nemorální a z pohledu jednotlivého pracovníka svědčí o ne příliš svědomitém vztahu k pacientovi, a tedy i k profesi.

Nejvíce chybných rozhodnutí musí zcela logicky učinit dispečer, neboť je odkázán pouze na příjem tíšňové výzvy, zpravidla telefonem. Reálnou situaci nevidí, a tudíž ji nemůže objektivně zhodnotit, správně posoudit a také rozhodnout.

Aby byla indikace nejpřesnější

Jak lze tedy zajistit co největší přesnost v indikaci výjezdů skupin ZZS?

První možností jsou odborná doporučení odborné lékařské společnosti urgentní medicíny a medicíny katastrof a na druhé straně neustálé procvičování (studium) algoritmů práce operátora. Hovořit o tom, že i zkušenost zdravotní sestry – dispečerky hraje významnou roli, je v tomto

případě nošením dříví do lesa.

Druhou pak zjištění podle závažnosti zdravotního stavu, resp. vzniku kritického stavu, kdy je nemocný bezprostředně ohrožen na životě selháním základních životních funkcí (dýchání, krevní oběh, vědomí, vnitřní prostředí). Příznaky kritického stavu jsou bezvědomí, změna barvy pleti (náhlá bledost, zmodráání), studený pot, třesavka, snížení náplně objemu tekutin – nejčastěji způsobené krevní ztrátou, křeči, změnou teploty, bolestí na hrudi aj.

Indikace můžeme rozdělit do těchto skupin:

1) Stav, které bezprostředně ohrožují život postiženého:

- bezvědomí nejasného původu,
- bezdeší – pacient nedýchá,
- náhlá zástava oběhu krevního – není hmatný puls na velkých cévách,
- závažné poruchy srdečního rytmu, náhle vzniklá bolest na hrudi s dušností,
- šokové stavy – masivní krvácení, alergické reakce,
- rozsáhlá poranění, závažná poranění mozku spojená s kvantitativní poruchou vědomí, dopravní nehody s větším počtem poranění, nejasnost úrazu,
- utonutí, oběšení,
- rozsáhlé popáleniny či poleptání,
- zasypání,
- požadavek dalších složek IZS nejenom v rámci mimořádné události.

2) Stav, které mohou vést prohlubování chorobných změn k náhlé smrti

- déletrvající bolest na hrudi bez odezvy na podané léky, poruchy rytmu srdečního,
- přechodná ztráta vědomí, mdloba, kolapsový stav,
- křečové stavy,
- náhlé poruchy hybnosti a řeči,
- intoxikace i při zachovalém vědomí,
- poranění břicha, hrudníku,
- podezření na krvácející mimoděložní těhotenství, překotný porod nebo potrat,
- ztráta krve zvracením nebo stolicí, masivní vykašlávání krve,
- zhoršující se dušnost, astmatický záchvat,
- úrazy elektrickým proudem, fyzikálními vlivy – hypotermie, hypertermie,
- uškntnutí hadem, alergická reakce,
- všechny stavy, u kterých nelze zjistit přesněji zdravotní stav.

3) Stav, které bez rychlého poskytnutí zdravotní pomoci způsobí trvalé chorobné změny

Otázka indikace, tedy určení způsobu co nejsprávnějšího výjezdu skupiny zdravotnické záchranné služby (ZZS) k zásahu, a skutečné potřeby poskytnutí přednemocniční neodkladné péče – to je stále diskutovaný problém nejen z pohledu pacienta, ale i z hlediska organizace služby a koneckonců i pracovníků záchranných služeb.

- poranění páteře,
 - zlomeniny dlouhých kostí,
 - závažná poranění oka (velká cizí tělesa, perforující poranění, poleptání).
- 4) Stav, které působí velkou bolest nebo utrpení pacienta
- kruté bolesti břicha (kolika žlučnicková, ledvinová, břišní),
 - lumboischiadický syndrom – bolesti páteře, které nereagují na běžné léky.
- 5) Stav působící změny chování a jednání postiženého, který ohrožuje sebe nebo okolí
- akutní psychózy,
 - toxikomanie,
 - sebevražedné pokusy.

Samostatnou kapitolou jsou stavy, kdy pacient je méně nebo více pod vlivem alkoholu, okolí nezná jeho zdravotní stav či nelze vyloučit jakýkoliv úraz v ebrietě (opilost, různě těžký stupeň akutní otravy alkoholem). Důsledky těchto stavů byly, a jistě i budou, předmětem stížností pacientů nebo pozůstalých na jedné straně, kteří podávají trestní oznámení, ale i nedorozuměním mezi pracovníky ZZS a zdravotnickými pracovníky v nemocnicích, neboť může být stanovena nepřesná diagnóza ovlivněná požitím alkoholu. V těchto případech nelze dát jednoznačný návod, zda k pacientovi vůbec vyslat skupinu ZZS nebo přehlásit - odkázat - zásah orgánům městské nebo státní policie k prevozu na záchytnou stanici. Vždy záleží na zhodnocení stavu „opilého pacienta“ přímo na místě, a teprve potom lze rozhodnout, co dál.

Výše uvedený seznam indikací k zásahu výjezdových skupin ZZS není u „opilých pacientů“ právě tím správným návodem a ošetření těchto pacientů bývá mnohdy problémem nejenom organizačním, ale zejména odborným, někdy dokonce nebezpečným. Proto je v některých případech vyžadována spolupráce policie k ochraně bezpečnosti zdravotníků.

MUDr. Jiří ŠTĚTINA,
foto Oldřich JERÁBEK

Internet a integrovaný záchranný systém

K naplnění cílů pro jednotlivé oblasti se používají aktivní i pasivní přístupy. Pasivní přístupy se opírají o využití ochranných prostředků a pomůcek. Aktivní přístupy jsou založeny na činnostech, kterými lidská společnost zabráňuje vzniku mimořádných událostí, katastrof, pohrom a nebo alespoň zmírňuje jejich dopady, a tím zajišťuje ochranu života a zdraví lidí, ochranu majetku, životního prostředí a lidské společnosti. Aktivní ochrana je účinnější, a proto je jí věnována významná podpora, orientovaná nejen na legislativní a organizační řešení, ale také na použití příslušných technologických prostředků.

Klíčovými aktivitami v těchto oblastech jsou zejména plánovací činnosti, které slouží k prevenci vzniku mimořádných a krizových situací a také k náležitě přípravě zdrojů, prostředků a postupů pro případy nouze.

Informační infrastruktura

Významným postupovým cílem MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR je připravit takové podkladové, legislativní a plánovací materiály a koncepce, které budou v dalších navazujících činnostech sloužit jako základ pro vytváření ucelené informační infrastruktury nejen pro jednotlivé oblasti krizového řízení, ale i jednotlivé složky integrovaného záchranného systému v České republice. V souladu s restrukturalizací veřejné správy a v návaznosti na dobré zkušenosti ze zahraničí je pro popis obsahu a vazeb informační infrastruktury pro jmenované oblasti zvolen popis prostřednictvím procesního modelu. Jeho sestavení, validace, parametrizace a posléze optimalizace představují základní rovinu pro další postup. Ten znamená odvození potřebných nástrojů pro zajištění organizačně provozních vztahů, řídicích a kontrolních mechanismů, sestavení a odzkoušení (pilotáž) systémů, zařazených do této architektury. V rámci současných aktivit MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR jsou analyzovány jednotlivé oblasti krizového řízení, vazby na havarijní plánování a vazby na jednotlivé složky integrovaného záchranného systému. Je prováděna dekompozice základních klíčových procesů pro tyto oblasti a sestaven základní model pro Českou republiku.

Je třeba se zabývat krizovým řízením, havarijním plánováním a integrovaným záchranným systémem z hlediska popisu a srovnatelnosti jednotlivých

postupů, daných legislativně i prakticky, a jejich převodu do podoby, umožňující co nejširší využití současných informačních technologií. K problematice krizového řízení se musí přistupovat z pohledu procesů a procesních vazeb uvnitř i vně systému. Tento přístup zohledňuje, zachycuje a ve svém výsledku podporuje hierarchii řízení jednotlivých oblastí (krizové řízení, havarijní plánování, integrovaný záchranný systém), různé požadavky subjektů v těchto oblastech, různé hodnocení situace a priorit a nezbytnost rychlého zpracování dynamických změn.

Internet i intranet

Informační a komunikační technologie se v oblasti ochrany osob, majetku a životního prostředí využívají standardně již dlouhá léta. Většinou jde o specializované systémy, jimiž jsou vybavena operační střediska záchranných složek. V poslední době však státní orgány začínají využívat i výhod internetových technologií. Říkáme-li internetových technologií, nemusí to v každém případě znamenat přímo využití internetu. Některé systémy, ať již z důvodů ochrany informací nebo z důvodu zvýšených

V současné době nabývá na významu komplexní pohled na problematiku nástrojů společnosti, které slouží k zajištění ochrany života a zdraví lidí, ochrany majetku, životního prostředí a lidské společnosti. Mezi takové lze zařadit systémy, spadající do oblasti krizového řízení a oblasti havarijního plánování. Patří sem také integrovaný záchranný systém.

nároků na provozní spolehlivost, jsou provozovány ve vlastní režii, zcela odděleně od veřejných sítí. Internetové technologie však přinášejí i do vnitřních intranetových systémů prvky jednoduchého intuitivního a standardizovaného ovládání, které obvykle lidé znají a jsou schopni s nimi pracovat bez základního zaškolení. Tyto technologie přinášejí i zvýšení flexibility systémů a posílení nezávislosti na jednotlivých producentech hardware a software.

Nicméně internet, jako otevřená, flexibilní a veřejně dostupná síť, je v poslední době stále více užívaná i v oblasti krizového řízení a záchrannářství. Jak je možné si všimnout například na internetových stránkách Ministerstva vnitra, jsou touto formou podávány veškeré aktuální informace pro občany. Internetová forma zveřejňování informací slouží nejen těm, kteří mají v dané době k internetu přístup, ale i sdělovacím prostředkům, se kterými jsou uzavřené smlouvy o součinnosti v případě mimořádných událostí a krizových stavů. Média tak mají trvale přístup k autorizovaným informacím Ministerstva vnitra a mohou je využívat ve svém vysílání či publikacích.

Důležitá síť

Server Ministerstva vnitra www.mvcr.cz je v tomto směru kvalitní dílo, které naplňuje požadavky na informování veřejnosti v této době. Součástí internetové stránky Ministerstva vnitra je i část spravovaná MV-generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR. Naše poznatky nás vedou k úvahám vytvořit sjednocující informační portál integrovaného záchranného systému ve směru k veřejnosti. Vytváření tohoto portálu by mělo být koordinováno Ministerstvem vnitra, které je odpovědné za plnění koordinace úkolů v oblasti integrovaného záchranného systému. Tento portál by měl být orientačně rozdělen na

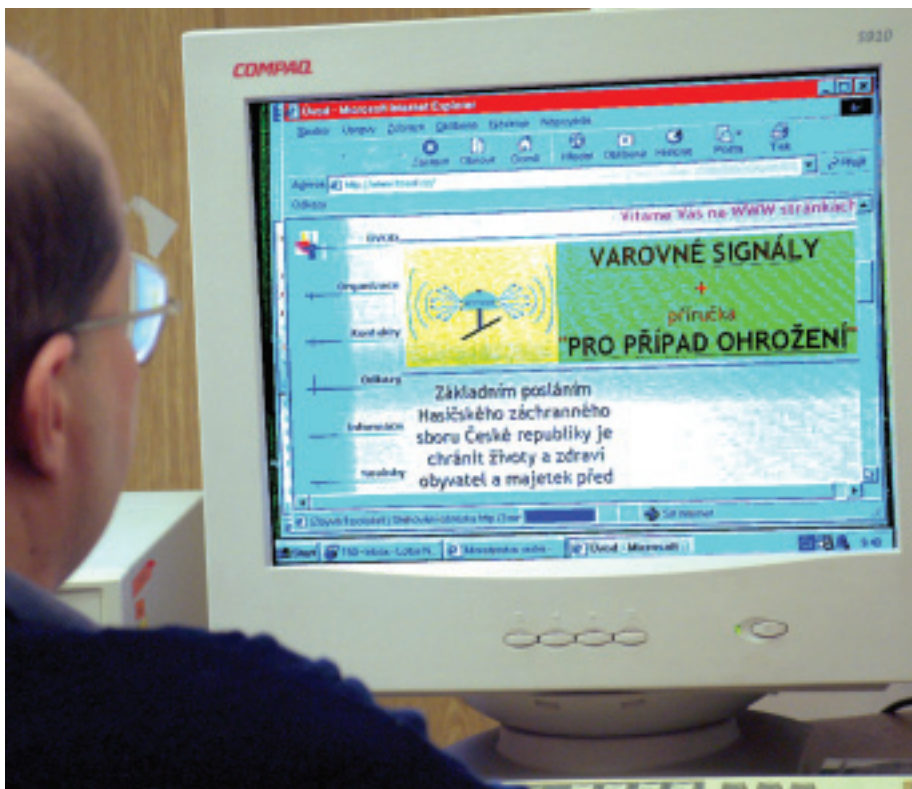
- všeobecně vzdělávací,
- informování obyvatelstva a médií o hrozící nebo nastalé mimořádné události,
- statistická a katalogová.

Státní správa však nezužívá pouze u pasivní formy využívání internetu. Tato síť je ideální pro plošné získávání informací či pro komunikaci s obyvateli a institucemi. Podobně, jako se v poslední době prosazují například internetové bankovní služby, přistupuje i státní správa zodpovědně k využití internetu pro usnadnění spolupráce se soukromou sférou a občany.

Nová služba zahájena

Například v letošním roce byla zahájena nová služba pro právnické a fyzické osoby, které provozují objekt s nebezpečnou látkou. V případě havárie jim cestou internetu usnadní plnění ohlašovací povinnosti dle § 15 zákona o prevenci závažných havárií (č. 353/1999 Sb.). Elektronický přenos a zpracování dat, která jsou stanovena v citovaném zákoně a související vyhlášce Ministerstva životního prostředí č. 7/2000 Sb., je řešen prostřednictvím speciálního programového modulu umístěného na webové adrese www.monis.cz. Nová služba umožní dotčeným právnickým a fyzickým osobám neprodleně ohlásit jimi způsobenou závažnou havárii a včas doručit stanoveným úřadům předepsané písemné hlášení o vzniku závažné havárie a konečnou písemnou zprávu o vzniku a následcích závažné havárie. Programový modul nabízí možnost splnit předepsané formální náležitosti uvedených písemných zpráv a zajistí neprodlené předání informací adresátům stanoveným v zákoně.

Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR tuto službu připravilo ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a ve spolupráci se správcem systému MONIS. V první fázi zahájení služby probíhá postupné naplňování programového modulu e-mailovými adresami příjemců zpráv a testování správné propustnosti cest. Ve druhé fázi dojde k propojení na telefonní čísla vybraných představitelů orgánů státní správy. Tato fáze bude dokončena při letošní úpravě komuni-

kačního spojení v rámci krizového řízení. O průběhu zavádění nové služby budou zveřejněny informace mj. na webové stránce Ministerstva vnitra. Princip sdílení informací a jejich efektivní zpracování chápeme mimo jiné jako významný přínos internetových technologií.

Je vhodné zastavit se i u informační bezpečnosti. Systémy státní správy zpracovávají řadu informací, které podléhají ochraně podle různých zákonů. Ať už je to zákon o ochraně utajovaných skutečností (č.148/1998 Sb.) či zákon o ochraně osobních údajů nebo informace obsahující obchodní tajemství, stát musí dbát na jejich náležitou ochranu. Proto také musí být některé systémy zcela odděleny od veřejných sítí a některé jsou budovány jako virtuální privátní sítě s náležitým zabezpečením a bezpečnostní politikou stanovenou tak, aby v žádném případě nemohlo dojít ke zneužití informace.

Přiblížit se lidem

Snahou státu je přiblížit se co nejvíce občanovi a sféře soukromého podnikání a internet je pro to ideálním prostředkem. Na MV-generálním ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR je využíván nejen v oblasti krizového řízení, ale například ve spolupráci se Správou státních hmotných rezerv i při získávání informací o zdrojích, které je možno využít v krizových situacích. Celostátní sběrný systém pro získávání těchto dat ARGIS je postaven plně na internetu s využitím internetových map. Umožňuje tak jednoduché zadávání zákonem požadovaných informací s potřebnou informační podporou, bez které si celý nově navržený systém civilního nouzového plánování v ČR lze již těžko

představit. Informace jsou přitom zabezpečeny proti zneužití.

Rychlejší a jednodušší komunikace

S postupem času lze očekávat nárůst využití internetových technologií a internetu samotného pro stále více služeb v oblasti záchranného systému a krizového řízení. Budou zapojeny i sítě mobilních operátorů, inteligentní dopravní systémy, budou propojena města a obce tak, že důležité informace se rychle dostanou ke všem, kteří je potřebují. A současně bude posílena a zjednodušena komunikace od občanů a podnikové sféry směrem ke státní správě.

Předmětem našeho zájmu jsou možnosti využívání internetu jako doplňující forma při informování občanů, organizování sbírek, přenos obrazu a další. Věříme, že informační a komunikační technologie a internet pomohou zkvalitnit krizové řízení jak ve fázi analýzy rizik a plánování, tak ve fázi provádění záchranných a likvidačních prací při odstraňování následků mimořádných událostí, pohrom a tím umožní zvýšení kvality života v ČR.

(Tento příspěvek byl přednesen na únorovém symposiu Inforum, které se konalo v Třebíči.)

Ing. Pavel LUKÉŠ,
foto Milan VÁVRŮ

Vážení čtenáři, pokud už máte praktické zkušenosti s používáním internetu v této oblasti, rádi v redakci přivítáme vaše názory, náměty či připomínky.

Hasičský záchranný sbor ČR a příprava obyvatelstva

Hlavní odpovědnost za přípravu obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci mají obecní úřady, dále právnické osoby a podnikající fyzické osoby, zařazené do havarijních plánů okresu nebo vnějšího havarijního plánu. Tuto roli však nemohou splnit bez přímé pomoci hasičských záchranných sborů krajů, které jsou na tuto problematiku odborně připraveny.

Nezastupitelná role

Místo a úloha hasičského záchranného sboru kraje při přípravě obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí je vymezena zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Dle § 10 odst. 5 písm. b) tohoto zákona má hasičský záchranný sbor kraje za povinnost organizovat instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a podle § 12 odst. 2 písm. f) téhož zákona má dále za povinnost seznamovat obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení obyvatel a s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi.

Již z toho vyplývá, že v procesu přípravy obyvatelstva má hasičský záchranný sbor kraje nezastupitelnou roli v tom, že na něm, na jeho odbornících, bude záležet, jak rychle a jak kvalitně bude naplněna litera zákona - například v seznamování obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob k výše

uvedené problematice, ale také při aktivní pomoci obcím.

Zhostit se tohoto úkolu nebude lehké. Vše bude záviset na správné volbě forem, organizaci a způsobu provedení.

Různorodost forem

Kterých forem může hasičský záchranný sbor kraje využít k přípravě obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci?

- Regionální rozhlasové a televizní vysílání, regionální tisk, místní kabelovou televizi i obecní rozhlas k informování obyvatelstva o jeho chování v případě vzniku mimořádných událostí, o připravenosti složek integrovaného záchranného systému na záchranné a likvidační práce (články, seriál článků, vystoupení v rozhlase).
- Aktivní účast příslušníků a občanských zaměstnanců HZS ČR na přípravě obyvatelstva v obcích, na přípravě zaměstnanců právnických osob a podnikajících fyzických osob.
- Internetové stránky, zaměřené na problematiku ochrany obyvatelstva a jeho chování v případě vzniku mimořádných událostí v kraji. Instruktáže pro starosty obcí, právnické osoby a podnikající fyzické osoby zaměřené k charakteru možného ohrožení obyvatelstva a k připraveným záchranným a likvidačním pracím.
- Letáky a jiné tiskoviny.
- Odborně-metodická pomoc základním a středním školám při přípravě praktického cvičení v rámci výuky

Z § 25 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a z § 31 odst. 1 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), vyplývá, že fyzická osoba, pobývající na území České republiky, má právo na informace o připravených opatřeních k ochraně obyvatelstva, resp. na nezbytné informace o připravovaných krizových opatřeních k ochraně jejího života, zdraví a majetku.

témat ochrany člověka za mimořádných situací (pokud o to školy požádají).

- Spolupráce s krajským pedagogickým centrem při přípravě učitelů k výuce témat ochrany člověka za mimořádných situací na základních a středních školách a při přípravě ukázkových praktických cvičení, která jsou k těmto tématům v metodické příručce pro učitele doporučena k realizování.
- Organizace kurzů pro učitele základních a středních škol ve vzdělávacích zařízeních hasičských záchranných sborů krajů k výuce výše uvedených témat.

Plán by měl znát každý

Výše uvedená problematika by měla být rozpracována v plánu zabezpečení preventivně výchovné činnosti. Zpracování tohoto plánu je zařazeno mezi hlavní úkoly hasičských záchranných sborů krajů na rok 2002. MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR považuje za efektivní sjednotit v tomto plánu postup prevence požární ochrany a ochrany obyvatelstva tak, aby výstup byl co neúčinnější a nedocházelo k nevhodné duplicitě.

Hasičským záchranným sborům krajů bylo doporučeno zveřejnit „Zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku požární ochrany“ a „Zaměření a formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí“ takovým způsobem, aby se s obsahem materiálu mohly seznámit krajské a okresní úřady, obce, občanská sdružení, veřejné prospěšné organizace a jiné orgány a organizace působící na úseku požární ochrany a integrovaného záchranného systému (materiál zpracovalo MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR a pod č.j. PO-4184/SPD-2001 zaslalo hasičským záchranným sborům krajů).

Své specifické místo má

v přípravě obyvatelstva MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Spočívá v sjednocování postupu, v přípravě odborných pracovníků, zabývajících se touto problematikou, ve vydávání metodických pomůcek, ve využívání rozhlasového a televizního vysílání s celostátní působností a tisku zaměřeného na přípravu obyvatelstva k mimořádným

událostem, na krátké vzdělávací pořady a další aktuální informace.

Metodické příručky a videofilmy

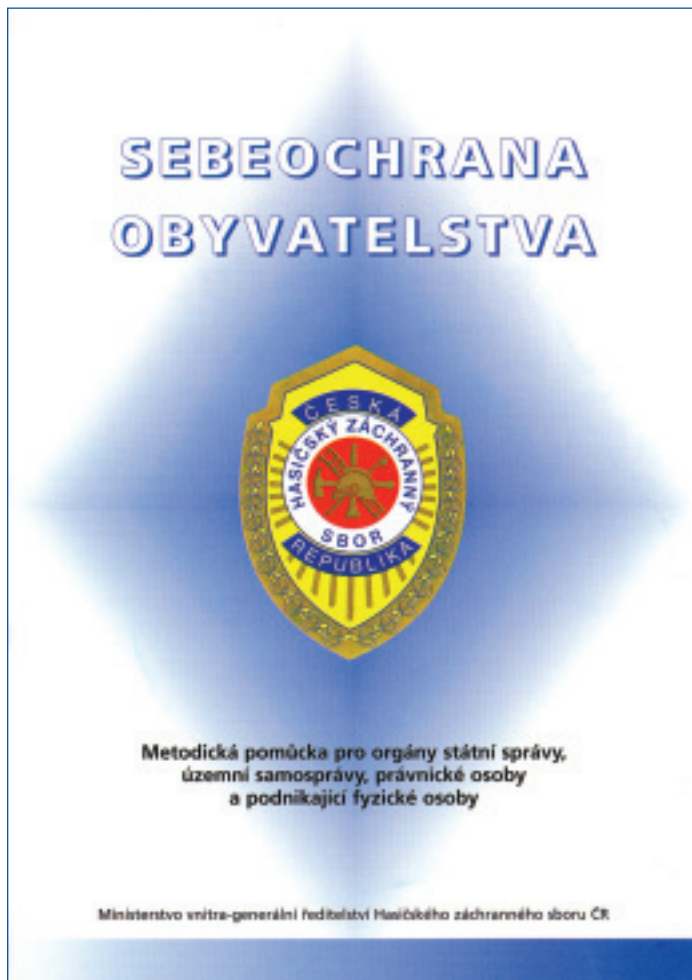
Příručka pro obyvatele **Pro případ ohrožení**. Jsou v ní uvedeny stručné návody chování a jednání lidí v případech vzniku mimořádných událostí. Tato příručka byla vydána v počtech, které nepokrývají všechny požadavky. V souladu s uzavřenou smlouvou s vydavatelem, je možné, aby si obecní úřady, právnické osoby i podnikající fyzické osoby na své finanční náklady tisk a dodání této příručky objednávaly na adrese: PhDr. Ivo Schovanec (Existenciália), Krosenská 533, 181 00 Praha 8 – Troja (číslo telefonu a faxu: 02/8543230; mobil: 0606/816679), a to až do 28. února 2003.

Metodická pomůcka pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby **Sebeochrana obyvatelstva**. Pojednává o využití vhodných podzemních i nadzemních částí obytných domů, provozních, výrobních a dalších objektů k jejich úpravě pro improvizované úkryty.

Videokazeta se čtyřmi videofilmy **Povodně a ochrana člověka, Havárie s únikem nebezpečných látek, Než přijede záchranka a Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí**. Je určena hlavně pro základní a střední školy k výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí.

Příručka pro učitele základní a střední školy **Ochrana člověka za mimořádných situací**. Byla vydána Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 1999. Letos bude aktualizována, doplněna dle nové legislativy a prostřednictvím ministerstva distribuována do škol.

Dušan SLÁVIK,
foto Stanislav STEJSKAL

Spolehlivý prostředek varování obyvatelstva

Zatím poslední přezkoušení sítě poplachových sirén formou zkušebního tónu se uskutečnilo na našem území v sobotu 2. března 2002, kdy se sirény rozezvučely po dobu 140 vteřin. Vůbec poprvé se tak stalo o víkendovém dnu – v minulosti totiž takovéto zkoušky probíhaly vždy ve všední den. Přezkoušení se uskutečnilo na základě „Plánu hlavních úkolů generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR pro rok 2002 a v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů“. Cílem bylo prověřit nejen samotné sirény po technické stránce, ale přezkoušet i jednotlivé přenosové cesty aktivačních signálů.

■ Sirény „umí“ hodně

Varování obyvatelstva zabezpečuje na území České republiky v současnosti 5540 sirén, z nichž 4940 je ovládáno dálkově. Signál povelu k aktivaci je vysílán radiovou cestou. Tyto sirény lze samozřejmě v případě potřeby aktivovat i místně, pomocí tlačítka. Dálkové ovládání se realizuje z vyznámavacích center operačních a informačních středisek MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, hasičských záchranných sborů krajů, územních odborů hasičských záchranných sborů krajů a z objektů jaderných elektráren Dukovany a Temelín.

Březnová zkouška aktivace sirén byla provedena z úrovně MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sbo-

ru ČR - z operačního a informačního střediska. Sirény v jednotlivých krajích byly aktivovány postupně, nerozezvučely se najednou přesně ve 12,00 hodin. K aktivaci došlo „krajskou adresou“, což znamená, že všechny sirény v krajích byly aktivovány v rozmezí pěti minut v předem připraveném pořadí. Jako první ve 12,00 hodin v hlavním městě v Praze a Středočeském kraji, jako poslední ve 12,05 hodin v regionu západních Čech – tedy v Plzeňském a Karlovarském kraji.

V případě varování obyvatelstva je varovný signál doplněn informacemi o situaci prostřednictvím rozhlasu a televize. V sobotu 2. března 2002 byl v dialogovém řádku vysílán na programech ČT 1 a ČT 2 souběžně text o právě prováděné zkoušce sirén.

Doplňující informace poskytl obyvatelstvu i elektronické sirény, nazývané také „mluvící“. Na území státu jich je nainstalováno 674 a jsou schopny odvyšlat bezprostředně po signálu několik standardních hlášení. Zvládnou také přenos mluveného slova z mikrofonu a dají se přepnout do režimu reprodukce vysílání přednastavené rozhlasové stanice. Při zkoušce byly elektronické sirény aktivovány pouze informací o probíhající zkoušce.

■ Vývoj se nezastavil

Technický vývoj kráčí i v případě sirén kupředu mílovými kroky. Dokazuje to například elektronická siréna s hlasovým výstupem typové řady (IEAJ 600/1800). Je určena k ozvučení městských a obecních lokalit, veřejných prostranství, sportovních stadionů a hal. Umožňuje vysílání varovného signálu a signálu pro svolání členů sborů dobrovolných hasičů obcí, sedmi uložených mluvených zpráv a informací, a to nejen z místního mikrofonu a externího zdroje modulace (rozhlas, CD a MC), ale i ze zabudovaného modulu VKV.

O nic méně výkonná je i elektronická siréna řady Esp. Modulové řešení elektroniky a mechaniky umožňuje dosahovat požadovaného šíření zvuku bez komplikovanějších sestav s nízkými náklady na údržbu.

Ve stručném výčtu nelze opomenout ani informační výstražný a varovný systém, vyráběný pod typovým označením OBR-010, vyvinutý v návaznosti na povodně v létě 1997. Systém je nad-

Sirény jsou prostředkem varování obyvatelstva před hrozícím nebezpečím. Podle potřeby mohou být použity na ohrožených místech lokálním způsobem nebo, podle situace, na území celého státu. Varovný signál sirén, ohlašující nebezpečí, je však třeba odlišit od signálu, kterým se provádějí pravidelné akustické zkoušky.

stavbou klasických obecních a městských rozhlasů a v praxi se chová jako elektronická siréna. Využíván může být i v rámci kabelové televize, s možností selektivního pouštění. Není bez zajímavosti, že o tento systém již projevil zájem ministerstva vnitra Slovenské a Polské republiky.

■ Výsledek zkoušky

Na vyhodnocení zkoušky sirén se jako členové poslechových hlídek podíleli zástupci měst a obcí, příslušníci hasičských záchranných sborů krajů a městských policií.

Byl prověřen celý systém varování a vyznámání, tj. od zadání příkazu k provedení zkoušky, přes její vyslání na předem definovaný kraj až po aktivaci koncových prvků. Ukázalo se, že systém je funkční a v případě nebezpečí je možné ho využít v daných teritoriích k varování obyvatelstva.

Celková poruchovost sirén na území České republiky představovala při zkoušce pouhých 3,2 procenta. Největší poruchovost se vyskytla na území Středočeského kraje, naopak nejnižší poruchovost byla na území hl. m. Prahy a Olomouckého kraje. Nejvíce závad bylo způsobeno závadami na sirénových příjímáčích a výpadky napájení sirén.

por. Ivo SKOUMAL,
foto Milan VÁVRČI

Obecní rozhlas v systému varování a vyzumívání

Místní rozhlas slouží jako významný prvek vyzumívacího systému obcí a měst České republiky. Patří neodmyslitelně k životu na venkově i v městěčku, aniž bychom si to chtěli připustit. Upozorňuje občany na veřejné dění, podává různé informace, ale může však upozornit i na blížící se nebezpečí, před kterým bychom měli být varováni.

Leckde již museli připustit, že kdyby byli lidé včas upozorněni na možná rizika, nedošlo by mnohdy k tak velkým neštěstím. Obecní a městské rozhlas jsou zkrátka důležitým prostředníkem mezi starosty obcí a občany, a tedy důležitou součástí života. Právě proto je také najdete prakticky všude.

■ Vývoj šel rychle dopředu

Systémy svým vývojem dospěly k bezdrátové technologii. Jsou kompatibilní s výstražným a varovacím systémem (propojení obecního rozhlasu se systémem integrovaného záchranného systému), který splňuje základní nařízení a povinnost zajistit stoprocentní infor-

movanost obyvatelstva v dané lokalitě. Pod pojmy výstražný a varovací systém je možné si také představit obecní rozhlas nebo kabelovou televizi. Bezdrátová komunikace umožňuje vyhlášení informativních zpráv, v našem případě vyslání varovného signálu. Důležitým rysem systému je pak možnost jeho napojení na integrovaný záchranný systém, včetně propojení s jednotným systémem varování a vyzumění obyvatelstva. Na to, aby se z běžného provozování obecního rozhlasu takový systém stal, je třeba právě propojení s celorepublikovým systémem varování a vyzumění. Tuto službu zajišťují společnosti, které mají oficiální atest MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR na dodávaná zařízení.

■ Prostředky by se měly najít

Je samozřejmé, že finanční náročnost na vybudování takového varovacího a vyzumívacího systému je podstatně vyšší, než pouhá realizace klasického obecního rozhlasu. Některé firmy jsou schopny a ochotny pomoci jak radou, tak i zcela konkrétní pomocí při získání nenávratných finančních prostředků ze státních dotačních programů, z prostředků Evropské unie nebo z jednotlivých dotačních programů, existuje i možnost půjček, které lze realizovat splátkovou formou. V neposlední řadě mohou být osloveni podniky a firmy,

působící v dané lokalitě (chemické továrny, benzinové stanice, mrazírny a podobně), které by mohly stát potenciální příčinou vzniku krizových situací. Sdružené finanční prostředky se tak mohou stát dalším zdrojem pro výstavbu varovacího a vyzumívacího systému.

František PETRÁK,
foto Milan VÁVRŮ

PERY spol. s r.o. **40 let tradice**

Výroba tlakových reproduktorů T51-OF

PERYMONT, spol. s r.o. • Renneská 18 • 639 00 Brno
tel.: 05/43 21 29 53 • tel., fax: 05/43 21 49 50
e-mail: perymont@perymont.cz • www.perymont.cz

Hasiči a zdravotníci jednali o další spolupráci

Za řízení náměstka generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR plk. Ing. Václava Muchny se 4. dubna 2002 uskutečnilo v odborném učilišti požární ochrany v Brně pracovní jednání zástupců MV-generálního ředitelství HZS ČR a odpovědných pracovníků zdravotnické záchranné služby (ZZS). Bylo zaměřeno na projednání otázek společného zájmu při zajišťování spolupráce v rámci integrovaného záchranného systému podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Pozornost byla věnována zejména přípravě zavádění jednotného evropského čísla tísňového volání 112. Vedle mnoha úkolů s tím spojených (linka má být v provozu od 2. 1. 2003), bylo zmíněno, že je nutné vybudovat celkem 14 míst pro telefonní centra tísňového volání (TCTV) u operačních a informačních středisek

HZS ČR, systém datové a hlasové propojitelnosti TCTV a operačních středisek složek IZS na úrovni kraj – okres a školící pracoviště pro přípravu obsluhujícího personálu. Celý projekt je časově rozdělen do dvou etap. Do první etapy patří vybudování školícího pracoviště u OÚIPO MV Frýdek-Místek a jednoho pracoviště TCTV operačního a informačního střediska (OPIS) HZS Jihočeského kraje v Českých

Budějovicích. Druhá etapa skončí 15. prosince letošního roku, kdy bude uvedeno do provozu 13 TCTV u zbývajících OPIS HZS krajů. Současně s tím skončí i zkušební provoz. Zároveň bylo zdůrazněno, že národní tísňová čísla 150, 155 a 158 zůstanou nadále zachována a nebudou rušena. Navíc v souladu s platným zákonem č. 151/2000 Sb. bylo zavedeno nové tísňové volání pro Obecní (městskou) policii - 156.

Při pracovním jednání byla rovněž upřesněna další spolupráce mezi HZS ČR a ZZS, zejména pak v počáteční fázi na zpracování dokumentace IZS (plány konkrétních činností, typové činnosti složek IZS při společném zásahu apod.).

Další jednání proběhne v červnu 2002.

kpt. Ing. Josef FAJGAR,
Ing. Pavel LIŠČÁK,
foto archiv redakce

Záchranné a výcvikové základny

Zajištění obrany ČR před vnějším napadením a podíl na obraně Aliance je hlavním úkolem AČR. Pravděpodobnost přímého napadení ČR se snížila a v nejbližších letech není aktuální. Naopak dnes je velmi nutné řešit otázky nevojenské obrany země. Do popředí tak vystupují úkoly v mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích a podobně.

Záchranné a výcvikové základny byly v souladu s Rozkazem ministra obrany ČR č. 37/99 dnem 1. ledna 2000 převedeny z působnosti Hlavního úřadu civilní ochrany ČR do podřízenosti Velitelství Sil územní obrany GŠ AČR.

Ve smyslu zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR § 2, čl. 4 jsou záchranné a výcvikové základny (zvz) samostatnou součástí armády, která je určena k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany a připravující se k plnění úkolů civilní ochrany pro dobu válečného stavu, s vlastním názvem, číselným označením a místem stálé dislokace.

Dislokace zvz

71. zvz v posádce Kutná Hora
72. zvz v posádce Jindřichův Hradec
73. zvz v posádce Rakovník
74. zvz v posádce Bučovice
75. zvz v posádce Olomouc, její třetí záchranný prapor v posádce Hlučín

Dislokace zvz v uvedených posádkách umožňuje plošné pokrytí celého území České republiky v rámci stanovené působnosti. Úkoly pro jednotlivé zvz byly stanoveny i s přihlédnutím na jejich rovnoměrné zatížení. Přitom se vycházelo jak z velikosti teritoria jejich působnosti, tak i z množství potenciálních zdrojů vzniku havárií a katastrof. Působnost zvz není možné přizpůsobit státoprávnímu uspořádání republiky, a proto zvz zasahují i na teritoriu několika krajů.

V případě vzniku pohrom na teritoriu ČR jsou zvz nasazovány na podporu složek integrovaného záchranného systému (IZS).

Způsob použití

Způsob použití zvz stanovuje zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR; § 19 čl. 1: „Použití vojenských záchranných útvarů je jejich dočasně organizované nasazení s potřebným vojenským materiálem, pod velením příslušného velitele, k plnění humanitárních úkolů civilní ochrany při po-

hromách nebo při jiných závažných situacích, ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí.“

Tyto zvz budou vždy v mírovém stavu nasazovány do prostoru přírodních pohrom, požárů, hromadných neštěstí a průmyslových havárií k poskytování účinné pomoci obyvatelstvu a k provádění dalších neodkladných prací, směřujících k zamezení druhotných účinků katastrof a pohrom.

V období ohrožení státu nebo válečného stavu budou zvz nasazovány do prostoru napadení soudobými prostředky ničení protivníka. Předpokládá se jejich nasazení především na záchranné práce v důležitých hospodářsko-správních centrech, v místech s nejtěžšími podmínkami a na směrech hlavního úsilí prací.

V případě vzniku pohrom na teritoriu České republiky jsou zvz nasazovány na podporu integrovaného záchranného systému ze součástí AČR jako první. Teprve v případě vzniku pohrom značného rozsahu a nebezpečného charakteru jsou nasazovány síly a prostředky dalších součástí AČR.

Hlavním prostředkem Armády České republiky (AČR) pro plnění humanitárních úkolů civilní ochrany ve prospěch civilního obyvatelstva v případě vzniku pohrom nebo jiných závažných situací ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí jsou záchranné a výcvikové základny, začleněné do kompletu Sil územní obrany.

Podpora civilním orgánům silami a prostředky zvz a dalších

součástí AČR může být poskytnuta až po vyčerpání všech možností k tomu předurčených základních složek integrovaného záchranného systému. Pokud vláda ČR nestanoví jinak, nelze po ukončení podpory civilním orgánům využívat síly a prostředky zvz a dalších součástí AČR k likvidačním pracím.

Vzhledem ke svému materiálnímu a technickému vybavení, úrovni připravenosti a organizačním strukturám nemohou zvz zabezpečovat plnění všech uvedených humanitárních úkolů civilní ochrany. Na jejich plnění se však podílí a působí v součinnosti se složkami IZS, orgány státní správy a samosprávy.

Za válečného stavu plní zvz uvedené úkoly civilní ochrany výlučně na území ČR. Přitom příslušníci i prostředky zvz jsou označeni mezinárodně platnými rozpoznávacími znaky pro záchrannou službu a civilní ochranu. Po převedení záchranných a výcvikových základen z podřízenosti HÚ CO ČR do kompletu Sil územní obrany byly postupně upraveny jejich organizační struktury tak, aby se v maximální možné míře přiblížily organizačním strukturám ostatních součástí AČR. Tyto organizační struktury základen byly vytvořeny podle vzorové organizace vojskové brigády útvarového typu. Při jejich tvorbě bylo přihlédnuto i k nutným specifikacím,

kteří vycházejí z charakteru vzv a jejich výlučného předurčení pro plnění humanitárních úkolů civilní ochrany.

Základní prvky organizačních struktur vzv – velitelství a štáb, záchranné prapory, zabezpečovací jednotky – jsou u všech základů v podstatě stejné. Jsou respektovány pouze dílčí odlišnosti v jejich materiálním a technickém vybavení.

Základní činnosti vzv:

vlastní záchranné práce, vyprošťování ze závalů, doprava a evakuace, likvidace povodní, zásobování vodou, zásobování potravinami, materiálem, likvidace, zamezení úniku ropných produktů, radiační a chemický průzkum a dekontaminace, zásobování elektrickou energií, likvidace polomů, asanace materiálu, potápěčské práce, trhací práce, vyhledávání osob, ubytování osob, osvětlení.

Zvláštní poslání

Nutno říci, že vzv nepůsobí pouze na podporu základních složek IZS na území České republiky. Pro zabezpečení pomoci postiženým v oblastech mimo území ČR je předurčen záchranný tým ze 75. vzv Olomouc.

Vyslání záchranného týmu do zahraničí lze uskutečnit na základě mezinárodních závazků, kterými je ČR vázána, nebo na základě žádosti postiženého státu. Úkoly mimo území ČR plní tento tým pouze v době míru.

Personální složení záchranného týmu je tvořeno:

- vojáky z povolání, kteří mohou být vysíláni k plnění úkolů do zahraničí (§ 10, odst. 2 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR, a § 6, odst. 1, zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání),
- z občanských zaměstnanců, kteří jsou odborně a zdravotně způsobilí a dobrovolně převzali závazek k těmto činnostem.

Vyslání záchranného týmu je možné realizovat do 24 hodin po schválení vládou ČR.

Záchranný tým může svými silami a prostředky v současné době zabezpečovat tyto činnosti :

- vyprošťování osob ze zavalených úkrytů a prostorů,
- zpevňování staveb hrozících zřícením, vyztužením průrazů při vyprošťování osob,

- hašení malých a středních požárů (i v neprůjezdných prostorech pro kolovou techniku),
- hygienickou očistu osob, dekontaminaci techniky a materiálu, dekontaminaci půdy a asanaci zamořeného prostoru,
- vyprošťování techniky o hmotnosti do 50 tun, zvedání břemen o hmotnosti do 20 tun,
- poskytnutí humanitární pomoci rozvinutím základny humanitární pomoci s kapacitou pro 300 osob,
- čerpání vody,
- záchranu osob v zatopených oblastech,
- poskytnutí náhradních zdrojů elektrické energie.

Složení záchranného týmu – počty osob, typy a počty techniky – je řešeno podle charakteru katastrofy na základě požadavku vyžadující strany. Proto organizace záchranného týmu je řešena v těchto variantách :

- pomoc při zemětřesení,
- pomoc při požáru,
- pomoc při ekologické havárii,
- pomoc při povodni,
- pro humanitární pomoc.

plk. gšt. Ing. Alexander LEHNER,
foto Milan VÁVRŮ

Kolik váží vůně yperitu?

Podle uvedené právní úpravy je nutné v naší republice od 29. dubna 1997 pohlížet na vzorkovnice bojových otravných látek BCHL II jako na vysoce nebezpečné látky, tj. podle seznamu 1, resp. méně nebezpečné podle seznamu 3 (citované vyhlášky č. 50/1997 Sb.). V případě nálezu souprav BCHL II bývá tato problematika předmětem dramatických mediálních projevů a stále vyvolává řadu otázek.

Účel používání

Vzorkovnice látek s olfaktogenními (čichovými) vlastnostmi, a to nejen s otravnými látkami, se používaly a stále ještě používají v řadě států světa. Jejich účelem je získat čichovou paměť na určité látky, v našem případě na některé otravné látky. Dříve byly omezeny možnosti chemické detekce, a tak vzorkovnice bojových otravných látek BCHL II sloužily k získání této čichové paměti u vojsk, jednotek CO ČSSR, ale i obyvatelstva, školeného v rámci různých typů vzdělávání. Určování látek čichem je velmi nepřesné a zavádějící, a proto se od tohoto způsobu určování upustilo. Počet chemických sloučenin jde v současnosti do milionů a jejich identifikace čichem je nemožná.

K zjištění otravných látek byly tyto archaické metody nahrazeny jednoduchými detekčními metodami, například průkazníkovými trubičkami, papírky, křídami a podobně. Ke spolehlivému určení látky je však nezbytné používat vědecké metody chemické analýzy. V dnešní době lze proto doporučit získání čichové paměti na otravné a jiné látky pouze omezenému okruhu chemických specialistů.

Obsah vzorkovnice

Vzorkovnice BCHL II je dřevěná bedýnka s obsahem sedmi skleněných nádob - silnostěnných zábrusových dóz tvaru válce o průměru 2,5 cm a délce 11 cm. Skleněné nádoby jsou vloženy do bakelitových obalů hnědé nebo černé barvy. V každé nádobě, které jsou číslovány a popsány, je na hlinku vázána následující látka (uveden je průměrný současný stav po desítkách let skladování):

1. Fosgén (charakteristická vůně/ zápach - seno) - nebyl zjištěn v žádné nádobě - již se vypařil.
2. Clark I (dráždivá) - obsah až 1-2g, sublimuje v nádobě a představuje největší problém pro ekologickou likvidaci.

3. Lewisit (pelargonie) - obsah látky max. 1-2g.

4. Yperit (česnek) - obsah látky max. 0,1-0,2g ve 20% lahviček, v ostatních se již nezachoval.

5. Chlorpikrin (myšina) - nebyl zjištěn.

6. Kyanovodík (hořké mandle) - imitován neškodným nitrobenzenem.

7. Kontrolní nádobka s obsahem granulované hlinky, bez přítomnosti škodlivé látky.

Hrozí nebezpečí?

Teoreticky jsou otravy možné - z nevědomosti nebo z neznalosti, například při aplikaci látek požitím, potřísněním kůže nebo záměrným izolováním otravných látek a jejich aplikací. Z hlediska akutního ohrožení zdraví nebo života připadají v úvahu nádoba č. 4 (yperit; obsah yperitu zde dosahuje až maximálně 0,2g) a nádoba č. 3 (lewisit s obsahem až 2g); také manipulace s difenylchlorarsinem (Clark I) může vyvolat otravu. Při běžné inhalaci vůně-pachu nemůže k otravě dojít, neboť množství látky, prošlé plicemi a při opakovaném čichání, je mnohonásobně menší, než je hranice toxicity. Vůně, lépe hořčičný nebo česnekový pach yperitu, který při aplikaci BCHL II vnímáme, představuje řádově 10-7 gramu, což je množství naprosto neškodné. Analogicky to platí o ostatních látkách.

Přes mnohá opatření k likvidaci těchto souprav, provedená v civilní ochraně ČR v letech 1995 - 2000 a v rámci zařízení MV-generálního ředitelství HZS ČR v roce 2001, nelze vyloučit jejich výskyt ani v budoucnu. S velkou pravděpodobností budou nálezy pouze ojedinělé. V posledních sedmi letech bylo odborně zničeno přes 3000 ks souprav BCHL II, které byly v evidenci CO ČR.

V roce 1998 bylo znovu apelováno na přednosty všech okresních úřadů a primátory hl. m. Prahy, Plzně, Ostravy a Brna s upozorněním na nebezpečnost vzorkovnice BCHL II. Všem bylo sděleno, že vzorkovnice BCHL II mohou být uloženy společně s materiálem civilní ochrany a aby zabezpečili jejich vyhle-

Z přijetí mezinárodního dokumentu „Úmluva o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení“, ze zákona č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních, souvisejících se zákazem chemických zbraní, a o změně a doplnění některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, a z vyhlášky Ministerstva průmyslu a obchodu ČR č. 50/1997 Sb., vyplývá nezbytnost zásadní změny postojů k přechovávání i nepatrných množství nebezpečných látek.

dání a odsun k likvidaci. Od 1. ledna 2002 by teoreticky neměla být v evidenci MV-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR žádná BCHL II. Vzhledem k počtu skladů a uložišť v ČR (zhruba 26 tisíc) a změnám v jejich vlastnictví nelze spoléhat na absolutní nálezy všech vzorkovnic.

Mohou se nacházet především v bývalých a současných skladech a uložišťích (uložiště je určeno pro skladování menšího množství prostředků individuální ochrany a nemá statut skladu ve smyslu ČSN 63 000, jde o regál, skříň apod.) větších objektů, zařízeních bývalého Svazarmu a všude tam, kde se prováděla branná výchova, dále v úkrytech a v objektech i zrušených podniků.

Většina lidí neví, jak vzorkovnice BCHL II vypadají. Jejich fotografie by měly být k dispozici všem skladníkům, bývalým a zejména novým pracovníkům v této oblasti, s patřičným vysvětlením. Tak se může vyhledat maximum vzorkovnic BCHL II.

Tento postup byl také doporučen okresním úřadům pro informaci právnických a fyzických osob. Při nálezu vzorkovnic BCHL II je třeba vše ohlásit nejbližšímu útvaru Policie ČR a současně nálezy oznámit příslušnému hasičskému záchrannému sboru kraje.

Likvidaci vzorkovnic BCHL II i nadále provádějí chemické laboratoře HZS ČR, které vlastní licenci pro nakládání s látkami obsaženými ve vzorkovnicích BCHL II. Metody likvidace jsou poměrně složité, jsou však důkladně ověřené a bez negativního vlivu na životní prostředí.

Ing. Miroslav KROUPA,
foto Milan VÁVRŮ

Chemický terorismus

Terorismus není fenoménem poslední doby, ale způsob, jakým dochází k jeho rychlé globalizaci a jakých nabývá fanatických forem, je něco, s čím se lidstvo setkává až v poslední době.

O nebezpečí zneužití chemických látek se po 11. září 2001 hovoří se stále větší vážností. Jaká je reálná hrozba? Na to jsme se zeptali prof. RNDr. Jiřího Patočky, DrSc., z katedry toxikologie Vojenské lékařské akademie v Hradci Králové.

Vycházíme-li ze skutečnosti, že ve světě existuje velké množství toxických látek a přes všechna omezení jejich výroby a manipulace s nimi jsou snadno dostupné a relativně levné a že mnohé z nich byly k usmrcování lidí přímo vyvinuty, je jejich zneužití k teroristickým útokům více než reálné. Chemický terorismus se stal rovnocenným partnerem bombového terorismu.

Jak hodnotíte současný terorismus?

Jestliže ještě relativně nedávno byly cíle teroristických útoků lokalizovány jen do několika málo oblastí světa, dnes je zřejmé, že k teroristickému útoku může dojít kdekoli a kdykoli, že hrozba terorismu je zcela reálná. Ještě v nepříliš vzdálené minulosti byla většina lidí přesvědčena, že hrozba terorismu se jich netýká, že je to problém někoho jiného, a necítili se být terorismem ohroženi. Terorismus se bohužel stává neodmyslitelnou součástí našeho každodenního života.

Které chemické látky by teroristé mohli pro své účely použít?

Především látky s dostatečnou toxicitou a komerčně dostupné. Dále jsou to látky, které se dají snadno vyrobit z dostupných surovin, látky, s nimiž lze bezpečně manipulovat, látky, které lze snadno dopravit na místo teroristického útoku a tam je aktivovat, a v neposlední řadě látky, které již někdo vyrobil a uskladnil. Pokud jsme o některých jedech věděli, že existují, neuvažovali jsme, že by mohly být použity teroristou. To se podstatně změnilo a mění. Za krátkou dobu nebude problém vyrobit jedy v jakémkoliv množství, i když pravděpodobnost teroristického chemického útoku je malá.

Mohl byste tuto situaci přiblížit?

Dnes je již známo několik tisíc toxinů. Nové toxiny jsou stále objevovány a identifikovány jako chemické substance a mnohé z nich mají až 10 000krát vyšší toxicitu než nervové plyny. Mnohé

mají neobvyklé toxikologické vlastnosti a donedávna byly jen obtížně dostupné v dostatečném množství. Moderní chemie a zejména molekulární biologie a genové inženýrství otevírají cestu pro jejich snadnou výrobu.

Které největší chemické teroristické útoky jsme již zaznamenali?

Největší teroristický chemický útok se odehrál 20. března 1995 v tokijském metru, kde bylo sarinem intoxikováno více než 5500 lidí, z nichž dvanáct zemřelo. Počet mrtvých byl vzhledem k celkovému počtu intoxikovaných poměrně nízký. Zásahu na tom mají specifické podmínky v metru a připravenost tokijských nemocnic. Tokijskému incidentu předcházelo napadení města Matsumoto sarinem v červnu 1994. S příznaky otravy bylo do nemocnice převezeno asi 500 lidí a sedm jich zemřelo krátce po intoxikaci.

Bylo Japonsko na teroristické chemické útoky připraveno?

Teroristický útok v Matsumotu zastihl zemi zcela nepřipravenou. Incident v Tokiu šokoval, vyvolal obrovský zmatek, ale nakonec se ho podařilo zvládnout s minimálními ztrátami na životech. Tokijské nemocnice měly k dispozici nejen dostatečné zásoby atropinu, ale také specifického antidota pralidoximu.

Jaké účinky chemický teroristický útok může mít?

Chemické toxické látky mají bezprostřední účinky na zdraví a životy lidí, na přírodu a životní prostředí. Dále mohou mít zprostředkované účinky, které mohou ohrozit potravinové zdroje. Zanedbatelné nejsou ani psychické účinky. Chemické látky totiž fungují i tehdy, když zůstává jen u hrozeb. Psychický terorismus není o nic méně reálný

a o nic méně nebezpečný než terorismus skutečný. Vždyť teror už je v tom, že někdo někomu pošle obálku s bílým práškem...

Jak jsme připraveni chemickému terorismu čelit?

Vzhledem k charakteru terorismu nemůže být na takový útok dokonale připraven žádný stát. Může však být připraven tak, aby minimalizoval lidské a materiální ztráty. K tomu slouží organizační struktura pro krizové řízení a odpovídající materiální základna pro zvládání krizových situací. Ani připravenost obyvatelstva nemůže být nikdy absolutní. Přesto však je nezbytná systematická osvěta a musí být prováděny praktické nácviky.

Co všechno obnáší váš obor?

Mne jako toxikologa zajímají všechny látky, které mohou poškodit zdraví člověka. Nemusejí přímo zabít. Zajímá mě, jakým mechanismem působí. Každá látka má způsob, jak organismus poškodí. Každý je jiný. Když tyto způsoby poznáme, tak můžeme hledat možnosti, jak účinek jedu eliminovat.

kpt. Josef NITRA, foto autor

Improvizovaná ochrana dýchacích cest

Na otázku, zda je možná ochrana dýchacích cest proti některým průmyslovým škodlivinám svépomocí, lze odpovědět kladně. Toto sdělení je však nutné uvést na pravou míru. Při špatném pochopení problematiky improvizované ochrany by mohlo dojít k nebezpečnému zavádějícímu precedentu, jehož důsledky by mohly ohrozit zdraví nebo i životy chráněných osob! Dosud byly prostředky improvizované ochrany odzkoušeny na tří průmyslové škodliviny, které jsou také v ekonomice ČR nejvíce frekventovány - chlor, amoniak a oxid siřičitý.

Při havárii s únikem průmyslové škodliviny dochází k jejímu postupnému šíření ve směru větru a k úbytku její koncentrace se vzdáleností od místa havárie v závislosti na množství, rychlosti a mechanismu úniku, druhu unikající škodliviny a meteorologických podmínkách.

Oblasti koncentrace unikající škodliviny

Z hlediska způsobu ochrany dýchacích cest je možno modelově rozdělit koncentrace unikající škodliviny do čtyř oblastí.

V 1. oblasti, tj. nejbližší okolí havárie, se pohybuje její koncentrace od 1 milionu ppm (100 objemových %) do 5000 ppm (0,5%). Tato oblast by neměla přesáhnout hranice nejbližšího prostoru výroby nebo provozu. V oblasti je

nezbytné aplikovat pouze izolační ochranu tlakovzdušnými nebo kyslíkovými přístroji, zde mohou působit jen povolání profesionální záchranáři.

Ve 2. oblasti dosahuje koncentrace unikající škodliviny rozmezí 5000 ppm do 10 ppm (přibližně desetinasobek čichového prahu uvedených tří škodlivin).

V této oblasti je možné používat ochrannou masku s příslušným ochranným filtrem, eventuálně respirátor nebo polomasku s protichemickou vložkou. Také tato oblast by neměla přesáhnout hranice provozu nebo podniku.

Ve 3. oblasti je horní koncentrace 10 ppm a dolní hranici tvoří hodnota komunální koncentrace (imisní limit), které činí zlomek ppm (chlor 0,01 ppm; oxid siřičitý 0,4 ppm a amoniak 0,14 ppm). Teprve v této oblasti lze spolehlivě používat improvizovanou ochranu dýchacích cest.

Toxikologické vlastnosti a rozpustnost vybraných průmyslových škodlivin (údaje v ppm)

Druhy koncentrací	Amoniak NH ₃	Oxid siřičitý SO ₂	chlor Cl ₂
rozsah koncentrace v atmosféře Země suchý vzduch do 12 km	0,002 - 0,02	0-0,02	0,0003 - 0,0015
imisní limit	0,29	0,06	0,01
vnímání čichem	od 1	od 1	od 0,5 až 3,5
nejvyšší přípustná koncentrace (NPK)	58	4	1
expoziční součin zraňující účinek - otrava po minutovém působení uvedené koncentrace	21 570	7 640	206
expoziční součin smrtelný účinek - smrt po minutovém působení uvedené koncentrace	172 560	26 740	2 064
rychlá smrt LC ₁₀₀ ¹⁰	13 000	10 000	1 000
rozpustnost ve vodě při 20 °C v 1 litru vody se rozpustí	702	113	2,3

ppm (pars per milion) je v toxikologii běžné vyjadřování koncentrací plynů ve vzduchu; je to koncentrace v objemových částech v milionu; 1 ppm je jedna částice v milionu částic vzduchu neboli desetitisícina objemového procenta.

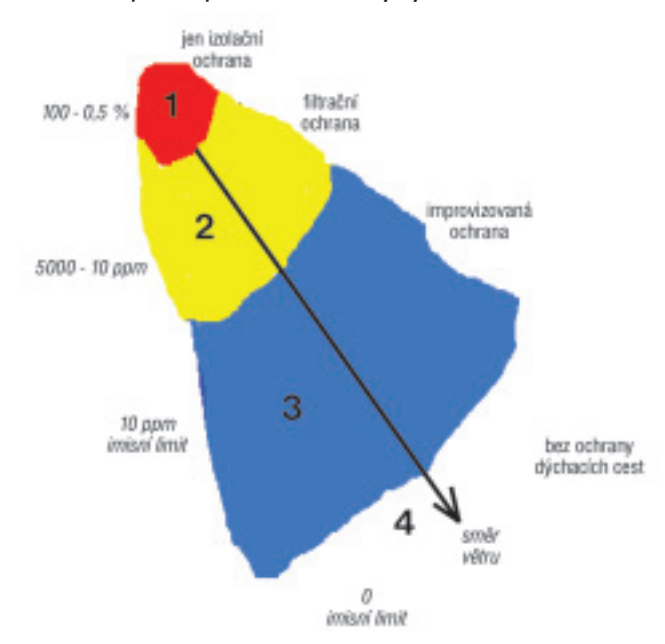
NPK nejvyšší přípustná koncentrace na pracovišti, která ještě neovlivní základní společenské funkce exponovaných osob ve srovnání s neexponovanou populací.

imisní limit - dříve hygienická komunální koncentrace ve volném ovzduší, která ještě neovlivní základní společenské funkce populace; údaje za 24 hod.

LC₁₀₀¹⁰ smrtelná koncentrace pro 100 % osob během 10 minut působení

Improvizovanou ochranu dýchacích cest vůči typovým otravným látkám lze chápat jen jako snížení vdechované koncentrace při krátkodobém úniku - útěku od místa napadení.

Modelové oblasti koncentrací při úniku nebezpečné škodliviny a možnosti aplikace prostředků ochrany dýchacích cest

U škodlivin s nižší toxicitou (SO₂ a NH₃) lze horní koncentraci ve 3. oblasti řádově zvýšit, obráceně u toxických látek (Cl₂) zase poněkud snížit. V praxi byly vyzkoušeny tyto maximální koncentrace, do kterých lze improvizaci aplikovat:

chlor	5 ppm
oxid siřičitý	200 ppm
amoniak	400 ppm

Vyšší koncentrace všech tří plynů již pokusné osoby obtížně snášely. Naopak bylo zjištěno, že koncentrace oxidu siřičitého pod 50 ppm a amoniaku pod 400 ppm lze eliminovat bez impregnace, jen čistou vodou. Tato skutečnost vyplývá z velmi dobré rozpustnosti obou plynů ve vodě - viz tabulka.

Ve 4. oblasti, od hranice komunální koncentrace po nulovou koncentraci, nemusí být řešena žádná ochrana dýchacích cest, protože hodnoty nižší než komunální koncentrace, neovlivňují zdraví ani při dlouhodobém pobytu.

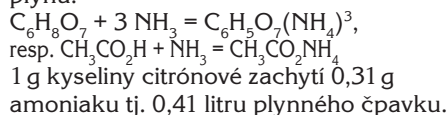
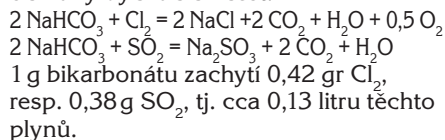
Obecně platí, že plošně nejrozsáhlejší oblastí je 4. oblast, následuje 3. oblast atd. Lze také předpokládat, že ve 3. a 4. oblasti pobývá nejvíce osob. Z tohoto důvodu, a především z ekonomických příčin, má improvizovaná ochrana velký praktický význam. V jaké vzdálenosti od místa potenciální havárie se jednotlivé oblasti mohou nacházet, lze předem stanovit modelováním. Vždy to však závisí, jak již bylo uvedeno, zejména na množství uniklé škodliviny a rychlosti jejího úniku. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 383/2000 Sb., kterou se stanoví zásady pro stanovení zóny havarijního plánování

a rozsah a způsob vypracování vnějšího havarijního plánu pro havárie, způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky, upřesňuje havarijní plánování podle zákona o prevenci závažných havárií, tedy u několika desítek objektů s toxickými látkami. U řady ostatních objektů, které nespádají do působnosti zákona o prevenci závažných havárií, lze provádět modelování oblastí pomocí několika v ČR dostupných počítačových modelů k vyhodnocování šíření škodlivin.

ždíma a na dvakrát přeložená se přidržuje přes dýchací cesty, resp. se převáže šátkem. Sáček vhodného průměru se nasadí přes hlavu tak, aby chránil oči. Analogický postup se aplikuje pro improvizovanou ochranu před amoniakem s tím, že místo roztoku sody se použije kyselina citrónová nebo vinná, šťáva z citronu resp. ředěný ocet. Provedení improvizované ochrany dýchacích cest je zřejmé z obrázku.

Stechiometrie reakcí improvizované ochrany dýchacích cest:

Teoreticky by bylo možno zachytit tímto způsobem improvizace celou řadu plynů nebo par nebezpečných škodlivin, které jsou jako oxid dusičitý, chlorovodík a fluorovodík dobře rozpustné ve vodě. Zkoušky těchto látek jsou, vzhledem k řídkému výskytu v ČR, plánovány na pozdější dobu. S velkou opatrností to platí také pro formaldehyd, sirovodík a kyanovodík. Uvádím to záměrně, neboť v žádném případě nelze realizovat improvizovanou ochranu dýchacích cest vůči nevyzkoušeným škodlivinám a zejména proti typovým otravným látkám, a to bez ohledu na jejich rozpustnost ve vodě!

Improvizovaná ochrana dýchacích cest obyvatelstva při úniku nebezpečné škodliviny do životního prostředí může být určena především:

- k přesunu osob do stálých úkrytů,
- k překonání nebo úniku ze zamořeného prostoru,
- k ochraně v ochranném prostoru jednoduchého typu například v bytě,
- při evakuaci obyvatelstva.

Za období posledních tří let došlo v ČR k únikům nebezpečných látek - chloru v Neratovicích, opakovaně amoniaku v Chebu a oxidu siřičitého v Přerově. Všude tam by našla improvizovaná ochrana dýchacích cest uplatnění.

Ing. Miroslav Kroupa

Příspěvek upřesňuje IV. část příručky „Improvizovaná ochrana dýchacích cest a povrchu těla“ str. 35-39 metodické pomůcky pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby „Sebeochrana obyvatelstva“, vydanou v roce 2001 Ministerstvem vnitra-generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR v nákladu 30 000 výtisků.

V týdnu od 1. do 5. října 2002 se v Praze na Letenské pláni uskuteční akce Týden hasičů v Praze, jejíž součástí bude

v sobotu 5. října 2002

II. sraz hasičských autoveteránů

mezinárodní akce kalendáře FIVA pro rok 2002

Podmínkou účasti je rok výroby vozidla 1945 a starší, testace a Průkaz historického vozidla nebo platné osvědčení o technickém průkazu. Pořadatelé si vyhradili právo zařadit i zajímavé typy hasičských vozidel, vyrobených po roce 1945. Při velkém počtu přihlášených provede konečný výběr účastníků odborná komise.

Bližší podrobnosti sdělí ředitel srazu pplk. Jan Bradna tel.: 0602/387898 a předseda Klubu historických vozidel Bedřich Danda tel.: 0603/522122. Zájemci o účast zašlou žádost o přihlášku na adresu:

pplk. Jan Bradna

HZS Středočeského kraje - ÚO Kolín
Polepská 634, 280 00 Kolín
fax: 0321/721662

Bedřich Danda

Autokultura
Kladenská 19, 160 00 Praha 6
tel.: 02/35362048

Uzávěrka přihlášek bude 31. května 2002

Humanitární pomoc postiženému obyvatelstvu

Humanitární pomoc je projevem sounáležitosti lidského rodu. Jejím cílem je pomoc lidem, kteří se ocitli v nesnázích, ohrožení života nebo jimž jsou upírána základní lidská práva a svobody jak v míru, tak v období ozbrojených konfliktů.

Humanizace jako eticko-kulturní stránka života lidského rodu má své kořeny ve starověku. Předmětem jejího zájmu je člověk. Obhajuje zájmy, potřeby, blaho a důstojnost člověka. Samotný pojem „humanitas“ pochází od římského myslitele a politika Cicerona (106–43 př. n. l.), který ho považoval za nejvyšší ideál eticko-kulturního rozvinutí přirozených lidských vloh.

Humanitární pomoc je souhrn opatření v materiální, duchovní, zdravotní, sociální a právní oblasti, které poskytují jednotlivci, skupiny, spolky, státní i nestátní organizace ve prospěch obyvatelstva, postiženého následky mimořádných událostí. V České republice se potřebnost efektivní humanitární pomoci prokázala při povodních v roce 1997 na Moravě a v následujícím roce v okrese Rychnov nad Kněžnou.

Směry humanitární pomoci

Provedená analýza prokázala potřebnost ustavení pracovní skupiny, složené ze zástupců státní správy, obecní samosprávy a zástupců humanitárních organizací, která by pomáhala realizovat a koordinovat humanitární pomoc. Církevní, humanitární a charitativní organizace ve spolupráci se státní správou poskytují humanitární pomoc v několika rovinách:

a) poskytování náboženské pomoci je jedním z úkolů civilní obrany („Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám čl. 61 zák. č. 168/1991 Sb.“). Náboženskou pomocí, jejímž cílem je poskytování duchovní služby a náboženské posily člověku v mimořádných situacích, provádí duchovní personál. Jde nejen o pomoc raněným a umírajícím, ale i o pomoc personálu, provádějícímu záchranné práce. Základem pak je stanovení pravidel pro poskytování náboženské pomoci postiženým a strádajícím osobám při mimořádných situacích.

b) Psychologická pomoc si klade hlavní úkoly v oblasti psychologické pomoci postiženému obyvatelstvu. V posledních letech se zvyšuje potřeba profesionální psychologické pomoci. Pomoc v této oblasti potřebují nejen postižení obyvatelé, ale i záchranáři, kteří pomoc realizují. Na základě těchto skutečností byl zahájen projekt realizace základní psychologické pomoci obyvatelstvu, postiženému mimořádnou situací. Příprava a realizace projektu probíhala v úzké spolupráci Ekumenické rady církví a církví v ní sdružených, občanského sdružení ADRA a MV-generálního ředitelství HZS ČR.

Církev, sdružené v Ekumenické radě, vybraly dvě desítky dobrovolných duchovních, kteří v průběhu kurzu získali informace a znalosti z oblasti ochrany obyvatelstva, bezpečnosti práce, ale hlavně pak základní znalosti psychologické pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou situací. Vyškolením první skupiny psychologů se tvoří předpoklady pro praktickou realizaci psychologické první pomoci obyvatelstvu, postiženému mimořádnou situací.

c) Materiální a finanční pomoc vytváří materiální finanční podmínky pro realizaci základních životních potřeb obyvatelstvu, postiženému mimořádnou událostí. Materiální pomoc rozebírá zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských

opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, kde v § 7, 8 a 9 stanoví krajskému úřadu, okresnímu úřadu a obci úkol zabezpečovat nezbytnou dodávku k uspokojení základních životních potřeb obyvatel na svém území. V § 12 (zásoby pro humanitární pomoc), odstavcích 1, 2 a 3 stanovuje, kdo tyto zásoby vytváří, kdo rozhoduje o jejich vydání a jakými zásadami se s nimi nakládá. Pravidla pro realizaci humanitární pomoci jsou pak uvedena v nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů, vynakládaných právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva (§ 5 poskytování a přijímání humanitární pomoci a § 6 organizování humanitární pomoci).

Hlavní podíl na realizaci materiální pomoci obyvatelstvu, postiženému mimořádnou událostí, má stát. Přínosem církevních, humanitárních a charitativních organizací je pak rychlost a efektivita prováděné humanitární pomoci, možnost působit na postiženém území dlouhodobě, jakož i schopnost prokazatelné a adresné humanitární pomoci.

Úkoly a činnosti

Humanitární, církevní a charitativní organizace jsou schopny v případě potřeby plnit následující úkoly a činnosti při pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou situací:

- pořádat sbírky humanitární pomoci v jeho prospěch,
- provádět a organizovat dopravu materiální pomoci na místo určení,

- poskytovat pomoc při záchranných pracích v oblastech:
 - psychologického působení mezi postiženým obyvatelstvem (ranění, šokování, osoby bez přístřeší, bez majetku a osoby, které ztratily blízkého člověka),
 - působí mezi záchrannými jednotkami (duševní psychologická podpora),
 - působí proti asociálnímu chování obyvatelstva (krádeže, výsměch, odmítání pomoci a jiné),

- pomáhat při výdeji prostředků individuální ochrany ve výdejních střediscích, při ukrytí osob v úkrytech, při evakuaci osob v evakuačních a přijímacích střediscích, nástupních a výstupních stanicích a v místech nouzového ubytování,
- pomáhat při realizaci nouzového zásobování, při uklidňování obyvatelstva v případě vzniku složitostí v zásobování podílet se na potlačování negativních jevů,

- pomáhat při nouzovém ubytování, při sjednocování rodin v místech nouzového ubytování a provádět duchovní a psychologickou pomoc v místech nouzového ubytování,
- za přesně stanovených podmínek pomáhat při:

- výdeji a rozdělování materiální pomoci postiženým,
- přípravě stravy pro postižené a záchranáře,
- zabezpečení nouzového ubytování pro postižené,

- na základě vypracovaných a předem schválených havarijních plánů území pracovat v krizových štábech krajů, okresů, měst a obcí,
- aktuálně informovat o potřebách humanitární pomoci na postiženém území, spolupracovat s médii, případně působit mezi obyvatelstvem,

- realizovat pracovní výpomoci na postiženém území,
- organizovat dobrovolnické činnosti,

- v součinnosti se státními orgány se spolupodílet na pohřbívání mrtvých, jejich identifikaci, materiální, duchovní a psychologické pomoci pozůstalým.

Při poskytování náboženské pomoci je vhodné vytvořit vazby mezi státními a církevními orgány a organizacemi a respektovat následující skutečnosti:

- formy a způsoby realizace náboženské pomoci zapracovávat do havarijních plánů,
- poskytovat informace zástupci

církvi; vytvářet pracovní kontakty mezi státními orgány a nevládními a církevními organizacemi jak v období klidu, tak při řešení mimořádné události,

- začleňovat zástupce nevládních a církevních organizací do krizových štábů, a tím vytvářet podmínky pro účinnou spolupráci,

- umožnit církvím a humanitárním organizacím poskytovat náboženskou a humanitární pomoc v místech mimořádné události. Personál nevládních organizací provádí tuto pomoc na základě uzavřené smlouvy s orgány státní správy a samosprávy. Je proškolen, poučen a vybaven potřebnými dokumenty,

- orgány státní správy poskytují církevním a humanitárním organizacím podporu při plnění náboženské a humanitární pomoci,

- církevní a humanitární organizace, spolupracující v krizových štábech, plní jejich usnesení a realizují úkoly na ně kladené na základě plné morální zodpovědnosti za jejich splnění.

Nutnost spolupráce

V průběhu roku 1999 vyšla pomůcka „Humanitární pomoc v České republice“. Její druhé, aktualizované, vydání bylo pak vydáno koncem roku 2000. Obsahem pomůcky jsou informace o humanitárních organizacích, které nabídl svou pomoc při realizaci humanitární pomoci postiženému obyvatelstvu. V pomůcce jsou uvedeny kontaktní osoby, spojení na ně, nabídka pomoci a možnosti jednotlivých organizací. Pomůcka byla zpracována odborem ochrany obyvatelstva a distribuována prostřednictvím občanského sdružení ADRA pro církevní a humanitární organizace a prostřednictvím odboru IZS a výkonu služby MV-generálního ředitelství HZS ČR pro orgány státní správy.

V současné době, za spolupráce Ekumenické rady církví, občanského sdružení ADRA, České asociace pracovníků linek důvěry a MV-generálního ředitelství HZS ČR je realizován projekt psychologické přípravy duchovních. Ten volně navazuje na připravovanou „Koncepti psychologické služby HZS ČR“.

Úzká spolupráce orgánů státní správy, církevních, charitativních a humanitárních organizací je důležitým předpokladem pro účelné, efektivní a adresné provádění humanitární pomoci postiženému obyvatelstvu. Ve spolupráci státních složek s nevládními organizacemi lze spatřovat perspektivní a progresivní složku realizace pomoci obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, v celé její šíři a rozmanitosti.

Ing. Zdeněk PROCHÁZKA,
foto Jiří DRÁBEK
a Oldřich Jeřábek

Institut ochrany obyvatelstva se představuje

Lázeňské město Bohdaneč má v současnosti asi 2700 obyvatel a je oblíbeným výletním místem. Leží v polabské krajině 10 kilometrů severozápadně od Pardubic na křižovatce Pardubice – Praha a Hradec Králové – Kutná Hora a je v dosahu pardubické městské hromadné dopravy. Podstatný vliv na rozvoji města mělo založení lázní na sklonku minulého století. V průběhu let došlo k jejich značnému rozšíření a dnes patří k vyhledávaným léčebným zařízením. Stoletá lázeňská tradice se opírá o využívání zdejších vysoce kvalitních přírodních léčivých zdrojů k léčbě pohybového ústrojí a některých nervových chorob. V okolí se dochovaly památky na někdejší perňštejnskou rybníční soustavu v podobě několika velkých rybníků a tzv. Opatovického kanálu, technicky náročné stavby z přelomu 15. – 16. století.

Objekt Institutu ochrany obyvatelstva v Lázních Bohdaneč disponuje dobře vybavenými učebnami a moderním ubytováním ve vlastní budově (19 dvoulůžkových pokojů a dvě apartmá). Všechny pokoje mají vlastní koupelny a WC. Součástí ubytovacího traktu je společenská a kulturní místnost. Stravování účastníků kurzů je zabezpečováno smluvně v blízkém objektu a uvnitř areálu je vlastní parkoviště.

■ Působnost

Institut ochrany obyvatelstva je předurčen pro vědecko-výzkumnou, vzdělávací, výcvikovou, informační a poradenskou činnost ve věcech ochrany obyvatelstva. Je oprávněn, v rozsahu pověření (akreditace) Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, vydávat celostátně platná osvědčení o absolvování rekvalifikačních kurzů. Mimo to provádí a organizuje semináře a konference s mezinárodní účastí, pořádané OSN, NATO a EU. Důležitou roli v realizaci opatření ochrany obyvatelstva hraje i chemická laboratoř institutu, která má za úkol provádět analýzy vzorků životního prostředí po haváriích s únikem nebezpečných látek. Současně zabezpečuje výjezdovou

pohotovost pro odebrání vzorků a provádění jejich rozboru přímo v terénu. Metodicky řídí činnost ostatních chemických laboratoř Hasičského záchranného sboru České republiky.

Institut tvoří, vedle ředitelství, tři oddělení, která se dále člení na pracoviště. V čele institutu stojí ředitel, který je přímo podřízen řediteli kanceláře generálního ředitele HZS ČR.

■ Zaměření činnosti

V oblasti vědecko-výzkumné činnosti:

- organizuje a provádí výzkum problematiky ochrany obyvatelstva z hlediska koncepcí, metod, technologií a technických prostředků s cílem prevence a minimalizace následků provozních havárií a živelních pohrom,
- spolupracuje s vysokými školami, vědeckými a výzkumnými organizacemi a dalšími subjekty při posuzování a řešení konkrétních projektů, souvisejících s ochranou obyvatelstva,
- metodicky řídí chemické laboratoře hasičských záchranných sborů krajů.

V oblasti vzdělávací a výcvikové činnosti:

- organizuje a provádí rekvalifikační, specializační, zdokonalovací a aktualizující kurzy pro stanovené cílové skupiny,
- podílí se na externí přednáškové a lektorské činnosti,
- provádí jazykovou přípravu pro příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR.

V oblasti informační činnosti Institut ochrany obyvatelstva převážně:

- shromažďuje a vyhodnocuje informace pro potřeby MV-generálního ředitelství HZS ČR v rámci určené informační gesce,
- zpracovává analýzy a studie ochrany obyvatelstva v zahraničí,
- periodicky vydává a distribuuje stanovené informační výstupy.

*Ing. Bohumil ŠILHÁNEK,
foto Jiří DRÁBEK a Milan VÁVRČI*

Krizové řízení v Nizozemsku

Z jednání Dr. Henny Reudinka s našimi odborníky vyplynuly poznatky, které jistě budou zajímat i naše čtenáře.

Současné systémy na zvládnání havárií a krizí se v Nizozemsku vyvíjejí od roku 1970 a stále se zvažují nové znalosti a zkušenosti. Radikální změna byla nastartována ministrem vnitra po dlouhotrvajících diskusích mezi resortem vnitra a resortem obrany o pojetí těchto systémů.

Řízení pohrom či katastrof je koncipováno tak, aby danou pohromu či katastrofu bylo možno zvládnout co nejrychleji a nejefektivněji, protože s délkou zásahu rostou škody a je pravdou, že žádný stát nemá neomezené prostředky.

Řízení krizí je koncipováno tak, aby výkonné složky, které pracují na zvládnutí pohromy či katastrofy, která krizi způsobila, pokračovaly na zvládnání jevu a aby do akce byly zapojeny správní orgány, které zajistí přísun dalších výkonných složek, dalších prostředků, pomůcek, finančních prostředků a dodají morální podporu nejen postiženým lidem, ale i zasahujícím složkám.

Základní pojetí řízení

Řízení pohromy či katastrof nebo krizí vychází z následujícího základního pojetí:

1. teoretická rozvaha:

- a) určení jevů, které mohou vyvolat pohromu nebo katastrofu,
 - b) určení způsobů na zmírnění dopadů každé relevantní pohromy či katastrofy v oblasti technické, organizační, právní a vzdělávání,
 - c) vytvoření návrhu organizačního a právního systému, který zajistí, že zranitelnost společnosti, s ohledem na relevantní pohromy, bude udržována na přijatelné úrovni a že v případě vzniku každé z těchto pohrom budou připraveny optimální scénáře odezvy, pomocí nichž lze dopad pohromy zvládnout za přiměřených podmínek,
 - d) zpracování návrhu organizačního a právního systému, který v případě, že pohroma přeroste v krizi, bude schopen zvládnout situaci s přiměřenými dopady na lidi, majetek a životní prostředí;
2. prevence, tj. zajištění technických opatření, která snižují zranitelnost objektů a vytvářejí technické bariéry na zmírnění dopadů konkrétních pohrom, a občanská opatření, do kterých také patří uvědomění občanů o tom, jak se chovat při vzniku určitého druhu pohrom;
3. připravenost, tj. příprava optimálních scénářů odezvy na pohromu podle variantních scénářů konkrétních druhů pohromy v daném místě a podmínkách, dále zajištění výkonných složek,

prostředků a pomůcek, potřebných ke zvládnutí konkrétní pohromy;

4. zásah, tj. realizace optimálního scénáře odezvy na určité pohromy;
5. odstranění následků a obnova území po dopadu pohromy.

Je třeba poznamenat, že všechny výše uvedené položky jsou důkladně teoreticky rozpracované a na jejich základě jsou připraveny plány na zvládnutí očekávaných scénářů při vzniku pohromy či katastrof a na zvládnutí krizí.

Filosofie zásahu vychází z požadavku, že z ekonomických důvodů musí být k zásahu použity jen ty výkonné složky, prostředky a pomůcky, které jsou adekvátní. To znamená, že zásah začne provádět jedna složka a jakmile velitel zásahu vyhodnotí, že zvládnutí pohromy je nad jeho síly, dá pokyn do operačního střediska, které zajistí posily ze zálohy atd., tj. organizačně je připraven systém odezvy, který se rozšiřuje podle konkrétních požadavků.

Krizové řízení

Organizační struktura státní správy v Nizozemsku je třístupňová (obec, provincie, stát). Organizační struktura výkonných složek na zvládnání pohrom a krizí je čtyřstupňová (obec, region, provincie, stát). Proto jsou některé speciální úpravy v právním řádu, které zajišťují funkčnost systému na zvládnání pohrom a krizí. Všichni odpovědní pracovníci státní správy (tj. např. všichni starostové) musí absolvovat vzdělávání v krizovém řízení a v případě řízení krizí musí respektovat právní předpisy, které jsou sestaveny tak, aby nemohlo dojít k technicky špatnému rozhodnutí při krizovém řízení. Od konce sedmdesátých let vzdělávání v oblasti krizového řízení zajišťuje speciální instituce „Academy“. Cvičení na úrovni obcí se provádí

Vzhledem k dlouholetým zkušenostem a propracovanosti systému krizového řízení a plánování v Nizozemsku, požádalo MV-generální ředitelství HZS ČR spolu s Ministerstvem financí nizozemskou vládu o poradenství v této oblasti. Na základě této žádosti nabídl nizozemská vláda České republice skupinu expertů. Jeden z nich, Dr. Henny Reudink, přicestoval v září 2001 a v březnu letošního roku do Prahy, aby seznámil naše odborníky se způsoby zvládnání mimořádných událostí a s principy krizového řízení a plánování, používanými v Nizozemsku.

dí jedenkrát za rok. Na krizovém řízení se podílejí hasiči, policie a zdravotníci. Armáda se na krizovém řízení nepodílí a je použita jen při zvládnání velkých pohrom. K jejímu zapojení dochází až po dohodě ministra vnitra a ministra obrany.

Obecně lze říci, že zákony v Nizozemsku jsou jednoduché, protože zahrnují pouze obecné principy a jejich konkrétní rozpracování je uvedeno ve vyhláškách, nařízeních a směrnicích. Každý důležitý aspekt z oblasti technické či z oblasti řízení je upraven speciálním právním předpisem, který má odpovídající právní sílu.

Pro řízení krizí je předem připraven systém komunikace na všech úrovních řízení včetně specifikací povinností a odpovědností jednotlivých účastníků systému. V čele tohoto systému je ministr vnitra, jehož resort v případě potřeby zpracovává podklady pro rozhodnutí vlády.

Základní zákony

V rámci programu nám byly předány dva písemné materiály, a to A Brief Outline: Fire Service Act 1985, Disasters Act 1985, Act on Medical Assistance in

Times of Disaster a Disaster Control and Crisis Management in the Netherlands.

První materiál obsahuje texty tří základních zákonů pro sledovanou oblast - zákon o požární ochraně z roku 1985, zákon o pohromách z roku 1985 a zákon o zdravotnické pomoci při pohromách z roku 1991.

Tyto zákony vytvářejí organizační a správní rámec pro ochranu veřejné bezpečnosti.

Zákon o požární ochraně v prvním paragrafu upravuje povinnosti úřadů

působí na veřejnou bezpečnost, čímž představuje vážnou hrozbu pro životy a zdraví mnoha lidí, majetek a ekonomické zájmy, a k jeho zvládnutí je třeba použít koordinované úsilí složek a organizací z různých disciplín. Jádrem organizační struktury pro řízení pohrom je hasičský záchranný sbor. Druhá kapitola upravuje zajištění připravenosti na řízení pohrom jako povinnosti státní exekutivy v oblasti řízení pohrom a výcviku populace.

Důležitý je článek 4 této kapito-

státní správy. Druhý paragraf stanovuje scénář pravomocí a postup při předávání informací ve státní exekutivě.

Třetí paragraf vymezuje aspekty boje proti požárům:

- prevence, omezení a uhašení požárů, omezení rizik vyvolaných požáry, prevence a omezení výskytu havárií spojených s požárem a příbuznými jevy (pozn. požáry vznikají jako sekundární efekty téměř u všech druhů havárií a u řady přírodních pohrom),
- omezení a zdoání jiných hrozeb než těch, které jsou spojené s požáry, které ohrožují lidi a zvířata,
- omezení a zvládnutí pohrom podle zákona o pohromách.

Ve čtvrtém paragrafu jsou uvedeny povinnosti státní správy k zajištění vyhodnocení všech reálných ohrožení a z nich plynoucích rizik. Koordinační roli v celém systému má ministr vnitra. Pátý paragraf upravuje vybavení, výcvik, vzdělávací systém, požadavky na odbornost a požadavky na prokázání kvalifikace (státní zkoušky a vysvědčení) pro hasičský záchranný sbor. Šestý paragraf ustanovuje systém inspekcí, za který odpovídá ministr vnitra, pravomoci a povinnosti státních inspektorů. Sedmý paragraf stanovuje rámec, určující vynutitelnost výše stanovených povinností, a sankce v případě nedodržení povinností.

Zákon o pohromách v první kapitole definuje pohromu jako jev, který vážně

ly, který stanovuje náležitosti plánů pro řízení pohrom. První plán, který je z věcného hlediska nejdůležitější, musí obsahovat definice termínů, seznam všech pohrom, které mohou ohrozit obec, seznam složek, agentur, organizací a jednotlivců – případných účastníků řízení pohromy (v závislosti na druhu pohromy), rozvrh příkazů (povelů) pro složky a organizace, podílejících se na řízení pohrom. Dále schéma vnitřní a vnější komunikace a schéma vyzoomění, pravidla pro poskytování informací a schéma na varování obyvatel, schéma opatření pro případ evakuace obyvatel, schéma zajištění zdravotnické péče na místě pohromy, schéma převzetí a péče o oběti, schéma opatření na zajištění potravin pro populaci, schéma opatření na zajištění dodávek pro složky a organizace provádějící zásah, pravidla pro zaznamenávání a uchovávání údajů o dopadech pohromy, pravidla pro organizaci a strukturu centrální registrace a pro informační úřad, pravidla pro předávání závazků, seznam adres.

Třetí kapitola obsahuje práva a povinnosti, spojené s řízením pohrom. Čtvrtá kapitola upravuje pravidla žádosti o pomoc v případech, že na dané správní úrovni nelze pohromu zvládnout. Pátá kapitola obsahuje ustanovení, spojená s řízením pohrom během války, hrozby války či jiné podobné výjimečné situa-

ce. Hlavní roli zde hrají komisaři provincií, kteří starostům předávají instrukce od ministrů a kteří stanovují jednotný postup pro zvládnutí pohromy. Poslední kapitola obsahuje závěrečná ustanovení, jako nabytí účinnosti aj.

Zákon o zdravotnické pomoci při pohromách má šest paragrafů. V prvním jsou definovány pojmy jako zdravotnická pomoc, pohroma, Červený kříž, neziskové organizace, poskytující zdravotnickou pomoc, lékařský tým, centrální ambulanční středisko, nemocnice. V druhém paragrafu jsou upraveny požadavky na organizaci a obstarání zdravotnické pomoci a na zajištění připravenosti na poskytnutí zdravotnické pomoci. Třetí paragraf upravuje poskytování zdravotnické pomoci a vzájemnou spolupráci organizací, poskytujících zdravotnickou pomoc. Čtvrtý paragraf upravuje způsob, jakým starosta či komisař provincie požaduje zdravotnickou pomoc při vzniku pohromy. Pátý paragraf upravuje kompenzaci nákladů za poskytnutou zdravotnickou pomoc, protože organizace, které v Nizozemsku poskytují zdravotnickou pomoc, jsou nestátní.

■ Dva termíny v oblasti řízení

Analýza druhého materiálu (Disaster Control and Crisis Management in the Netherlands), ukazuje, že v nizozemské legislativě jsou v oblasti řízení používány dva termíny: řízení ve smyslu ovládnutí či zvládnutí pohrom (katastrof) - anglicky „disaster control“; řízení ve smyslu správy krizí - anglicky „crisis management“, tj. slova „nouze“ či „nouzový“ (anglicky „emergency“) používají v tom smyslu, že tvrdí, že pohromy a krize vyvolávají nouzové situace, které vyžadují adekvátní a profesní odezvu od specializovaných výkonných i řídicích pracovníků.

Během krize jsou ohroženy základní hodnoty a standardy společnosti nebo je ohrožena samotná sociální struktura. Například vleklé stávky mohou narušit politickou rovnováhu státu. Rozhodnutí se nemohou provádět podle používaných a právně stanovených zvyklostí, dělají se pod tlakem a za přítomnosti mnoha subjektů. Přitom informace o dopadech jevu mohou být neúplné a další tlak působí velký zájem médií. Velký tlak může působit také mezinárodní situace.

Pohromy a krize se nevyskytují často. Přesto však vládní úředníci a výkonné složky musí být připraveni „vyjednat s nouzí“ v čase. Proto nizozemská vláda uskutečňuje aktivní politiku s cílem připravit sebe i společnost na řízení pohrom a na řízení krizí s cílem snížit škody na minimum.

■ Organizace řízení pohrom

Ministr vnitra je odpovědný za organizaci řízení pohrom, aby počty obětí a velikost škod byly tak malé, jak je jen možné. Zvládnutí pohrom provádějí normální nouzové složky: hasiči, po-

licie, zdravotníci a další složky, které spolupracují.

Základní odpovědnost za zvládnutí pohromy má starosta obce. Má k dispozici poradní orgán (štáb), ve kterém je zástupce hasičů, policie a zdravotníků a podle povahy pohromy také zástupci dalších složek. Jeden člen štábu, obvykle velitel hasičů, je ve spojení s výkonnými složkami a převádí politická rozhodnutí do konkrétních úkolů a označuje úkoly pro různé složky.

V případě, že pohroma přesáhne hranice jedné obce, je kapacita výkonných složek pro zvládnutí pohromy, které náležejí do pravomoci obce, nedostatečná a musí se použít složky z regionální úrovně. Tímto způsobem se řízení pohromy přesunuje na vyšší úroveň. Jestliže ani tato úroveň není dostatečná, dochází k přesunu na úroveň provincie a v případě potřeby až na úroveň státu.

Řízení pohromy zahrnuje i období před vznikem a po vzniku pohromy. V Holandsku pro tento systém používají označení systém „bezpečnostního řetězce (safety chain)“. Tento řetězec se skládá ze:

- stanovení odborného přístupu, který se použije k zabránění vzniku vysoce rizikových situací. Například v místech vysoce ohrožených povodněmi se nepovolí výstavba. Průmyslové podniky musí před výstavbou objektu předložit průkazy bezpečnosti z pohledu technologie a technologických havárií. To znamená, že vláda do života státu prosadí právní opatření, která uloží nutná technická a organizační opatření, která zabrání vzniku vysoce rizikových situací,
- prevence, tj. implementace takových technických opatření, která zabrání vzniku pohromy nebo zajistí zmírnění dopadů pohromy při očekávaných pohromách nebo v případě neočekávaných pohrom se dopady zvládnou tak, jak je technicky možné,
- připravenosti, tj. vytvoření havarijních plánů, zajištění výcviku výkonných složek, zajištění informovanosti populace. Dále sem patří vybavení koordinačních pracovišť a instalace poplachového systému. Nizozemský zákon o pohromách rozlišuje tři úrovně plánů: obecní nouzové plány pro jednotlivé pohromy (scénáře pohromy), obecní plány na zvládnutí pohrom pro jednotlivé pohromy (scénáře odezvy na jednotlivé pohromy, nebo také scénáře zásahů) a provinční koordinační plány. Scénář zásahu obsahuje všechna opatření, která musí být provedena, jestliže se pohroma vyskytne.

Řízení krizí

Při krizi jsou napadeny základní hodnoty a standardy společnosti. K zvládnutí krize je nutné vybudovat funkční rozhodovací strukturu. V minulosti, tj. v době studené války, v této oblasti působila civilní obrana a její rozhodování a příprava na rozhodování byly zaměřeny jen na jeden typ krize, a to válečný konflikt mezi Varšavskou smlouvou a NATO.

Složky civilní obrany se přetransformovaly v osmdesátých letech na složky řízení pohrom. Začátkem devadesátých let bylo krizové řízení rozšířeno na všechny druhy jevů, které mohou krizi vyvolat. Všichni ministři museli zajistit vypracování scénářů odezvy na pohromy, spadající do jejich resortu. Ministerstvo vnitra celý proces koordinovalo.

V případě, že dopad pohromy na společnost je velmi vážný, není možné použít běžný scénář rozhodování a schvalování, ale musí se použít účinný

zkrácený scénář rozhodování. Proto má každý ministr své koordinační centrum. V případě mírných krizí může být řízení v rukou jednoho ministra. V případě vážných krizí se na jejich zvládnutí musí podílet více ministerstev. V tomto případě do činnosti přistupuje národní koordinační centrum, které spadá do pravomoci ministra vnitra. V případě nejvyšší nouze je do řízení krizí zapojena i vláda. Premiér a ministři pak mají společnou odpovědnost.

Scénáře odezvy na krize

Na začátku je třeba uvést, že pojem scénář náleží do dlouhodobého strategického plánování. K tomu, aby scénář odezvy na pohromu či scénář odezvy na krizi byl účinný, musí být zajištěno jejich zpracování podle jednotných metodik. Tyto metodiky vydává Ministerstvo vnitra. Základem jsou scénáře pro řízení krizí za různých podmínek a scénáře na získávání praktických návyků. Jeden scénář popisuje průběh příštích jevů (scénář rozvoje dopadů pohromy nebo jen zkráceně scénář pohromy) a druhý popisuje průběh zásahu. Při tvorbě scénářů se využívají poznatky z teorie her.

Hlavním cílem při rozhodování o opatřeních při krizi je dospět k optimálnímu rozhodnutí. Toto rozhodnutí závisí na kvalitě a množství dat a na znalostech a zkušenostech z předmětné oblasti. Proto se pro podporu používají týmy expertů a na základě panelové

diskuse nebo jiného způsobu získání kvalifikovaných názorů (např. delfská metoda, agregace názorů provedená vhodnými algoritmy) se formují rozhodnutí v konkrétních případech.

Na základě analýzy znalostí a zkušeností se formují strategické scénáře odezvy na krize. Na jejich základě se vytvářejí scénáře odezvy na jednotlivé krize a podle nich se vytvářejí scénáře výcviku zásadních momentů z hlediska řízení (tzv. uzlových bodů na stromu událostí).

Řízení, které používala civilní obrana a která byla v Nizozemsku zrušena v roce 1991, bylo založeno na zásadách operativního řízení. Krizové řízení spočívá na odlišných principech, protože je založeno na strategickém řízení a nezahrnuje jen jednu hrozbu (vátku), ale celou řadu hrozeb, jako například extrémní klimatické podmínky, zemětřesení, technologické havárie, epidemie, terorismus, války, sociální nepokoje, neobvyklé politické a ekonomické změny.

Je si třeba uvědomit, že i když je řízení pohrom zavedeno v praxi na dobré úrovni, tak může vzniknout krize jako důsledek nahromadění chyb a výskytu neočekávaných (málo pravděpodobných) specifických podmínek. Z odborného hlediska je tedy každá krize jedinečná, protože vznikne z pohromy za určitých specifických podmínek. Proto při hodnocení scénářů krizí je důležité nejen ocenění nejistot (k tomu slouží statistické metody), ale i ocenění neurčitosti (k tomu slouží znalostní a zkušenostní databáze). Z těchto důvodů se zpravidla vytváří několik variant každého scénáře a na základě expertního hodnocení (které je v souladu s příslušnými právními předpisy) se pro další potřeby (tj. pro tvorbu dalších scénářů) určuje jeden optimální scénář.

*ppor. RNDr. Dana Procházková, DrSc.,
foto mjr. RNDr. Milena Bohuslavská
a archiv*

Veletrh PYROS v podzimním termínu

Nadcházející 11. mezinárodní veletrh požární techniky PYROS se opět stane „svátkem hasičů“ - nejvýznamnějším veletrhem svého druhu ve střední a východní Evropě, a samozřejmě také českou „jedničkou“. O jeho postavení svědčí také skutečnost, že jako jediný z tuzemských akcí je, včetně 7. evropského setkání hasičů PYROMEETING, zařazen do prestižního katalogu Comitée Technique International de Prevention et d'Extinction du Feu (CTIF).

Pořadatelé počítají s tím, že rozsah letošní akce by měl o 15 - 20 % přesáhnout výsledek posledního ročníku, kdy pronajatá čistá výstavní plocha dosáhla téměř 2700 m² (celkový výstavní prostor tehdy překročil hranici 5000 m²). Statistika z roku 2000 dále vypovídá, že veletrhu se zúčastnilo 99 vystavovatelů z České republiky, Německa, Nizozemska, Rakouska, Slovenska a Švédska. Společně s veletrhy INTERPROTEC a ISET navštívilo PYROS více než 12 000 odborných návštěvníků, z nichž 6 % přijelo z dvaceti šesti zahraničních zemí, včetně Číny, Ghany, Indie, Izraele, Jihoafrické republiky, Kanady, Korejské republiky a USA. Pro vystavovatele bylo důležité, že 45 % návštěvníků tvořili vedoucí pracovníci.

Také letošní PYROS bude pořádán pod osobní záštitou generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra ČR genmjr. Ing. Miroslava Štěpána. Odbornou garanci nad doprovodným programem akce PYROMEETING převzalo Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Spoluorganizátorem veletrhu je Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm (AGA).

Pozornost veřejnosti

Zodpovědní pracovníci v oblasti bezpečnosti si stále více uvědomují, že pro maximální prosazení idejí „prevence, akce a represe“ je, vedle fungující mezirezortní a mezioborové spolupráce, rozhodující také kvalitní práce s veřejností - a právě využití brněnských veletrhů se zde přímo nabízí.

„Hlavním prostředkem rozvoje bezpečnostního průmyslu je jednotný postup rozhodujících subjektů, počínaje Ministerstvem vnitra“, uvedl prezident AGA Václav Růžička, který zároveň vyjádřil přesvědčení, že „na veletrzích PYROS a ISET máme možnost seznámit s našimi myšlenkami veřejnost a účinně je propagovat.“

V tomto duchu ocenil význam veletrhu PYROS i generální ředitel HZS ČR a náměstek ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslav Štěpán: „PYROS má své pevné místo mezi odborníky, působícími ve všech oblastech požární ochrany. Jsem rád, že nám zde BVV daly značný prostor pro doprovodné akce, sloužící výměně zkušeností k aktuálním problémům požární ochrany v rámci akce Pyromee-ting, ale i k problémům legislativního uspořádání požární a civilní ochrany. Myslím si, že propagace požární ochrany a činnosti hasičů není nikdy dost a veletrh PYROS umožňuje zpřístupnit tuto oblast nejen odborníkům, ale i široké veřejnosti.“

Doprovodné aktivity svědčí o tom, že PYROS není zasvěcen pouze odborné problematice, ale v řadě oblastí oslovuje nejširší veřejnost. Na jedné

straně se tak naposledy uskutečnilo například významné zasedání zemí CEFTA a dalších přizvaných delegací na téma „Požární ochrana v zemích s transformovanou ekonomikou, postavení požární ochrany a civilní ochrany v systému civilní nouzového plánování na prahu třetího tisíciletí“, nebo 6. evropské setkání hasičů PYROMEETING na téma „Řešení požární ochrany v podzemních objektech“. Na druhé straně to byly akce pro veřejnost jako den otevřených dveří, ukázkové cvičení příslušníků HZS města Brno v centru města, nebo soutěž ve vyprošťování osob z havarovaných vozidel. Podobnou strukturu bude mít také letošní doprovodný program, jehož jednotlivé body se konkretizují.

Oborové členění veletrhu

1. Požární zásahové automobily
2. Požární automobilové žebříky, vysokozdvizné plošiny
3. Požární přívěsy s příslušenstvím
4. Přenosné agregáty a zařízení určená k použití u zásahu
5. Přenosné, pojízdné a přívěsné hasicí přístroje
6. Izolační dýchací přístroje
7. Dýchací sebezáchranné přístroje
8. Plnicí zařízení tlakových lahví
9. Prostředky pro práci ve výškách a nad volnými hloubkami
10. Prostředky pro záchranu osob z výšky
11. Ochranné obleky protichemické, protiradiační a proti sálavému teplu
12. Analyzátoři plynu a kapalin
13. Prostředky proti dekontaminaci
14. Žebříky a zařízení pro práci ve výškách
15. Vyprošťovací a zvedací zařízení
16. Spojová technika
17. Zásahové a výstrojní součástky
18. Hasiva
19. Elektrická požární signalizace
20. Stabilní a polostabilní hasicí zařízení a vodní clony
21. Požární dveře, okna, klapky, uzávěry a ucpávky
22. Zařízení pro odvod tepla a kouře
23. Zařízení pro zásobování požární vodou
24. Prostředky zvyšující požární odolnost konstrukcí a prostředky snižující hořlavost materiálů
25. Prostředky pro likvidaci ekologických havárií
26. Software v PO
27. Komplexní dodávky a služby v PO
28. Odborná literatura v PO

Z tradičního jarního termínu na podzimní se přesouvá trojlístek mezinárodní bezpečnostních veletrhů PYROS, INTERPROTEC a ISET. Letos se uskuteční pod společným mottem „Ochrana života, zdraví a majetku osob - prevence, akce, represe“. Ve dnech 22. až 25. října se navíc vedle nich na brněnském výstavišti představí čtveřice veletrhů techniky, technologií a řemesel FOND-EX, WELDING, New SIMET a TEX-TEC.

Souběžné veletrhy

Současně s veletrhem PYROS proběhnou i veletrhy INTERPROTEC a ISET. Mezinárodní veletrh prostředků osobní ochrany, bezpečnosti práce a pracovního prostředí INTERPROTEC, který se v letošním roce uskuteční pošesté, představuje nejvýznamnější akci svého druhu v zemích evropského regionu na východ od Německa. Jde o veletrh přitažlivý pro tuzemské i zahraniční vystavovatele a jeho téma bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se s blížícím vstupem ČR do EU stává ještě aktuálnější.

Mezinárodní veletrh bezpečnostní techniky a služeb ISET si odbyl svou premiéru za účasti vystavovatelů z ČR a USA před dvěma lety. Jeho mottem budou letos civilizační rizika z pohledu světového terorismu.

Také ostatní veletrhy, které se na brněnském výstavišti představí ve stejném termínu - slévačský FOND-EX a svařečský WELDING, jsou největší ve střední a východní Evropě. Loňská novinka pro obor textilního strojírenství TEX-TEC a veletrh pro řemeslníky New SIMET jsou nejvýznamnějšími oborovými akcemi v České republice.

S veletrhem PYROS nejvíce souvisí WELDING. Svařování patří k nejčastějším příčinám vzniku požárů u nás a nabídka nových hasičích produktů bude pro vystavovatele WELDINGu jistě inspirující.

foto archiv redakce

Blíže informace:

Veletrhy Brno, a.s.
Ing. Karel Torn, CSc.
Výstaviště 1, 647 00 Brno
tel.: 05/4115 3272, fax: 05/4115 3054
e-mail: pyros@bv.cz
www.bvv.cz/pyros, www.pyros.cz

150 HOŘÍ

OBDOBŇÍ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY

KDO NÁS ČTE?

Výrobci požární techniky, výstroje, výzbroje, komunikačních systémů, odborně způsobilé osoby v oblasti požární ochrany, preventisté požární ochrany, hasiči, pracovníci zkušeben a povstavnictví, profesionální a dobrovolní hasiči

CO NABÍZÍME?

Informace z oblasti částečně, pověstně proti požáru, techniky a vědeckých prostředků požární ochrany, vedy, výzkumu a inženýringu, legislativy. Možnost propagace výrobků a služeb pro požární ochranu.

Vydává: MV, generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 PRAHA 6
Redakce: Na Perštýně 11, PRAHA 1, tel.: 02/ 614 24 210, 614 24 215, 614 26 210, 614 26 422, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Najdete nás i na internetu: <http://www.mvcr.cz/nazobry/150horii/index.html>
Distribuce a předplatné: ASPEKT studio, P. O. Box 95, 261 81 PŘÍBRAM I, tel.: 0306-629 005, fax: 0306-632 994, e-mail: aspekt@mbx.vol.cz

Objednací lístek časopisu 150-HOŘÍ

Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (pouze ČR nebo ZL) _____
Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba) _____
Ulice, číslo popisné _____
PSČ _____ Obec _____
ÚTO / telefon _____ ÚTO / fax _____ Mobilní telefon _____
E-mail _____ Razítko a podpis _____
Číslo účtu / kód banky _____
DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
Datum _____

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovávaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 150-HOŘÍ“. Dále prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zpřístupněny či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou náležitě chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

112

OBDOBŇÍ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTERKOMUNÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

- Vydává:** MV-generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Redakce:** Na Perštýně 11, Praha 1, tel.: 02/ 614 24 210, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Sídlo: Na Perštýně 11, Praha 1, tel.: 02/ 614 24 210, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Kontaktní adresa: MV-generální ředitelství HZS ČR, redakce, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Periodicita vydávání:** čtvrtletník
- Cena:** 20,- Kč
- Roční předplatné:** 80,- Kč
- Objednávky inzerce:** redakce
- Vyplněný objednávací lístek zašlete na adresu:** ASPEKT studio, P. O. BOX 95, 261 81 Příbram I
- Objednávky:** tel.: 0306/629 005, fax: 0306/632 994, e-mail: aspekt@mbx.vol.cz

Objednací lístek časopisu 112

Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (pouze ČR nebo ZL) _____
Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba) _____
Ulice, číslo popisné _____
PSČ _____ Obec _____
ÚTO / telefon _____ ÚTO / fax _____ Mobilní telefon _____
E-mail _____ Razítko a podpis _____
Číslo účtu / kód banky _____
DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
Datum _____

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovávaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 112“. Dále prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zpřístupněny či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou náležitě chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

Ochrana života, zdraví a majetku osob - prevence, akce, represe

- PYROS 2000 navštívilo 8 oficiálních delegací hasičských záchranných sborů sousedních zemí.
- Komplexu bezpečnostních veletrhů se v roce 2000 zúčastnilo celkem 260 firem ze 13 zemí světa na celkové ploše 9 500 m².
- Veletrhy zhlédlo 12 000 návštěvníků z 26 zemí, podíl odborných návštěvníků tvořil 80 %.
- 7. evropské setkání hasičů Pyromeeing 2002 bude zaměřeno na multifunkční shromažďovací prostory, hypermarkety a obchodní centra z pohledu požární ochrany.

ZÁŠTITY:

Ministerstvo vnitra ČR

Policejní prezidium ČR

MV - Generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru ČR

Národní bezpečnostní úřad ČR

Svaz průmyslu a dopravy ČR

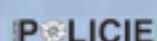
MEDIÁLNÍ PARTNEŘI:

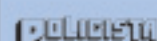
112 150 hoří + 112

Alarm revue

Hlásí se Policie

Policista

Rescue report

Security magazín

Technický týdeník

www.pozary.cz

Zabezpečení
a kriminalita + Safe

SPOLUORGANIZÁTOR A ODBORNÝ GARANT:

Asociace GREMIUM ALARM

ODBORNÝ GARANT:

Pojišťovna Zürich

2. mezinárodní veletrh
bezpečnostní techniky
a služeb ISET 2002

PYROS

11. mezinárodní veletrh
požární techniky
PYROS 2002

Brno - výstaviště
22. - 25. 10. 2002

Uzávěrka přihlášek: 15. 5. 2002

www.bvv.cz

další souběžné akce:

- 11. mezinárodní veletrh pro řemesla New SIMET 2002
- 9. mezinárodní slévárenský veletrh FOND-EX 2002
- 16. mezinárodní veletrh svařovací techniky WELDING 2002
- 2. mezinárodní veletrh textilní techniky TEX-TEC 2002

INTER PROTEC

6. mezinárodní veletrh
prostředků osobní
ochrany, bezpečnosti
práce a pracovního
prostředí
INTERPROTEC 2002

Messen
Trade Fairs
Foires
Ярмарки

Veletrhy Brno, a.s.
Výstaviště 1
647 00 Brno
Tel: 05/4115 3272
Fax: 05/4115 3054
e-mail: info@bvv.cz

Partner for
Business

BVV
Veletrhy
Brno

112

ODBORNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

20 Kč • ROČNÍK I • ČÍSLO 3/2002

Přečíslování – proč, kdy a jak?

Jedním z důležitých kroků, které umožní České republice znovu se zařadit mezi vyspělé evropské státy, je, mimo jiné, i harmonizace číslovacího plánu s evropskými pravidly. Současně je to i další krok k úplné liberalizaci trhu telekomunikačních služeb. Přečíslování se týká všech operátorů, kteří v České republice poskytují veřejnou telekomunikační službu v pevné i mobilní telefonní síti.

Výsledným efektem bude plná přenositelnost telefonních čísel, přičemž formát všech národních čísel bude mít jednotnou délku 9-ti číslic a v tomto tvaru se číslo bude používat při každém volání v rámci České republiky.

K vlastnímu přečíslování, které proběhne v noci z 21. září na 22. září 2002, vydal Český telekomunikační úřad Číslovací plán veřejných telekomunikačních stanic, přičemž vlastní přečíslování proběhne podle následujících zásad:

- přečíslování proběhne od 00 hodin 00 minut do 02 hodin 59 minut,
- od 03 hodin 00 minut musí být veškeré spojování ve veřejných telefonních sítích uskutečňováno podle uzavřeného číslovacího systému stanoveného Číslovacím plánem,
- do volby nebude zahrnuta "0" jako přestupný znak do meziměstské sítě a mezi operátory (včetně mobilních),
- budou zavedeny nové telefonní obvody v rozsahu odpovídajícím přibližně území nových krajů.

Po provedeném přečíslování bude číslovací prostor rozdělen následovně:

- číslicí 1 budou začínat všechna tísňová volání, doplňkové služby a přístupové kódy pro volbu operátora,
- číslicí 2, 3, 4, 5 budou začínat národní směrová čísla v pevné síti,
- číslicí 6, 7, 8, 9 budou začínat čísla mobilních operátorů, přístup na internet a ostatní služby operátorů pevných sítí.

U pevných sítí tak skončí dosavadní nutnost volajícího vytáčet i přestupný znak "0". Po provedeném přečíslování bude existovat pouze čtrnáct telefonních obvodů a národní směrové číslo tohoto telefonního obvodu se stane nedílnou součástí nového telefonního čísla účastníka. Nové telefonní číslo lze zjistit na internetových stránkách Českého Telecomu, a.s., <http://www.ct.cz> - Přečíslování 2002.

Například:

1. Po zadání národního směrového čísla např. pro Prahu "2" a telefonního čísla volaného ve tvaru "xx xx xx xx" systém uvede nové telefonní číslo "2xx xx xx xx". Tj. celkem 9 čísel.
2. Po zadání národního směrového čísla např. pro Prostějov "508" a telefonního čísla volaného ve tvaru "xx xx xx" systém uvede nové telefonní číslo "582 xx xx xx". Tj. celkem 9 čísel.

U mobilních sítí bude situace podstatně jednodušší. U stávajících telefonních čísel operátorů vedených ve tvaru "0yyy xxx xxx" (10 čísel), kde „0yyy“ je prefix používaný konkrétním operátorem a "xxx xxx" vlastní telefonní číslo účastníka, bude z prefixu vypuštěna číslice "0". Nové telefonní číslo účastníka v mobilní telefonní síti tak bude ve tvaru "yyy xxx xxx". Tj. celkem 9 čísel. Tato úprava se týká všech používaných mobilních telefonních čísel, tedy i centra pro zasílání textových zpráv SMS a přístupového čísla pro WAP služby. V případě, že uživatelé mobilních telefonních sítí mají v paměti telefonu uloženo telefonní číslo v mezinárodním tvaru "+420yyyxxxxx" není třeba provádět žádnou změnu. Prefix "+420" označuje mezinárodní směrové číslo.

Postup přečíslování tak, jak je uveden výše, se týká všech operátorů, kteří v České republice poskytují veřejnou telekomunikační službu v pevné i mobilní telefonní síti, tedy i linek tísňového volání.

V době samotného přečíslování (od 00 hod. 00 min do 02 hod. 59 minut), kdy provoz bude postupně přerušován, převezmou tísňová volání na linky 112 – Integrovaný záchranný systém, 150 – Hasičský záchranný sbor, 155 – Zdravotní záchranná služba a 158 – Policie ČR především mobilní sítě. Účastník bude i nadále vytáčet číslo linky tísňového volání v obvyklém tvaru (112, 150, 155, 158), avšak po dobu přečíslování bude mechanismus zpracování tísňového volání odlišný od standardních mechanismů.

Tísňová volání na linku 156 - městská policie nebudou v této době garantována.

Ing. Luděk ŠTOLBA

Vydává:

MV-generální ředitelství HZS ČR
 Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

Redakce:

šéfredaktor

kpt. Dr. Jaroslav Vykoukal 02/614 24 180
 redaktoři
 kpt. Josef Nitra 02/614 24 156
 ppor. Mgr. Karel Švanda 02/614 24 210
 nstržm. Jana Šuleková 02/614 24 437
 nstržm. František Landsmann 02/614 24 156

Sídlo:

Na Perštýně 11, Praha 1
 korespondenční adresa:
 MV-generální ředitelství HZS ČR
 redakce
 Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
 e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
 fax: 02/614 24 211

Redakční a programová rada:

plk. JUDr. Zoltán Szaszo - předseda
 plk. Ing. Lubomír Pešek - místopředseda
 pplk. Ing. Petr Berglowiec
 npor. Ing. Tomáš Hradil
 kpt. Ing. Lakis Jordanidis
 plk. Ing. Ladislav Karda
 RNDr. Petr Linhart, CSc.
 npor. Ing. Jaromír Lipovčan
 JUDr. Vladimír Mühlfeit
 ppor. RNDr. Danuše Procházková, DrSc.
 pplk. Ing. Luděk Prudil
 por. Ing. Zdeněk Ráž
 Ing. Luboš Votipka
 plk. Jan Žizka

Grafická úprava, litografie, distribuce a předplatné:

ASPEKT studio, Hádkova 175, 261 01 Příbram I
 korespondenční adresa:
 ASPEKT studio, P.O.BOX 95, 261 81 Příbram I
 tel: 0306/629 005, fax: 0306/632 994
 e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Tisk:

RETIP s.r.o. reprodukční a tiskový podnik
 Stolín 51, 549 41 Červený Kostelec

Inzerce:

Inzerce přijímá redakce

Povoleno MK ČR pod číslem E-132 94

ISSN: 1213-7057

Vychází 4 x ročně

Cena: 20 Kč. Roční předplatné 80 Kč.

Redakční uzávěrka: 12. července 2002

Číslo 3/2002 vychází 7. srpna 2002

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.
 Redakční úprava článků vyhrazena. Články jsou
 lektorovány.

Internetová podoba časopisu připravena ve spolupráci
 s oddělením webové prezentace odboru tisku a public
 relations MV ČR.

Foto na titulní straně:

Milan Vávrů

POŽÁRNÍ OCHRANA

Význam a úloha požární prevence 4

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

České a polské záchranáře prověřil Severní vítr 2002 6
 Patnáct let služby občanům 8

OCHRANA OBYVATELSTVA

Povodně jsou přírodní fenomén 10
 Občané musí být informováni 14

KRIZOVÉ ŘÍZENÍ

Bezpečnost informací 12
 Krizové řízení v pojmech 15
 Analýza rizik průmyslových činností 18
 Účebna krizového managementu 20

INFORMACE

Humanitární pomoc do zahraničí 22
 Ochrana obyvatelstva v Evropě 24
 Nová výstavba a zabezpečovací technika 26

PŘÍLOHA

**Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006
 s výhledem do roku 2015**

Setkání záchranářů

Ve dnech 24. – 26. června 2002 se v Kongresovém sále OZD Podhoran Lukov u Zlína uskutečnila VI. mezinárodní konference medicíny katastrof pod názvem: „Krizová připravenost České republiky a medicína katastrof po 11. září. 2001“.

Konference byla rozčleněna do tří bloků: Krizová připravenost ČR – základní informace klíčových institucí, Podpora krizové připravenosti a Medicíny katastrof a odborné části – Medicína katastrof. Součástí konference byly také ukázky a doprovodná výstavba výrobců a dodavatelů zdravotnické techniky a vybavení pro složky IZS.

Sborník přednášek z konference je k dispozici na internetových stránkách: www.egozlin.cz.

kpt. Josef NITRA, foto autor

Význam a úloha požární prevence

Strategie preventivní požární ochrany obecně vychází z teorie požárního a ekonomického rizika a je zakotvena v zákoně č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (úplné znění č. 67/2001 Sb. – dále jen „zákon o požární ochraně“), předpisů, vydaných na jeho základě, ale také v jiných předpisech, upravujících povinnosti na úseku požární ochrany.

Nejdůležitějším úkolem požární prevence však bezesporu zůstává zajištění požární bezpečnosti při užívání objektů a jejich provozu po celou dobu obvyklé nebo předpokládané životnosti při současném zajištění požární bezpečnosti provozovaných činností. Veškerá preventivní opatření jsou v zásadě zaměřena na opatření:

- k zamezení vzniku požáru,
- k zamezení nebo k omezení šíření požáru,
- k zajištění bezpečné evakuace,
- k zajištění bezpečného a účinného hasebního zásahu.

■ Požární bezpečnost

Z hlediska platné právní úpravy na úseku požární ochrany je nutno požární bezpečnost vnímat komplexně, a to jako souhrn veškerých organizačních, stavebně technických, stavebních a technických opatření k zabránění vzniku požáru nebo výbuchu s následným požárem a k ochraně osob, zvířat a majetku v případě vzniku požáru a k zamezení jeho šíření.

■ Organizační opatření k zabezpečení požární ochrany

Vytvoření vlastního organizačního systému v závislosti na kategorii provozované činnosti je nezbytné pro plnění povinností, vyplývajících z předpisů o požární ochraně. Jedná se o řídicí akt právnické nebo podnikající fyzické osoby, kterým se stanoví zásady organizačního zabezpečení na úseku požární ochrany, tj. přiřazení konkrétních úkolů k určeným funkcím s vymezením požadavků na jejich odbornou kvalifikaci nebo způsobilost.

■ Územně technická a stavebně technická opatření k zabezpečení požární ochrany

Z ustanovení zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a z předpisů vydaných k jeho provedení vyplývá, že stavba musí být navržena a provedena tak, aby byla při respektování hospodárnosti vhodná pro zamýšlené využití a aby současně splnila základní požadavky, kterými jsou:

- mechanická odolnost (pevnost) a stabilita,

- požární bezpečnost,
- hygiena, ochrana zdraví, zdravých životních podmínek a životního prostředí,
- ochrana proti hluku,
- bezpečnost při užívání,
- úspora energie a ochrana tepla.

Stavba musí splňovat shora uvedené základní požadavky při běžné údržbě a působení běžně předvídatelných vlivů po celou dobu předpokládané existence. Pro stavbu mohou být navrženy a použity pouze takové výrobky a konstrukce, jejichž vlastnosti z hlediska způsobilosti stavby pro navržený účel zaručují, že stavba při správném provedení a běžné údržbě po dobu předpokládané existence splňuje zmíněné základní požadavky. Vlastnosti výrobků pro stavbu, mající rozhodující význam pro výslednou kvalitu stavby, musí být ověřeny podle zvláštních předpisů (např. zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů).

Dokončenou stavbu, popřípadě její část schopnou samostatného užívání nebo tu část stavby, na které byla provedena změna nebo udržovací práce, pokud tyto stavby vyžadovaly stavební povolení, lze užívat k určenému účelu jen na základě kolaudačního rozhodnutí a v něm stanovených podmínek.

■ Požární bezpečnost staveb

Požární bezpečností staveb se rozumí jejich schopnost maximálně omezit riziko vzniku a šíření požáru a zabránit ztrátám na životech a zdraví osob, včetně osob provádějících požární zásah, popřípadě zvířat, a ztrátám na majetku v případě požáru. Dosahuje se jí vhodným urbanistickým začleněním stavby, jejím dispozičním, konstrukčním a materiálovým řešením, popřípadě požární bezpečnostními zařízeními (například stabilním hasicím zařízením, zařízením pro odvod kouře a tepla, elektrickou požární signalizací atd.) a věcnými prostředky požární ochrany.

Každá stavba tedy musí být provedena v souladu s veřejnými zájmy, zejména s územně plánovací dokumentací, cíli a záměry územního plánování, obecnými technickými požadavky na výstavbu, technickými požadavky na stavby a zájmy, chráněnými zvláštními předpisy (např. zákonem o požární ochraně).

■ Požárně bezpečnostní řešení

Splnění stavebně technických podmínek požární bezpečnosti staveb a technologií se prokazuje požárně bezpečnostním řešením stavby nebo obdobnou dokumentací, která je nedílnou

Hlavní úlohou požární prevence je předcházení vzniku požárů a snižování požárního rizika. Tímto zaměřením se kategoricky liší od úlohy jednotek požární ochrany, jejichž posláním je likvidace a snižování rozsahu již vzniklých rizikových stavů, poskytování pomoci při mimořádných událostech a živelních pohromách.

součástí projektové dokumentace, ověřené stavebním úřadem podle zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů a předpisů vydaných k jeho provedení.

Požárně bezpečnostní řešení, které je, ve smyslu vyhlášky č. 132/1998 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení stavebního zákona, nedílnou součástí dokumentace pro vydání stavebního povolení, obsahuje náležitosti vymezené ustanovením § 41 vyhlášky č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci).

Je potřeba zdůraznit, že mnohdy již vlastní projektové řešení některých staveb a technologií, na jejichž dispozice a víceúčelovost jsou investory kladeny stále vyšší nároky, představuje z hlediska požární ochrany samo o sobě značný problém. Provoz takovýchto objektů však bývá obvykle dále spojen s výskytem značného počtu osob a se soustředěním obrovských materiálních hodnot. Dalším, neméně důležitým faktorem, ovlivňujícím požární bezpečnost staveb, je i převládající počet stávajících staveb, které byly realizovány podle předpisů, ve kterých byla požární bezpečnost zakotvena pouze v rozsahu přiměřenému úrovni dobových poznatků vědy a techniky. Takto bychom mohli ve výčtu dalších pasivních, ale i aktivních faktorů, ovlivňujících požární nebezpečí, pokračovat v nepřeberné škále.

Je tedy zcela zřejmé, že z praktického hlediska by nebylo účelné, aby každá stavba a technologie byla dimenzována na absolutní bezpečnost. Stavby, technologie, jakož i způsob jejich užívání či provozu se dimenzují vždy z hlediska společensky přijatelné meze rizika (tzv. oprávněných veřejných zájmů), kterou lze vyjádřit podmínkou, že investice, vynaložené na zajištění požární bezpečnosti staveb nebo technologií, musí být vždy nižší než předpokládaná míra rozsahu škod, způsobených případným požárem (tzv. ekonomické riziko a požární riziko). V každém případě však musí být splněny podmínky bezpečné evakuace osob nebo evakuovatelných zvířat, bezpečnost zasahujících jednotek, jakož i přiměřená ochrana majetku. Z tohoto pohledu je nutno vycházet ze skutečnosti, že statisticky ověřená pravděpodobnost vzniku požáru se pohybuje v hodnotách 10^{-6} m⁻² zastavěné plochy za rok. Obecně se při stanovení společensky přijatelné meze rizika vychází

z teorie rizika (viz obr.). Pro určení požárního rizika je nutno provést vytipování vyskytujících se dílčích požárních nebezpečí a v reálných souvislostech stanovit výslednou, rozumně předvídatelnou míru a rozsah požárního rizika.

■ Požární riziko a jeho hodnocení

Požárním rizikem se rozumí míra rozsahu škod a ztrát, způsobených případným požárem. Společensky přijatelná mez požárního rizika je zakotvena v předpisech o požární ochraně, ale i v jiných normativních dokumentech. Významnými činnostmi v oblasti preventivní požární ochrany pro ovlivnění této meze je posuzování požárního nebezpečí a zjišťování příčin vzniku požárů. Na základě uvedených činností je možno provádět analýzu vzniklých událostí a přijímat účinná opatření k zamezení jejich vzniku. Značný význam z tohoto hlediska má i statistické sledování událostí, jehož výstupy jsou určujícím faktorem pro orientaci a zaměření požární prevence s cílem omezit nebezpečí vzniku požárů. Všechny výše uvedené oblasti požární prevence přísluší do výkonu státního požárního dozoru.

Základní členění provozovaných činností podle společensky přijatelné meze rizika je provedeno zákonem o požární ochraně. Zákon přesně specifikuje podmínky, ovlivňující zařazení provozovatelů jednotlivých činností do kategorií bez zvýšeného požárního nebezpečí, se zvýšeným požárním nebezpečím a s vysokým požárním nebezpečím. V závislosti na kategorii provozované činnosti zákon diferencovaně stanoví příslušný rozsah povinností na úseku požární ochrany jejich provozovatelům. Zákon ale současně stanoví sankce za porušení těchto povinností.

■ Úloha státní správy

Úloha státní správy v oblasti požární prevence je nezastupitelná a spočívá v ochraně veřejných zájmů s cílem zabezpečit potřebnou úroveň požární bezpečnosti při provozování jednotlivých činností. Jedním z nástrojů k dosažení této úrovně je výkon státního požárního dozoru, v jehož rámci sehrává požární prevence klíčovou roli. Její význam spočívá zejména v předcházení rizikovým stavům již ve fázi územního plánování, projektové přípravy staveb a technologií, ale zejména při provozování jednotlivých činností. Jedná se především o zajištění důsledného dodržování

vání veškerých zákonných povinností na úseku požární ochrany při předcházení požárům všemi povinnými subjekty a o provádění účinné kontroly dodržování těchto povinností, ale také o preventivně výchovnou činnost.

■ Výkon státního požárního dozoru

Hlavním nástrojem státní správy v oblasti požární prevence je výkon státního požárního dozoru. Principy výkonu státního požárního dozoru jsou zakotveny v právních předpisech, na základě kte-

- zjišťováním příčin vzniku požárů,
- kontrolou připravenosti a akceschopnosti jednotek požární ochrany,
- ukládáním opatření k odstranění zjištěných nedostatků a kontrolou plnění těchto opatření.

■ Správní úřady na úseku požární ochrany

• Ministerstvo vnitra, které vykonává státní požární dozor podle ustanovení § 32 zákona o požární ochraně a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany. Úkoly Ministerstva vnitra na tomto úseku plní MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

• Hasičský záchranný sbor kraje, který vykonává státní požární dozor podle ustanovení § 35 zákona o požární ochraně a je dotčeným orgánem státní správy na úseku požární ochrany.

• Okresní úřad, který plní úkoly správního úřadu v rozsahu ustanovení § 28 zákona o požární ochraně.

Úkoly státní správy na úseku požární ochrany, stanovené na základě zákona o požární ochraně, plní v pře-

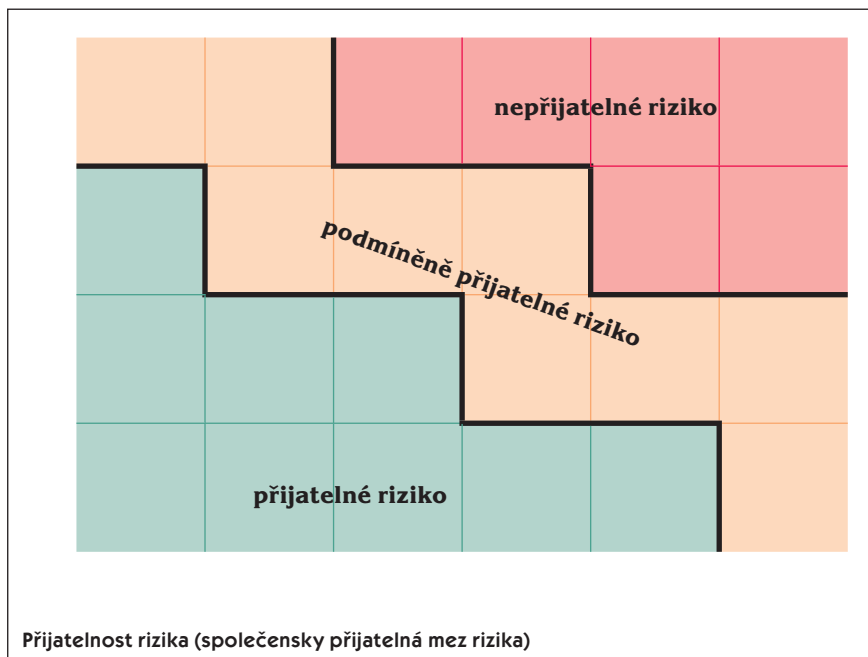
nesené působnosti také orgány krajů a orgány obcí, jejichž role v systému požární prevence je nezastupitelná.

■ Závěr

Hodnocení provozovaných činností a objektů se z hlediska požární prevence provádí vždy komplexně a vychází přímo z vnitřního dispozičního řešení, provozních podmínek a z rizika, vyplývajícího z konkrétní činnosti provozované v konkrétním objektu. Z tohoto pohledu preventivní požární ochrana bez vynaložení zvýšených finančních nákladů pozitivně ovlivňuje hranici společensky přijatelné meze požárního rizika. Úloha požární prevence je nezastupitelná také v oblasti přijímání právních předpisů a jiných normativních dokumentů, upravujících oblast požární ochrany.

Je třeba zdůraznit, že dosažení a zabezpečení příslušné úrovně požární prevence v našem státě není pouze záležitostí příslušných orgánů státní správy. Její celková úroveň závisí především na aktivní účasti všech zainteresovaných subjektů, odborníků, jakož i na iniciativě občanských sdružení, veřejně prospěšných organizací a jiných orgánů a organizací, působících na úseku požární ochrany.

mjr. Ing. Zdeněk HOŠEK

řích jsou uplatňovány zásady jednotného postupu při předcházení, omezování a snižování požárního rizika.

Státní požární dozor se vykonává v rozsahu ustanovení § 31 zákona o požární ochraně:

- kontrolou dodržování povinností, stanovených předpisy o požární ochraně,
- posuzováním územně plánovací dokumentace, podkladů pro vydávání územního rozhodnutí, projektové dokumentace stavby ke stavebnímu řízení, dokumentace k povolení změny stavby před jejím dokončením a posuzováním dokumentace k řízení o změně v užívání stavby, k nařízením nezbytných úprav, k nařízením zabezpečovacích prací, k řízení o zjednání nápravy a k povolení výjimky v rozsahu požárně bezpečnostního řešení podle zvláštních předpisů,
- ověřováním, zda byly dodrženy podmínky požární bezpečnosti staveb, vyplývající z posouzení podkladů podle předchozího odstavce, včetně podmínek, vyplývajících z vydaných stanovisek,
- posuzováním výrobků, které nejsou výrobky stanovenými podle zvláštních předpisů, z hlediska jejich požární bezpečnosti a posuzováním funkčnosti systémů vyhrazených požárně bezpečnostních zařízení,
- schvalováním posouzení požárního nebezpečí činností s vysokým požárním nebezpečím,

České a polské záchranáře prověřil Severní vítr 2002

■ Cíle a námět cvičení

Hlavním cílem cvičení bylo prověřit činnost jednotlivých složek IZS Olomouckého kraje při rozsáhlé mimořádné události s přijetím zahraniční pomoci z Polské republiky. Prověřovala se akceschopnost a soběstačnost mezinárodní záchrané jednotky HZS ČR v konfiguraci pro leteckou přepravu a používání systému značení prohledávaných prostor podle metodiky INSARAG, nouzové ubytování evakuovaného obyvatelstva, nouzové zásobování obcí pitnou vodou a koordinaci s Armádou České republiky (zejména s 75. záchrannou výcvikovou základnou Olomouc) při provádění záchranných a likvidačních prací a budování logistického zázemí zásahu.

Námětem cvičení byl několika-násobný teroristický útok, kdy došlo ke zřícení několika obytných domů, zamoření centrálního zdroje pitné vody a k lesnímu požáru.

K likvidaci simulované mimořádné události bylo nutné zdolat požár, vyhledat a zachránit osoby z poškozených objektů (likvidovat případné nástražné výbušné systémy, stabilizovat a odstraňovat sutiny, vyprošťovat osoby a poskytovat zdravotnickou pomoc), dále zajistit evakuaci a nouzové ubytování obyvatelstva, nouzové zásobování pitnou vodou a likvidaci olejové havárie na vodní ploše.

Za celkový průběh cvičení a vzájemnou koordinaci zúčastněných složek odpovídal ředitel odboru integrovaného záchranného systému a výkonu služby MV-GR HZS ČR pplk. Dr. Ing. Zdeněk Hanuška, za přípravu cvičiště a nasazení složek IZS Olomouckého kraje ředitel HZS Olomouckého kraje plk. Ing. Jiří Horáček, a za nasazení sil a prostředků HZS hl. m. Prahy ředitel HZS hl. m. Prahy pplk. Bc. Dalibor Gosman.

■ Polsko - česká spolupráce

Cvičení Severní vítr 2002 se zúčastnily složky integrovaného záchranného systému Olomouckého kraje – profesionální i dobrovolné jednotky požární ochrany, zdravotnická záchraná služba, příslušníci Policie ČR, krizový štáb Olomouckého kraje a základna Českého červeného kříže Olomouc. Dále pak Hasičský záchranný sbor hl. m. Prahy – jednotka SAR směny C v konfiguraci pro leteckou přepravu, síly a prostředky Svazu záchranných brigád kynologů ČR, příslušníci Armády České republiky, Vojenský technický ústav pozemního vojska Vyškov,

Zdravotnický ústav speciálních služeb Ministerstva vnitra a v neposlední řadě jednotka Státní požární ochrany Polské republiky (PSP RP).

Z Polska na Libavou přijela mezinárodní záchraná jednotka Polské republiky – GPR Nowy Sącz, jednotka PSP Wroclavského vojvodství a jednotka PSP Opolského vojvodství.

Koordinace polských a českých záchranářů nebyla, s výjimkou rekognoskační schůzky, nijak přesně dohodnuta. Přesto veškerá součinnost působila na přítomné hosty tak, jako kdyby Češi s Poláky tvořili stálý jednotný tým.

Díčí spolupráce má však už dlouhodobější tradici. Hlavně v příhraničních oblastech, kdy například polští hasiči pomáhali při povodních zásobovat město Krnov pitnou vodou.

„Jsem velice rád, že v rámci záchranného systému mezi námi hranice neexistuje“, konstatoval generální ředitel Hasičského záchranného sboru ČR a náměstek ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslav Štěpán, který cvičení sledoval. „Řekl bych, že jsme v této oblasti na cestě integrace nejdále. Poznali jsme, s kým můžeme spolupracovat, a že zadané procedury jsou kompatibilní. Lidé se musejí navzájem poznávat a vědět, s kým mají plnit společné úkoly. Měli jsme zde možnost vidět,

Ve dnech 6.-7. června 2002 se ve vojenském výcvikovém prostoru Libavá na Olomoucku uskutečnilo prověřovací cvičení složek integrovaného záchranného systému Olomouckého kraje a mezinárodní záchrané jednotky Hasičského záchranného sboru České republiky s účastí jednotek Státní požární ochrany Polské republiky Severní vítr 2002. Hlavním tématem cvičení byly záchranné a likvidační práce při mimořádné události – teroristických útocích.

ten nejlepší styl spolupráce v nejvyšší jakosti.“

Jeho slovům dávala za pravdu všechna společná pracoviště, která jsme na Libavé mohli vidět.

■ Vyhledej a zachraň

Po dobu jednotlivých akcí pátečního dopoledne se Medard umoudřil a hustý déšť si udělal přestávku. Ráno sice ještě zabránil letu vrtulníků, kterými měla být přepravena do prostoru cvičení česká

SAR jednotka, ale v době, kdy týmy olomouckých a pražských záchranářů prohledávaly poškozený objekt ve Městě Libavá, aby ze sutin vyprostily zavalené osoby, ustal. Zasypaný vchod je donutil hledat do budovy jiné přístupy. Na řadu přišli psi a termovize.

Dobrou práci odvedli také příslušníci Policie ČR, kteří vyhledali a zneškodnili nástražný výbušný systém.

Na ošetřovně jsme mezi zdravotníky zastihli ředitele Zdravotnické záchranné služby okresu Šumperk MVDr. Petra Žáka. „Najeli jsme sem již včera večer, od dvou ráno jsme v pohotovosti a cvičit jsme začali v pět hodin“, informoval nás. „Nejvíce si cením perfektní spolupráce s dalšími složkami integrovaného záchranného systému a s polskými protějšky.“

Záchranáři nebyli informováni o tom, co je čeká a do jaké situace jdou. Jak nás informoval plk. Ing. Jiří Horáček, neměli ani tušení, co je na ně připraveno. Samozřejmě, že neznali ani počet postižených osob. Jednali však nanejvýš profesionálně a od přítomných hostů sklízeli obdiv.

Uznání si zasloužili už před samotnou evakuací. Vyproštěné zraněné osoby se z rukou hasičů pohotově dostávaly na nosítka a do přistavených sanitních vozů zdravotnické záchranné služby k transportu zraněných na mobilní ošetřovnu zdravotnické záchranné služby.

Další cvičiště – Stará Voda – Malá Moskva – žilo akcí polských hasičů. Po leteckém průzkumu terénu, s využitím termovize a nasazením psů k plošnému vyhledávání osob v terénu i v sutinách budov, zachraňovali osoby z poškozených objektů. Jejich práce však byla „zpestřena“ simulací nečekaného úniku plynu v jednom z objektů. Objekt byl bleskově opuštěn a nastoupila průzkumná skupina s detektory výbušné koncentrace. Pokračovat v záchranných pracích bylo možné až po přerušení úniku plynu a zajištění jeho bezpečné koncentrace.

V důsledku narušení statiky poškozeného objektu polští záchranáři nemohli použít schodiště. Proto byla nasazena slaňovací technika. Po splnění úkolů Poláci ještě jednou prohledali terén, aby s jistotou mohli nahlásit, že v prostoru se již nikdo nenachází. Zraněné převzali zdravotníci Českého červeného kříže do přednemocničního ošetření ve dvou stanech polní ošetřovny.

Vedle ošetřovny jsme mohli vidět vrtulník Sokol polských pohraničnicků. Ten slouží jako jakýsi předvoj záchranářů pro rekognoskaci terénu.

Závěr na vodě

Poslední fáze cvičení se odehrávala na vodním cvičišti Barnov. Na hladině jezera bylo poměrně rušno. Záchranáři zde plnili hned několik úkolů najednou. Patrně největším byla likvidace olejové havárie. Zde museli Češi s Poláky řešit velký hasičský hlavolam. Jimi užívané normné stěny totiž nejsou vzájemně kompatibilní. Nedají se propojit. Hasiči však tento úkol splnili na výtečnou, když havárii za pomoci dvou normných stěn a odlučovače ropných látek zlikvidovali.

Další skupina zachraňovala z vody letadlo a pilota. Zanedlouho u břehu přistály čluny i s vrakem letadla a potápěči

navíc mávali nad hlavou kufrem, vytaženým z vody. Na břeh jim pomáhali hasiči z HZS Olomouckého kraje – územního odboru Přerov, v součinnosti s hasiči z Wroclavi a z Opole.

Na vodním cvičišti se středem pozornosti stala také úpravna vody, která doplňovala dokonalost programu celého cvičení.

Vozidla s označením Northern Wind 2002 se začala vracet do centra všeho dění ve Městě Libavá. Na celkové hodnocení si účastníci cvičení ještě budou muset počkat, ale poděkování za aktivní účast z úst generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslava Štěpána si všichni zcela

jistě zasloužili. Za ztížených podmínek a nepříznivého počasí cvičení proběhlo dle plánu.

Poděkování patřilo i Armádě ČR za poskytnutí vojenského výcvikového prostoru. Tím se otevřely nové možnosti využití zařízení, která již nejsou k dispozici výhradně Armádě ČR. Tyto prostory jsou i pro záchranáře velice zajímavé a ve výhledu je další jejich využívání.

Severní vítr 2002 se stal velkým krokem vpřed v součinnosti všech složek integrovaného záchranného systému a zároveň přispěl k jeho prezentaci v mezinárodním měřítku.

kpt. Josef NITRA, foto autor

Patnáct let služby občanům

Dne 1. dubna 2002 uplynulo patnáct let od zahájení provozu stanoviště Letecké záchranné služby (dále jen LZS) v Praze. Provoz tohoto prvního střediska LZS s pracovním názvem „Křištof 1“ s každodenní pohotovostí záchranného vrtulníku pro území hlavního města Prahy a Středočeského kraje plní příslušníci Policie ČR letecké služby a tým odborníků zdravotnických profesí Záchranné služby hlavního města Prahy.

Pohled do historie

Dobu před patnácti lety lze označit za začátek LZS v tehdejší Československu, za vyvrcholení úsilí nadšených odborníků mnoha profesí při poskytování záchranné činnosti, za štěstí pro tisíce občanů - pacientů, kterým LZS za patnáctileté období zachránila život.

Je dobré připomenout, že už v období třicátých let měly četnické letecké hlídky za úkol „konat službu pomocnou a záchrannou, například poskytování pomoci při živelních pohromách a při leteckých nehodách“. V té době se jednalo pouze o sporadické lety s pacienty nebo lékaři. Zlom nastal až s rozvojem vrtulníkové techniky a využitím jejich vlastností k záchranným činnostem.

V šedesátých letech začalo občasně využívání vrtulníků pro záchranné akce ve Vysokých Tatrách. V roce 1976 byla zřízena odloučená skupina Leteckého oddílu Federálního ministerstva vnitra na letišti v Popradu, která zde ve spolupráci s Horskou službou zajišťovala záchranné letecké práce. Po katastrofě v roce 1978 však byla tato služba přerušena a dále prováděna jen příležitostně.

V následujících letech byly u Leteckého oddílu Federálního ministerstva vnitra a ve spolupráci s pracovníky Federálního ministerstva dopravy shromážděny informace o leteckých

záchranných službách z celé Evropy.

Po několikaletých zkouškách a zapojení vedoucích pracovníků Záchranné služby hlavního města Prahy dostávala představa záchranného leteckého pracoviště již konkrétní podobu. V březnu 1987 byla uzavřena dohoda mezi tehdejší Federálním ministerstvem vnitra, Federálním ministerstvem dopravy a Ministerstvem zdravotnictví ČR o zřízení zkušebního provozu v Praze. V dubnu 1987 byl zahájen provoz střediska LZS s vrtulníkem MI-2. Následně přešel tento zkušební provoz do trvalého každodenního zabezpečení. Za patnáct let své existence nalétaly vrtulníky Ministerstva vnitra na tomto prvním stanovišti LZS přes 7900 letových hodin.

Zásadní změny

Kvalitativním skokem bylo zavedení víceúčelového moderního vrtulníku americké výroby Bell 412 HP do každodenního provozu střediska v roce 1993. Letové výkony a vlastnosti tohoto vrtulníku umožnily podstatně zkvalitnit výkonnost a účinnost zásahů LZS. Bylo umožněno rozšířit činnost o lety v noční době a při ztížených povětrnostních

Podmínkách. Došlo ke zkvalitnění zdravotnického vybavení vrtulníku a k rozšíření možností poskytované zdravotní pomoci pacientům na jeho palubě. Uvedené přednosti, včetně možnosti přepravy i dvou ležících pacientů s lékařským doprovodem, jsou prakticky a opakovaně využívány. Vrtulníky typu Bell 412 HP splňují podmínky vyžadované JAR-OPS-3 pro provoz na stanovištích LZS. Mají přístrojové vybavení schválené pro denní i noční provoz a lety za podmínek VFR a IFR. Policie ČR letecká služba z důvodu zvýšení bezpečnosti systémově zabezpečuje noční lety a lety podle pravidel IFR dvoučlennou posádkou.

podmínkách. Došlo ke zkvalitnění zdravotnického vybavení vrtulníku a k rozšíření možností poskytované zdravotní pomoci pacientům na jeho palubě.

Uvedené přednosti, včetně možnosti přepravy i dvou ležících pacientů s lékařským doprovodem, jsou prakticky a opakovaně využívány. Vrtulníky typu Bell 412 HP splňují podmínky vyžadované JAR-OPS-3 pro provoz na stanovištích LZS. Mají přístrojové vybavení schválené pro denní i noční provoz a lety za podmínek VFR a IFR. Policie ČR letecká služba z důvodu zvýšení bezpečnosti systémově zabezpečuje noční lety a lety podle pravidel IFR dvoučlennou posádkou.

Dalším kvalitativním skokem v provozu stanoviště LZS v Praze bylo zavedení nepřetržitě čtyřadvacetihodinové pohotovosti v roce 1997 s cílem zabezpečení akutních nočních transportů po celém území státu.

Velkou výhodou střediska je jeho umístění přímo na Hlavní letecké základně Ministerstva vnitra na letišti Praha-Ruzyně, kde dochází k souběžnému zabezpečení pohotovosti další vrtulníkové techniky pro zásahy policejních složek a záchranných týmů v rámci integrovaného záchranného systému. Díky této skutečnosti jsou dlouhé přepravní lety, například s inkubátory a v rámci transplantačního programu, zabezpečovány dalším vrtulníkem bez výluky stroje pro LZS.

Vysoká odbornost

Nejen moderní a výkonná technika, ale i kvalitní a odborně plně připravený personál je podmínkou garance maximálních výkonů a výsledků LZS v každodenním životě. Veškerý letecký personál letecké služby splňuje z hlediska kvalifikací požadavky nových jednotných evropských leteckých předpisů JAR-OPS-3 a vlastní civilní mezinárodně platné letecké licence. Posádky jsou vycvičeny pro plnění složitých policejních úkolů a řešení mimořádných událostí. Pravidelně absolvují výcvik a přezkoušení na letových simulátorech používaných typů. Technický personál je připravován na obsluhu vrtulníku pří-

mo u jeho výrobce a každoročně přezkušován. Tato příprava personálu Policie ČR letecké služby je zárukou vysoké odbornosti, spolehlivosti a bezpečnosti provozu vrtulníků.

Pomoc i v zahraničí

Policie ČR letecká služba se podílela, kromě jiných, také například na činnostech při povodních na Moravě v průběhu nejkritičtější fáze záchranných prací v roce 1997. Do akcí byla nasazena veškerá použitelná vrtulníková technika a vybavení pro záchranné a evakuační práce, veškeré letové posádky, potřebné pozemní zajištění a skupina technického personálu. Vrtulníky ministerstva vnitra evakuovaly od 7. do 11. července 1997 celkem 1164 osob ze zatopených nebo ohrožených objektů. Následně bylo transportováno do odříznutých oblastí mnoho desítek tun vody, potravin a dalšího potřebného nákladu.

Podle dispozic Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra byla ve dnech 28. srpna až 2. září 2000 provedena vrtulníkem typu Bell 412 mimořádná zahraniční záchranná mise do Makedonie. Jednalo se o reakci na naléhavou výzvu makedonské vlády k poskytnutí zahraniční pomoci při boji s přírodní katastrofou, rozsáhlými požáry, většinou v horském terénu. Bylo zde provedeno celkem 423 shozů vody z podvěsného 800litrového vaku na vodu a nalétáno 93 letových hodin.

Obdobná mezinárodní pomoc se uskutečnila ve dnech 26. až 30. října 2000 ve Slovenské republice. Vrtulník Policie ČR letecké

služby se zúčastnil hašení požáru ve Slovenském ráji. Při této akci bylo provedeno 175 shozů vody a nalétáno 29 letových hodin.

Budoucnost přinese řadu změn

V současnosti existuje deset stanovišť LZS, pokrývajících téměř celé území České republiky. Tím se náš stát řadí skutečně mezi světovou špičku. Dnes se vedou jednání o dalších kvalitativních krocích, rozšíření nočního provozu a podobně. Zásadním problémem se zdá být zajištění trvalého nárůstu výdajů státního rozpočtu na financování LZS v současné době a zajištění financování systému v průběhu neodvratitelné globální modernizace používaných vrtulníků všech, především nestátních provozovatelů. I v této oblasti nás při vstupu do Evropské unie čeká mnoho práce. Kromě jiného přejít na běžný systém financování s minimální účastí státního rozpočtu, dominantním postavením zdravotních a jiných pojišťoven, nadací, automotoklubů a neziskovým charakterem ekonomických vztahů, založených na principu poskytnutí záchrany s následnou úhradou nákladů. Dnešní stav je zcela odlišný a lze jej výstižně nazvat „velmi lukrativní státní zakázkou“.

Poděkování všem

Je třeba ocenit práci a poděkovat všem, kteří se v období příprav či zmíněného patnáctiletého provozu aktivně podíleli na činnosti stanoviště LZS v Praze, výrazně přispěli k vybudování stávajícího funkčního systému a zasloužili se o propagaci dosažených výsledků na mezinárodním poli.

Pracovníci Policie ČR letecké služby berou svou náročnou každodenní práci jako službu policie občanům našeho státu. Právě proto jsme rádi, že Policie ČR byla u vzniku systému LZS v České republice, významně se na ní podílí a že za uvedené patnáctileté období byly uchráněny značné hodnoty v podobě zachráněných životů.

JUDr. Vladimír PANENKA,
foto archiv a Milan VÁVRŮ

Povodně jsou přírodní fenomén

Povodňová katastrofa v roce 1997 nám důrazně připomenula, že hrozba vzniku nevladatelných povodní je stálá. Při katastrofálních povodních v roce 1997 a při povodních v letech 1998 a 2000 došlo ke ztrátě 73 lidských životů a hmotným škodám za více než 67 mld. Kč. Potvrdilo se tak, že i naše společnost je povodněmi stále silně zranitelná, a to i v důsledku urbanizace, technického rozvoje, vybavenosti sídel, domácností a výstavby výrobních kapacit v záplavových územích

v posledních sto letech. Povodně jsou přírodní fenomén, kterému nelze zabránit. Pro Českou republiku představují největší přímé nebezpečí v oblasti přírodních katastrof, při nichž vznikají nejenom rozsáhlé materiální škody, ale rovněž ztráty na životech obyvatel postižených území a dochází k rozsáhlé devastaci kulturní krajiny, včetně ekologických škod.

Odstraňování povodňových škod

Odstraňování mimořádných materiálních povodňových škod bylo jednou z priorit, kterou se musela vláda České republiky zabývat. Převážnou část těchto škod se podařilo odstranit, přesto existují ještě území, na nichž jsou dosud patrné stopy po povodňových událostech z uvedených let.

Jedná se především o odstraňování škod na obecním majetku a na vodních tocích. Příjmy některých obcí nejsou na takové výši, aby škody mohly být odstraněny v plném rozsahu a v relativně krátkém období. Nejsou dosud odstraněny všechny škody na vodních tocích, neboť se jedná o časově, objemově a finančně náročné práce. Bylo také nutno posoudit, zda má být pouze zabezpečena obnova původních parametrů koryt vodních toků, nebo zda má být obnova spojena i se zájmy rozvoje území a ochrany přírody.

Přesto lze konstatovat, že škody z povodní v letech 1997 a 1998 na vodních tocích a souvisejících vodních dílech, které dosáhly výše 6 593 mil.

Kč, jsou z větší části odstraněny. Škody z roku 1998 byly již zcela odstraněny a zbývající škody z roku 1997 ve výši 1 784 mil. Kč budou odstraněny do konce roku 2003. Škody na korytech vodních toků z povodní 2000 v celkové výši 605 mil. Kč byly do konce loňského roku odstraněny pouze částečně, zbylá část nutných oprav ve výši 481 mil. Kč bude probíhat až do roku 2005.

Analýza povodňové katastrofy

Povodňová katastrofa v roce 1997 přiměla naši společnost analyzovat stav stávajícího systému technických opatření (dosažení stupeň ochrany, analyzovat rizika, možnosti povodňového systému, nejvíce ohrožená území, sídla atd.) a stav organizační připravenosti státní správy a samosprávy na ochranu před katastrofální povodní. Na základě této analýzy vypracovat strategii ochrany před povodněmi a stanovit priority řešení v jednotlivých resortech, ucelených povodích, okresech, obcích a objektech, ohrožených možným vznikem povodně.

Analýza povodňové katastrofy ukázala na potřebu řešit:

- již překonanou vodohospodářskou legislativu, vytvořit novou legislativu pro řešení krizových situací, koordinaci činnosti záchranných složek, řešení vzniklých škod a obnovu poškozeného území, nasazování sil a prostředků jednotek požární ochrany, Policie České republiky a Armády České republiky,
- koncepční investiční a neinvestiční opatření, související s povodňovou

Ochrana před povodněmi není a nemůže být nikdy absolutní. Lze však částečně omezit povodňové kulminační průtoky, transformovat povodňovou vlnu a tím příznivěji ovlivnit časový průběh povodní, což umožňuje přijmout účinnější opatření pro záchranu životů a majetku. Podobně jako v řadě evropských zemí, které byly v průběhu devadesátých let postiženy rozsáhlými povodněmi, vyvolaly katastrofální povodně v roce 1997 a 1998 pozitivní obrat ve vnímání významu povodňové ochrany v České republice. Tento posun byl navíc umocněn rozsahem finančních prostředků, které bylo nutno vynaložit z veřejných rozpočtů k odstranění škod.

ochranou, stanovit jejich priority, finanční mechanismy a specifikovat účast státu při hrazení nákladů,

- stanovení vodním zákonem obecné povinnosti zpracování povodňových plánů jako základního dokumentu při řešení povodně a jejich předkládání ke schválení,
- bezpečnost významných, vodu vzdouvajících vodních děl,
- zkvalitnění technického vybavení a přípravu

povodňových orgánů a podpůrných složek pro zvládnutí extrémní povodňové situace, přesahující dobu jednoho týdne,

- v novém vodním zákoně a navazujících prováděcích předpisech stanovení záplavových území a podmínek jejich užívání,
- zabezpečení fungujícího telefonního nebo jiného spojení po celou dobu povodní všech povodňových orgánů, krizových orgánů a záchranných a likvidačních složek,
- další výstavbu jednosměrného selektivního systému pro varování obyvatelstva a vyzoomění povodňových orgánů, krizových orgánů a složek IZS,
- modernizaci předpovědní a hlášené povodňové služby (dokončit v ČHMÚ obnovu radarového systému včetně kalibrační srážkové sítě a automatizace měrných stanic na tocích) a vazby na povodňové orgány, záchranné a likvidační složky,
- revizi směrodatných profilů pro vyhlášení stupňů povodňové aktivity včetně určení odpovědného subjektu za sledování a místa pro předání informace,
- řádně vykonávat vodohospodářský dozor a dohled v průtočných profilech a záplavových územích (odstraňování překážek, závad na ochranných hrázích a ovládacích objektech, nepovolování skládek, staveb atd.),
- konkretizovat při nebezpečí povodní způsob vyhlášení nouzového stavu (stav ohrožení obyvatelstva) varovnými signály na místní, okresní, regionální a státní úrovni,

- úpravu příslušných zákonů a předpisů, řešících zabezpečovací a záchranné práce při povodních, a zakotvit zabezpečovací a záchranné práce do povodňových plánů na všech stupních,
- vybavenost záchranných útvarů, jednotek požární ochrany, vybraných vojenských jednotek a dalších záchranářů speciální technikou a prostředky pro řešení povodní.

Strategie povodňové ochrany

Na základě důkladného zhodnocení povodňové katastrofy v roce 1997 a ukončení základní obnovy postiženého území uložila vláda v roce 1999 zpracovat strategii povodňové ochrany jako základ systémového přístupu v této oblasti a jako východisko pro formulaci potřebných opatření. V návaznosti na cíle, vytyčené v tomto strategickém dokumentu, uvolnila vláda finanční prostředky na programy prevence před povodněmi. Jedná se především o studie odtokových poměrů, stanovování záplavových území, jejichž provádění zabezpečuje z finančních prostředků své rozpočtové kapitoly Ministerstvo zemědělství. Ministerstvo životního prostředí zajišťuje projekt vydávání Mapy záplavových území ČR 1:10 000, vedení dokumentace záplavových území a řešení problematiky sesuvů.

V hodnoceném období byla velká pozornost věnována i přípravě legislativních opatření. Pro oblast ochrany před povodněmi bylo v roce 1999 přijato vládní nařízení č. 100/1999 Sb., o ochraně před povodněmi, které bylo následně v roce 2001 plně převedeno do nového zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), jež vešel v platnost 1. ledna letošního roku. Dále byly přijaty zákony v oblasti operativního řízení záchranných prací, zejména zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), a zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů. Pro řešení následků povodní byl přijat zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území).

Je třeba se zmínit o tom, že byly vytvořeny finanční předpoklady pro zahájení investičních preventivních opatření k ochraně před povodněmi, a to jak ze státních finančních zdrojů, tak pomocí půjčky z Evropské investiční banky v celkové výši 4,15 mld. Kč pro období 2002 až 2005.

V oblasti ochrany před povodněmi úspěšně probíhala a probíhá mezinárodní spolupráce. Byl rozpracován

Akční plán povodňové ochrany v povodí Labe a Akční program ochrany před povodněmi v povodí Odry s termínem dokončení v roce 2002. V povodí Dunaje byla v září 2001 iniciována první schůzka expertů a lze předpokládat, že i zde bude navázána spolupráce členských států Úmluvy o spolupráci pro ochranu a únosné využívání Dunaje při přípravě společných dokumentů. Česká republika rovněž podporuje aktivity NATO v oblasti povodňové ochrany v rámci Pilotního projektu povodňové připravenosti a odezvy v Karpatském regionu.

Úkoly v oblasti ochrany před povodněmi

Práce v oblasti povodňové prevence, zkvalitňování povodňových a krizových plánů, přípravy odpovědných povodňových a krizových orgánů dále pokračují a pro nejbližší období jsou zaměřeny na následující úkoly:

- dokončení oprav koryt vodních toků,
- reorganizace povodňových a krizových orgánů ve vazbě na reformu veřejné správy,
- modernizace předpovědní a výstražné služby ČHMÚ a napojení na integrovaný záchranný systém,
- dokončení programů prevence,
- prosazení potřebných preventivních opatření k ochraně před povodněmi do plánů oblastí povodí dle nového vodního zákona,
- dokončení akčních plánů ochrany před povodněmi v rámci mezinárodních komisí pro ochranu Odry a Labe, příprava akčního plánu pro Dunaj,
- zajištění finančních prostředků na modernizaci předpovědní a hlášené povodňové služby a na realizaci dalších preventivních opatření,
- zajištění finančních prostředků na dostavbu jednotného systému varování občanů a vyzoomění orgánů statní správy a samosprávy na povodněmi ohrožených územích,
- zpracování Plánu ochrany před zvláštními povodněmi pod vybranými vodními díly,
- zlepšení přípravy a materiální vybavenosti povodňových a krizových orgánů a jednotek požární ochrany, vojenských záchranných útvarů a dalších záchranářů na řešení přirozených a zvláštních povodní.

Úkoly povodňových orgánů obcí

Platnost zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech končí dnem 31.12.2002 a úkoly povodňových orgánů okresu přecházejí na obce s přenesenou působností, úkoly orgánů krizového řízení okresního úřadu přecházejí na hejtmana příslušného kraje a na hasičský záchranný sbor kraje.

Povodňová komise obce je po dobu povodně povodňovým orgánem obce a může v době povodně činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečení řízení

ochrany před povodněmi. Předsedou povodňové komise obce je starosta obce, který jmenuje další členy komise ze členů obecního zastupitelstva a z fyzických a právnických osob, které jsou způsobilé k provádění opatření, popřípadě pomoci při ochraně před povodněmi.

Povodňové orgány obce jsou podřízeny povodňovému orgánu obce s rozšířenou působností. Organizují přípravu obce na přirozené a zvláštní povodně, vyhláší a odvolávají stupně povodňové aktivity v rámci územní působnosti, zajišťují varování občanů obce, evakuaci osob před hrozícím nebezpečím, provádějí povodňové prohlídky, organizují a zabezpečují povodňovou hlášenou službu a hlídkovou službu, zabezpečují varování právnických a fyzických osob v územním obvodu obce s využitím jednosměrného systému varování, podílejí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce a zpracovávají Povodňový plán obce. Organizují, řídí, koordinují a ukládají opatření na ochranu před přirozenou povodní podle Povodňového plánu obce a při zvláštní povodni podle Plánu ochrany pod vybranými vodními díly před zvláštní povodni. Poskytují okresnímu úřadu podklady a informace potřebné k zpracování Plánu ochrany pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní.

Obecní úřad informuje občana o charakteru možného povodňového ohrožení, o připravených záchranných a likvidačních pracích a ochraně obyvatelstva pro případ vzniku přirozené a zvláštní povodně. Seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného povodňového ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.

Vlastníci vodních děl I. až III. kategorie, kterým byla uložena povinnost zajistit provádění technicko-bezpečnostního dohledu, poskytnou příslušným povodňovým orgánům, orgánům krizového řízení a orgánům integrovaného záchranného systému údaje o parametrech možné zvláštní povodně (zejména charakteristiky povodňových vln a rozsah ohroženého území) a o provádění technicko-bezpečnostního dohledu v období povodňové aktivity nebo krizového stavu. Oznamují neprodleně příslušným povodňovým orgánům, správcům vodních toků, Hasičskému záchrannému sboru ČR (HZS ČR) skutečnosti, rozhodné pro vyhlášení stavů pohotovosti a ohrožení při nebezpečí vzniku zvláštních povodní, pokud možno s předpovědí dalšího vývoje. Při vzniku zvláštní povodně varují povodňové orgány níže po toku podle povodňových plánů územních celků, HZS ČR a v případě nebezpečí z prodlení i bezprostředně ohrožené subjekty.

Ing. Milan KOVÁŘ, foto archiv

Bezpečnost informací

Havarijní a krizové informační systémy jsou klíčovým prvkem pro podporu řízení na všech stupních. Vzhledem k jejich úloze a k tomu, že často obsahují informace, které je potřebné chránit, vzrůstá při krizovém řízení význam informační bezpečnosti.

Nejedná se jen o to zabránit průniku „hackerů“ do systému či zamezit úniku citlivých informací, jak je často tato problematika zúžené chápána, ale také o zajištění trvalého přístupu k informacím a trvalé provozuschopnosti systému tak, aby systém plnil roli, která se od něj očekává. Informační bezpečnost má blízko k bezpečnosti objektů. Informace nemusí být nutně uloženy jen v elektronické podobě, ale také v písemné či jiných formách, což vyvolává potřebu jejich komplexní ochrany.

■ Význam řešení bezpečnosti informací

Význam řešení bezpečnosti informací se v poslední době prudce zvyšuje nejen objektivně, ale i v chápání managementu firem či státních institucí. Zvyšování významu je dáno celou řadou faktorů:

- a) jakýkoliv rozvoj či samotné přežití firmy/organizace je nemyslitelné bez informačních systémů (dále jen IS),
- b) neustále se zvyšují nároky na funkčnost IS, často však bez následného pocitu uspokojení potřeb ze strany managementu či řadových uživatelů,
- c) nestále se zvyšují rozpočtové požadavky na rozvoj IS, často však doprovázené pocitem mrhání peněz,

d) zvyšuje se frekvence útoků či hrozeb pro IS a význam důsledků (virové útoky, technické havárie, krádeže dat apod.),

e) celá řada organizací se připravuje (či o tom začala uvažovat) na využití technologií elektronického obchodu, ve státní správě se stále více mluví o elektronizaci, objevuje se „e-government“.

Významným aspektem zvýšeného zájmu o řešení bezpečnosti je také aktuální masivní inovace legislativy v České republice. Lze zmínit následující aspekty:

- pro státní správu: ochrana utajovaných skutečností, zákon o informačních systémech veřejné správy, standardy SIS, státní informační politika,
- pro komerční sféru: ochrana obchodního tajemství, bankovního tajemství,
- pro všechny: zákon o ochraně osobních údajů, o elektronickém podpisu.

■ Cíle informační bezpečnosti

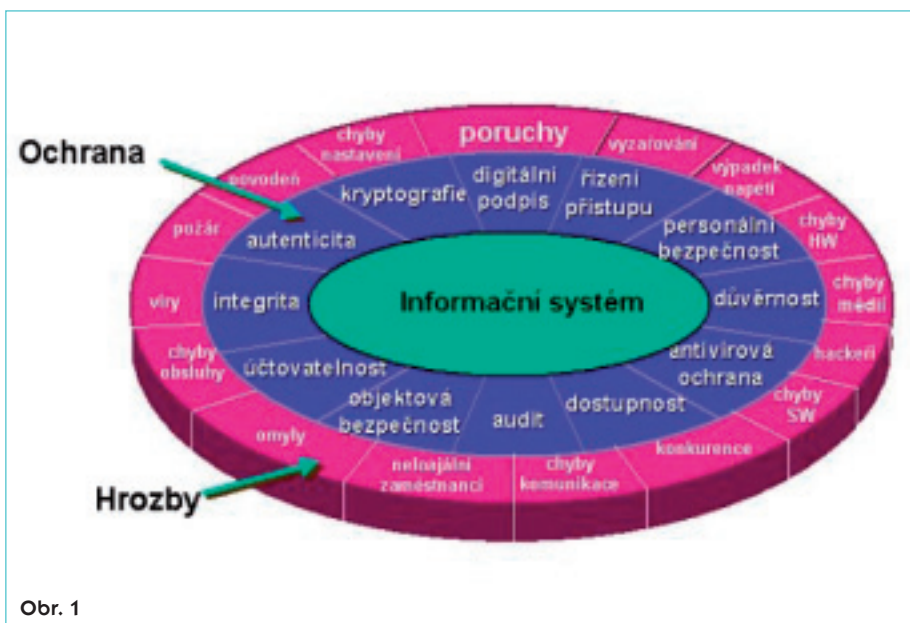
Cílem informační bezpečnosti je dosažení stavu, kdy:

- veškeré IS (automatizovaná i neautomatizovaná část) jsou provozovány v souladu s platnými zákony, předpisy a nařízeními a také v souladu s touto koncepcí a ní vycházejících

vnitřních předpisů, nařízení či směrnic,

- je písemně a jednoznačně stanovena odpovědnost v procesu řízení bezpečnosti informací,
- aktiva IS (hmotná i nehmotná) jsou ohodnocena a informace jsou klasifikovány a označovány podle požadovaného stupně ochrany,
- veškeré informace jsou chráněny před neautorizovaným přístupem, kopírováním, modifikací a před ztrátou dostupnosti nebo před zničením, a to způsobem odpovídajícím jejich citlivosti nebo kritičnosti,
- rizika jsou odpovídajícím způsobem dokumentována, ohodnocena a řízena,
- bezpečnost informací a dostupnost služeb IS je zajištěna po dobu celého cyklu životnosti u všech IS,
- finanční prostředky na realizaci bezpečnostních opatření jsou vynakládány efektivně,
- je udržováno přiměřené bezpečnostní vědomí všech uživatelů celkového IS,
- bezpečnost celkového IS je systematicky monitorována a pravidelně je prověřována její shoda s bezpečnostní informační politikou a dalšími vnitřními i vnějšími požadavky,

Obr. 1

• veškerá narušení bezpečnosti jsou detekována a je zajištěna odpovídající reakce, včetně preventivních opatření.

Bezpečnost IS

Stav bezpečnosti informací a IS lze definovat jako stav, kdy je zajištěna:

- důvěrnost - k informacím má přístup pouze autorizovaný uživatel,
- integrita a právo přístupu - modifikace informací smí provádět pouze autorizovaný uživatel,
- dostupnost - autorizovaný uživatel obdrží informace v požadovaném čase, místě a kvalitě,
- obrana a ochrana proti objektivním hrozbám a nebezpečím, které obecně v oblasti informačních technologií působí.

Názorně je tato potřeba ochrany znázorněna na obrázku 1.

Řešení bezpečnosti

Z hlediska rozsahu lze k řešení přistoupit v širokém rozmezí od zavedení jed-

noduchého konkrétního opatření až po komplexní řešení organizace jako celku (obrázek 2).

V oblasti řešení bezpečnosti IS je tedy nutné si ujasnit několik základních parametrů:

- Jedná se o jeden IS (aplikaci, subsystém), nebo o směs mnoha IS (aplikací, subsystémů)?
- Obsahuje IS pouze počítačové technologie (elektronická data), nebo také neautomatizované nástroje (listiny, ústní informace)?
- Zahrnuje řešení pouze vlastní informační technologie (počítače, případně také telefony atd.), nebo také příslušné uživatele a správce IS, objekty, ve kterých je IS provozován atd.?

Bezpečnostní dokumentace

Jednotlivé fáze zajištění bezpečnosti jsou vždy doprovázeny příslušnou dokumentací:

- vypracování „Bezpečnostního záměru“;
- provedení plošné „Bezpečnostní analýzy“ IS,
- vypracování dokumentu „Celková bezpečnostní informační politika“ a jeho oficiální schválení nejvyšším vedením,
- zpracování celkového „Bezpečnostního projektu“;
- provedení detailní „Bezpečnostní analýzy“ vybraných IS,
- zpracování dokumentu „Systémová bezpečnostní politika“ pro jednotlivé IS,
- zpracování „Bezpečnostních projektů“ jednotlivých IS.

Komplexnost ochrany

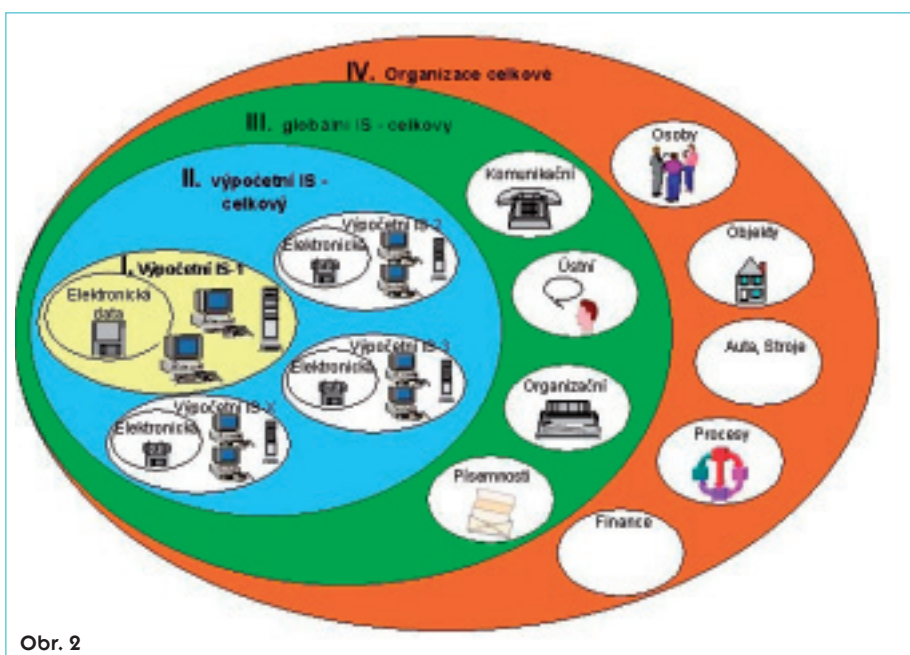
IS musí být, stejně tak jako jiné systémy, odolné proti mimořádným situacím, způsobeným například haváriemi, či nepřátelským jednáním. Musí zajistit zachování kontinuity své činnosti a tím přeneseně zachování kontinuity činnosti systému, který podporují – ať je to již operační středisko, energetická síť či celostátní systém.

Veškeré prvky celkového IS (prvky informační technologie, provozní prostory, kanceláře, datová média včetně papírových, komunikační struktura včetně prvků fonického a faxového provozu, služby, zařízení pro likvidaci datových médií, apod.), které jakýmkoliv způsobem zpracovávají nebo uchovávají informace, musí být chráněny před neautorizovaným přístupem, zneužitím, poškozením či krádeží. Dále musí být tyto prvky chráněny před přírodními vlivy nebo vlivy prostředí (ohněň, voda, poruchy v dodávkách elektrické energie nebo výkyvy napětí, prach, vlhkost, apod.).

Hlavním cílem kvalitního havarijního řízení (řízení rizik a bezpečnosti) je minimalizovat pravděpodobnost a následky havárií (či jiných mimořádných situací), ať již v důsledku selhání zařízení, lidského faktoru, nebo vlivem přírodní katastrofy, na plynulost produkce, zaměstnance, obyvatelstvo, hmotný či nehmotný majetek nebo životní prostředí. V praxi takový bezpečnostní systém zajistí dosažení vysoké provozní bezpečnosti, bezporuchové produkce a tudíž i zvýšení kvality a zisku.

Kvalitní řízení bezpečnosti zvýší nejen reputaci organizace u regulačních a kontrolních orgánů, finančních institucí, akcionářů, zákazníků a veřejnosti, zejména však zabrání vysokým finančním, materiálním či lidským ztrátám, spojeným s havárií.

Zajištění bezpečnosti na vysoké úrovni je zejména u systémů kritického nasazení, jakým bezesporu jsou systémy pro podporu krizového řízení, zcela nezbytné.

Obr. 2

Ing. Jaroslav PEJČOCH,
foto Petr PRŮDKÝ

Občané musí být informováni

V koncepci je charakterizován dosavadní stav v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR a navrženo řešení stávajících problémů, a to i v návaznosti na závazky, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních úmluv a dokumentů. Jedná se zejména o ministerskou směrnicí pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance a rozhodnutí Rady Evropské unie o ustanovení akčního programu Společenství pro oblast civilní ochrany. V té je reagováno na současnou mezinárodní situaci a na rozhodnutí Rady Evropské unie z 23. října 2001 o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásadách civilní ochrany.

Proč byla nová koncepce přijata?

Úkol zpracovat koncepci ochrany obyvatelstva je uložen Ministerstvu vnitra zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Hlavním důvodem projednání koncepce na úrovni vlády byla potřeba stanovit konkrétní úkoly příslušným ministerstvům a správním úřadům, kterým zabezpečování opatření ochrany obyvatelstva vyplývá z příslušných zákonů.

Podstatný je však obsah koncepce.

Do roku 1989 byly úkoly ochrany obyvatelstva koncipovány jako součást opatření k přípravě státu a společnosti k obraně před následky konfrontační války za použití zbraní hromadného ničení. To vyplývalo z vojensko-politické doktriny, ve které se uvažovalo o tom, že ozbrojený konflikt může propuknout během několika dnů či hodin. Z této představy vycházela i opatření, která směřovala k tomu, aby každý subjekt, včetně obcí, měst, výrobních závodů, škol, nemocnic, byl předem připraven na okamžité zahájení aktivit, směřujících k ochraně obyvatelstva a udržení ekonomické stability. Z tohoto období pochází výstavba stálých úkrytů, pozorovaten, chráněných pracovišť pro řízení opatření civilní ochrany, více než stoprocentní zabezpečení obyvatelstva prostředky individuální ochrany a jeho uložení ve 33 000 skladech, vytváření jednotek, zařízení a služeb civilní ochrany, ve kterých bylo „papirovo“ zařazeno 1,8 milionu osob a jejich vybavení speciálním materiálem a technikou.

Ukončení studené války, minimalizování možnosti vzniku globální vojenské konfrontace, ale současně vznik nových, často obtížně předvídatelných bezpečnostních hrozeb a rizik a existence rizik spojených s provozními haváriemi živelními pohromami, si vynucuje zá-

kladní změnu charakteru připravovaných opatření k ochraně obyvatelstva. Po roce 1990 se, stejně jako v ostatních vyspělých zemích, začalo v České republice přehodnocovat využití opatření ochrany obyvatelstva plánovaných pro období války k řešení nevojenských krizových situací. Realizace zásadních transformačních procesů však mohla být zahájena naplno až po přijetí příslušné legislativy, to je až po roce 2000. Domnívám se, že tím je odpovězeno jak na otázku, proč koncepce a proč právě v současné době.

Jak je nyní ochrana obyvatelstva definována?

Ochrana obyvatelstva je charakterizována jako soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí. Zdůrazňuje zákonem stanovenou odpovědnost a úkoly ministerstev a jiných ústředních správních úřadů, orgánů územních samosprávných celků, včetně obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Tyto činnosti a postupy nejsou pojímány izolovaně, ale jako součást havarijního, krizového a obranného plánování.

Mohl byste přiblížit základní principy, na kterých bude ochrana obyvatelstva organizována?

Je to především starost státu o ochranu obyvatel. Ústředním orgánem v oblasti ochrany obyvatelstva je Ministerstvo vnitra. Konkrétní odpovědnost ministrů a vedoucích jiných ústředních správních úřadů za ochranu života, zdraví a majetku je stanovena příslušnými zákony a vyplývá z jejich kompetencí. Odpovědnost za ochranu obyvatelstva je rozložena na všechny úrovně veřejné správy, včetně obcí. Profesionální organizace tvoří jádro vykonávaných a částečně i řídicích složek a jsou

Dne 22. dubna 2002 schválila vláda České republiky Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015. O přiblížení tohoto dokumentu jsme požádali ředitele odboru ochrany obyvatelstva Ministerstva vnitra-generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky Mgr. Bohumíra Martínka.

doplňovány ostatními složkami různé právní povahy i fyzickými osobami. Široká informovanost veřejnosti o ochranných opatřeních je prostředkem, který napomáhá k účinnější ochraně obyvatelstva. Opatření, připravovaná k řešení dopadů mimořádných událostí a zmírnění dopadů krizových situací v míru, budou v případě potřeby využita i v období válečného stavu.

Co je pro novou koncepci charakteristické?

Co je pro novou koncepci charakteristické?

Je zde položen důraz na prohloubení veřejné informovanosti, jejímž výsledkem musí být informovaný občan. K tomu budou státní orgány, orgány územních samosprávných celků a zaměstnavatelé poskytovat informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí. V koncepci je zvýrazněna role integrovaného záchranného systému (IZS) a potřeba vybavení jeho složek technikou a materiálem tak, aby zvládly následky jakýchkoliv mimořádných událostí, včetně možných teroristických útoků s použitím zbraní hromadného ničení. Koncepce upozorňuje na rozšiřující se okruh hrozeb a rizik nevojenského ohrožení a vzrůstající rozsah jejich možných dopadů. To se musí projevit také v zabezpečení finančních prostředků na ochranu obyvatelstva.

Kterými problémy se koncepce zabývá?

Dořešením vazeb a úkolů jednotlivých stupňů veřejné správy, podnikové sféry i vlastního občana. Vybavením složek IZS materiálem a technikou k zajištění odstraňování následků mimořádných událostí, vyplývajících z nových hrozeb. Vytvořením centrálních sil IZS v resortu Ministerstva vnitra. Dobudováním systému operačních a informačních středisek IZS a jejich zodolněným komunikačním spojením a informačním a komunikačním systémem krizového řízení. Zvýšením úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, zejména obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob, občanů a školní mládeže. Stanovením základních organizačních a technických opatření ochrany obyvatelstva, tj. varování, evakuaci, ukrytím a nouzovým přežitím. V neposlední řadě stanovením postupu nakládání s materiálem civilní ochrany.

kpt. Josef NITRA,
foto Milan VÁVRŮ

Blíže podrobnosti o koncepci ochrany obyvatelstva jsou zveřejněny na internetové stránce Ministerstva vnitra www.mvcr.cz/hasici - odbor ochrany obyvatelstva.

Krizové řízení v pojmech

Protože nouzové plánování a krizové řízení jsou oblasti provázané, musí používat provázanou terminologii. Oblast krizového řízení je širší, a proto obsahuje pojmů více.

Současná situace

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, pojmy nedefinuje. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), definuje pojmy „mimořádná událost“ a „krizová situace“. Nedefinuje však odborné pojmy, které jsou nutné pro kodifikaci odborných postupů v krizovém řízení, aby řízení bylo odborně správné, účinné a efektivní. Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území), používá pojem „pohroma“, ale přesně ho nedefinuje.

Z výše uvedených důvodů je nutné definovat odborné pojmy a provázat je s pojmy, používanými v legislativě. Dále uvedený soubor pojmů předpokládá všeobecné chápání pojmů „jev“, „újmá“, „stav“, „vývoj“ a ostatní pojmy z těchto pojmů odvozuje.

Definice základních pojmů

Pojmy a jejich náplň jsou navrženy takto:

Chráněné zájmy v ČR jsou životy a zdraví lidí, majetek, životní prostředí a existence státu.

Bezpečnost je stav, při kterém vznik újmy má přijatelnou pravděpodobnost.

Nebezpečí je stav, který vede nebo může vést k újmě na chráněných zájmech v ČR.

Škoda je újma na majetku, zdraví, životním prostředí a lidské společnosti.

Zranitelnost je náchylnost ke vzniku škody.

Dopad je nepříznivý účinek (působení) jevu v daném místě a čase na chráněné zájmy ČR.

Nepřípustný dopad je dopad, který způsobí škodu na některém nebo na všech chráněných zájmech ČR.

Ohrožení daným jevem je velikost dopadu, kterou lze v daném místě za specifikovaný časový interval očekávat s prav-

děpodobností, rovnou stanovené hodnotě. Není-li

určeno jinak, tak s pravděpodobností výskytu větší nebo rovnou 0.05% za rok.

Riziko od daného jevu je skutečnost, že vznikne nebo může s určitou pravděpodobností vzniknout událost nebo soubor událostí, lišících se od předpokládaného stavu či vývoje chráněných zájmů ČR z hlediska jejich celistvosti a funkce. Je určeno ohrožením od daného jevu a zranitelností chráněných zájmů ČR (lidí, objektů, majetku, životního prostředí, společnosti, státu), tj. je místně specifické.

Pohroma (porucha, nehoda, havárie, pohroma, kalamita, katastrofa) je jev, který je důležitý z hlediska bezpečnosti chráněných zájmů ČR (osob, majetku, životního prostředí, společnosti, státu), a který vede nebo může vést k nepřijatelnému dopadu na chráněné zájmy ČR (lidí, majetek, životní prostředí, společnost, stát).

Nouzová situace je situace, kterou vyvolá vznik pohromy.

Kategorie nouzové situace je odvislá od doby trvání a intenzity dopadů pohromy, od velikosti oblasti zasažené dopady pohromy a od množství lidí zasažených při dopadu pohromy. Rozlišují se následující kategorie:

0: zanedbatelné z hlediska života občana,

1: nedůležité z hlediska občana,

2: důležité z hlediska občana,

3: závažné z hlediska společnosti,

4: velmi závažné z hlediska společnosti,

5: ohrožující existenci či podstatu společnosti,

Nástroje ČR k zajištění ochrany chráněných zájmů v ČR a k zajištění rozvoje státu:

- výchova a vzdělání populace,
- specifická výchova technických a řídicích pracovníků,
- technické standardy, normy a předpisy, tj. regulace procesů, které mohou nebo by mohly vést k výskytu (vzniku) pohromy,
- inspekce,
- výkonné složky ke zvládnutí nouze,
- nouzové plánování,
- krizové řízení.

Systém vzdělávání ČR zajišťuje, že každý občan je schopen zvládnout nouzovou situaci kategorie 1 a 2, díky své výchově a přípravě.

Nouzové plánování je soubor opatření k tomu, aby:

- se zabránilo výskytu pohrom, kterým zabránit lze,
- v případě pohrom, kterým nelze zabránit, se zmírnily dopady pohrom,
- se zvládly nouzové situace kategorie 2 – 4.

Nouzové plánování zahrnuje havarijní plánování ve smyslu zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů,

Každá věcná oblast používá obecné pojmy a specifické pojmy. V některých případech jsou dokonce některé obecné pojmy v daném oboru používány jen v určitém významu, a proto je důležité pro každý systém nebo odvětví definovat pojmy a vymežit jejich obsah. Tím se usnadní komunikace o vědeckých, technických a politických výstupech. Během devadesátých let bylo v ČR několik pokusů o zavedení pojmů v oblasti nouzového plánování a žádný nebyl dotažen do konce.

a plánování, jehož cílem je zabránit výskytu přírodních pohrom a pohrom, majících dopady na lidskou společnost či zmírnit dopady těchto pohrom.

Krizové plánování je soubor opatření k tomu, aby:

- se zabránilo výskytu nouzových situací kategorie 5, kterým zabránit lze,
- se nouzové situace kategorie 5 zvládly,
- se zmírnily dopady nouzových situací kategorie 5 na chráněné zájmy ČR,
- se po výskytu nouzové situace kategorie 5 zajistila obnova a rozvoj chráněných zájmů v ČR.

Krizové plánování je součástí krizového řízení.

Hodnocení pohromy a hodnocení rizik od pohromy jsou metody rizikového inženýrství. Podle charakteru pohromy se použijí u měřitelných pohrom příslušné (technickými normami nebo obdobnými právními předpisy stanovené) deterministické nebo pravděpodobnostní přístupy. U neměřitelných pohrom (oblast veřejného pořádku, ekonomiky, peněžnictví, informatiky, terorismu aj.) se použijí přístupy, založené na metodách agregace (zásady agregace jsou určené technickými normami nebo obdobnými právními předpisy).

Scénář (model) pohromy je soubor propojených dopadů v prostoru a čase, který vyvolá nebo může vyvolat výskyt události, lišících se od předpokládaného stavu či vývoje systému (objektu) z hlediska jeho celistvosti a funkce, tj. je to časový průběh události za stavu nouze vyvolaného pohromou.

Relevantní (významná) pohroma je pohroma, která na daném území má dopady.

Specifická pohroma je relevantní pohroma, která na daném území za specifikovaný časový interval (není-li stanoveno jinak, tak 100 let) má nepřipustné dopady.

Kritická pohroma je specifická pohroma, která na daném území za specifikovaný časový interval (není-li stanoveno jinak, tak 100 let) má nepřipustné dopady takové intenzity nebo rozsahu, které vedou k destabilizaci státu či jeho části.

Kritická situace je nouzová situace, vyvolaná výskytem kritické pohromy nebo nouzová situace kategorie 4 - 5.

Monitoring je zvláštní technologický způsob pozorování, sloužící k opatření informací potřebných pro rozhodnutí o určitém záměru nebo k vydání výstrahy či předpovědi.

Opatření je nástroj k odvrácení a ke zmírnění dopadů pohromy v prostoru a čase (vede k odvrácení, zmírnění či likvidaci nouzové situace) nebo k zajištění obnovy a rozvoje chráněných zájmů v ČR.

Ochrana je soubor opatření pro zachování a rozvoj chráněných zájmů v ČR. Je založena na principu předběžné opatrnosti.

Zvládnutí nouzové situace je skutečnost, že škody, vzniklé vlivem výskytu nouzové situace, jsou tak nízké, jak jsou rozumně dosažitelné nebo přijatelné.

Odezva (zásah) na nouzovou situaci je provedení opatření, které vede ke zvládnutí nouzové situace, tj. k:

- stabilizaci situace v postižené oblasti a jejím okolí,
- zamezení a omezení rozvoje nouzové situace,
- zamezení a zmírnění dopadu na lidi, majetek, životní prostředí a lidskou společnost.

U pohrom, které jsou předvídatelné nebo nastupují pozvolna, lze vyčlenit několik fází a dle nich rozdělit odezvu (zásah) a její přípravu do několika etap:

- bdělost – varování,
- pohotovost,
- vlastní zásah.

Obnova je soubor opatření na nastartování rozvoje.

Scénář odezvy (zásahu) je propojený soubor opatření v čase a prostoru, který vede ke zvládnutí nouzové situace.

Specifický scénář odezvy je scénář odezvy na specifickou pohromu, který respektuje specifické rysy pohromy, a který připravuje výkonná složka, která je určena jako odpovědná za zvládnutí této specifické pohromy.

Kritický scénář odezvy je scénář odezvy na kritickou pohromu. S ohledem na charakter této pohromy ho připravují vláda a ústřední správní úřady.

Scénář obnovy je propojený soubor opatření, který vede k nastartování rozvoje a k jeho realizaci.

Prevence je provádění opatření proti vzniku nouzové situace a popř. provádění opatření na zmírnění nouzové situace předem.

Připravenost je vypracování příslušných scénářů odezvy, zajištění příslušných výkonných složek, pomůcek, osob, technických prostředků a financí pro realizaci příslušných scénářů odezvy.

Výkonná složka je speciálně vytvořená, vzdělaná a vybavená složka, určená k provádění zásahu. Zahrnuje základní a ostatní složky integrovaného záchranného systému, stanovené v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, a specializované týmy, vytvořené a připravené k likvidaci pohrom v ekonomice, peněžnictví, informatice apod.

Řízení v obecné rovině je souborem postupů a procedur pro hledání a řešení problémů. Skládá se z plánování, vedení lidí, organizace prostředků, hodnocení a kontroly.

Řízení rizika je plánování, organizování a přidělování pracovních úkolů a kontrola zdrojů organizace tak, aby se minimalizovaly možnosti ztrát, škod, zranění nebo úmrtí, vyvolané různými událostmi. Snížení rizika se dosáhne snížením zranitelnosti objektů, populace, životního prostředí, státu atd.

Řízení bezpečnosti je plánování, organizování, přidělování pracovních úkolů a kontrola zdrojů organizace tak, aby se dosáhlo požadované úrovně bezpečnosti. Vyšší bezpečnosti se dosáhne aplikací ochranných opatření technických, právních, organizačních, vzdělávacích aj.

Krizové řízení je součástí jakéhokoliv řízení. Je to prevence vzniku možných kritických situací, příprava a zvládnutí kritické situace v rámci vlastní působnosti orgánu krizového řízení a plnění opatření a úkolů, uložených vyššími orgány krizového řízení. Krizové řízení vyvíjí nástroje pro zvládnutí nouzové situace kategorie 5.

Matice odpovědnosti je matice, která upravuje u daného typu činnosti způsob řízení, tj.

určuje koordinující resort a resorty, které podporují činnost tohoto resortu dle jeho pokynů.

Základní funkce je funkce, která musí být v činnosti, aby byly zajištěna existence společnosti a aby bylo možno zajišťovat ochranu chráněných zájmů v ČR.

Krizový plán je základní dokument krizového řízení, ve kterém je definováno řízení, jehož cílem je předcházet pohromám a v případě vzniku krizových situací tyto zvládnout s přijatelnými ztrátami a zdroji a zajistit obnovu a další rozvoj státu.

Druhy plánů:

- krizový plán území,
- krizový plán úřadu státní správy,
- krizový plán ústředního úřadu státní správy (soubor typových plánů).

Závěr

Předložený návrh pojmů zohledňuje současné vědecké a technické poznání (tj. skutečnost, že pro aktivní ochranu lidské společnosti a životního prostředí se postupně vyvinuly nástroje: hodnocení ohrožení „hazard assessment“, hodnocení rizika „risk assessment“,

řízení rizika „risk management“ a řízení bezpečnosti „safety management“), poznatky, přístupy a zkušenosti z oblasti krizového řízení v zemích EU (např. směrnici EU 96/82/ES ze dne 9. prosince 1996, známou pod označením „SEVESO II“), v NATO i v České republice (např. materiál Ministerstva životního prostředí „Postupy a metodiky analýz a hodnocení rizik pro účely zákona č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií“, který zpracoval Výzkumný ústav bezpečnosti práce).

Pro navázání pojmů, uvedených v zákonech č. 240/2000 Sb. a č. 12/2002 Sb. a výše uvedených pojmů platí:

- mimořádná událost je vznik takové pohromy, k jejímuž zvládnutí je třeba použití standardních opatření státu, tj. speciálně vyčleněných výkonných složek, zdrojů a prostředků v souladu s platnými právními předpisy,
- krizová situace je mimořádná událost k jejímuž zvládnutí je třeba použití nadstandardních opatření státu, tj.:
 - omezit na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu práva lidí, zaručená Listinou základních práv a svobod,
 - použití nadstandardní zdroje, síly a prostředky k řešení mimořádné situace.

*RNDr. Dana PROCHÁZKOVÁ, DrSc.,
foto Josef NITRA a archiv redakce*

Možná nebezpečí rtuti

Koncem roku 2001 a v červenci 2002 informovaly sdělovací prostředky o některých případech, souvisejících s problematikou rtuti – výjezdem záchranářů k likvidaci rozlité rtuti a zásahem příslušníků Policie ČR na prodejce této nejtěžší kapaliny. Vzhledem k tomu, že šlo o zajímavé případy, ne zcela přesně sdělovacími prostředky komentované, bude účelné seznámit čtenáře se souvisejícími a pro praxi významnými informacemi.

Akutní otrava nehrozí

Rtuť spolu s brómem patří mezi jediné prvky, které jsou za normálních podmínek (20 °C a 101,325 kPa) kapalné. Rtuť není jedovatá akutně. To znamená, že zde nerozhodují minuty nebo hodiny, ale spíše dny a týdny. Naopak je velmi jedovatá chronicky. Proto je také považována za jed dle nařízení vlády č. 40/2002 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce. Její zneužití jako teroristického prostředku není pravděpodobné, neboť jak bylo uvedeno, působí dlouhodobě, ale nelze to zcela vyloučit, protože toxické páry rtuti nemají varující účinky a rozlité rtuť se velmi těžko zachytává a snadno zapadne do různých mezer v podlaze, na terénu apod. V místnosti pak vytváří poměrně toxickou

koncentraci svých par. Pokud tam pobývají trvale anebo často osoby, jejich postupná otrava vdechováním par rtuti je nevyhnutelná. Chronická otrava se projevuje kovovou chutí v ústech, bolestí hlavy, později vředy na rtech a tvářích, nervovými poruchami, pocitu únavy a slabosti, také bolestí a závratěmi, poruchy hmatu a zraku. Přípustný expoziční limit (PEL) 0,05 mgm⁻³ a nejvyšší přípustná koncentrace (NPK-P) 0,15 mgm⁻³ platné pro rtuť podle nařízení vlády č.178/2001 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci v ovzduší pracovišť, jsou dosaženy již při -25 °C a při pokojové teplotě +20 °C koncentrace par rtuti (těkavost - C₂₀ = 15 mgm⁻³ = 1,8 ppm) překračuje NPK-P stokrát. Proto také riziko akutních otrav je hodnoceno v klasické toxikologické stupnici rizikovitosti v důsledku jedovatosti jen akutní stupněm A 2, ale chronické stupněm CH 7.

Nutnost dekontaminace

U rozlité rtuti je proto nutná důkladná dekontaminace, její postup má dvě fáze:

- mechanické odstranění: metením, vysátím (specifická hmotnost rtuti je 13,6 gcm⁻³, bod tání -39 °C a bod varu 357 °C).
- chemická detoxikace: na podlahu apod. rozprášíme jemně práškovou síru (měla by ji mít každá chemická laboratoř HZS ČR nebo ji lze zakoupit), kterou vmeteme do všech štěrbin, necháme působit nejméně 100 hodin a poté odstraníme důkladným vysátím.

Necháme zkontrolovat hygienickou službou přítomnost par rtuti a dle výsledku opakujeme proceduru s práškovou sírou. Kontaminovaný terén je potřebné odstranit na toxickou skládku.

Princip detoxikace spočívá v tom, že síra reaguje se rtuťí za normální teploty na siričkatý rtuťnatý (Hg + S = HgS), který, i kdyby se ho nepodařilo mechanicky odstranit, se vzhledem k vysokému bodu varu (přes 2000 °C sublimuje) již neevaporuje a jeho těkavost je téměř nulová. Jiná možnost je fyzikálněchemická detoxikace, která spočívá v tom, že se místo síry aplikuje zinkový prášek, který za normální teploty vytvoří se rtuťí netěkavý amalgám. Pro úplnost lze uvést toxicitu rtuti ve vodním prostředí; ta přesahuje oblast své rozpustnosti, takže v okolí kontaminované lokality v toku, ve studni apod. dochází k vyhynutí vodních organismů. Dekontaminace rtuti z vodního prostředí je vysoce náročná záležitost.

Rtuť se používá v řadě chemických výroby a jiných provozů a je tedy poměrně snadné, aby si ji mohl kdekoliv opatřit. Nalezenou rtuť je třeba oznámit na orgán životního prostředí (okres, pověřená obec, kraj), který poradí, jak s jejím odevzdáním postupovat, například v Praze jde o sběrné dvory.

Závěr

Na rozlitou rtuť se nemusí spěchat, ale je nezbytné ji důkladně bezzbytkově zlikvidovat. Nedovolené obchody, které by mohly vést ke zneužití rtuti, je třeba sítat.

Ing. Miroslav KROUPEL

Analýza rizik průmyslových činností

V současném období roste potřeba analýz rizik, vyplývajících z průmyslových činností pro lidi, životní prostředí a majetek. Integrace bezpečnosti a její rozvoj úzce souvisí se sociálním a ekonomickým rozvojem společnosti a mají prioritu ve většině států. Stejně tak existuje potřeba využít účelně a optimálně omezené zdroje pro hodnocení rizika a řízení bezpečnosti. Identifikace, klasifikace a prioritizace rizika představuje otázku zásadního významu.

Průmyslová činnost přináší kromě uspokojování narůstajících potřeb lidstva i řadu negativních projevů. Jedním z nich je možnost vzniku závažné havárie, která může být spojena s únikem nebezpečných látek toxického, hořlavého nebo výbušného charakteru. Z historie je známa celá řada závažných průmyslových havárií, které měly nejrůznější negativní dopady na životy a zdraví lidí, na životní prostředí a na majetek. Ke zjištění rizika různých technologií a jejich ocenění se používají analýzy rizika, které jsou zaměřeny na identifikaci a kvantifikaci zdrojů, ohrožujících životy a zdraví osob, životní prostředí a majetek. Výsledky analýz slouží k hodnocení rizik, tzn. k určení závažnosti a přijatelnosti rizik podle určitých kritérií.

Proto se v inženýrské praxi začaly vyvíjet metody analýzy rizik, jejichž cílem je odhalit rizika – tj. objekty, zařízení a technologie, které mají vysoký potenciál ohrozit své okolí, a následně navrhnout dodatečná technicko-bezpečnostní opatření ke snížení rizik, a tím ke zvýšení bezpečnosti.

Analýzy rizik byly vyvinuty v druhé polovině minulého století především v USA a ve vyspělých západoevropských zemích, mají tedy anglosaský původ. To přináší v technické praxi někdy různé problémy, neboť se vyskytují nepřesné, zkrácené nebo nekorektní překlady, nejsou respektována autorská práva podle platného autorského zákona. Euroatlantický prostor se vyvíjel od konce druhé světové války do počátku 90. let minulého století velmi dynamicky, respektoval nové požadavky doby, včetně analýz rizik, které se staly významným nástrojem pro podstatné zkvalitnění tzv. havarijní připravenosti.

Metody analýzy rizik

Pro identifikaci a kvantifikaci rizika se používá v USA a v Evropské unii řada metod, které se navzájem liší. Tyto metody analýzy rizika postupně pronikají i do České republiky. Analýzy rizik je možné provést metodami relativními, kvalitativními nebo kvantitativními. V technické praxi se pak používá kombinace několika metod. Nesmí být opo-

menuto, že analýzy rizika jsou mnohdy velmi pracné a časově náročné.

Analýza rizik technických, technologických a jiných procesů je v České republice poměrně nová disciplína. Celá problematika je značně rozsáhlá, nelze ji z prostorových důvodů uvádět v plném rozsahu, proto je zde předložena pouze základní informace.

Analýzy rizik průmyslových zařízení (v souladu se zákonem č. 353/1999 Sb.) se zpravidla zaměřují na identifikaci a kvantifikaci zdrojů, ohrožujících životy a zdraví osob, hospodářská zvířata, jednotlivé složky životního prostředí, a v neposlední řadě i na majetek. Zdrojem rizika je označována každá skutečnost, čili podmínka nebo situace, která má reálný potenciál způsobit havárii. V průmyslových technologiích je za typický zdroj rizika považován objekt nebo zařízení, obsahující nebezpečnou látku, která je přítomna v dostatečném množství. Jedná se o látky toxické, hořlavé a nebo výbuchu schopné. Současná česká legislativa neuvádí jmenovitě, jaké metody analýzy rizika je nutno použít, jejich výběr značně závisí

na charakteru podniku, provozovaných technologiích, druhu a množství používaných nebezpečných chemických látek a přípravků atd.

Ke zjištění a popisu rizik je možné použít řadu metod. Každá metoda má své jisté výhody i nevýhody. V technické praxi se proto často používá kombinace několika metod. Vypovídací schopnost je tak podstatně umocněna. Analýzy rizik se ve velkých průmyslových podnicích a regionech, kde je možno identifikovat mnoho zdrojů rizika, obvykle zahajují vhodnými relativními metodami, které slouží především pro prioritizaci zdrojů rizik a poté se pro závažné zdroje rizika použijí další metody analýzy rizik. Ty potom slouží k odhalení a konkretizaci příčin a následků havárií pro analyzované zdroje rizik.

Podle současné platné legislativy je již analýza rizik vyžadována v souladu se zákonem o prevenci závažných havárií pro zpracování následující zákonem předepsané dokumentace:

- oznámení o zařazení objektu nebo zařízení do skupiny (skupina A, B),
- program prevence závažné havárie (skupina A, B),
- bezpečnostní zpráva (skupina B),
- vnitřní havarijní plán (scénáře havárií vycházejí z analýzy rizik - skupina B),
- podklady pro státní správu, nebo-li podklady pro stanovení zóny havarijního plánování a pro vypracování vnějšího havarijního plánu (skupina B).

Relativní metody

IAEA-TECDOC-727: Metoda je zaměřena na kvantitativní hodnocení zdrojů rizika z hlediska ohrožení života osob a příslušné relativní pravděpodobnosti. Je vhodná pro provozovatele s rozsáhlým výrobním zařízením a pro analýzy zdrojů rizik na území správního celku. Výsledky umožňují prioritizaci zdrojů rizik.

Dow's Fire & Explosion Index a Chemical Exposure Index: Metody indexové klasifikace ohrožení, zdroje rizik jsou indexově hodnoceny na základě nebezpečnosti, množství látek a technologických podmínek za použití řady korekčních faktorů. Výsledky umožňují relativní kategorizaci zdrojů rizik.

Kvantitativní a kvalitativní metody

Kontrolní seznam (Check List):

Systematická kontrola splnění předem stanovených podmínek a opatření. Velmi jednoduchá metoda pro rychlou provozní kontrolu.

Bezpečnostní prohlídka (Safety Audit/Review):

Zahrnuje tzv. bezpečnostní prohlídky vybraných technologií, které jsou prováděny inspekčními pochůzkami. Tato prohlídka se zaměřuje na možné rizikové situace, včetně návrhu opatření na zvýšení bezpečnosti.

Co se stane, když ... („What - If?“ Analysis):

Metoda je hlavně zaměřena na hledání možných následků vybraných poruch zařízení.

Předběžná analýza zdrojů rizika (Preliminary Hazard Analysis):

Hledání nebezpečných stavů, jejich příčin a následků, které jsou kategorizovány na základě předem stanovených kritérií. Zpravidla se využívá jako prostředek pro výběr jiné, podrobnější metody.

Identifikace zdrojů rizika a provozuschopnosti (Hazard and Operability Study):

Pomocí systému klíčových slov jsou metodicky identifikovány možné odchylky jednotlivých prvků od správné funkce, dále pak příčiny a následky odchylek. Zároveň jsou navrhována nebo ověřována opatření, která zabrání nežádoucím rozvoji události nebo zmírní nežádoucí důsledky.

Analýza kvantitativních rizik chemických procesů (Chemical Process Quantitative Risk Analysis):

Proces kvantitativního hodnocení rizika dosáhl největšího rozvoje v jaderném průmyslu. Příslušná metodologie, aplikovaná na podmínky chemického průmyslu představuje komplexní studii bezpečnosti. Řešení analýzy rizik probíhá po jednotlivých etapách, zahrnuje řadu identifikačních a hodnotících metodik.

Analýza lidské spolehlivosti (Human Reliability Analysis):

Jejím úkolem je zahrnout vliv lidského faktoru z hlediska operátorské a rozhodovací činnosti v rámci rozsáhlých automatizovaných technologických systémů. Vychází se z předpokladu, že rozhodování operátorů probíhá v krizových situacích a za stresových podmínek.

Analýza stromu událostí (Event Tree Analysis):

Metoda sleduje průběh procesu od iniciační události přes konstruování události vždy na základě dvou možností – příznivé a nepříznivé.

Analýza poruch a jejich účinků (Failure Mode and Effects Analysis):

Analýza způsobů poruch a jejich důsledků, která umožňuje hledání následků a příčin na základě systematicky a strukturovaně vymezených poruch zařízení.

Analýza stromu poruch (Fault Tree Analysis):

Systematická zpětná analýza rozvoje události za využití řetězce příčin, které mohou vést k vybrané vrcholové události.

Konsekventní analýza:

Jsou stanoveny odhady dosahů nejzávažnějších potenciálních havárií na příslušných zařízeních. Přitom se berou v úvahu podmínky vzniku havárie, vlastnosti nebezpečných látek, technologické podmínky, bezpečnostní prvky, meteorologické podmínky, členitost a zástavba terénu. Výsledkem jsou stanovené dosahy havarijních projevů.

Daleko podrobnější popis jednotlivých metod analýz rizik je dostupný na webové stránce (www.vubb.cz/oppzh/metodiky.htm), proto jsou zde uvedeny jen základní charakteristiky. Každá metoda má své specifické vlastnosti, které předurčují její použití. Její volbu ovlivňuje (kromě jiného) především cíl analýz (např. vytvoření seznamu odchylek, které vedou k ohrožení; posouzení bezpečnosti zařízení apod.). V případě komplexní analýzy rizika, která vede k objasnění jak příčin havárií (kvalitativní hledisko), tak i k ocenění následků a frekvencí havárií (kvantitativní hledisko), je třeba metody vhodné kombinovat. Žádná metoda totiž neposkytuje všechny potřebné údaje, nutné pro komplexní ocenění rizika. Výjimkou je metoda Analýzy kvantitativních rizik chemických procesů, která v sobě zahrnuje kombinaci několika metod.

Relativní metoda IAEA - TECDOC - 727 byla po určitých úpravách a zjednodušeních implementována do právního systému České republiky ve formě vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 8/2000 Sb., kterou se stanoví zásady hodnocení rizik závažné havárie, rozsah a způsob zpracování bezpečnostního programu prevence závažné havárie a bezpečnostní zprávy, zpracování vnitřního havarijního plánu, zpracování podkladů pro stanovení zóny havarijního plánování a pro vypracování vnějšího havarijního plánu a rozsah a způsob informací, určených veřejnosti a postup při zabezpečování informování veřejnosti v zóně havarijního plánování.

A na závěr...

Analýzy rizik jsou prvním a zcela zásadním krokem v komplexním zabezpečení prevence závažné havárie. Výběru vhodné metody, respektive lépe vhodné kombinaci několika metod analýz rizik, je proto nutné věnovat zvýšenou pozornost. Již tento první krok vyžaduje tým zkušených specialistů. Vlastní provedení analýzy rizika, včetně interpretace jejich výsledků, je vysoce náročná specializovaná činnost, obvykle časově náročná, vyžadující prohlídky hodnocené technologie, technologických a jiných podmínek, a hlavně kvalifikovanou spolupráci s technologií a dalšími odborníky hodnocené technologie.

Takováto analýza rizika a její výsledky jsou pak vhodným podkladem pro zcela konkrétní organizační opatření a zdůvodněné investice do oblasti bezpečnosti, ale také argumentačním nástrojem jak vlastního podnikatelského subjektu, tak i orgánů státní správy ve vztahu k veřejnosti. Zvláště pak pro obyvatelstvo, žijící v okolí objektů a zařízení, kde se nacházejí nebezpečné chemické látky a přípravky.

*Ing. Otakar J. MIKA, CSc.,
foto Milan VÁVRŮ*

Učebna krizového managementu

V poslední době se stále více projevuje fakt, že klíčem k úspěšnému zvládnání krizových situací jsou kvalitně připravení lidé. V době, kdy se projevuje značná diverzifikace rizik, kdy hrozba klasického válečného konfliktu ustupuje hrozbě teroristického nátlaku, kdy vzrůstá nebezpečí použití nukleárních, chemických a biologických zbraní a objevují se zcela nové formy útoků, roste důležitost koordinovaného postupu vojenských a civilních složek. Rovněž stále více narůstá význam informačních a komunikačních technologií, které slouží jak pro podporu řešení krizových situací, tak se, vzhledem k jejich stále větší důležitosti pro chod moderní společnosti, stávají kritickým prvkem, na který jsou podnikány útoky.

V rámci řešení úkolů vědy a výzkumu byl ve VVŠ PV vytvořen teoretický i praktický základ pro výchovu kvalifikovaných krizových manažerů, který může být využit zejména ve výuce a procvičování multidisciplinární a mezířezortní spolupráce na úrovních od okresu až po centrální orgány a mezinárodní vazby.

Vyškovská vlašťovka

Pro první zkušenosti vyjel z Vyškova pplk. doc. Ing. Petr Langr, CSc. na dvouměsíční kurz v Royal Military College of Science v britském Shrivenhamu. Z Velké Británie přivezl nejenom cenné zkušenosti, ale také tři základní skripta pro výuku krizového řízení.

„S britskými kolegy máme velmi dobrou spolupráci“, říká rektor VVŠ PV plk. prof. Ing. Ignác Hoza, CSc. „Naším zahraničním partnerem je pan Ken Westgate, ředitel Disaster Preparedness Centre. Toto pracoviště je součástí Cranfieldské univerzity, která má oprávnění pořádat kurzy krizového řízení v mezinárodním měřítku. Touto spoluprací získáváme zajímavé podněty pro zkvalitnění přípravy našich studentů.“

Učebna se u nás stala první vlašťovkou ve výuce krizového managementu na ověřených teoretických i praktických základech. Její vznik podnítily i katastrofální záplavy v roce 1997, které potvrdily nutnost připravit nejen odborníky z Armády ČR, Hasičského záchranného sboru ČR, Policie ČR a zdravotnictví, ale také pracovníky veřejné správy.

Není náhodou, že právě ve VVŠ PV ve Vyškově. Jsou zde totiž učitelé, kteří

disponují rozsáhlými znalostmi řešení krizových událostí různého typu.

Špičková záležitost na B-527

„Nemáme žádný sériově zavedený software“, informuje nás doc. Ing. Karel Dušátko, CSc., z katedry veřejné ekonomiky a služeb logistiky. „Je to zcela nový český projekt s názvem „Manažér“, jehož funkční verzi máme u nás na učebně B-527. Díky simulacím různých mimořádných situací, jako je například požár teplárny, destrukce vodní nádrže nebo únik chlóru, je možné posadit k počítači lidi různých profesí. Od hasiče po zdravotníka, v podstatě zástupce všech složek integrovaného záchranného systému. Každý si zde řeší svou oblast problémů a komunikuje se svými protějšky. Žádá o přidělení materiálu, techniky, hodnotí nastalou situaci, podává hlášení.“

Na počítačích se mohou cvičit jak jednotlivci, tak i skupiny. Systém je otevřený a umožňuje tvořit jakékoliv scénáře a doplňovat k nim širokou škálu postupů, včetně zabezpečování nouzového ubytování a stravování.

„Studenti si mohou vytvářet vlastní události, které řeší“, doplňuje učitel krizového managementu mjr. Ing. Jozef Heretik. „Software je možné využívat i pro problematiku životního prostředí. Stanice je navíc možné připojit na Internet a simulovat tak spolupráci mezi kraji. Vše, co se na učebně odehraje, se archivuje. Vše lze zpětně spustit a najít případné pochybení.“

Simulátory

1. EIS/SIM

Tento produkt je určen pro výcvik krizových manažerů a zajišťuje, že je studentům předem předložena definovaná situace. Jsou seznámeni s metodikou řešení a jsou jim simulovány informace tak, jak by v praxi přicházely od dalších složek, řešících danou událost. Simulátor umožňuje sledování postupu jednotlivých uživatelů, vyhodnocení jejich odezev instruktorem, s možností

Ve Vojenské vysoké škole pozemního vojska ve Vyškově (VVŠ PV) vzniklo unikátní pracoviště pro výuku a výcvik krizových manažerů, vybavené špičkovými informačními technologiemi. Učebna byla vybudována v letech 1999-2000 ve spolupráci se společností T-SOFT.

opakovat tutéž situaci a sekvenci kroků. Tak zajišťuje zlepšování a zdokonalování v obsluze systému, jeho rutinní zvládnutí a zkvalitňování rozhodovacího procesu.

Základní myšlenkou je, že scénář, který je simulátorem realizován, simuluje jednoho uživatele. Práce posluchačů je automaticky sledována a simulátorem strukturována do podoby, která je snadno vyhodnotitelná instruktorem tak, aby bylo možné vzájemné porovnání jednotlivců ve shodných rolích a řešení téže situace opakovaně.

EIS/InfoBook

Tento simulátor je pro všechny odborné úrovně pracovníků krizového managementu. Má formu manažerského organizéru s možností nastavení úrovně využití od nejmenších družstev až po nejvyšší úroveň řešení vedoucími pracovníky. EIS/InfoBook je propojitelný s dalšími programy databáze, mapy, modelování, komunikace, systémy automatického volání, textové a tabulkové procesory, hydrometeorologické předpovědi, čidla, napojení GPS systémů, Internet nebo jakýkoliv další systém. Na učebně je EIS/InfoBook integrován se systémem ARGIS a IRIS.

Celý program je založen na modulárním uskupení, které umožňuje libovolnou skladbu řešení dle přání zadavatele, s možností využití již předpřipravených šablon řešení (SOP), hlavně v postupech řešení krizové situace.

Neodmyslitelnou součástí programu je rovněž možnost pracovat s libovolnými mapovými podklady, využívat i formát 3D, přiřadit schéma, případně vlastní zakres řešení. Důležitým faktorem je rovněž možnost jednotlivé aktuální situace operativně tisknout, distribuovat i nejnižším článkům řešícím krizovou situaci.

■ EIS/SIM 2000 (ESIM)

Systém ESIM je soubor softwarového vybavení, který obsahuje základní informační systém pro krizové řízení, zajišťuje tvorbu scénářů a vlastní simulační funkce nad základním informačním systémem a umožňuje vyhodnocení existujících běhů simulace. Zkráceně je nazýván ESIM. Simulační subsystém umožňuje výuku uživatelů, nácvik řešení a součinnosti různých organizací a osob a vývoj operačních postupů se zajištěním testů jejich integrity.

Na základě předem připravených scénářů řešení mimořádných událostí jsou uživatelům prostřednictvím jádra simulátoru zasílány a zobrazovány informace o průběhu vývoje mimořádné události. Uživatelé při simulaci zastávají různé role a jejich úkolem je naučit se správně a rutinně reagovat na vzniklé situace.

Průběh simulace je možno po skončení simulace vyhodnotit, simulační běh spustit opakovaně, případně scénáře upravit a spustit znovu. Vlastnosti systému vycházejí z analýzy procesů v krizovém řízení a z předpokládaných požadavků na informační bezpečnost a zajištění kontinuity provozu systému. Systém umožňuje součinnost více organizací či orgánů.

■ Vlna

„Vlna“ je nástroj pro vizualizaci a orientační analýzu následků záplavové vlny vzniklé destrukcí vodního díla. Jeho jádrem je model vyvinutý ve VVŠ PV Vyškov, který umí stanovit výšku čela záplavové vlny v závislosti na vzdálenosti od vodního díla, které bylo narušeno a na charakteru terénu (příčném a podélném profilu údolí), kterým vlna postupuje.

V prostředí MaGIS Professional Studio lze zobrazit 3D pohled na zasažené území a profil terénu podél vodního toku i napříč údolím, kterým vodní tok protéká. V podélném profilu lze vyznačit body, ve kterých je z předchozích výpočtů známa výška čela záplavové vlny a dopočítat výšky i v dalších bodech pomocí aproximace. V 3D pohledu lze potom znázornit vodní hladinu tvořenou záplavovou vlnou v jednotlivých úsecích toku ve formě zakřivené plochy tvořené elementárními prvky modelu. Takto získanou plochu lze následně promítnout do dvojrozměrné mapy.

■ EIS-MAGIS

EIS-MAGIS je nástroj pro snadnou práci s mapovými podklady. Umožňuje zobrazování rastrových a vektorových map s možností plynulého posunu a změny měřítka, práci s vrstvami, editaci, export a import dat.

■ IRIS

Zde se jedná o nástroje počítačové podpory interoperability se speciálním zaměřením na normu AdatP-3 (oficiální standard NATO). K uvedeným produk-

tům patří zejména provozní systém IRIS/MFS a definiční systém IRIS/DEF.

■ ARGIS

ARGIS je systém pro plánování civilních zdrojů a zachycuje veškeré potřebné informace o výrobních či skladových kapacitách na daném teritoriu a také případné smluvní vztahy ekonomických subjektů se státem. V systému je možné operativně vyhledávat jednotlivé typy zdrojů, analyzovat výrobní řetězce a plánovat jejich efektivní využití. Informace v systému jsou řazeny do mnoha vrstev a jednotlivé vrstvy lze nezávisle zobrazovat. K základním mapovým vrstvám, kde jsou zobrazeny například silnice, vodní tok, lesy, územní uspořádání apod., jsou zařazeny specializované vrstvy popisující například ekonomiku.

■ NBC Warning!

Tento systém je nástroj pro okamžitou orientaci a rychlé posouzení opatření nutných pro varování a další ochranu při použití zbraní hromadného ničení. Slouží k vyhodnocování účinků a předpovědi radiační, chemické a biologické situace. „NBC Warning!“ vychází ze standardů NATO a armády USA. Nástroj může generovat šest standardizovaných NBC hlášení ve formátu AdatP-3. Ta obsahují rozhodující data popisující NBC napadení a jejich předpokládaný vliv na území.

■ ALOHA

ALOHA je nástroj pro zjišťování následků úniku nebezpečné látky. Obsahuje databázi nejčastěji používaných chemických látek a jejich fyzikálně-chemických parametrů. Výsledkem jeho výpočtu je jednoduchý průmět předpokládané hranice zraňující či smrtelné koncentrace v terénu.

■ Nejmodernější technologie

Účebna krizového řízení je vystavěna na nejmodernějších informačních technologiích. Využívají se zde jak produkty významných světových firem z USA, Dánska a dalších zemí Severoatlantické aliance, tak programy domácí provenience. Integrací všech těchto systémů, která byla provedena s využitím standardů NATO pro interoperabilitu, doplněním reálných celostátních aplikací určených pro krizové plánování (jako například Systému pro správu civilních zdrojů SSSR ARGIS) vzniklo dílo, které je reálně využitelné v širokém spektru.

Systém využívá globální sítě (intranet, internet), digitálních map a modelů terénu, vybavení bezpečnostními prvky, modely šíření následků použití nukleárních, biologických a chemických zbraní, záplav při teroristických akcích, vyvíjené modely explozí apod. řadí toto řešení ke světové špičce.

kpt. Josef NITRA, foto autor

VVŠ PV ve Vyškově
ve spolupráci s:

Institutem krizového
managementu VSE

Policejní akademii ČR

Českou pobočkou AFCEA

Vás zvou

na 5. odbornou konferenci s mezinárodní účastí

Současnost a budoucnost krizového managementu 2002

Téma konference

„UMÍME ZAJISTIT BEZPEČNÝ SVĚT?“

- dne 27.11.2002:** Jak se změnil svět po 11. 9. 2001?
dne 28.11.2002: 1. sekce: Krizové a havarijní plánování a řízení
2. sekce: Bezpečnost elektronického věku
- Místo konání:** hotel Olšanka, Táborská 23, Praha 3
(spojení tramvají číslo 5, 9, 26 ze zastávky MHD
Hlavní nádraží do zastávky MHD Olšanské náměstí)
Čas konání: dne 27.11. registrace v 8:15
dne 27.11. začátek v 9:15, společenský večer od 19:00
dne 28.11. začátky sekcí v 9:00

Další informace jsou zveřejněny na stránkách www.emergency.cz.

Dotazy, týkající se konference, Vám zodpovíme na e-mailové adrese konference@tsoft.cz, nebo na telefonním čísle 02/ 61348765.

U příležitosti konference si Vám dovoluujeme nabídnout možnost prezentace Vaší firmy, kterou lze dojednat na tel. čísle. 02/ 61348765, (od 15. 9. tel. 261348765), Renata Oravcová.

Humanitární pomoc do zahraničí

Humanitární pomoc, jako výraz solidarity s postiženými, je součástí úsilí mezinárodního společenství o řešení kritických situací a problémů tam, kde jejich řešení přesahuje možnosti postižených zemí. V řadě případů je humanitární pomoc předstupněm dalších, systematictější zaměřených forem pomoci, předjímajících další rozvojové záměry.

Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) a Ministerstvo vnitra (MV) České republiky, v souladu s jejich kompetencemi v oblasti humanitární pomoci, zpracovaly a předložily podle schváleného plánu práce v prvním pololetí roku 2001 Bezpečnostní radě státu následující materiál o postupu při zapojování do záchranných operací a poskytování humanitární pomoci ČR do zahraničí. Materiál vychází ze zkušeností získaných v minulých letech, zohledňuje nové předpisy, které vstoupily v platnost od 1. 1. 2001, a přispívá k dalšímu zefektivnění humanitární pomoci jak po stránce praktické (principy, koordinace, rychlost, forma a charakter), tak po stránce diplomatické (výběr teritorií, načasování pomoci, atd.). Pod mezinárodně používaným pojmem humanitární pomoc chápeme, v souladu s právním řádem ČR, i zapojení do mezinárodních záchranných operací.

Poskytováním humanitární pomoci se zabývají četné mezivládní a nevládní organizace. Řada mezinárodních organizací za tímto účelem ustavila své specializované orgány. V systému OSN příslušné aktivity řídí a koordinuje Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA), důležitou roli sehraává Světová zdravotnická organizace (WHO), Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR), Světový potravinový program (WFP) a další. OCHA vypracoval koordinační mechanismus pro aktivity jednotlivých zemí v případě naléhavých humanitárních situací. Vlastní mechanismy pro poskytování humanitární pomoci má také Evropská unie - Úřad pro humanitární pomoc (ECHO) a NATO - Euro-atlantické středisko pro koordinaci reakcí při katastrofách (EADRCC).

Humanitární pomoc do zahraničí

Humanitární pomoc do zahraničí je nedílnou součástí zahraniční politiky České republiky, která ji poskytuje podle naléhavosti situace a potřeb postiženého státu, podle možnosti ekonomiky, disponibilních zdrojů státního rozpočtu, v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství (Organizace spojených národů, Mezinárodního výboru Červeného kříže a Červeného půlměsíce, atd.) a s vlastními prioritami a zájmy. Poskytování humanitární pomoci ČR se uskutečňuje na bilaterální úrovni buď přímo postiženému státu nebo prostřednictvím mezinárodních vládních i nevládních

ních mechanismů konkrétním skupinám obyvatel. Mnohostrannou humanitární pomoc poskytuje ČR prostřednictvím mezinárodních humanitárních organizací.

MZV ČR při rozhodování o realizaci humanitární pomoci vždy komunikuje s českými zastupitelskými úřady v postiženém teritoriu nebo pro něj příslušnými, a kde je to možné, využívá jejich přípravě, koordinaci a realizaci pomoci.

Právní úprava a institucionální zajištění

Pravomoci MV ČR a MZV ČR při poskytování humanitární pomoci v zahraničí vyplývají ze zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (zákon o IZS), podle kterého:

- MV ČR plní úkoly v oblasti zapojení ČR do mezinárodních záchranných operací při mimořádných událostech v zahraničí a poskytování humanitární pomoci do zahraničí v součinnosti s MZV ČR (§ 7 odst. 1 písm. b),
- MV ČR rozhoduje v dohodě s MZV ČR o humanitární pomoci poskytované státem do zahraničí a zapojování do mezinárodních záchranných operací (§ 7 odst. 2 písm. i).

Podle dřívější praxe ministr zahraničních věcí v návaznosti na usnesení vlády ČR č. 153/1995, ve znění usnesení vlády č. 342/1996, rozhodoval o poskytnutí humanitární pomoci do výše 5 mil. Kč na základě konkrétní situace v postižené oblasti. Podle nového zákona o IZS tak rozhoduje v dohodě s MV ČR. V případech, které

svým rozsahem vyžadují poskytnutí pomoci ve větším rozsahu či které vyžadují spolupráci více ministerstev, učiní rozhodnutí vláda ČR nebo je aktivován štáb MV ČR, kam má ministr vnitra právo vyžadovat účast zástupců jiných ministerstev a ústředních orgánů, popřípadě jiných odborníků.

- Poskytování humanitární pomoci ČR do zahraničí se dále opírá o
- Usnesení vlády ČR č. 153/1995 - Zásady pro poskytování zahraniční pomoci a jeho změny usnesením vlády ČR č. 342/1996
 - Usnesení vlády ČR č. 381/1999 k výběru a pořízení humanitární pomoci vlády do zahraničí
 - Zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, zejména novelizací zákonem č. 28/2000 Sb.
 - Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, zejména zákona č. 237/2000 Sb.
 - Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a o změně některých zákonů.
 - Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
 - Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
 - Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR.
 - Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.
 - Ústavní zákon č. 300/2000 Sb., který upravuje rozhodování o vyslání ozbroje-

ných sil ČR do mírových operací a jejich účast na záchranných pracích v zahraničí při živelních pohromách, průmyslových nebo ekologických haváriích.

- Nařízení vlády ČR č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva.

- Mezinárodní smlouvy sjednané s Polskem, Německem, Slovenskem, Rakouskem a Maďarskem o pomoci a spolupráci při katastrofách a velkých haváriích.

Zásady a formy pomoci ČR

a) zásady poskytování pomoci

Základním hlediskem je celková efektivita a přínos poskytnuté pomoci, t.j. její potřebnost, rychlost, vhodný obsah v závislosti na potřebách postižené země, efektivita využití dostupných národních či mezinárodních zdrojů, přiměřenost disponibilních finančních a technických prostředků a personálních kapacit, teritoriálně politická kritéria (vyváženost, diplomatické souvislosti), využití mezinárodní koordinace pomoci a spolupráce s českými i mezinárodními nevládními organizacemi.

V tomto kontextu by pomoc české vlády měla zejména respektovat dva základní principy:

- rozhodujícím hlediskem pro poskytnutí pomoci Českou republikou musí být potřeby postižené země, vyjádřené oficiální žádostí příslušné vlády. Nabídka českých vládních či nevládních organizací, skupin nebo jednotlivců je druhořadá,
- při rozhodování o tom, zda a jakou formou pomoc poskytnout, je nutné mít na zřeteli přiměřenost pomoci nejen potřebám postižené země, ale také ke skutečné výši rozpočtových prostředků na české straně pro takové účely vyčleněné s ohledem na jejich neefektivnější využití a konkrétní přínos,

Teritoriální hledisko při poskytování pomoci do zahraničí je třeba posuzovat ve spojení s dalšími zahraničně politickými aspekty bilaterální či multilaterální povahy. Dalším aspektem vládní pomoci je také snaha o zvýšení prestiže a mezinárodního kreditu České republiky v zahraničí. Svou primární užitečností plní humanitární pomoc i významnou funkci i jako nástroj zahraniční politiky české vlády.

Znamená to, že poskytování pomoci v naléhavých případech by nemělo být automatické, ale mělo by především vycházet z objektivního vyhodnocení situace, finančních a technických možností na české straně, z diplomatických priorit a z případných komparativních výhod české nabídky v dané situaci a teritoriu. V některých situacích proto pomoc nebude poskytnuta vůbec (postižená země má dostatečné vlastní kapacity) nebo může mít pouze symbolický charakter, což má svůj diploma-

tický význam (vyjádření soustrastí, nabídka), v jiných případech bude nabídnuta pomoc pouze finanční.

Z rozpočtových důvodů není v moci ČR pomáhat ve všech krizových situacích ve světě a po pravdě řečeno to ani světové společenství neočekává. Zároveň je běžnou praxí, že finanční pomoc do výše 1 mil.

Kč. vyspělé země formálně nabízejí pouze prostřednictvím svých ZÚ, nikoli jako „vládní“ pomoc.

b) formy pomoci poskytované do zahraničí

Charakter, rozsah a teritoriální vzdálenost jsou určující pro zvolenou formu případné pomoci do zahraničí:

- pomoc záchranná: zapojování do mezinárodních záchranných operací anebo vyslání samostatného záchranného týmu ČR, složením a technickým vybavením odpovídajícím charakteru mimořádné události;

- materiální pomoc: poskytnutí materiálního daru, který je v postižené oblasti potřebný podle vlastních analýz a okolností nebo který je výslovně vyžádán přijímající stranou;

- finanční pomoc: poskytnutí finančních prostředků českým nebo mezinárodním organizacím nebo přímo příslušným orgánům postižené země na základě doporučení ZÚ ČR nebo konzultace s českými a mezinárodními humanitárními organizacemi s cílem zajistit jejich nejvyšší možnou efektivitu a minimalizovat riziko jejich zneužití;

- poradenská pomoc: vyslání specialistů a odborníků nebo poskytnutí potřebných informací směřujících k zamezení ztrát na lidských životech nebo k omezení materiálních škod;

- kombinovaná pomoc: kombinuje předcházející čtyři formy pomoci.

Poskytování pomoci do zahraničí je limitováno vyčleněným objemem finančních prostředků a kapacitou přepravních prostředků, zejména letadel. Účinek rychlé pomoci do zahraničí se zvýší využitím některých složek IZS. Použití složek IZS pro pomoc do zahraničí řídí MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Za zvláštní druh humanitární pomoci lze považovat příjem uprchlíků

na území ČR. Zmíněná problematika je v kompetenci MV ČR a tento materiál se jí dále nezabývá.

c) časové hledisko a trvání pomoci

Česká republika respektuje mezinárodně uznávanou zásadu „kontinuity pomoci“, jež představuje provázaný a harmonizovaný sled akcí, postupujících od neodkladné, okamžité pomoci v krizové situaci bezprostředního ohrožení, přes pomoc při obnově až po rozvojovou pomoc. Neexistuje všeobecná shoda o kritériích pro odlišení a definování jednotlivých etap (fází) pomoci, nicméně z časového hlediska rozlišujeme:

- pomoc neodkladnou - k záchraně životů a ochraně zdraví osob před následky mimořádné události, poskytnutou v průběhu několika hodin podle možností a schopností poskytovatele a na dobu několika dnů, maximálně týdnů;

- pomoc při obnově - při obnově základních podmínek života, hygieny, bydlení, poskytování stravy apod. v časovém horizontu několika týdnů až měsíců, v nejchudších oblastech světa může trvat i několik let;

- pomoc rozvojovou - touto formou se předkládaný materiál nezabývá, protože se jedná o pomoc specifickou nad rámec zákona č. 239/2000 Sb., o IZS.

*pplk. Ing. Luděk PRŮDIL,
foto Josef NITRA a archiv*

Ochrana obyvatelstva v Evropě

Změna priorit ohrožení

V posledním desetiletí minulého století došlo ve většině vyspělých evropských zemích k přehodnocení vlastní bezpečnostně-politické situace. Změnou mezinárodní politické situace na počátku devadesátých let se stalo vojenské ohrožení Evropy a vznik globálního válečného střetnutí velice nepravděpodobným. Potenciální vznik vojenských konfliktů regionálního významu se v Evropě redukoval zejména na menší-ové etnické konflikty v oblasti Balkánu a bývalého Sovětského svazu.

Do popředí se z hlediska bezpečnosti jednotlivých států a jeho obyvatelstva dostala rizika, mající příčiny v nevojenské oblasti. Většina evropských zemí akceptuje, považuje za závažná a připravuje se především na tato rizika:

- přírodní katastrofy,
- technogenní katastrofy,
- narušení životního prostředí v důsledku antropogenní činnosti,
- poruchy v zásobování,
- epidemie,
- masová migrace,
- organizovaná kriminalita,
- terorismus, extremismus všeho druhu,
- obchod s drogami,
- nekontrolovatelné rozšiřování zbraní hromadného ničení,
- mezistátní konflikty mimo Evropu, ale v její blízkosti (Střední východ).

Přehodnocení rizika vedlo v samém závěru minulého století také ke změně přístupu k ochraně obyvatelstva, který se projevil především v odklonu jeho ochrany před účinky války (civilní ochrana, civilní obrana) směrem k ochraně před výše uvedenými riziky v období míru. Praktickým důsledkem změny priorit v ochraně obyvatelstva byla revize příslušných legislativních norem (především zákonů), úplné zrušení nebo maximální minimalizace pevných struktur, určených pro případ

Ochrana obyvatelstva se v současné době zaměřuje na prevenci a zvládnutí přírodních katastrof, technických katastrof a nouzových situací. Ve všech zemích jsou přijímána opatření k ochraně obyvatelstva při katastrofách, nouzových situacích a i v případě války na bázi prostředků, určených k nasazení při každodenních událostech.

války, omezení především státních finančních prostředků, zejména v materiálové oblasti převáděním pravomocí z úrovně státu na nižší správní a samosprávné stupně, zastavení nebo velmi omezené budování ochranné infrastruktury a redukce výkonu povinné služby (v zemích, kde byla zavedena).

Civilní ochrana součástí ochrany obyvatelstva

V některých zemích (včetně České republiky) byl do právního systému zaveden (nebo se zavedení připravuje) pojem ochrana obyvatelstva jako určité „zastřešující“ pojmenování sdruženého (integrovaného) systému, který lze obecně znázornit následujícím schématem:

V podstatě lze rozlišit tři druhy událostí, a to tzv. každodenní události, katastrofy a nouzové situace a ozbrojený konflikt. Pod pojmem každodenní události rozumíme dopravní nehody, havárie v železniční dopravě, pády letadel, zřícení staveb, výbuchy a havárie inženýrských sítí, záchranu osob atd. Jedná se o události s malým počtem zdravotnických a nenávrtných ztrát, s malými hmotnými škodami a s minimálním dopadem na infrastrukturu společnosti a životní prostředí.

Katastrofy a nouzové situace zahrnují přírodní a technogenní katastrofy s velkým počtem zdravotnických a nenávrtných ztrát, s velkými hmotnými škodami, s masivním narušením infrastruktury společnosti, života obyvatel a životního prostředí. Jde především o rozsáhlé záplavy, sesuvy půdy, zemětřesení, rozsáhlé plošné požáry, sněhové laviny, havárie průmyslových výrob a dopravních systémů s výrony plyných škodlivin a radioaktivních látek.

Ozbrojené konflikty mohou být vnitrostátního charakteru (občanská nebo etnická válka), válečným střetnutím mezi dvěma suverénními státy nebo

se může jednat o koaliční válku mezi dvěma vojenskými uskupeními suverénních států.

Kompetence k řešení zábrany škod při každodenních událostech a ochrany proti katastrofám a nouzovým situacím spočívají na samosprávě a na nižší úrovni státní správy. Podíl samosprávy a nižší úrovně státní správy je různý a závisí na správním členění daného státu. Ve státech se zemským (kantonálním) uspořádáním (Německo, Rakousko, Švýcarsko) jsou k zábraně škod kompetentní obce a za ochranu proti katastrofám spolkové země (Německo, Rakousko) a kantony (Švýcarsko). Pouze při rozsáhlých katastrofách a nouzových situacích, přesahujících několik spolkových zemí nebo kantonů, přejímá koordinaci a řízení stát. Poněkud jiná situace je ve skandinávských zemích (Finsko, Švédsko, Norsko), kde k ochraně obyvatelstva při každodenních událostech a při katastrofách a nouzových situacích je kompetentní především obec a při rozsáhlých událostech pak stát. Regionální úroveň zde plní podružnou úlohu (ve Švédsku mají regiony kompetence pouze při haváriích JEZ). Naproti tomu např. ve Francii spočívá hlavní odpovědnost na obci a departementu, který je nejvyšší úrovní státní správy s rozsáhlými pravomocemi. Stát přebírá pouze koordinační a podpůrnou úlohu při rozsáhlých událostech.

Ochrana obyvatelstva v případě války je ve všech zemích v kompetenci státu, i když se v současné době projevují tendence i z této oblasti ustupovat ve prospěch nižších správních stupňů (Německo). O ochraně obyvatelstva v této fázi se z hlediska mezinárodního humanitárního práva hovoří jako o civilní ochraně ve smyslu Dodatkových protokolů I a II k Ženevským úmluvám z roku 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů, které byly přijaty v Ženevě v roce 1977.

Struktura ochrany obyvatelstva

druh události	každodenní události	katastrofy a nouzové situace	ozbrojený konflikt
prvky činnosti	zábrana škod	ochrana proti katastrofám (přírodní katastrofy, průmyslové havárie)	civilní ochrana (ochrana obyvatelstva v případě války)
kompetence	samospráva, nižší úroveň státní správy		stát
subjekty	hasiči zdravotnické záchranářství pomocné služby		
	celostátní síly Armáda		

Záchranné subjekty v ochraně obyvatelstva

Prvoplánovými prostředky k ochraně obyvatelstva jsou zejména hasiči, zdravotnické záchranářství a pomocné služby. Hasiči jsou určeni především k boji s požáry, zábraně škod, záchraně osob a technické pomoci. V některých zemích se hasiči podílejí na rychlé zdravotnické pomoci a na transportu pacientů (Francie, některé spolkové země v Německu). Ve skandinávských zemích jsou hasiči součástí záchranné služby bez vlastní právní subjektivity. Model služby hasičů spočívá na bázi dobrovolnosti (Německo, Rakousko, Francie), profesionality (Švédsko, Finsko) a povinné služby (Švýcarsko). Ve Francii, Švédsku, Finsku a Německu se nejedná o „čisté“ modely, ale o převažující podíl.

Zdravotnické záchranářství má kompetence především k záchraně osob, rychlé zdravotnické pomoci, k transportu pacientů a má přímou návaznost na akutní lůžkový fond ve zdravotnických zařízeních.

V některých státech (Německo, Rakousko) hrají významnou úlohu i v rámci prvoplánových jednotek tzv. pomocné služby, mezi které patří především Červený kříž, Maltéžská záchraná služba, Johanitánská úrazová pomoc, Pracovní samaritánský svaz a Německá společnost pro záchranu života, předurčené především pro záchranu života a zdraví osob. K těmto nejdůležitějším, jejichž činnost v rámci ochrany obyvatelstva je např. v Německu vymezena zákonem, přistupuje řada dalších, profesně zaměřených organizací, jako např. horská služba (alpské země), speleologická záchrana, organizace se záchranářskými psy a nejrůznější charitativní a církevní organizace.

V některých zemích působí jako druhoplánové síly a prostředky pro nasazení při katastrofách a nouzových situacích zvláštní, pro tyto situace předurčené jednotky. V Německu se jedná o tzv. Technickou pomocnou službu (THW), která je samostatným spolkovým institutem v rámci Spolkového ministerstva vnitra, s pobočkami ve většině spolkových zemí a s více než 600 základnami. Úkolem jejich jednotek různého zaměření je především poskytování technické pomoci při rozsáhlých katastrofách, a to i v zahraničí. Její příslušníci působí na základě dobrovolnosti. Ve Francii, Dánsku a na Slovensku jsou pro podporu prvoplánových složek ke zvládnutí rozsáhlých katastrof určeny zvláštní vojenské jednotky, tvořené osobami z povolání a vojáky základní služby, kteří vykonávají službu na základě branného zákona. Tyto jednotky jsou podřízeny ministerstvu vnitra a vyčleněny z armády. Ve Švýcarsku jsou pro tyto úkoly určeny osoby, podléhající povinné službě v civilní ochraně, které jsou pravidelně školeny a připravovány. Švýcarská legislativa umožňuje sta-

rostům v rámci přenesené pravomoci v případě potřeby tyto osoby povolát ke zvládnutí přírodních a antropogenních katastrof.

Armáda plní většinu pouze subsidiární podporu v případě požadavku orgánů samosprávy a státní správy. Speciální jednotky, předurčené pro ochranu obyvatelstva, snad s výjimkou Švýcarska, obvykle neexistují.

Nezbytnou součástí ochrany obyvatelstva je tzv. ochranná infrastruktura, která je tvořena úkryty pro obyvatelstvo, chráněnými zařízeními (zdravotnická zařízení, komunikační zařízení, sklady) a ochrannými stavbami (velitelská stanoviště, dispečerská stanoviště atd.). Úkrytí obyvatelstva je zabezpečeno, vzhledem k počtu obyvatelstva v různých zemích, na různé úrovni. Nejvyšší stupeň vykazují Švýcarsko – 95-100% (ve vztahu k počtu obyvatelstva je 100%, vykazuje však lokální mezery a „přebytky“) a Švédsko – asi 80%. Dále následuje Finsko – asi 50% (na jihu 70%, na severu 40%) a Rakousko – asi 30% (mezi jednotlivými spolkovými zeměmi jsou velké rozdíly – Štýrsko 70%, Vídeň 3%, rovněž velké rozdíly jsou ve vybavenosti a použitelnosti). Na druhé

straně Německo vykazuje úkrytí pouze pro 3% obyvatelstva (po 2. světové válce se žádné úkryty nebudovaly) a ve Francii žádné úkryty pro obyvatelstvo neexistují. Ve všech evropských zemích se stávající úkrytový fond pouze udržuje, jedině ve Finsku pokračuje výstavba úkrytů s cílem zabezpečení úkrytí ve stálých, tlakově odolných úkrytech pro co největší počet obyvatelstva.

Jedním ze států, které cílevědomě od roku 1997 připravují novou koncepci ochrany obyvatelstva včetně nové legislativy, posláním, hlavních úkolů a také pevných a flexibilních struktur, je Švýcarsko. Podle zpracované a již parlamentem schválené koncepce má být nová ochrana obyvatelstva sdruženým (integrováním) systémem, zahrnujícím partnerskou spolupráci pěti složek: policie, hasičů, zdravotnictví, technických služeb a civilní ochrany, které mají mít společné řídicí orgány. Pokud budou v letošním roce schváleny v referendu příslušné zákony, vstoupí nový systém ochrany obyvatelstva ve Švýcarsku v platnost dnem 1. ledna 2003.

*Ing. Bohumil ŠILHÁNEK,
foto archiv redakce*

Nová výstavba a zabezpečovací technika

V současné době jsme svědky nebývalého boomu staveb větších obytných celků, které s minulou výstavbou panelových domů mají pramálo společného. Jediná shoda je v tom, že se jedná o stavební objekty, na které se aplikují platné stavební předpisy. Roztodivná satelitní městečka, tvořená buď řadovými rodinnými domky nebo společnými nájemními byty ve vícepodlažních stavbách, překvapují moderním řešením podle posledních dostupných světových trendů.

Na co by měl klást projektant důraz?

1. Na vhodné situování stavby vzhledem k poloze dopravních a pěších komunikací.
2. Na využití prověřených zahraničních zkušeností (např. stavět jednotlivé rodinné domky vedle sebe do půlkruhu pro lepší přehlednost, nevytvářet nevhodnou architekturou obydli tmavá zákoutí, odlišit barevně na přístupových komunikacích, kde začíná soukromý pozemek, věnovat pozornost zajištění příjezdu do bezprostřední blízkosti obydlí pro zásahové složky /hasiči, policie, záchranná služba/, navrhnout dostatečnou síť občanské vybavenosti pro obyvatele včetně progresivního řešení parkování vozidel /podzemní garáže, hlídaná parkoviště/, vytvářet bezpečná a přehledná sportoviště pro děti a mládež /pískoviště, hřiště, prostory pro basketbal, skateboard atd./).
3. Na společné a odpovědné projednání celého stavebního záměru se všemi zainteresovanými subjekty, které v dané lokalitě mohou uplatnit své požadavky, včetně budoucích nájemníků.
4. Na racionalizaci využití sil a prostředků. Konečný stav musí odrážet veškerá důležitá hlediska stavby (užitné vlastnosti z hlediska bydlení, pocit bezpečí pro jejich obyvatele /projekce a instalace požární a zabezpečovací techniky/, kulturnost bydlení i jeho okolí, finanční efektivitu atd.).

Zabezpečovací technika

Již při výběru stavebních pozemků a přípravě staveb pro územní řízení je třeba zvažovat, zda bude zabezpečení bytů ve standardním vybavení či v možné nabídce. V této fázi je nutné počítat s:

- projektem zabezpečení pro bytovou jednotku (mechanické zábranné prostředky - MZP, elektrické zabezpečovací systémy - EZS, pult centralizované ochrany - PCO).
- přenosem signálu na PCO, který bude umístěn nejlépe ve středu sídlištního celku (drátové propojením bytů na PCO, radiový přenos dat).
- projekčním zajištěním služebny PCO.

Výsledkem uvedené koncepce je racionální využití investic, kdy při výstavbě inženýrských sítí je možné instalovat speciální síť, která není závislá na síti telekomunikační. Dalším výsledkem je racionalizace při projekci, montáži a servisu zabezpečovacích

zařízení v jednotlivých bytech (předem typizované projekty). Navíc při vhodné navrženém typizovaném projektu bude možnost bez velké pracnosti a finančních nákladů řešit i nadstandardní požadavky uživatele domácnosti (například dodatečná instalace otřesového detektoru na nepřenositelný trezor, bezdrátové tísňové tlačítko apod.).

Takto zbudovaná síť bude vyvedena do jednoho místa s umístěným PCO (podmínkou je zajištění zákroku policie nebo soukromé bezpečnostní služby).

Výhody koncipovaného skupinového zabezpečení objektů:

- výrazné snížení kriminality v dané lokalitě.
- zvýšení bezpečnosti majetku a zdraví občanů. S tím souvisí i možnost dohody s pojišťovnami k určitým slevám z pojistného.
- racionální využití lidských sil, materiálu a finančních prostředků při projekci, montáži a servisu.
- vícenásobné využití PCO - sociální okruh (připojení občanů, kteří vyžadují trvalou péči), technologický okruh (sleduje havarijní stavy při úniku vody, plynu apod.).

Poznátky z praxe

Některé realitní kanceláře a firmy, které se tímto druhem výstavby zabývají, nenabízejí potenciálním obyvatelům těchto nových objektů žádnou možnost zabezpečení. Nemohou obstát ani jejich argumenty, že kvalitní zabezpečovací systém objektu prodražuje stavbu. Protože finanční požadavky na certifikovanou techniku představují řádově promile z nákladů na celou stavbu.

Pozitivní roli při překonávání takovýchto názorů musí důrazněji sehrát jednotlivé pojišťovací subjekty, neboť uváděné návrhy pojistná rizika značně snižují. Nehledě na to, že konkrétní pojišťovna, pokud jí jde o příliv zákazníků, může také vstoupit již do přípravné předprojektové přípravy stavebního komplexu a zde uplatnit svou pojistnou politiku.

*JUDr. Pavel KOCÁBEK
a JUDr. Tomáš KONÍČEK,
foto archiv firmy Alarmcom*

INZERCE

PERY spol. s r.o. **40 let tradice**

mont

Výroba tlakových reproduktorů T51-OF

PERYMONT, spol. s r.o. • Renneská 18 • 639 00 Brno
tel.: 05/43 21 29 53 • tel., fax: 05/43 21 49 50
e-mail: perymont@perymont.cz • www.perymont.cz

150 HOŘÍ

OBDOBŇÍ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY

KDO NÁS ČTE?

Výrobci požární techniky, nástroje, výstroje, komunikačních systémů, odborně způsobilé osoby v oblasti požární ochrany, preventisté požární ochrany, hasiči, pracovníci zkušeben a pověřenci, profesionální a dobrovolní hasiči

CO NABÍZÍME?

Informace z oblasti činnosti, pomoc při řešení, techniky a vědecké prostředky požární ochrany, vady, výzkumy a chybějící legislativa. Možnost propagace výrobků a služeb pro požární ochranu.

Vydává: MV-generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 PRAHA 6
Redakce: Na Perštýně 11, PRAHA 1, tel.: 02/ 614 24 210, 614 24 215, 614 26 210, 614 26 422, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Najdete nás i na internetu: <http://www.mvcr.cz/nazobry/150horii/index.html>
Distribuce a předplatné: ASPEKT studio, P. O. Box 95, 261 81 PŘIBRAM I, tel.: 0306-629 005, fax: 0306-632 994, e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Objednací lístek časopisu 150-HOŘÍ

Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
 POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (použe ČR nebo ZL) _____
 Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba) _____
 Ulice, číslo popisné _____
 PSČ _____ Obec _____
 ÚTO / telefon _____ ÚTO / fax _____ Mobilní telefon _____
 E-mail _____
 Číslo účtu / kód banky _____
 DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
 Datum _____
 Razítko a podpis _____
 Číslo účtu / kód banky _____
 DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
 Datum _____
 časopis 112 - č. 3/2002

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovávaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 150-HOŘÍ“. Dale prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zpřístupněny či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou náležitě chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

112

OBDOBŇÍ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
 INTERKOMUNICÁČNÍ ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
 A OCHRANY OBYVATELSTVA

- Vydává:** MV-generální ředitelství HZS ČR, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Redakce:** Na Perštýně 11, Praha 1, tel.: 02/ 614 24 210, fax: 02/ 614 24 211, e-mail: rhzs.150@firerescue.cz
Kontaktní adresa: MV-generální ředitelství HZS ČR redakce, Dlábačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6
- Periodicita vydávání:** čtvrtletník
Cena: 20,- Kč
Roční předplatné: 80,- Kč
Objednávky inserce: redakce

- Vyplněný objednávací lístek zašlete na adresu:** ASPEKT studio, P. O. BOX 95, 261 81 Příbram I
- Objednávky:** tel.: 0306/629 005, fax: 0306/632 994, e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Objednací lístek časopisu 112

Zákaznické číslo

PLATBA VYSTAVENOU FAKTUROU SLOŽENKOU
 POČET OBJEDNANÝCH VÝTIŠKŮ: kusů

Obchodní název firmy (použe ČR nebo ZL) _____
 Příjmení, jméno a titul (u firm - odpovědná osoba) _____
 Ulice, číslo popisné _____
 PSČ _____ Obec _____
 ÚTO / telefon _____ ÚTO / fax _____ Mobilní telefon _____
 E-mail _____
 Číslo účtu / kód banky _____
 DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
 Datum _____
 Razítko a podpis _____
 Číslo účtu / kód banky _____
 DIČ _____ (pokud jste plátcem DPH)
 Datum _____
 časopis 112 - č. 3/2002

Souhlasím, aby MV-generální ředitelství HZS ČR a ASPEKT studio zpracovávaly pro účel předplatného a distribuce časopisu mé osobní údaje, obsažená v „Objednací listu časopisu 112“. Dale prohlašuji, že jsem byl, v souladu s § 11 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, informován o zpracování osobních údajů v tom smyslu, že tyto údaje nebudou zpřístupněny či sdělovány nepovolaným právnickým a fyzickým osobám, nebudou použity k jinému, než výše uvedenému účelu a jsou náležitě chráněny ve smyslu § 13 výše uvedeného zákona.

Ochrana života, zdraví a majetku osob - prevence, akce, represe

- PYROS 2000 navštívilo 8 oficiálních delegací hasičských záchranných sborů sousedních zemí.
- Komplexu bezpečnostních veletrhů se v roce 2000 zúčastnilo celkem 260 firem ze 13 zemí světa na celkové ploše 9 500 m².
- Veletrhy zhlédlo 12 000 návštěvníků z 26 zemí, podíl odborných návštěvníků tvořil 80 %.
- 7. evropské setkání hasičů Pyromeeeting 2002 bude zaměřeno na multifunkční shromažďovací prostory, hypermarkety a obchodní centra z pohledu požární ochrany.

ZÁŠTITY:

Ministerstvo vnitra ČR

Policejní prezidium ČR

MV - Generální ředitelství
Hasičského záchranného sboru ČR

Národní bezpečnostní úřad ČR

Svaz průmyslu a dopravy ČR

SPOLUORGANIZÁTOR A ODBORNÝ GARANT:

Asociace GREMIUM ALARM

ODBORNÝ GARANT:

Pojišťovna Zürich

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI:

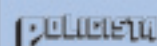
112 150 hoří + 112

Alarm revue

Hlásí se Policie

Policista

Rescue report

Security magazín

Technický týdeník

www.pozary.cz

Zabezpečení
a kriminalita + Safe

2. mezinárodní veletrh
bezpečnostní techniky
a služeb ISET 2002

PYROS

11. mezinárodní veletrh
požární techniky
PYROS 2002

Brno - výstaviště
22. - 25. 10. 2002

Uzávěrka přihlášek: 15. 5. 2002

www.bvv.cz

další souběžné akce:

- 11. mezinárodní veletrh pro řemesla New SIMET 2002
- 9. mezinárodní slévárenský veletrh FOND-EX 2002
- 16. mezinárodní veletrh svařovací techniky WELDING 2002
- 2. mezinárodní veletrh textilní techniky TEX-TEC 2002

INTER PROTEC

6. mezinárodní veletrh
prostředků osobní
ochrany, bezpečnosti
práce a pracovního
prostředí
INTERPROTEC 2002

Messen
Trade Fairs
Foires
Ярмарки

Veletrhy Brno, a.s.
Výstaviště 1
647 00 Brno
Tel: 05/4115 3272
Fax: 05/4115 3054
e-mail: info@bvv.cz

Partner for
Business

BVV
Veletrhy
Brno

KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA

DO ROKU 2006 S VÝHLEDEM DO ROKU 2015

Usnesením vlády České republiky ze dne 22. dubna 2002 č. 417 byla schválena Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015.

Vláda v usnesení dále:

- souhlasí s bezúplatným převodem materiálu civilní ochrany od ministerstva vnitra státním i nestátním subjektům,
- ukládá ministrům a vedoucím ostatních správních úřadů, hejtmanům, primátorovi hlavního města Prahy, přednostům okresních úřadů a primátorům měst Brna, Ostravy a Plzně realizovat opatření uvedená v příloze usnesení vlády,
- ukládá ministru vnitra vytvářet podmínky pro realizaci koncepce při sestavování státního rozpočtu pro příslušný rok.

Realizace základních opatření této koncepce je rozvržena do roku 2006 a dořešení dalších opatření do roku 2015 a je obsahem přílohy k usnesení vlády.

1. Úvod

Civilní obrana byla až do roku 1990 koncipována především jako součást opatření k přípravě státu a společnosti k obraně před následky konfrontační války za použití zbraní hromadného ničení. To vyplývalo z vojensko-politické doktríny, ve které se uvažovalo o tom, že ozbrojený konflikt může propuknout během několika dnů. Z této představy vycházela i opatření, která směřovala k tomu, aby každý subjekt, včetně obcí, měst, výrobních závodů, škol a nemocnic, byl předem připraven na okamžité zahájení aktivit, směřujících k ochraně obyvatelstva a udržení ekonomické stability. Z tohoto období pochází výstavba stálých úkrytů, pozorovaten, chráněných pracovišť pro řízení opatření civilní obrany, zabezpečení obyvatelstva prostředky individuální ochrany a jeho uložení v cca 33 000 skladech, vytváření jednotek, zařízení a služeb civilní obrany, ve kterých bylo zařazeno 1,8 mil. osob a jejich zabezpečení speciálním materiálem civilní obrany v obcích nebo podnicích. S pozůstatky tohoto období je nezbytné se vyrovnat.

Ukončení studené války, minimalizování možnosti vzniku globální vojenské konfrontace a skutečnost, že v horizontu nejméně deseti let nehrozí v našem regionu vznik rozsáhlejšího vojenského konfliktu, umožňuje změnit charakter připravovaných opatření k ochraně obyvatelstva. Je zřejmé, že příznaky hrozby případného konfliktu bude možné zjistit s dostatečným předstihem minimálně dvou let, který umožní přijmout potřebná opatření.

Na druhé straně je ale třeba vidět, že existují a nadále vznikají nové, často obtížně předvídatelné bezpečnostní hrozby a rizika.

Hrozbu představují státy, nevládní skupiny a organizace, které nerespektují mezinárodní právo a pro které jsou válka, násilí a potlačování základních lidských práv a svobod prostředkem prosazování jejich zájmů. Rozšiřuje se okruh subjektů, které mohou disponovat jadernými, chemickými a biologickými zbraněmi, což v kombinaci s reálnou hrozbou terorismu představuje potenciální nebezpečí i pro Českou republiku.

Stálá pozornost musí být věnována rizikům provozních havárií a živelních pohrom, otázkám epidemií a ekologickým nebezpečím, jaká představují klimatické změny, úbytek pitné vody a jiná ohrožení.

Z uvedených hledisek je nezbytné přehodnotit dosavadní pojetí ochrany obyvatelstva, které bylo v minulosti jednoznačně orientováno na přípravu státu k obraně. Současně je nutno konstatovat, že pro řešení opatření ochrany obyvatelstva nebylo, do doby přijetí zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, vytvořeno právní prostředí. Z tohoto důvodu se v minulosti přistupovalo k problematice ochrany obyvatelstva z pohledu článku 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám¹⁾. Jeho obsah je ale výlučně orientován jen na ochranu obyvatelstva za válečného stavu.

Po ukončení studené války se stejně jako v ostatních vyspělých zemích začalo přehodnocovat využití opatření ochrany obyvatelstva plánovaných pro období války k řešení nevojenských krizových situací. Realizace zásadních transformačních procesů však mohla být zahájena až po přijetí příslušné právní úpravy.

Ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochranou demokratických základů České republiky základní povinností a tedy i funkcí státu²⁾. Zahrnuje soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.

Tímto pojetím ochrany obyvatelstva je Česká republika srovnatelná s převážnou většinou evropských států, byť v řadě zemí Evropské unie je pojem ochrana obyvatelstva, ale často i civilní nouzové plánování a krizové řízení ztotožňován s pojmem civilní ochrana, v některých státech ještě civilní ochrana, jako s tradičním (historickým) institutem, zajišťujícím komplexně ochranu obyvatelstva v zemi.

Po přijetí Rozhodnutí Rady Evropské unie o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásadách civilní ochrany ze dne 26. září 2001 a jednání konference generálních ředitelů civilní ochrany států Evropské unie, přidružených a kandidátských zemí v belgickém Knokke ve dnech 11.-12. října 2001 jako reakce na události po 11. září 2001 lze konstatovat, že ochrana

¹⁾ Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I), přijatého v Ženevě dne 8. června 1977 a publikovaného sdělením FMZV č.168/1991 Sb.

²⁾ Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění zákona č. 300/2000 Sb.

obytelstva je, resp. by měla být organizována na těchto základních principech:

- starost o ochranu obyvatel náleží státu,
- ústředním orgánem v oblasti ochrany obyvatelstva je jedno ministerstvo, zpravidla ministerstvo vnitra,
- konkrétní odpovědnost ministrů a vedoucích jiných ústředních správních úřadů za ochranu života, zdraví a majetku je stanovena příslušnými zákony a vyplývá z jejich kompetencí,
- odpovědnost za ochranu obyvatelstva je rozložena na všechny úrovně veřejné správy, včetně obcí,
- profesní organizace tvoří jádro výkonných a částečně i řídicích složek, jsou doplňovány ostatními složkami různé právní povahy i fyzickými osobami (průměrný stupeň připravených specialistů činí 4-5% populace),
- široká informovanost veřejnosti o ochranných opatřeních je prostředkem, který napomáhá k účinnější sebeochraně obyvatelstva,
- opatření, připravovaná k řešení následků mimořádných událostí a zmírnění dopadů krizových situací v míru, budou v případě potřeby využita i v období válečného stavu. Konference rovněž připomněla některé další zásady, které je třeba na národních úrovních zabezpečit pro lepší připravenost na boj s terorismem :
 - prohloubit integraci záchranných složek s policií a na ústřední úrovni též se zpravodajskými službami,
 - hlavní rozhodovací a řídicí prvky systému ochrany orientovat na centrální a regionální úroveň, včetně vybudování centrálních (národních) a regionálních operačních center s chráněnými komunikačními propojeními,
 - u občanů prohloubit úlohu znalostí sebeochrany,
 - pozornost věnovat informačním a varovacím prvkům.
 Všechny uvedené principy a zásady jsou zohledněny v navrhované koncepci.

2. Současný stav

Současný právní řád České republiky obsahuje nezbytné právní normy, které stanoví ministerstvům a ostatním ústředním správním úřadům, orgánům krajů, okresním úřadům, obcím a vybraným právníkům a fyzickým osobám konkrétní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva. Jedná se zejména o zákon č. 239/2000 Sb., zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a o další zákony uvedené v příloze č.1. Řídicí a koordinující úlohu sehraává Ministerstvo vnitra jako ústřední orgán pro ochranu obyvatelstva.

Jsou vytvořeny základní legislativní podmínky pro zabezpečení ochrany obyvatelstva a majetku související s povodněmi, rozsáhlými lesními požáry, vichřicemi, epidemiemi a epizootiemi, haváriemi při mírovém využívání jaderné energie, se závažnými haváriemi způsobenými vybranými chemickými látkami, s požáry a dalšími technickými a technologickými haváriemi velkého rozsahu, narušením hrází významných vodohospodářských děl, se zabezpečováním vnitřního pořádku a bezpečnosti, nehodami v silniční, civilní letecké a vnitrozemské lodní přepravě, s řešením nouzových stavů v dodávkách potravin a pitné vody, v elektroenergetice, plynárenství a teplárenství, s vážnými teroristickými útoky s použitím zbraní hromadného ničení.

Integrovaný záchranný systém tvoří základní pilíř při koordinování činností a postupů jeho jednotlivých složek při přípravě na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu³⁾. Dominantní úlohu v nich sehraávají hasičské záchranné sbory krajů, které jsou samostatnými organizačními složkami státu⁴⁾. Složky integrovaného záchranného systému, především profesní organizace a jednotky požární ochrany na místní, okresní, respektive krajské úrovni jsou připraveny plnit základní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva.

Události od 11. září 2001 ale ukázaly, že integrovaný záchranný systém není dosud komplexně připraven řešit na centrální úrovni dlouhodobější nasazení při odstraňování následků mimořádných událostí a krizových situací. Jeho jednotlivé složky nedisponují především odpovídající technikou a materiálem pro řešení následků mimořádných událostí, například pro případ velkého teroristického útoku s použitím jaderných, chemických a biologických látek. Chybí rovněž experti a specialisté pro řešení uvedených mimořádných událostí a krizových stavů, resp. systém jejich využití, včetně prohloubení mezinárodní spolupráce.

Hasičský záchranný sbor České republiky a jednotky požární ochrany plní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva, technických zásahů a požární ochrany při jakýchkoliv mimořádných událostech a krizových stavech včetně válečného. Hasičský záchranný sbor České republiky organizuje integrovaný záchranný systém a podílí se na havarijním a krizovém plánování. Zabezpečuje a koordinuje organizační a technická opatření v oblasti ochrany obyvatelstva, především varování, ukrytí, evakuaci a nouzové přežití.

Jsou vytvořeny dobré základní předpoklady pro vybudování kvalitního jednotného systému varování a vyzoomění. V trvalé provozuschopnosti jsou udržovány systémy, které umožňují včasné varování a informování obyvatelstva o potenciálním nebezpečí. V působnosti Ministerstva vnitra, resp. Hasičského záchranného sboru České republiky, je správa 4 564 sirén, které umožňují přenos varovných signálů na 80% území naší republiky. Hodnota těchto prostředků je 500 mil. Kč a na jejich údržbu a provoz je ročně vynakládána částka ve výši 20 mil. Kč. V působnosti měst a obcí je správa 1 500 sirén, které dosud nejsou součástí jednotného systému varování a vyzoomění. Celostátní akustické zkoušky sirén jsou prováděny pravidelně 2x ročně. Od 1. listopadu 2001 je zaveden jeden varovný signál "Všeobecná výstraha". K doplnění varovného signálu pro konkrétní informování obyvatelstva jsou využívány hromadné informační prostředky. Dále jsou sirény využívány pro svolávání jednotek sborů dobrovolných hasičů.

Stálé úkryty, které byly budovány pro ochranu obyvatelstva proti účinkům zbraní hromadného ničení, nelze z hlediska doby jejich zpohotovění a nerovnoměrného rozložení na území České republiky využít při nevojenském ohrožení. V České republice je celkem evidováno 5 178 stálých úkrytů s celkovou kapacitou 920 tisíc úkrytových míst, přičemž stát vlastní pouze 709 těchto úkrytů. Věcné břemeno užívání je zřízeno k 1453 stálým úkrytům. Hodnota úkrytového fondu je cca 10,2 miliard Kč v pořizovacích cenách. Na jejich údržbu a provoz je ze státních prostředků ročně vynakládána částka 47 mil. Kč, což je zcela nedostatečné pro vyřešení množství stavebně technických a majetkově právních nedostatků. Dále se ukrytí obyvatelstva plánuje v improvizovaných úkrytech.

K zabezpečení ukrytí cca 350 tisíc obyvatel v hlavním městě Praze jsou připravena opatření ochranného systému Metra a Strahovského automobilového tunelu. Tyto dopravní systémy umožňují rovněž rychlé a organizované provedení evakuace z centra Prahy na okrajová území. Celkové náklady na provoz a údržbu ochranného systému Metra a Strahovského automobilového tunelu činí ročně cca 98 mil. Kč.

Opatření k evakuaci a nouzovému přežití obyvatelstva mají být součástí havarijních plánů v souladu s platnou legislativou⁵⁾. Představují opatření k přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků z vytípaného ohroženého prostoru na jiné území a k vytvoření podmínek pro nouzové přežití osob. Zahrnují dopravní, ubytovací, zásobovací, zdravotnické, pořádkové, informační a další zabezpečení.

Jako doplňující opatření k evakuaci a ukrytí v období válečného stavu mohou být použity prostředky individuální ochrany. Tvoří je dětské ochranné vaky, dětské ochranné kazajky, ochranné masky pro děti a dospělou populaci, včetně ochranných filtrů. Jsou výhradně určeny k ochraně před

³⁾ § 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

⁴⁾ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

⁵⁾ Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

toxickými, radiačními a infekčními účinky bojových otravných, radioaktivních a biologických látek. Jejich okamžitě použití k ochraně obyvatelstva při bezprostředním nevojenském ohrožení, včetně teroristických útoků, je však nereálné.

Materiál civilní ochrany byl určen pro vybavení jednotek a služeb civilní ochrany technickými prostředky k provádění záchranných a likvidačních prací a k ochraně obyvatelstva pro případ válečného konfliktu. V současnosti se materiál civilní ochrany nachází v cca 26 000 úložištích právnických osob, podnikajících fyzických osob a obcí v celkové pořizovací ceně 1,011 miliard Kč. Tento materiál nebyl předmětem delimitace mezi Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra v rámci převodu výkonu státní správy v civilní ochraně. Po uskutečnění transformace civilní ochrany do struktury Hasičského záchranného sboru České republiky požádalo Ministerstvo vnitra Ministerstvo financí o rozhodnutí příslušnosti hospodaření k tomuto materiálu. Ministerstvo financí vydalo opatření č.j.221/84-067 ze dne 12. října 2001, kterým byla příslušnost hospodaření k tomuto materiálu svěřena Ministerstvu vnitra. Do té doby s tímto materiálem nehospodařila žádná organizační složka státu a nebylo o něm účtováno. Přesto bylo a je na jeho skladování ročně vynakládáno 53 mil. Kč. Tento materiál tvoří zejména prostředky individuální ochrany, přístroje k provádění průzkumu, spojovací prostředky, kolektivní filtry do stálých úkrytů atd. Úvedený materiál je zastaralý, v řadě případů nefunkční a neodpovídá právním a technickým normám⁶⁾ a nelze proto garantovat jeho ochrannou schopnost a funkčnost.

Financování civilní ochrany bylo do konce roku 2000 zabezpečováno z rozpočtu Ministerstva obrany a z rozpočtů okresních úřadů (magistrátů měst). Tyto prostředky nejsou doposud specifikovány ve veřejných rozpočtech. Finanční prostředky byly využívány zejména na výstavbu a zajištění provozu systému varování a vyzoomění, údržbu úkrytů a skladování materiálu civilní ochrany. Veškeré tyto prostředky svou nedostatečnou výší neumožňují zabezpečení ani prosté reprodukce majetku určeného k plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

V roce 2001 je financování ochrany obyvatelstva zabezpečováno z prostředků delimitovaných z Ministerstva obrany na Ministerstvo vnitra v souladu s usnesením vlády č. 53 ze dne 20.1.1999 a usnesením vlády č. 39 ze dne 5.1.2000 a z okresních úřadů na příslušné hasičské záchranné sbory krajů v souladu s usnesením vlády č. 1222 ze dne 4.12.2000. K zabezpečení financování běžných výdajů bylo delimitováno z Ministerstva obrany 173,76 mil. Kč a k financování kapitálových výdajů bylo delimitováno 64,948 mil. Kč. Z okresních úřadů bylo delimitováno příslušným hasičským záchranným sborům krajů k financování běžných výdajů 83,708 mil. Kč.

Celková připravenost pracovníků veřejné správy, právnických osob a podnikajících fyzických osob k plnění úkolů ochrany obyvatelstva, vzhledem k absenci obecně závazné právní normy k zabezpečení ochrany obyvatelstva do konce roku 2000, krátké účinnosti zákona č. 239/2000 Sb., a zejména nedokončené reformě veřejné správy, neodpovídá současným požadavkům.

Rovněž stupeň připravenosti obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci je na nízké úrovni, a to vzhledem k tomu, že neexistuje ucelený systém jeho přípravy a úroveň obecného povědomí o nutnosti této přípravy je naprosto nedostatečná a často i podceňovaná. Veřejná informovanost o charakteru možného ohrožení, připravených záchranných a likvidačních prací a o ochraně obyvatelstva je rovněž nedostatečná. K přípravě školní mládeže byl vydán pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, platný od 1. září 1999, který stanovuje způsob začlenění tematiky "Ochrana člověka za mimořádných událostí" do vybraných vyučovacích předmětů. Rozsah a obsah praktické výuky je závislý na rozhodnutí příslušného ředitele základní nebo střední školy.

Přestože jsou k realizaci ochrany obyvatelstva vytvořeny základní legislativní podmínky, přetrvávají některé nedoře-

šené problémy, které se v duchu § 7 odst. 2 písm. e) zákona č. 239/2000 Sb., navrhuji řešit v této koncepci ochrany obyvatelstva. Jsou to především tyto problémy :

- neupravené a nedořešené některé vazby a úkoly jednotlivých stupňů (úrovní) veřejné správy, podnikové sféry i vlastní občana,
- nedořešené vybavení složek integrovaného záchranného systému materiálem a technikou k zajištění odstraňování následků mimořádných událostí vyplývajících z nových hrozeb; v rezortu Ministerstva vnitra nejsou vytvořeny centrální síly integrovaného záchranného systému; není dobudován systém operačních středisek integrovaného záchranného systému a jejich zodolněné komunikační spojení a informační a komunikační systém krizového řízení,
- nízká úroveň připravenosti :
- pracovníků veřejné správy, zejména obcí,
- právnických osob a podnikajících fyzických osob,
- občanů,
- školní mládeže, i když je příslušné učivo součástí výuky na základních a středních školách,
- neschválená základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva, tj. varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití,
- nestanoven postup nakládání s materiálem civilní ochrany pocházejícího z období před rokem 1989.

3. Koncepce ochrany obyvatelstva

a) Úkoly občanů, podnikové sféry a veřejné správy

Občan

Cílem opatření orgánů státu a orgánů územních samosprávních celků při přípravě na mimořádné události a jejich řešení bude ochrana života, zdraví a majetku občanů. Bezprostřední pomoc občanovi při jeho ochraně poskytne obec, zaměstnavatel a složky integrovaného záchranného systému. Základním prvkem systému ochrany obyvatelstva však musí být informovaný a sebevzdělaný občan. K tomu budou státní orgány, orgány územních samosprávních celků a zaměstnavatelé poskytovat informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí.

Očekává se adekvátní reakce občana na přijímaná opatření, na která bude připravován v rámci organizované přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci a v souvislosti s prohloubením veřejné informovanosti. Tím bude mít občan možnost získat základní znalosti a dovednosti o způsobu chování po vyhlášení varovného signálu, telefonních číslech tísňového volání, místech poskytování nezbytných informací, v přípravě evakuačního zavazadla, k provedení improvizované ochrany ukrytím ve vhodných částech obytných domů, provozních a výrobních objektů a improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla, o opatřeních v případě ohrožení povodní a úniku nebezpečných látek, o hygienických opatřeních v prostorech karantény, o poskytování první předlékařské pomoci a provedení částečné dekontaminace.

Obdržené informace, získané znalosti a dovednosti umožní občanovi chránit svoji osobu i poskytovat pomoc svým blízkým.

Obec

Obec při plnění svých úkolů ochrany veřejného zájmu⁷⁾ bude tvořit základní prvek veřejné správy při zabezpečování opatření ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech a krizových situacích.

Orgány obce by měly bezprostředně zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu k obyvatelstvu na území obce. Budou sebrat rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při

⁶⁾ Zákon č.505/1990 Sb., o metrologii, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁾ Zákon č.128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženému obyvatelstvu. K tomu mohou být v větších obcích nebo obcích, které jsou potenciálně ohroženy mimořádnou událostí, vytvářena informační a poradenská centra k problematice ochrany obyvatelstva.

Obecní úřad bude zabezpečovat úkoly stanovené havarijním plánem⁹⁾ a jako orgán krizového řízení krizovým plánem⁸⁾. Bude se podílet na provádění záchranných a likvidačních prací a nouzovém přežití obyvatel obce, zajišťovat varování, evakuaci, ukrytí a hospodaření s materiálem civilní ochrany. Tyto činnosti patří do přenesené působnosti obce⁹⁾. Na podporu jejich plnění budou obcím poskytovány příspěvky ze státního rozpočtu¹⁰⁾ a dále jim mohou být poskytovány státní dotace¹¹⁾.

Zvláštní pozornost bude nutné věnovat všem zdravotnickým a sociálním zařízením, školám, předškolním zařízením a školským zařízením umístěným v obci. Při zajišťování těchto specifických úkolů v oblasti péče o děti, žáky, osazenstvo a personál bude potřebné využívat odborných pracovníků těchto zařízení a škol.

Pokud jsou na území obce dislokovány zastupitelské úřady cizích států a mezinárodních organizací akreditovaných na území České republiky bude obecní úřad zabezpečovat seznamování těchto subjektů s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva cestou Ministerstva zahraničních věcí.

V souladu s II. etapou reformy veřejné správy bude významnou úlohu při zabezpečování úkolů ochrany obyvatelstva sehrávat obec s rozšířenou působností.

K plnění úkolů obcí v oblasti ochrany obyvatelstva budou využívány především jednotky sborů dobrovolných hasičů obcí¹²⁾. Dále mohou být k plnění těchto úkolů využívána zařízení civilní ochrany¹³⁾, která budou zřizována zejména u obcí, v nichž není zřízena jednotka sboru dobrovolných hasičů obce. Tyto jednotky a zařízení se budou podílet především na zabezpečení evakuace (doprovod a péče o evakuované), zabezpečení nouzového přežití (nouzové ubytování, zásobování pitnou vodou a stravování), organizování humanitární pomoci, zjišťování a označování nebezpečných oblastí a provádění dekontaminace.

K zabezpečení činnosti jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí a zařízení civilní ochrany obcí, k ochraně personálu obcí, dětí předškolního věku neumístěných v předškolních zařízeních a pro jejich doprovod a dále k ochraně osazenstva a personálu škol, předškolních, školských, zdravotnických a sociálních zařízení, k nimž vykonává obec zakladatelskou a zřizovatelskou funkci, bude obcím nabídnut bezúplatný převod vlastnictví k stávajícímu materiálu civilní ochrany.

Přípravu určených pracovníků obce k řešení úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech organizuje obecní úřad a hasičský záchranný sbor kraje. Realizaci těchto opatření zabezpečují v prvé řadě základní složky integrovaného záchranného systému. Při vzniku mimořádné události, jejíž rozsah je nad rámec možností obce a základních složek integrovaného záchranného systému, budou opatření zabezpečována z krajské úrovně.

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby

Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby (zaměstnavatelé) při zabezpečování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

plní opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí¹⁴⁾. Budou bezprostředně zajišťovat úkoly ochrany obyvatelstva ve vztahu ke svým zaměstnancům. Budou sehrávat rozhodující úlohu při informování o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí a při organizování pomoci postiženým zaměstnancům.

U určených právníckých osob a podnikajících fyzických osob budou opatření ochrany obyvatelstva zapracována do plánů krizové připravenosti. Právnícké osoby a podnikající fyzické osoby, zařazené do havarijního plánu, plní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva v rozsahu stanoveném jim těmito plány. Vůči svým zaměstnancům budou zabezpečovat informování o hrozících mimořádných událostech a plánovaných opatřeních, varování, evakuaci, popř. ukrytí, organizování záchranných prací a organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.

K plnění úkolů ochrany zaměstnanců budou využívat jednotky hasičských záchranných sborů podniků nebo jednotky sborů dobrovolných hasičů podniků. Dále mohou být zapojena do řešení mimořádných událostí zařízení civilní ochrany¹⁵⁾. Tyto jednotky a zařízení se budou podílet především na zabezpečení evakuace (doprovod a péče o evakuované), zabezpečení nouzového přežití (nouzové ubytování, zásobování pitnou vodou a stravování), organizování humanitární pomoci, zjišťování a označování nebezpečných oblastí a provádění dekontaminace.

Právníckým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, které provozují školy, předškolní, školská, zdravotnická nebo sociální zařízení bude k ochraně osazenstva a personálu těchto škol a zařízení nabídnut bezúplatný převod vlastnictví, resp. převod příslušnosti hospodaření k stávajícímu materiálu civilní ochrany. Bezúplatný převod vlastnictví, resp. příslušnosti hospodaření k uvedenému materiálu bude dále nabídnut právníckým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, které se budou podílet na realizaci opatření k ochraně obyvatelstva (např. dopravní zabezpečení, nouzové zásobování energiemi, vodou a potravinami, spojové služby, poštovní služby, havarijní a pohotovostní služby).

Na podporu plnění úkolů ochrany obyvatelstva budou poskytovány právníckým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, které jsou zahrnuty v havarijních plánech, náhrady výdajů vynakládaných na tuto oblast¹⁶⁾. Výdaje na ochranu obyvatelstva budou uplatňovány jako součást výdajů (nákladů) vynaložených na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů¹⁷⁾.

Přípravu určených pracovníků právníckých osob a podnikajících fyzických osob k řešení úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech bude organizovat příslušná právnícká osoba, podnikající fyzická osoba, obecní úřad a hasičský záchranný sbor kraje.

Orgány kraje

Orgány kraje budou zajišťovat, organizovat a koordinovat přípravu na realizaci opatření v oblasti ochrany obyvatelstva ve své územní působnosti. Budou vytvářet podmínky pro plnění těchto úkolů v obcích, u právníckých osob a podnikajících fyzických osob a usměrňovat přípravu složek integrovaného záchranného systému k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Za orgány kraje plní tyto úkoly v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb., hasičské záchranné sbory krajů, které

⁸⁾ Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

⁹⁾ § 7 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb.

¹⁰⁾ § 62 zákona č. 128/2000 Sb.

¹¹⁾ § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

¹²⁾ § 70 odst. 5 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně ve znění zákona č. 237/2000 Sb.,

¹³⁾ § 15 odst. 3 zákona č. 239/2000 Sb.

¹⁴⁾ část II, hlava 5, §132 a), odst. 6 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁾ § 23 odst. 3 zákona č. 239/2000 Sb.

¹⁶⁾ Nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníckými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva

¹⁷⁾ § 24 odst. 2 písm. z) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

budou sehrávat rozhodující úlohu při sjednocování postupů územních správních úřadů s krajskou působností a obcí v oblasti ochrany obyvatelstva.

Pro řešení následků jednotlivých mimořádných událostí a zmírnění dopadů krizových situací budou opatření ochrany obyvatelstva zapracována nebo upřesněna v havarijních plánech, resp. krizových plánech a v poplachových plánech integrovaného záchranného systému.

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady

U ministerstev a jiných ústředních správních úřadů budou úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva zabezpečovány v souladu se zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. K tomu budou připravovat návrhy legislativních změn k vytváření podmínek pro zabezpečení ochrany obyvatelstva související se vznikem nových hrozeb a vzrůstajících rizik. Pro realizaci příslušných opatření budou vytvářet personální a organizační podmínky a zabezpečovat finanční prostředky. Pro řešení jednotlivých krizových situací budou opatření ochrany obyvatelstva zapracována do typových plánů.

Při sjednocování postupů ministerstev a ostatních správních úřadů, usměrňování činnosti integrovaného záchranného systému a koordinaci plnění úkolů ochrany obyvatelstva, bude sehrávat rozhodující úlohu Ministerstvo vnitra podle kompetencí stanovených zákonem č. 2/1969 Sb., a v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb., generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky.

b) Zdokonalování připravenosti složek integrovaného záchranného systému

Složky integrovaného záchranného systému budou postupně vybavovány technikou a materiálem tak, aby byly schopny pružně zvládat následky jakýchkoliv mimořádných událostí včetně možných teroristických útoků s použitím zbraní hromadného ničení. Návrh na nákup speciální techniky, materiálu a zařízení pro řešení mimořádných událostí je uveden v tabulce k příloze č.3.

K ostatním složkám integrovaného záchranného systému patří vojenské záchranné útvary Armády České republiky¹⁸⁾. Tyto útvary jsou svým charakterem výjimečné a ve struktuře Armády České republiky zaujímají díky svému vybavení, výcviku a použití zvláštní postavení. Vzhledem k jejich charakteru a úzké vazbě na úkoly integrovaného záchranného systému by bylo žádoucí, aby po ukončení reformy ozbrojených sil byly převedeny do působnosti Ministerstva vnitra jako centrální síly tohoto systému. K dosažení vyšší sladěnosti se základními složkami integrovaného záchranného systému při společných zásazích bude potřebné zintenzivnit součinnostní cvičení a prohloubit společnou přípravu na řešení mimořádných událostí. Na centrální úrovni budou působit i chemické laboratoře a nově vytvořená kynologická služba Hasičského záchranného sboru České republiky.

Technické, organizační a personální zabezpečení úkolů chemicko-technické služby Hasičského záchranného sboru České republiky, zejména zjišťování a označování nebezpečných oblastí, detekce plynů a nebezpečných látek, provádění dekontaminace a poskytování odborné podpory při zásahu složek integrovaného záchranného systému v prostředí nebezpečných látek a pro ochranu obyvatel, bude stanoveno v koncepci rozvoje této služby.

Státními orgány budou vytvořeny podmínky pro zapojení neziskových organizací a sdružení občanů k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Na podporu jejich činnosti budou vyhlášovány granty.

V souvislosti s vytvářením informačního a komunikačního systému krizového řízení budou aktivovány mechanismy k informačnímu zabezpečení úkolů v oblasti ochrany životů a zdraví obyvatel a majetkových hodnot.

Modernizací a propojením informačních a komunikačních sítí složek integrovaného záchranného systému a zavedením jednotného evropského čísla tísňového volání bude dobudován systém operačních a informačních středisek integrovaného záchranného systému na centrální a krajské úrovni. Operační a informační středisko generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky bude připojeno na monitorovací a informační centrum Evropské unie.

Důležitým úkolem bude zabezpečení přípravy příslušníků a členů základních a ostatních složek integrovaného záchranného systému k plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Zvláštní pozornost bude zaměřena na přípravu jednotek požární ochrany v této oblasti. Příprava personálu zařízení civilní ochrany bude zaměřena diferencovaně na plnění úkolů u obcí, resp. u právnických osob a podnikajících fyzických osob. Příprava bude prováděna ve vzdělávacích zařízeních, určených pro příslušné složky integrovaného záchranného systému, s výrazným podílem vzdělávacích zařízení v působnosti Ministerstva vnitra.

c) Zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže

Pro vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva budou aplikovány principy stanovené koncepcí vzdělávání v oblasti krizového řízení¹⁹⁾. Z ní vyplývá důraz na přípravu osob, které mají oprávnění rozhodovat nebo se podílet na rozhodování v oblasti ochrany obyvatelstva nebo vykonávají činnosti v této oblasti jako svou profesí. Zvláštní pozornost bude nutně věnovat pracovníkům veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob. Vzdělávání bude zabezpečeno formou profesního, kvalifikačního a doplňujícího profesního vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních Ministerstva vnitra a na vhodných vysokých a středních školách. Profesionální doplňující vzdělávání bude zabezpečovat především Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč.

Za řízení a koordinaci vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva odpovídá Ministerstvo vnitra, které také stanoví požadavky k získání odborné způsobilosti.

Zdokonalování ochrany obyvatelstva předpokládá prohloubit veřejnou informovanost obyvatelstva. Jejím hlavním cílem bude napomáhat k dobré orientaci občanské veřejnosti v problematice ochrany obyvatelstva.

Informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení bude zabezpečováno obcemi, zaměstnavateli, správními úřady, hasičskými záchrannými sbory, hromadnými informačními prostředky a jinými vhodnými formami, např. příručky, kalendáře, letáky.

Příprava obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci bude zaměřena k získání teoretických znalostí a praktických dovedností, směřujících k vlastní ochraně a poskytování pomoci jiným. K tomu bude potřeba stanovit základní normu znalostí a dovedností, potřebných k činnosti při mimořádných událostech, zaměření a formy přípravy.

Pro sebeochranu obyvatelstva budou stanoveny doporučující normy obsahu evakuačního zavazadla, improvizované ochrany a pro chování a činnost při různých druzích ohrožení.

Na základních a středních školách bude i nadále potřebné věnovat pozornost výuce tematiky ochrana člověka při mimořádných událostech. Obsah výuky zařadit do učebních dokumentů (rámcových vzdělávacích programů). K podpoře této výuky bude Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zabezpečovat didaktické pomůcky, odborné materiály a praktické prostředky pro výcvik.

d) Základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva

V oblasti organizačně technických opatření bude zvláštní pozornost věnována vytvoření jednotného systému varování

¹⁸⁾ Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění zákona č. 352/2001 Sb.

¹⁹⁾ Usnesení Bezpečnostní rady státu č. 211 ze dne 25. září 2001.

a vyzoomění²⁰⁾ a jeho doplnění infrastrukturou a koncovými prvky varování tak, aby 80-85% území České republiky bylo pokryto varovným signálem. Modernizace tohoto systému bude prováděna obměnou elektrických siren za elektronické v zónách vnějšího havarijního plánování a na územích ohrožených zvláštními povodněmi a vybudováním zpětné diagnostiky k nim.

Varování obyvatelstva jediným signálem bude doplněno okamžitou verbální informací prostřednictvím elektronických siren nebo celostátních, krajských a místních hromadných informačních prostředků. V souvislosti s tím bude zabezpečeno propojení systému varování a vyzoomění s regionálními a místními hromadnými sdělovacími prostředky (s kabelovou televizí a místním rozhlasem) a technicky bude dořešen způsob vyzoomění jednotek sborů dobrovolných hasičů. Přitom sireny budou sloužit jako záložní prostředek pro svolání těchto jednotek.

Pro předání textových, hlasových nebo videoinformací obyvatelstvu bude dále využito operátorů mobilních, pevných, speciálních a jiných komunikačních sítí, internetu, centrální předvolby telefonního styku linky tísňového volání, včetně čísla 112, stanovené předvolby „uzlového telefonního styku“ (obdobna např. „přehledu kulturních pořadů v daném místě“), komunikačních center podnikatelských subjektů apod.

K ukrytí osob před kontaminací radioaktivním prachem, účinky pronikavé radiace a toxickými účinky nebezpečných látek budou využívány přirozené ochranné vlastnosti staveb a prováděny úpravy proti pronikání těchto látek. Budou využívány ochranné systémy na trasách metra v hlavním městě Praze a na dalších, k tomuto účelu vhodných podzemních dopravních stavbách k zabezpečení ukrytí a evakuace z ohrožených prostorů. V rámci další výstavby podzemních dopravních staveb v hlavním městě Praze se předpokládá do roku 2015 rozšířit kapacitu ochranných systémů o 140 000 míst.

Ochrana dýchacích cest a povrchu těla bude prováděna improvizovaným způsobem s využitím prostředků všeobecně dostupných v domácnostech, na pracovištích apod. V zónách havarijního plánování jaderných elektráren budou využity ochranné roušky.

K zabezpečení nouzového přežití obyvatelstva při mimořádných událostech budou na centrální úrovni k dispozici pohotovostní kapacity pro 3 000 postižených osob, které budou tvořit stávající materiální základny humanitární pomoci pro 2 250 osob v působnosti Ministerstva obrany a nově vytvořené kapacity pro 750 osob v působnosti Ministerstva vnitra. Pro uvedené počty osob bude stát garantovat další nezbytná opatření pro jejich nouzové přežití. Na úrovni krajů bude vytvořeno 30 mobilních kompatibilních kontejnerových souprav, každá pro 50 postižených osob, tj. celkem pro 1500 osob. Pro kraje s počtem obyvatel do 0,5 mil. bude vytvořena jedna souprava, pro kraje s počtem obyvatel od 0,5 mil. do 0,85 mil. dvě soupravy a pro kraje nad 0,85 mil. obyvatel tři soupravy.

Organizace výzkumu a vývoje bude řešena prostřednictvím jednoho centrálního pracoviště v působnosti Ministerstva vnitra, odpovědného za analytické, syntetické a koncepční práce v oblasti ochrany obyvatelstva, získávání informací o nové technice a nových technologiích ve světě, vlastní doplňkový a aplikační výzkum a transfer těchto poznatků do praxe. Úkoly tohoto pracoviště bude plnit především Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. Hlavní náplní bude standardizace činností, postupů a technických opatření.

Zvláštnosti organizačních a technických opatření pro zabezpečení ochrany obyvatelstva za válečného stavu.

Pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu plánovat a zabezpečovat úkoly ochrany obyvatelstva s plným

využitím připravených opatření pro řešení následků mimořádných událostí nevojenského charakteru.

V souladu s obecnými zásadami pro činnost státu při přechodu z mírového stavu do stavu ohrožení státu nebo válečného stavu²¹⁾ budou zapracována opatření ochrany obyvatelstva do plánů obrany.

Evakuaci z míst předpokládané bojové činnosti a dalších zájmových prostorů armády plánovat až v případě příznaků aktuální hrozby válečného konfliktu. Zvláště řešit dopravní a pořádkové zabezpečení ve vztahu k potřebám zajištění obrany státu.

K ukrytí obyvatelstva bude využit stávající fond stálých úkrytů, který nebude z prostředků státu dále rozšiřován. Náklady správních úřadů, obcí, právnických a fyzických osob spojené se zabezpečením údržby, revizí a provozu stálých úkrytů a náhrady za omezení vlastnického nebo uživatelského práva budou minimalizovány širším komerčním využitím stálých úkrytů, prodloužením lhůt provádění revizí, popřípadě zakonzervováním vybraných technologických prvků. Při nárůstu hrozby válečného konfliktu budou vytipovány podzemní, suterénní a jiné části obytných domů, provozních a výrobních objektů k jejich úpravě na improvizované úkryty.

Pro děti a mládež do 18 let, respektive do ukončení úplného středního vzdělání nebo úplného středního odborného vzdělání v souvislém denním studiu a pro jejich doprovod a pro zdravotnická, sociální nebo obdobná zařízení budou péči státu doplněny prostředky individuální ochrany systémem hospodářských opatření pro krizové stavy²²⁾. Ostatnímu obyvatelstvu budou vytvořeny podmínky k nákupu prostředků individuální ochrany ve specializovaných prodejnách. V rámci regulačních opatření budou stanoveny jejich maximální prodejní ceny.

Složky integrovaného záchranného systému budou doplněny o zařízení civilní ochrany v počtu cca 75 000 – 100 000 osob, vybaveny a připraveny k plnění úkolů ochrany obyvatelstva, zejména k zabezpečení ukrytí, distribuci a výdeji prostředků individuální ochrany, k obsluze speciálních stacionárních a mobilních zařízení pro dekontaminaci osob, techniky, dopravních prostředků, oděvů, budov a terénu. U složek integrovaného záchranného systému bude zabezpečeno zproštění mimořádné vojenské služby a osvobození od služební povinnosti. Tato opatření realizovat v souladu s platnou legislativou²³⁾.

e) Řešení materiálu civilní ochrany

Materiál civilní ochrany, který bude využitelný pro plnění úkolů ochrany obyvatelstva zařízeními civilní ochrany a dalšími složkami integrovaného záchranného systému v míru, ale zejména za válečného stavu (příloha č. 2), bude odsunut z úložišť organizačních složek státu, státních organizací, obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Bude provedeno určení a sepsání skutečného množství uvedeného materiálu, jeho vyřízení, přezkoušení a opravy v Oprávněném závodě generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky. Funkční materiál bude předán zařízením civilní ochrany a dalším složkám integrovaného záchranného systému.

Zbývající materiál civilní ochrany, který bude pro Ministerstvo vnitra, zařízení civilní ochrany a další složky integrovaného záchranného systému trvale nepotřebný, bude nabídnut organizačním složkám státu a státním organizacím, u nichž je uložen, k bezúplatnému převodu příslušnosti hospodaření. Obcím, právnickým osobám a podnikajícím fyzickým osobám, u nichž je materiál civilní ochrany uložen, bude nabídnut k bezúplatnému převodu vlastnictví z důvodu, že tento bezúplatný převod je hospodárnější než jiný způsob naložení s ním. Materiál civilní ochrany, o který neprojeví zájem organizační složky státu a státní organizace, u nichž je uložen, obce,

²⁰⁾ §7 odst. 2 písm.f) zákona č. 239/2000 Sb.

²¹⁾ Úsnesení Bezpečnostní rady státu č. 115 ze dne 29. července 2000.

²²⁾ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

²³⁾ Zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon), ve znění zákona č. 238/2000 Sb.

právnícké osoby a podnikající fyzické osoby, bude odsunut z jejich úložišť do skladů Ministerstva vnitra a bude s ním naloženo jako s nepotřebným majetkem státu²⁴).

Výše nákladů na zabezpečení odsunu, vyřídění, přezkoušení, opravy a ekologickou likvidaci materiálu civilní ochrany bude do konce roku 2009 činit cca 9 mil. Kč ročně. Náklady na mzdové prostředky, spojené s rozšířením kapacit Opravárenského závodu generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, budou činit cca 6 mil. Kč ročně.

f) Zásady financování ochrany obyvatelstva

Základní opatření ochrany obyvatelstva budou zaměřena na minimalizaci negativních dopadů mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru. Z toho vyplývají i požadavky na finanční zabezpečení.

Rozšiřující se okruh hrozeb a rizik nevojenského ohrožení a vzrůstající rozsah jejich možných dopadů vyžaduje adekvátní navýšení finančních prostředků na ochranu obyvatelstva. Z tohoto důvodu bude výše výdajů plánovaná na rok 2003, počínaje rokem 2004, každoročně navyšována o 5 %. Výši celkových výdajů na ochranu obyvatelstva je nutné považovat za minimálně nezbytnou pro realizaci koncepce ochrany obyvatelstva.

Pro rok 2003 se předpokládají následující výdaje :

Běžné výdaje ve výši 651 mil. Kč, zejména na přípravu obyvatelstva, zabezpečení činnosti a přípravy specialistů v oblasti ochrany obyvatelstva a personálu zařízení civilní ochrany, zabezpečení provozu systému varování a vyrozumění, na zabezpečení úkolů ochrany obyvatelstva u obcí, občanských sdružení, právníckých osob a podnikajících fyzických osob, zabezpečení odsunu materiálu civilní ochrany ze skladů a úložišť právníckých osob a podnikajících fyzických osob a jeho centrální uskladnění, ekologickou likvidaci nefunkčního materiálu civilní ochrany a údržbu úkrytového fondu.

Ostatní běžné výdaje jsou určeny k zajištění provozu infrastruktury, která realizuje nebo se podílí na zabezpečení ochrany obyvatelstva (vzdělávací zařízení, sklady, opravy, chráněná pracoviště a další zařízení v působnosti Ministerstva vnitra - generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky nebo hasičských záchranných sborů krajů).

Kapitálové výdaje ve výši 333 mil. Kč, zejména na modernizaci systému varování a vyrozumění a jeho propojování s hromadnými informačními prostředky, vybavování hasičských záchranných sborů a zařízení civilní ochrany speciální technikou a přístroji pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací, vytváření zásob a prostředků pro nouzové přežití obyvatelstva při mimořádných událostech.

Uvedené výdaje budou součástí výdajů státního rozpočtu, veřejných rozpočtů a výdajů právníckých osob a podnikajících fyzických osob. Návrh výdajů na ochranu obyvatelstva je uveden v příloze č. 3. Ministerstvo vnitra, jako zastřešující orgán pro financování ochrany obyvatelstva, bude uplatňovat v návrhu rozpočtu své kapitoly objem finančních prostředků potřebných k zajištění ochrany obyvatelstva ve výši cca 0,03 % hrubého domácího produktu. Ostatní subjekty nárokuji potřebný objem finančních prostředků do svého rozpočtu.

4. Mezinárodní spolupráce

Orgány působící v oblasti ochrany obyvatelstva v České republice rozvíjely po roce 1990 postupně spolupráci s příslušnými orgány mezinárodních organizací, zejména Organizací spojených národů, Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. Spolupráce se rozvíjela také se sousedními státy na centrální i regionální úrovni.

Ve vztahu k Organizaci spojených národů se spolupráce rozvíjela zejména s Odborem pro humanitární záležitosti.

Významný vliv na realizaci změn v oblasti ochrany obyvatelstva má skutečnost, že se Česká republika stala v roce

1999 plnoprávným členem Severoatlantické aliance a současně kandidátskou zemí pro vstup do Evropské unie.

Za základní dokument, jehož realizace bude součástí plnění opatření ochrany obyvatelstva v České republice, považovat ministerskou směrnici pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance na období 2001 – 2002. K prioritám patří přizpůsobení českého právního řádu v oblasti krizového řízení, které musí usnadnit využití civilních zdrojů v rámci vojenských operací. Návazně na Iniciativu washingtonského summitu ke zbráním hromadného ničení bude nutné zdokonalovat systém výměny informací tak, aby umožňoval efektivní spolupráci při odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení. Dále budou rozvíjeny aktivity s partnerskými zeměmi a zeměmi středomořského dialogu a zvláštní pozornost bude věnována navazování vztahů s Ukrajinou a Ruskem.

Dalšími významnými dokumenty jsou Rozhodnutí Rady Evropské unie o ustavení akčního programu Společenství pro oblast civilní ochrany na období 2000-2004 a Rozhodnutí Rady Evropské unie o vytvoření mechanismu Společenství pro zabezpečení posílení spolupráce při pomocných zásadách civilní ochrany. Akční program Společenství pro oblast civilní ochrany byl ustaven k tomu, aby přispěl k ochraně obyvatelstva, majetku a životního prostředí v případě přírodních a antropogenních katastrof. Jeho účelem je napomáhat rozvoji spolupráce v této oblasti, doplňovat národní postupy a metody činnosti v civilní ochraně, podělit se o zkušenosti, vzájemně si pomáhat snižovat ztráty na lidských životech, počet zraněných, minimalizovat materiální a ekonomické škodách a škody na životním prostředí. Program neurčuje jednotný postup pro členské státy, ale především podporuje činnost členských států na centrální, regionální i místní úrovni.

Realizace uvedených Rozhodnutí Rady Evropské unie bude vyžadovat další zkvalitňování přípravy a vybavení již vytvořené záchranné jednotky České republiky k okamžité použitelnosti při velkých mimořádných událostech v zahraničí, vytváření expertních týmů, zapojení do systému monitorovacích a informačních center Společenství k získávání informací o krizových jevech a o zkušenostech z jejich řešení a prohloubení spolupráce s nevládními organizacemi při poskytování humanitární pomoci do zahraničí.

V návaznosti na uvedené dokumenty budou trendy vývoje v oblasti ochrany obyvatelstva a civilní ochrany ve vyspělých zemích aplikovány na podmínky České republiky.

5. Závěr

Navrhovaná koncepce ochrany obyvatelstva akcentuje úlohu Ministerstva vnitra jako ústředního správního úřadu ve věcech ochrany obyvatelstva a Hasičského záchranného sboru České republiky jako garanta za plnění základních opatření v oblasti ochrany obyvatelstva. Zvýrazňuje potřebu veřejné informovanosti a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, posílení složek integrovaného záchranného systému k zabezpečení ochrany obyvatelstva při nevojenských ohroženích. Hlavní důraz klade na uvědomění si odpovědnosti ministerstev, správních úřadů, obcí, právníckých a fyzických osob za ochranu obyvatelstva. Základním předpokladem pro efektivní realizaci opatření ochrany obyvatelstva je jejich zapracování, popřípadě upřesnění v havarijních plánech, krizových plánech, poplachových plánech integrovaného záchranného systému a plánech obrany.

Realizace případného převedení vojenských záchranných útvarů Armády České republiky do působnosti Ministerstva vnitra po ukončení reformy ozbrojených sil bude vyžadovat novelizaci zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění zákona č. 352/2001 Sb., a zákona č. 239/2000 Sb. Zajištění prostředků individuální ochrany pro státem zabezpečované skupiny obyvatel za válečného stavu bude vyžadovat legislativní změnu zákona č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých

²⁴⁾ Zákon č. 219/2000 Sb.

souvisejících zákonů. K naplnění mezinárodních závazků, vyplývajících zejména z členství v Severoatlantické alianci a předpokládaného členství v Evropské unii bude nutné implementovat do našeho právního řádu relevantní předpisy.

Konkrétní postup, odpovědnost a termíny realizace koncepce ochrany obyvatelstva jsou stanoveny v příloze k usnesení vlády „Harmonogram realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“.

Harmonogram realizace základních opatření ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015

Do roku 2006

1. Zajistit zapracování opatření ochrany obyvatelstva do havarijních plánů.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: hejtmani, primátor hlavního města Prahy, přednostové okresních úřadů, primátoři měst Brna, Ostravy a Plzně
2. Zajistit zapracování do typových plánů opatření ochrany obyvatelstva a další opatření související s ochranou života, zdraví, majetku a životního prostředí při krizových situacích.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
3. Zapracovat do „Přehledu opatření pro přechod státu z mírového stavu do stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a jeho činnost při řešení vojenských krizových situací“ opatření k ochraně obyvatelstva, v souladu s metodikou zpracování plánů obrany.
Odpovídá: ministr obrany
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
4. Vytvořit podmínky a zahájit profesní, kvalifikační a doplňující profesní vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
5. Stanovit požadavky k získání odborné způsobilosti v oblasti ochrany obyvatelstva.
Odpovídá: ministr vnitra
6. Stanovit zaměření a formy přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci při vzniku mimořádných událostí.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
7. Vytvořit podmínky pro organizované zapojení nevládních humanitárních organizací při přípravě a realizaci opatření k nouzovému přežití obyvatelstva a poskytování humanitární pomoci.
Odpovídá: ministr vnitra
8. Dobudovat systém operačních a informačních středisek integrovaného záchranného systému krajů, včetně zavedení čísla tísňového volání 112.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: hejtmani, primátor hlavního města Prahy
9. Stanovit koncepci rozvoje chemicko-technické služby Hasičského záchranného sboru České republiky
Odpovídá: ministr vnitra
10. Zabezpečit rozpracování Ministerské směrnice pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance na léta 2003 - 2004 a 2005 - 2006 v oblasti ochrany obyvatelstva České republiky.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
11. Dobudovat a vybavit Operační a informační středisko generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky a připojit na monitorovací a informační centrum Evropské unie.
Odpovídá: ministr vnitra
12. Zahájit materiální vybavení a přípravu složek integrovaného záchranného systému, včetně zařízení civilní ochrany, k plnění úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
13. Vytvořit podmínky k zabezpečení odborné přípravy personálu zařízení civilní ochrany ve vzdělávacích zařízeních v působnosti Ministerstva vnitra.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: správní úřady
14. Zabezpečit odsun materiálu civilní ochrany od organizačních složek státu, státních organizací, obcí, právnických osob a podnikajících fyzických osob.

- Odpovídá:* ministr vnitra
Součinnost: správní úřady
15. Zapojit se do vzdělávacích programů k přípravě složek integrovaného záchranného systému pro řešení teroristických útoků, zvláště s použitím zbraní hromadného ničení, v rámci Evropské unie.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: Ministerstvo obrany, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo zemědělství, Státní úřad pro jadernou bezpečnost
 16. Zapojit se do systematické výměny informací o vážných nehodách a hrozbách teroristických útoků v rámci Evropské unie.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
 17. Na základě analýzy potřeb smluvně zabezpečit nezbytné dodávky prostředků, přístrojů a techniky k zajištění ochrany obyvatelstva, popř. surovin a materiálu pro jejich výrobu pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: Správa státních hmotných rezerv
 18. Technicky dořešit vyrozumění jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí.
Odpovídá: ministr vnitra
 19. Vyhodnotit stav realizace Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady

Výhled do roku 2015

- dokončit kontrolu funkčnosti materiálu civilní ochrany, jeho vytřídění a ekologickou likvidaci nefunkčního materiálu,
Odpovídá: ministr vnitra
- dokončit obměnu elektrických rotačních sirén za sirény elektronické,
Odpovídá: ministr vnitra
- vytvořit zásoby pro nouzové přežití a stanovit postupy pro jejich distribuci fyzickým osobám v postižených oblastech,
Odpovídá: ministr vnitra
- zřídit kynologickou službu Hasičského záchranného sboru České republiky,
Odpovídá: ministr vnitra
- posoudit možnosti převedení záchranných a výcvikových základen Armády České republiky do působnosti Ministerstva vnitra,
Odpovídá: ministr obrany, ministr vnitra
- vyhodnotit realizaci výuky tematiky ochrany člověka při mimořádných událostech na základních a středních školách a zvážit další postup v této oblasti,
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- dokončit materiální vybavení a přípravu složek integrovaného záchranného systému, včetně zařízení civilní ochrany, k plnění úkolů ochrany obyvatelstva při mimořádných událostech,
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady
- zapojit se do nově zahajovaných projektů v rámci plnění Akčního programu Evropské unie pro oblast civilní ochrany,
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní ústřední správní úřady
- zabezpečit realizaci Ministerské směrnice pro civilní nouzové plánování Severoatlantické aliance na příslušné období v oblasti ochrany obyvatelstva České republiky.
Odpovídá: ministr vnitra
Součinnost: ministerstva a ostatní správní úřady

112

ODBORNÝ ČASOPIS POŽÁRNÍ OCHRANY,
INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU
A OCHRANY OBYVATELSTVA

20 Kč • ROČNÍK I • ČÍSLO 4/2002

PRÁVNÍ PŘEDPISY K OCHRANĚ PŘED POVODNĚMI

ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY K OCHRANĚ PŘED POVODNĚMI

- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících předpisů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů (zákon o státní pomoci při obnově území).

Související zákonné předpisy k ochraně před povodněmi

- Zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění zákona č. 130/2000 Sb.
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením okresních úřadů (s účinností od 1. ledna 2003).

Související podzákonné předpisy

- Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky schválena vládou usnesením č. 382/2000.
- Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností souvisejících se správou vodních toků.
- Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 471/2001 Sb., o technickobezpečnostním dohledu nad vodními díly.
- Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 195/2002 Sb., o náležitostech manipulačních řádů a provedeníh řádů vodních děl.
- Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území.
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.
- Vyhláška Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto seznamu.
- Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 131/1998 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci.
- Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva.

Metodické pokyny a normy k ochraně před povodněmi

- Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby (Věstník MŽP 4/1998).
- Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k posuzování bezpečnosti přehrad za povodní (Věstník MŽP 4/1999).
- Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí pro stanovení účinků zvláštních povodní a jejich začlenění do povodňových plánů (Věstník MŽP 7/2000).
- TNV 752931 - Povodňové plány (Zpravodaj MŽP 4/2001).

Vydává:

MV-generální ředitelství HZS ČR
Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

Redakce:

šéfredaktor

kpt. Dr. Jaroslav Vykoukal 974 824 180

redaktoři

kpt. Josef Nitra 974 824 156

ppor. Mgr. Karel Švanda 974 824 210

nstržm. Jana Šuleková 974 824 437

stržm. František Landsmann 974 824 156

Sídlo:

Na Perštýně 11, Praha 1

korespondenční adresa:

MV-generální ředitelství HZS ČR

redakce

Dlabačov 26, pošt. příhr. 8, 160 12 Praha 6

e-mail: rhzs.150@firerescue.cz

fax: 974 824 211

Redakční a programová rada:

plk. JUDr. Zoltán Szaszo - předseda

plk. Ing. Lubomír Pešek - místopředseda

pplk. Ing. Petr Berglowiec

npor. Ing. Tomáš Hradil

kpt. Ing. Lakis Jordanidis

plk. Ing. Ladislav Karda

RNDr. Petr Linhart, CSc.

npor. Ing. Jaromír Lipovčan

JUDr. Vladimír Mühlfeit

ppor. RNDr. Danuše Procházková, DrSc.

pplk. Ing. Luděk Prudil

npor. Ing. Zdeněk Ráž

mjr. Ing. Luboš Votípka

plk. Jan Žizka

Grafická úprava, litografie, distribuce a předplatné:

ASPEKT studio, Hálkova 175, 261 01 Příbram I

korespondenční adresa:

ASPEKT studio, P.O.BOX 95, 261 81 Příbram I

tel: 318 629 005, fax: 318 632 994

e-mail: aspekt@mbox.vol.cz

Tisk:

RETIP s.r.o. reprodukční a tiskový podnik

Stolín 51, 549 41 Červený Kostelec

Inzerce:

Inzerce přijímá redakce

Povoleno MK ČR pod číslem E-132 94

ISSN: 1213-7057

Vychází 4 x ročně

Cena: 20 Kč. Roční předplatné 80 Kč.

Redakční uzávěrka: 5. listopadu 2002

Číslo 4/2002 vychází 27. listopadu 2002

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.

Redakční úprava článků vyhrazena. Články jsou lektorovány.

Internetová podoba časopisu připravena ve spolupráci s oddělením webové prezentace odboru tisku a public relations MV ČR.

Foto na titulní straně:

pprap. Radek KRAHLÍK, HZS hl. m. Prahy

POVODNĚ 2002

Zvláštní příloha 4 - 25

POŽÁRNÍ OCHRANA

Harmonizace s evropskými předpisy 26

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

Reforma státní správy a IZS 28

Deset let pražské městské policie 30

Pro záchranu zdraví a životů lidí 32

Vodní záchranná služba ČČK na Slapech 34

OCHRANA OBYVATELSTVA

Státní úřad pro jadernou bezpečnost 36

KRIZOVÉ ŘÍZENÍ

Analýza disponibilních prostředků 38

INFORMACE

Ochrana obyvatelstva v Evropské unii 40

Kamerové monitorovací systémy 42

PŘÍLOHA

Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi

Ocenění za spolupráci při povodních

Raisův sál Národního domu na pražských Vinohradech se 15. listopadu 2002 stal místem, kde ministr vnitra Mgr. Stanislav Gross za účasti generálního ředitele HZS ČR a náměstka ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslava Štěpána předal padesáti šesti příslušníkům a zaměstnancům HZS ČR a Policie ČR, pracovníkům zdravotnické záchranné služby, příslušníkům Armády ČR, zaměstnancům jednotek HZS podniků a členům sborů dobrovolných hasičů a pracovníkům veřejné správy ocenění za spolupráci při povodních. Oceněným byly předány Medaile HSZ ČR Za statečnost, Plakety HZS ČR a Čestné medaile HZS ČR.

kpt. Josef NITRA, foto Milan VÁVRŮ

Vodní živel si vybral svou daň

Povodně pro Českou republiku představují největší přímé nebezpečí v oblasti přírodních katastrof, při nichž vznikají nejenom rozsáhlé materiální škody, ale rovněž ztráty na životech obyvatel postižených území a dochází k rozsáhlé devastaci kulturní krajiny, včetně ekologických škod.

Za posledních deset let došlo k dlouhodobějším změnám charakteru počasí, které vedou k poměrně častým mohutným přívalovým deštům, a to i na velkých územních celcích, což způsobuje selhávání již vybudovaných ochranných systémů. Stále častěji dochází k protržení hrází špatně udržovaných rybníků, ochranných hrází vodních toků a zaplavení území, která nebyla zahrnuta do povodňových plánů. Významným vodním dílem, po zkušenostech s povodněmi na Moravě, byla věnována zvýšená pozornost v rámci technicko bezpečnostního dozoru a dohledu, a dá se říci, že při srpnových povodních obstály. Přesto bude potřeba snížit provozní hladinu těchto vodních děl a tím zvýšit retenční schopnost, což umožní lépe zvládat povodňovou hrozbu. Na tomto místě chci znovu připomenout vodohospodářskou často citovanou zkušenost, že vložená koruna do prevence na ochranu před povodněmi se mnohokrát vrátí. Na toto téma se dá jistě dlouho polemizovat a přebíjet jednu pravdu

druhou. Poučit by nás měly následky posledních povodňových katastrof.

Škody jsou obrovské

Materiální škody jsou obrovské a na tom se dá již těžko něco měnit. Dá se však ovlivnit, jak vysoké budou konečné škody. Bude záležet na přístupu řady odpovědných vedoucích pracovníků, odborníků, kteří posoudí skutečnou nezbytnost demolice staveb, demontáže a likvidace technologického zařízení, strojního, elektrického, energetického, dopravního a dalšího vybavení. Bude však záležet i na přístupu poškozených majitelů domů, stavebních úřadů, správců povodí, starostů obcí, podnikatelů a dalších, aby vynaložené finanční prostředky a úsilí lidí nebyly promrhány. Při obnově všeho poškozeného a zničeného je potřeba postupovat tak, aby při další povodni nemohlo dojít k obdobným škodám. Jde především o to, že povodně pro Českou republiku představují největší přímé nebezpečí v oblasti přírodních katastrof, při nichž

vznikají nejenom rozsáhlé materiální škody, ale rovněž ztráty na životech obyvatel postižených území a dochází k rozsáhlé devastaci kulturní krajiny včetně ekologických škod. Znamená to nestavět v zaplavených územích, odstranit všechny nebezpečné provozy a sklady s nebezpečnými látkami z těchto území nebo uložit nebezpečné látky do odolných objektů nad úroveň možného ohrožení přirozenou a zvláště povodní. Tam, kde velká voda ohrožuje města, vesnice, důležité podniky, kulturní památky, bude potřeba zajistit řádné ochranné hráze na nejvyšší známou povodeň, vybírání nánosů ze dna řek, stavět nová odlehčovací koryta a tunely, které by mimo povodňové stavy mohly sloužit jako odlehčovací dopravní komunikace, zabezpečit zpětné uzávěry výtoku splaškové vody z kanalizace do řeky a vybudování přečerpávacích stanic vnitřních vod, zajistit prostředky na utěsnění vtoků do kanalizace a další technická opatření. Při realizaci těchto finančně náročných

úkolů půjde také o to, aby se neúměrně nezdražily ceny stavebních materiálů a prací tak, jak jsme zaznamenali po povodních na Moravě.

Hledání viníků

Obrovské škody a bezprostřední ohrožení tisíců občanů po opadnutí vody vyvolalo řadu otázek, proč k tomu došlo, kdo nese odpovědnost, proč nebyli včas informováni, mohou za to lidé nebo počasí, a jaká budou poučení do budoucna. Je připravena, nebo již podána, řada žalob, kterými se chtějí domoci odškodnění vytopení lidé a firmy. Policií ČR bylo zahájeno vyšetřování velkých povodňových kauz, jako bylo zatopení pražského metra a Spolany, a. s. Neratovice a dalších případů. Za bezpečnost provozování nebezpečných podniků a zařízení v první řadě odpovídají majitelé a provozovatelé, a tak se zdá řešení jednoznačné. Z toho pohledu se pak dá i pochopit takzvané kalení vody od určitých odpovědných pracovníků těchto institucí anebo i nechuti včas varovat a informovat ohrožené obyvatelstvo. Domnívám se, že následkům musejí předcházet primární příčiny a mezi ně nepochybně patří i tzv. „vyšší moc“, tedy i těžko předvídatelné mohutné přívalové deště na velkém území. Další prioritní příčinou pro škody v Praze a na toku Vltavy pod Prahou spatřuji v činnosti představitelů Magistrátu hl. m. Prahy.

Pokud by byly dobudovány ochranné hráze Vltavy v Praze podle předložených návrhů Povodí Vltavy, což by podle mého názoru umožňovalo vypouštět ze Slap v průběhu první po-

vodňové vlny, před a v průběhu druhé povodňové vlny nejméně o dalších 1000 m³/s, aniž by došlo k devastaci příbřežních částí Prahy. Ohrožené obce pod vodním dílem Slapy až do soutoku s Labem mají budovanou ochranu na stoletou vodu, což představuje následující průtoky (Štěchovice, Vrané nad Vltavou, Měchenice až Dolní Břežany - 2670 m³/s, části Prahy, Kralupy nad Vltavou až přístav Mělník - 3700 m³/s). To by umožnilo daleko větší průběžné odpuštění z vltavské kaskády, celkem přes 400 milionů m³, povodňová vlna v Praze a pod Prahou by kulminovala na mnohem nižší úrovni. Je pak otázkou, zda by se vytvořilo i obrovské jezero kolem Litoměřic, zda by se zatopila Spolana, a. s. Neratovice, která měla ochranu na stoletou povodeň, zda by došlo k zatopení výše uvedených obcí se stoletou povodňovou ochranou atd.

Časový průběh na grafu znázorňuje skutečné vodní stavy v Praze při katastrofálních srpnových povodních. Na grafu je taktéž znázorněna křivka odhadovaných vodních stavů pokud by byly vybudovány ochranné hráze Prahy na Q 100 (stoletou vodu). Jde o hypotézu, která vychází ze zjednodušených výpočtů. Důkladná analýza možnosti převedení srpnové povodně Prahou, při vybudovaných ochranných hrázích na stoletou vodu, by měla napovědět, jaká přijmout organizační, technická a stavební opatření.

Jako možný vzor pro důslednou ochranu Prahy by například mohla posloužit Budapešť, kde protéká v posledních letech značně problémový Dunaj. Díky mohutným, dostatečně vysokým,

v drtivé většině kamenným ochranným hrázím, které byly vybudovány, aniž byzly pohledy na historické památky, nedošlo k zatopení Budapešti ani při letošních povodních na Dunaji.

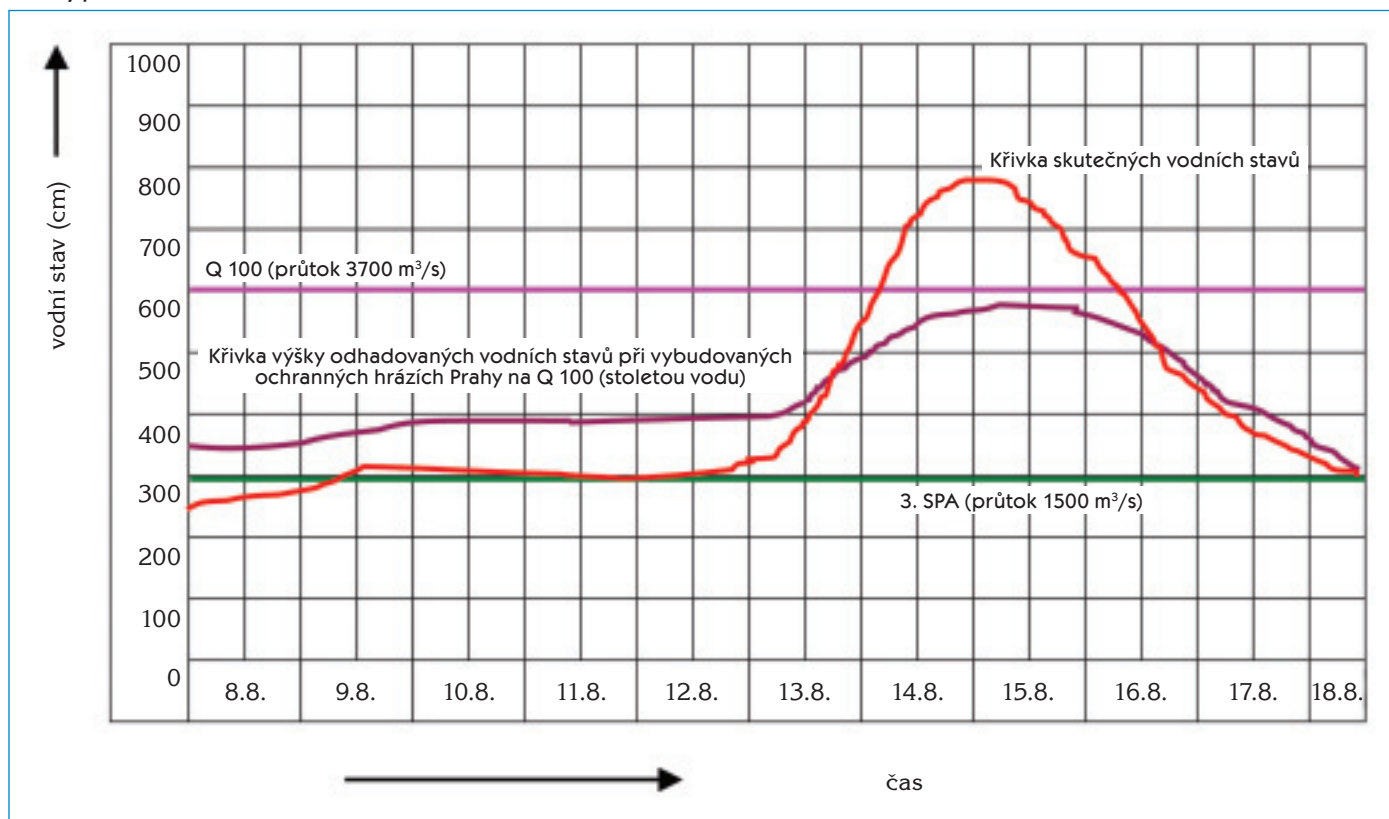
Ochrana před zvláštní povodní

Letošní povodňová katastrofa potvrdila oprávněnost teorií o potřebě řešit zvláštní povodně odděleně od přirozených povodní. Povodňová vlna, vzniklá při zvláštní povodni, má značné destruktivní účinky a vyžaduje okamžitá bezodkladná opatření (varování obyvatel, evakuaci obyvatel, zviřat a cenného majetku). Její řešení zpravidla vyžaduje použití nástrojů krizového řízení podle krizových plánů a je nezbytné, aby v havarijním plánu kraje, kromě územně příslušných povodňových plánů, byly i plány ochrany území pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní.

Během srpnových povodní bylo protřeno asi 70 hrází vodních děl, převážně IV. kategorie, a dokonce i vodní díla III. kategorie, jako například Metelský rybník. Čtyřicetimetrovým protřením hráze ve středu vznikla pod Metelským rybníkem povodňová vlna asi šest metrů vysoká a prakticky smetla všechny zasažené domy vesnic Metly a Přemíře. Jen včasná úplná evakuace z ohroženého území zachránila mnoho životů, přesto zahynul jeden občan, který se neevakoval.

Dále byla protřena řada ochranných hrází, a to i na významných vodních tocích, což mnohdy způsobilo zaplavení velkého území. Jako příklad lze uvést Dyji, kde došlo k rozliti vody a ohrožení obce Hevlín.

Časový průběh vodních stavů v Praze

Pro tyto případy, ale zejména pro významná vodní díla, je nutné mít zpracován Plán ochrany území pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodní. Plán má obsahovat informační, operační a grafickou část. Jeho zpracování bude součástí územně příslušných havarijních plánů krajů.

Cílem plánu je co nejvíce ochránit zdraví ohrožených obyvatel a snížit škody na majetku. K tomu je zejména nezbytné:

a) zajistit včasné vyrozumění odpovědných orgánů, varování obyvatelstva a včasnou evakuaci obyvatelstva, hospodářských zvířat a v případě dostatku času vyvážení materiálu a zařízení,
b) zabezpečit rychlé zahájení záchranných prací na území, ohroženém zvláštní povodní a zabezpečovacích prací na vybraných vodních dílech (VD),
c) zabezpečit organizaci a koordinaci nouzového přežití ohroženého a evakuovaného obyvatelstva, postiženého účinky zvláštní povodně,

d) zabezpečit režim pohybu osob a dopravních prostředků v případě vyhlášení III. stupně povodňové aktivity na VD (stav ohrožení VD),
e) vyčlenit síly a prostředky a jejich materiální zabezpečení k zahájení obnovy území, zasaženého zvláštní povodní.

Pro vyhotovení plánu je nezbytné zpracování:

a) základních údajů o VD a analýzy nebezpečí protržení hráze VD, způsobené technickou havárií VD, živelní katastrofou, terorismem a zbraňovými systémy za válečného stavu,
b) hydraulických výpočtů povodňové vlny na území pod VD,
c) rozsahu území ohroženého zvláštní povodní pod vybraným VD, včetně grafického znázornění,
d) stupňů povodňové aktivity na vybraných, vodu vzdouvajících VD,
e) vyhodnocení účinků průlomové vlny na ohroženém území pod VD,
f) kritérií vyhlášení krizového stavu na vybraných vzdouvajících VD a pro ohrožené území zvláštní povodní pod těmito VD,
g) nouzových opatření k ochraně hráze přehrady před přelitím, protržením v důsledku extrémních povodní, havárie VD, terorismu a válečné činnosti,
h) základních opatření ke snížení ničivých účinků na území pod VD při protržení hráze přehrady vlivem extrémních povodní a technické havárie, při tero-

ristickém napadení a protržení hráze přehrady, při napadení VD zbraňovým systémem a protržení hráze přehrady.

Pozornost bezpečnosti vodních děl

Velká vodní díla (zejména vltavská kaskáda) prokázala, že jsou schopna odolávat tak obrovskému náporu vody a přestála bez vážnějšího narušení jejich bezpečnosti do té doby nevídané přítoky a odtoky (Orlík – kulminační

přítok 4400 m³/s, maximální odtok 2900 m³/s). Hladina při kulminaci vodního díla Orlík překročila maximální kótu retenční o 1,5 metru, což zvýšilo retenční prostor tohoto vodního díla o dalších 40 mil. m³ na celkových 102 mil. m³. To umožnilo časové oddálení kulminace povodně v Praze a snížilo maximální průtok Prahou. Přesto především vlivem neregulované Berounky s maximálním průtokem 1700 m³/s a Sázavy dosáhla Vltava v Praze maximálního průtoku 5300 m³/s. Tyto skutečnosti ukazují na nezbytnost zvyšování retenčních prostor vodních děl Vltavské kaskády, nutnost zregulování Berounky (suché poldry, vodní díla), vybudování ochranných hrází v Praze a dalších městech a obcích pod Prahou minimálně na stoletou vodu. Praha se současným neškodným průtokem 1500 m³/s, nebyla schopná převést vodu ani z Berounky a Sázavy bez zaplavení částí Prahy, chráněných na pětiletou vodu. Ochranné hráze na stoletou vodu by umožnily neškodný průtok Prahou až do výše 3700 m³/s. To by umožnilo daleko větší průběžné odpouštění vltavské kaskády a rychlé obnovování a vytváření větších retenčních prostorů na vodních dílech Orlík a Slapy.

Škody na vodních dílech vznikly především na jejich energetických zařízeních, která byla zaplavena extrémně zvýšenou hladinou na a pod vodními díly. Povodňová katastrofa na Moravě v roce 1997 ukázala na potřebu věnovat větší pozornost bezpečnosti významných vodních děl. Došlo k legislativním změnám, které umožnily přepočítat vodní díla I. a II. kategorie na převedení tzv. desetitisícileté vody a provést k tomu příslušná opatření. Zkvalitnil se též

technickobezpečnostní dozor a dohled. Bohužel, tyto trendy nebyly uplatněny i na vodní díla III. a zejména IV. kategorie a mnohdy špatná péče o tato vodní díla způsobila přelévání hrází a jejich protržení. To v mnoha případech přímo ohrozilo občany a majetky anebo zvýšilo kulminaci vody, zejména na menších vodních tocích.

Řada protržených hrází vodních děl především IV. kategorie (rybníků) ukázala na značné destruktivní účinky vzniklé povodňové vlny, na nezbytnost monitorování vodních děl a okamžitá bezodkladná opatření (varování obyvatel, evakuaci obyvatel, zvířat a cenného majetku) při ohrožení bezpečnosti vybraných vodních děl. Obrovskou hrozbu představují významná vodní díla, zejména pak vltavská kaskáda, v případě teroristického napadení. Zkvalitnění jejich ochrany, jejich udržování v perfektním technickém stavu, příprava plánů a řídicích pracovníků pro případ vzniku krizového stavu na vybraných vodních dílech, by se mělo stát prioritním úkolem.

*Ing. Milan KOVÁŘ,
MV-generální ředitelství HZS ČR,
foto plk. Mga. Jaroslav TICHÝ*

Krizová situace prověřila součinnost složek IZS

Ochrana před povodněmi je kodifikována zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) - hlava IX. Řízení povodňových záchranných prací podle tohoto zákona je v gesci Ministerstva vnitra (§ 81 písm. a). Jeho úkoly v této oblasti plní MV-generální ředitelství HZS ČR (dále jen MV-GŘ HZS ČR).

Od poloviny července byla na území České republiky několikrát monitorována nepříznivá meteorologická situace (15. 7. - část území okresu Blansko, od 7. 8. na části území Jihočeského kraje), která byla doprovázena intenzivním přivalovým deštěm. V obou případech došlo k mimořádným událostem, které si vyžádaly rozsáhlé zásahy složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“). V rámci této činnosti musely složky IZS provést evakuaci většího počtu osob ve zmíněných oblastech (bylo evakuováno cca 1500 osob a zachráněno cca 100 osob). Na území Jihočeského kraje se dá toto období charakterizovat jako první vlna povodní.

Druhá vlna povodní vznikla dne 11. 8. 2002, kdy na horním toku Vltavy došlo na základě přivalových dešťů k výraznému zvýšení vodní hladiny a průtoku. Pokračující intenzivní srážky způsobily mimořádné zvýšení hladin dalších vodních toků. Postupně bylo zasaženo území zejména Jihočeského, Karlovarského a Plzeňského kraje, následně hl. m. Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje, Jihomoravského kraje a kraje Vysočina. V celé České republice bylo povodní postupně zasaženo v různém rozsahu celkem 10 krajů, resp. 43 okresů. Rozsah povodní byl různý, největší byl v povodí Vltavy a Labe od Mělníka.

V obou vlnách povodní způsobily přivalové deště zaplavení rozsáhlého území, což způsobilo značné škody na

majetku, infrastruktuře území a na životním prostředí.

V souladu s § 7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, provádělo MV-GŘ HZS ČR od 12. 8. 2002 ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací.

■ Přijatá opatření po vyhlášení nouzového stavu

Vzhledem k rozsahu mimořádné události, která přerostla v krizovou situaci,

byly postupně vyhlášeny dva stupně krizových stavů. Nejprve byl pro regionální úroveň, tj. okresy a kraje postižených území, vyhlášen „stav nebezpečí“. Následně pak, na základě vyhodnocení mimořádné situace vzniklé na území České republiky, vyhlásil předseda vlády (rozhodnutí předsedy vlády č. 373/2002 Sb.) dnem 12. 8. 2002 od 18,00 hodin pro povodněmi postižená území (Jihočeský kraj, Středočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj a hl. m. Prahu) z důvodů značného ohrožení

životů, zdraví a majetků v důsledku rozsáhlých povodní „nouzový stav“. Tento stav byl následně vyhlášen i pro Ústecký kraj (rozhodnutí č. 374/2002 Sb., ze dne 13. 8. 2002).

V průběhu krizové situace byla přijímána a realizována řada konkrétních opatření a záchranných prací, především z hlediska vyzoomnění, varování ohroženého obyvatelstva s následnou evakuací osob z postiženého území a likvidace následků. Na všech úrovních byly s vývojem situace aktivovány krizové štáby a zahájena jejich činnost podle Směrnice Ministerstva vnitra č. 9, ze dne 12. prosince 2001. To umožnilo provést připravenou řízenou evakuaci několika desítek tisíc obyvatel. Díky práci veřejnoprávních médií a spolehlivě fungujícímu regionálně spouštěnému systému varování proběhla i neřízená samovolná evakuace dalších několika desítek tisíc obyvatel bez vážných problémů. K varování obyvatelstva v ohrožených oblastech byly využívány sirény, Česká televize, Český rozhlas a náhradní mobilní prostředky varování.

Činnost jednotek PO

Hlavním úkolem jednotek PO je provádění požárního zásahu a provádění záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech. Základním posláním HZS ČR je chránit život a zdraví občanů a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech i organizování komplexu opatření v ochraně obyvatelstva. Úvedené úkoly byly při nynějších povodních prováděny v následujícím rozsahu:

- řízení a koordinace záchranných prací,
- průzkum povodňové situace, stavu toků a vodních děl,
- zabezpečování součinnosti se složkami IZS,
- vyzoomnění příslušných orgánů,
- varování obyvatelstva,
- evakuace obyvatel z ohrožených oblastí, zejména ve spolupráci s Policií ČR a obecní policií,
- spolupráce při zřizování a provozování evakuačních středisek,

- záchrana osob různými způsoby (s využitím lodí, aut, vrtulníků aj.),
- poskytování předlékařské pomoci,
- vyhledávání osob v budovách, které se následkem povodně zřítily,
- záchrana zvířat,
- záchrana a ochrana majetku (evakuace, odčerpávání vody z elektrických rozvodů, telefonních ústředěn apod.),
- čerpání vody ze zatopených objektů a oblastí,
- nouzové spojení se zatopenými oblastmi,
- nouzové zásobování potravinami, vodou a léky,
- zabezpečení činnosti a účast v krizových štábech,
- odstraňování překážek z komunikací a vodních toků,
- práce na vodě, ve vodě a pod vodou (např. vyhledávání utonulých),
- provizorní opravy důležitých zařízení,
- rozebírání konstrukcí,
- uzavírání přívodu vody, plynu a elektrické energie,
- zabezpečení provozu důležitých zařízení dodávkami elektrického proudu, pohonných hmot, nouzovým zásobováním a dopravou obsluhy (např. telefonní

- ústředny, základnové stanice mobilních telefonních operátorů apod.),
- technická pomoc zdravotnické záchranné službě při zdravotnické záchranně,
- organizování humanitární pomoci a asistence při její distribuci, včetně humanitární pomoci ze zahraničí,
- rozvoz dezinfekčních prostředků,
- pomoc při přednostním uvádění do provozu prioritních zařízení infrastruktury (např. čistírny odpadních vod, trafostanice, zdroje pitné vody),
- likvidace havárií s unikem nebezpečných chemických látek a přípravků v důsledku povodní (havárie v chemických výrobních objektech a skladech, olejové havárie),
- označování nebezpečných oblastí, odběr vzorků a identifikace neznámých nebezpečných látek, včetně jejich analýzy,
- pomoc při výstavbě provizorních protipovodňových hrází a jejich likvidaci,
- distribuce vysoušečů budov.

Do zásahové činnosti bylo v období do 31. 8. 2002 celkem nasazeno přibližně 24 200 hasičů, z toho 5100 příslušníků HZS ČR všech krajů (4000

Počet zasahujících jednotek PO (JPO) ve dnech 6.- 31. srpna 2002

Kraj/den	6.8.	7.8.	8.8.	9.8.	10.8.	11.8.	12.8.	13.8.	14.8.	15.8.	16.8.	17.8.	18.8.	19.8.	20.8.	21.8.	22.8.	23.8.	24.8.	25.8.	26.8.	27.8.	28.8.	29.8.	30.8.	31.8.
Praha	28	61	53	55	30	24	63	137	242	54	180	348	103	144	116	44	48	65	34	38	64	53	58	46	34	47
Středočeský	47	88	79	62	45	44	240	342	240	101	196	207	170	111	119	135	132	108	119	106	81	86	70	77	52	73
Jihočeský	30	253	283	71	52	62	162	180	371	359	311	230	147	68	61	149	61	54	77	36	57	49	47	45	48	48
Plzeňský	12	42	159	41	36	37	595	579	282	212	125	107	49	75	81	109	65	71	38	19	49	65	33	28	32	27
Karlovarský	10	11	19	10	14	13	35	48	14	12	17	19	14	22	14	18	20	9	9	24	13	17	15	10	14	7
Ústecký	25	30	25	29	26	27	144	178	88	102	91	58	81	72	92	70	68	79	65	42	42	60	42	54	57	41
Liberecký	10	10	11	16	17	12	24	105	34	9	27	14	10	20	14	10	12	22	18	14	15	22	11	13	8	20
Královéhradecký	31	29	23	20	14	14	19	24	15	23	17	17	19	18	12	21	36	21	20	15	31	15	21	15	18	18
Pardubický	16	11	18	13	11	22	18	69	45	20	16	10	15	23	9	14	29	18	14	16	18	18	15	12	23	14
Vysočina	22	52	33	29	22	17	55	181	125	38	40	23	24	28	16	17	27	30	17	21	12	14	28	21	28	15
Jihomoravský	25	39	31	37	24	40	44	72	43	44	50	25	35	35	33	29	39	14	26	17	20	32	19	25	27	32
Olomoucký	14	29	33	27	34	22	17	34	31	16	41	30	24	36	25	37	38	20	15	14	27	28	27	23	23	16
Zlínský	11	11	10	7	7	16	16	19	15	8	7	14	9	8	10	12	12	13	7	15	17	5	7	13	10	14
Moravskoslezský	75	71	75	72	52	56	64	52	82	68	67	57	58	61	57	51	61	60	57	74	84	64	50	68	65	60
CELKEM ČR	356	737	852	489	384	406	1496	2020	1627	1066	1185	1159	758	721	659	716	648	584	516	451	530	528	443	450	439	432

příslušníků bezprostředně zasahujících a 1100 příslušníků, podílejících se na činnosti v operačním řízení, v krizových štábech a pro týlové zabezpečení, jako je logistika, zásobování, opravy apod.) a přibližně 19 100 dobrovolných a podnikových hasičů. V průběhu záchranné činnosti bylo evakuováno 123 200 osob a dalších 3374 osob bylo bezprostředně zachráněno (často za pomoci člunu nebo vrtulníku). Při zásazích bylo nasazeno na 2890 kusů mobilní techniky, 220 člunů, 200 elektrocentrál, 2490 čerpadel a tisíce kusů další techniky (motorových pil, svařovacích souprav, vysoušečů apod.). V rámci zahraniční pomoci působilo na území ČR 214 záchrannářů z osmi států.

Součinnost se složkami IZS

Koordinování činnosti IZS, svěřené HZS ČR na úrovni kraje a republiky, probíhalo a probíhá v souladu se zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Na realizaci záchranných a likvidačních prací se podílely všechny základní složky IZS (HZS ČR a jednotky PO, Policie ČR a zdravotnická záchranná služba). Úkoly zvládla Policie ČR, zejména při uzavírkách a evakuaci prostorů a zabezpečování objízďkových tras. Byly včas plněny i netradiční úkoly (potápění lodí apod.). Velkým rozsahem nasazených sil a prostředků Armády ČR byly zajišťovány záchranné a likvidační práce, včetně zajišťování regulace a veřejného pořádku ve spolupráci s Policií ČR. Významná byla letecká pomoc Armády ČR a Policie ČR. Bylo využito i nasazení ostatních složek IZS, jako například Vodní záchranné služby Českého červeného kříže, organizace ADRA, České katolické charity a dalších. Je třeba ocenit, že orgány krizového řízení i složky IZS dokázaly v duchu nové legislativy správ-

ně pracovat s institutem vyžadování věcné pomoci právnických osob a podnikajících fyzických osob.

Činnost krizových štábů

Rozsah povodně byl takový, že nebylo možné záchranné a likvidační práce koordinovat jen z okresní nebo krajské úrovně, proto bylo nutné opatření realizovat z celostátní úrovně.

V souladu s § 7 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, provádělo od 10,00 hodin dne 12. 8. 2002 MV-generální ředitelství HZS ČR ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací. O této skutečnosti a podrobnostech způsobu ústřední koordinace byly informovány HZS krajů, krajské úřady, okresní úřady i ústřední správní úřady. Oprávnění ústředně řídit záchranné práce vyplývá také ze zákona č. 254/2001 Sb., o vodách. Ústřední koordinace záchranných a likvidačních

prací zajišťuje MV-generální ředitelství HZS ČR prostřednictvím svého operačního a informačního střediska (dále jen OPIS) a prostřednictvím Krizového štábu generálního ředitele HZS ČR.

Již v dopoledních hodinách dne 12. srpna 2002 byly na základě vývoje situace ustaveny základní pracovní skupiny Krizového štábu generálního ředitele HZS ČR: analytická skupina, skupina řízení nasazení sil a prostředků a skupina součinnosti a komunikace.

Dne 12. 8. 2002 ve 14,00 hodin, v souladu s ustanovením Pokynu generálního ředitele HZS ČR a náměstka Ministra vnitra ze dne 22. dubna 2002 č. 13/2002, pokračovalo jednání Krizového štábu generálního ředitele HZS ČR. Tohoto jednání štábu se zúčastnil předseda vlády, 1. místopředseda vlády a ministr vnitra, ministr pro místní rozvoj a zástupci dalších správních úřadů. Na jednání bylo, mimo jiné, dohodnuto, že ve 20,00 hodin bude svolán Ústřední krizový štáb a členové Ústřední povodňové komise budou přizváni k jednání tohoto štábu. Následně pak na základě vyhodnocení situace vyhlásil předseda vlády pro povodněmi postižená území „nouzový stav“.

Svoláním Ústředního krizového štábu byla všechna zásadní opatření koordinována a plněna jeho prostřednictvím. MV-GR HZS ČR dále plnilo úkoly koordinátora záchranných a likvidačních prací.

Koordinace záchranných a likvidačních prací zahrnuje povolávání a nasazování sil a prostředků a koordinace pomoci, poskytované postiženému území z jiných krajů, okresů, ústředních správních úřadů a ze zahraničí. Činnost byla zaměřena zejména na:

- vyhodnocování požadavků HZS krajů, krajských úřadů, okresních úřadů a obcí,
- analyzování situace v postiženém území,
- evidování a sledování účinnosti nasazení sil a prostředků,

Pardubického, Jihomoravského kraje a kraje Vysočina, ve kterých nouzový stav vyhlášen nebyl. Protože povodeň kulminovala na tocích postupně, měly krizové štáby a krizové orgány Středočeského, Ústeckého kraje a hl. m. Prahy, včetně postižených okresů dalších krajů, čas k přípravě na krizovou situaci. Příprava spočívala především v komplexní aktivaci štábů, předběžném varování a informování obyvatelstva a zabezpečení včasné evakuace.

Na základě ustanovení § 7, 9, 11 a 13 nařízení vlády č. 462/2000 Sb. byli ve všech krizových štábech zastoupeni příslušníci HZS ČR. Od úrovně okresů bylo zastoupení minimálně dvěma osobami (ředitel a ochrana obyvatelstva). Ve skutečnosti byl podíl hasičů na fungování krizových štábů ještě vyšší, protože řada krizových orgánů naplnila doporučení metodického pokynu ke směrnici č. 9/2001 Ministerstva vnitra a svůj krizový štáb aktivovala v objektu HZS ČR a v pracovních skupinách krizového štábu byli zařazeni příslušníci HZS ČR. V těchto případech se HZS ČR po-

- organizování mezikrajské pomoci HZS krajů a jednotek požární ochrany,
- vyžadování součinnosti od složek IZS, zejména koordinaci nasazování vojenských sil a prostředků,
- koordinaci nasazování vrtulníkové techniky Policie ČR a AČR,
- organizování a koordinaci opatření ve prospěch ochrany obyvatel,
- koordinaci a přejímání především zahraniční technické a materiální pomoci,
- vyhodnocování, přijímání a distribuci zahraniční humanitární pomoci,
- vyhodnocování nabídek vnitrostátní humanitární pomoci,
- získávání potřebných informací a jejich distribuci do území.

V první vlně povodní v Jihočeském kraji byly, vzhledem k rychlosti vzniku povodně, svolány povodňové komise okresů k zabezpečení a řízení záchranných povodňových prací až v počátku povodně, bez možnosti přípravy. Na základě účasti ředitelů HZS krajů a ředitelů územních odborů HZS krajů v povodňových orgánech a ustanovení § 79 odst. 2 písm. j) zákona č. 254/2002 Sb. (vodní zákon), byly pro řízení záchranných povodňových prací využity OPIS územních odborů HZS krajů a OPIS HZS krajů. Vzhledem k tomu, že okresní úřady již nemají specializované útvary pro ochranu obyvatelstva, byla v těchto fázích účast hasičů a zástupců dalších složek IZS v povodňových orgánech rozhodující. Po vyhlášení stavu nebezpečí přednosty postižených okresů a po následném vyhlášení stavu nebezpečí hejtmány Jihočeského a Plzeňského kraje, se povodňové komise včlenily do krizových štábů podle ustanovení § 39 odst. 2 zákona č. 240/2000 Sb. (krizový zákon), včetně zástupců HZS ČR.

Po vyhlášení nouzového stavu vládou dne 12. 8. 2002 byly aktivovány krizové štáby a povodňové komise ve všech okresech a krajích, pro kte-

ré byl nouzový stav vyhlášen, a dále postižených okresů Libereckého,

dílel rozhodující měrou na logistickém zabezpečení krizových štábů, spojení a dalších nezbytných činnostech. Při kulminaci povodňové vlny byli příslušníci HZS ČR využíváni především ve skupině nasazení sil a prostředků, ochrany obyvatelstva a humanitární pomoci. Situaci byla přizpůsobena i (operativní) činnost štábů HZS krajů, kde páteční roli sehrála OPIS a řídicí důstojníci HZS krajů.

Humanitární pomoc

V rámci krizového štábu byly také vytvořeny samostatné skupiny k zajištění technické a materiální humanitární pomoci z České republiky i ze zahraničí. Průběžně byly vyhodnocovány nabídky technické a materiální humanitární pomoci a předávány k dispozici do postižených oblastí. Po projednání v Ústředním krizovém štábu byla vyžádána humanitární pomoc ze zahraničí prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí, zastupitelských úřadů ČR v zahraničí a mezinárodních organizací (NATO, UN OCHA, EU).

Pracovištěm vnitřní humanitární pomoci prošlo 750 nabídek vnitrostátní humanitární pomoci. Tyto nabídky měly svůj nenahraditelný význam v oblasti materiálního zabezpečení, poskytování dobrovolných pracovních výpomocí a psychologické pomoci obyvatelstvu, postiženému povodněmi. Všechny požadavky postiženého území byly operativně pokryty. Jediné požadavky na vysoušeče nemohly být ihned plně pokryty, protože několikanásobně převyšovaly možnosti dodávek. Postupně byly ale i tyto prostředky zajištěny.

Zvláštností řešení povodňové situace byla velmi masivní pomoc ze zahraničí. Tak velký objem zahraniční pomoci nebyl nikdy předtím v ČR realizován a ani se o takto rozsáhlém nasazení zahraniční pomoci neuvažovalo. Byla přijata pomoc z 32 států, zejména ve formě záchranných týmů, vysoušečů, čerpadel, hygienických, dezinfekčních a čistících prostředků a očkovacích látek proti žlutence typu A. Přijetí dalších nabídek je stále projednáváno. Nabízená speciální technika s obslu-

hou, ale i kompletní záchranné týmy ze zahraničí, byly centrálně nasazovány především pro potřeby HZS hlavního města Prahy, Středočeského a Ústeckého kraje.

Závěr

Krizová situace, vyvolaná rozsáhlými povodněmi na území České republiky, byla zvládnuta s minimem možných ztrát a za účinné spolupráce orgánů, organizací, firem, občanů a sdělovacích prostředků.

V reálné situaci byla prověřena součinnost krizových štábů na všech úrovních řízení, která potvrdila, že pravidla pro postupnou aktivaci krizových štábů, v závislosti na vývoji situace a vyhlášení krizových stavů v ČR, jsou z procesního a organizačního zajištění správně nastavena.

Záchranné a likvidační práce při povodni byly zvládnuty, zejména díky následujícím zásadním změnám oproti možnostem řešení povodňové situace v roce 1997:

- zcela nová legislativa v oblasti integrovaného záchranného systému a krizového řízení,
- havarijní připravenost - zpracované havarijní plány a povodňové plány,
- sloučení požární ochrany a civilní ochrany - integrace navazujících činností,
- vznik HZS krajů - vznik řídicích a výkonných struktur na úrovni krajů.

Nové podmínky umožnily:

- včasné informování obyvatelstva prostřednictvím varovného systému, který je nyní ovládán z operačních a informačních středisek HZS ČR;
- včasné a objektivní informování obyvatelstva prostřednictvím mediálních prostředků;
- včasné informování ohroženého obyvatelstva prostřednictvím doplňkových prostředků Policie ČR (nouzové mobilní prostředky) a hasičů;
- včasnou evakuaci, provedenou jednotkami požární ochrany, Policií ČR, příp. městskou policií, orgány obcí;
- zabezpečení nouzového přežití obyvatel, včetně náhradního ubytování, v souladu s povodňovými plány.

Tyto skutečnosti potvrdily správnost krajského uspořádání, zejména pak v oblasti operačního řízení, neboť bylo možné využít více sil a prostředků v rámci kraje, než v minulosti v rámci okresního zřízení. Prokázala se i správnost organizačního uspořádání krizových orgánů na všech úrovních řízení.

Je třeba zdůraznit, že výše popsaná opatření měla zásadní vliv na zamezení přímých ztrát na životech v průběhu povodní.

*pplk. Ing. Luděk PRUDIL a kol.,
MV-generální ředitelství HZS ČR,
foto Ing. Tomáš KALIVODA,
MUDr. Zdeněk SCHWARZ, Milan
VÁVRŮ*

Policie ČR

při řešení krizové situace

Policie České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu, vymezeném ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými předpisy. (Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů)

Činnost v jednotlivých fázích povodňové situace

Při vzniku krizové situace, v době před kulminací povodňové vlny, byla činnost Policie ČR (dále jen policie) zaměřena na plnění úkolů v součinnosti s dalšími složkami integrovaného záchranného systému (dále jen IZS). Došlo k výraznému posílení výkonu služby pořádkové, dopravní policie a zásahových jednotek. Dále byly uvedeny do pohotovosti síly a prostředky, umožňující aktivní podíl policie při záchraně osob v součinnosti s ostatními složkami IZS.

Policie zajišťovala zejména veřejný pořádek, personální řízení krizové situace, účast určených funkcionářů v povodňových komisích příslušných úřadů, monitorování vzestupu vodních hladin v terénu, stavu mostů a komunikací, poskytování informací o vývoji situace pro příslušné úřady a řídicí složky policie.

Dále připravovala řešení dopravní situace v předpokládaných zátopových oblastech, odklon a regulaci dopravy a zajišťovala přípravu pracovišť. Ve spolupráci s obecní a městskou policií a odbory dopravy příslušných úřadů vytypovala ohrožená místa jak civil-

ního sektoru, tak i objektů policie a připravovala evakuační místa a evakuační trasy. V neposlední řadě plnila úkoly při zpracování běžného, případně i mimořádného nápadu trestné činnosti. Lze konstatovat, že při vyhlášení nouzového stavu policie již zabezpečovala všechny potřebné úkoly, související se vzniklou krizovou situací.

V době kulminace povodňové vlny zajišťovala policie zejména veřejný pořádek a regulaci dopravy v postižených oblastech a ve spolupráci s dalšími složkami IZS prováděla zajištění evakuace obyvatel z předpokládaných zátopových oblastí, prováděla osobní výzvy, informování pomocí megafonů nebo rozhlasového zařízení a služebních vozidel policie. Po evakuaci uzavírala evakuované oblasti, prováděla ostrahu a ochranu opuštěného majetku před „rabováním“. Policie dále prováděla odklony dopravy, uzavírání komunikací a mostů, regulaci dopravy, stanovení objížďek, atd.

Policisté rovněž přímo pomáhali při evakuaci osob, které neuposlechly výzvy k evakuaci, pomocí služebních vozidel, motorových člunů a kontaktu s vrtulníky policie a Armády ČR.

Zabezpečovali zásobování, střídání služeb v zaplavených budovách policie, včetně zajištění dodatečných náhradních zdrojů energie a přípravy evakuace v případě dalšího vzestupu hladiny vody. Zajišťovali předávání informací mezi složkami IZS a mezi policejními útvary v případech výpadku elektrické energie a následného přerušení linkového telefonického spojení a poskytovali informace obyvatelstvu přímo v terénu. Policie zjišťovala průjezdnost tras pro vozidla IZS, prováděla zásahy proti neukázněným občanům, vstupujícím do uzavřených lokalit a míst, a zákroky v případech, kdy občané nerespektovali pokyny příslušníků obecní a městské policie. Současně plnila úkoly na úseku zpracování nápadu trestné činnosti, dopravních nehod atd.

Po opadnutí vody policie pokračovala v zajištění veřejného pořádku, ochraně majetku evakuovaných osob (bytů, domů, provozoven, objektů, vozidel). Současně pokračovala v zajištění dopravní situace – uzavírky silnic, mostů, objížďky, regulace dopravy (hlásná služba o průjezdnosti komunikací, zpracování dopravních nehod) a postupně

obnově silniční dopravy a regulace provozu na křižovatkách.

Dále prováděla dočasné uzavírky komunikací v místech čerpání vody, dočasné uzavírky míst, na kterých probíhaly úklidové práce, odvoz znehodnocených věcí a dalšího odpadu. Poskytovala asistenci při zpřístupňování prostor, které nebyly vyklizeny a bylo nutné u nich zajistit čerpání vody a následný úklid.

K hlavním úkolům policie patřilo plnění běžných úkolů, vyplývajících z posílání policie (výkon služby, zpracování nápadu trestné činnosti) a další úkoly, které vyplývaly z vývoje konkrétní mimořádné události.

Nasazené síly a prostředky

Již při náznavu možnosti vzniku krizové situace byly aktivovány především síly pořádkové a dopravní služby. Kromě policistů těchto služeb se rovněž významnou měrou na vlastní akci podílelo ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie a jeho některá oblastní ředitelství.

PČR služba cizinecké a pohraniční policie. Policisté této služby se podobně podíleli na evakuaci osob a materiálu, zabezpečovali odklony dopravy, ochranu osob a majetku, střežení zatopených objektů a střežení zakázaných prostor. Současně v některých případech z hlediska bezpečnosti omezili některé hraniční přechody (Mníšek, Moldava, Cínovec) nebo případně uzavřeli, jako tomu bylo na železnici u Hřenska a Děčína. Celkem služba nasadila 679 policistů. Použito bylo 97 služebních osobních vozidel.

PČR letecká služba. Letecká služba reagovala na situaci již v nočních hodinách z 11. na 12. srpna 2002. Byly připraveny dva vrtulníky typu Bell 412 k záchranným pracím. Vzhledem k nepříznivým povětrnostním podmínkám (oblačnost v cca 50 m nad zemí neumožňovala odlet z letiště) však nemohly být tyto stroje nasazeny bezprostředně na výzvu operačního a informačního střediska MV-generálního ředitelství HZS ČR v 07,20 hodin dne 12. srpna 2002. Vrtulníky odstartovaly až po osmé hodině a byly přemístěny do prostoru prvotních povodní (Vodňany, Protivín, Český Krumlov).

Záchranné práce a evakuace osob z ohrožených míst byly koordinovány krizovými štáby a letecká technika byla postupně přesouvána v závislosti na pohybu povodňové vlny. Průběžně byla

v denních i nočních hodinách vyhodnocována situace a koordinováno nasazení všech vrtulníků. Následně byly prováděny dokumentační lety, přeprava policistů do vodou odříznutých oblastí a dále průzkumná a hlídková činnost v denní i noční době. Byla zajištěna trvalá dispozice letových posádek letecké služby tak, aby mohla být současně nasazena veškerá dostupná letecká technika útvaru. Od počátku povodní byly v plné pohotovosti přímo na pražské základně letecké služby skupiny záchranářů HZS ČR, které byly rozděleny pro jednotlivé vrtulníky a spolu s letovými posádkami tvořily kompaktní týmy.

Z nepřístupných míst evakovali tyto vrtulníky pomocí palubních jeřábů celkem 102 bezprostředně ohrožených osob, osm osob bylo evakuováno v nočních hodinách. Dva vrtulníky plnily ve spolupráci s pyrotechniky Útvaru rychlého nasazení a zásahové jednotky Ústí nad Labem úkoly na zakotvení nebo destrukci utržených lodí. Byly provedeny lety k zabezpečení rychlé dodávky většího množství trhaviny do určených míst. Po splnění naléhavých záchranných letů byly vrtulníky prováděny vyhledávací (pátrací) lety v zatopených oblastech. Jednalo se o nasvícení určených oblastí a prohledávání prostor termovizní kamerou za účelem prevence pohybu nepovolaných osob.

V období od 8. do 29. srpna 2002 provedly policejní vrtulníky v souvislosti s povodněmi celkem 444 jednotlivých

letů s úhrnným náletem 179,42 letových hodin. V období povodní byla nasazena veškerá provozuschopná letecká technika policie - celkem 5 vrtulníků Bell 412 a dva vrtulníky BO-105. Policejní vrtulníkovou technikou byl rovněž zajištěn trvalý provoz zabezpečovaných středisek letecké záchranné služby v Praze a v Hradci Králové. Nasazená vrtulníková technika, včetně posádek, prokázala schopnost plnit i ty nejnáročnější letové úkoly.

PČR Správa hlavního města Prahy.

Při vyhlášení 100% pohotovosti dne 13. 8. 2002 bylo ve službě 4012 policistů. Následujícího dne celkem 4077 policistů.

V průběhu opatření bylo nasazeno 143 osobních vozidel, čtyři vozidla TATRA valník, jedno vozidlo TATRA sklápěč, sedm vozidel AVIA, šest autobusů, šest elektrocentrál a tři čerpadla. V zaplavených oblastech byly nasazovány rafty speciálních jednotek a několikrát byly vyžádány motorové čluny hasičů a záchranářů v dispozici krizových štábů.

PČR Správa Středočeského kraje.

Činnost správy probíhala ve dvou etapách. Etapa I. (7. srpna – 10. srpna 2002) byla zajišťována 300 policisty ve výkonu služby (připravena záloha 150 policistů). Dále byla vyhlášena pohotovost pro poručnické oddělení policie Labe a Slapy včetně techniky a lodí. U techniky byly vyčleněny tři autobusy a dva nákladní automobily na zajištění evakuace a dvě sanitní vozidla. Etapa II. (11. srpna – 23. října 2002)

Statistika počtu hlášení o nápadu trestné činnosti v době povodní v období od 12. srpna do 30. září 2002

	srpen - září (od 12. 8. do 30. 9. 2002)		krádeže	krádeže vloupáním	podvody	ostatní / násilná	celkem
Správa hl.m. Prahy	33	31	24	17	2	18/3	64
Správa Středočeského kraje	20	6	12	6	1	10/1	26
Správa Jihočeského kraje	11	12	7	1		14/1	23
Správa Západočeského kraje	1	3	1			3/0	4
Správa Severočeského kraje	12	6	12		1	5/0	18
Správa Východočeského kraje	1	2				3/0	3
Správa Jihomoravského kraje	0	1				1/0	1
celkem	78	61	56	20	4	59	139

byla zahájena v noci z 11. na 12. 8. 2002 aktivací krizového štábu ředitele správy. K výkonu služby na řešení situace bylo nasazeno 1200 policistů správy a jednotlivých okresních ředitelství (dále jen OŘ) a 196 příslušníků Vojenské policie. Z techniky byly použity čtyři autobusy, tři nákladní automobily, čtyři motorové čluny, cca 200 motorových vozidel na osobním podvozku a dvě sanitní vozidla.

PČR Správa Západočeského kraje.

V Plzeňském a Karlovarském kraji bylo nasazeno celkem 2721 policistů, 422 tvořily zálohy a 901 příslušníků Armády ČR.

PČR Správa Jihočeského kraje.

V průběhu povodní bylo nasazeno 1455 policistů a 35 civilních zaměstnanců správy, 222 policistů - výpomoc ostatních útvarů, 450 vojáků, 29 ostatních (městská policie, celní inspektori). Z techniky bylo použito 235 osobních a 11 nákladních automobilů, pět autobusů, pět motorových člunů a tři vrtulníky (z toho dva Armády ČR).

PČR Správa Severočeského kraje.

Nasazeno 942 policistů správy a OŘ v kraji 120 policistů Střední policejní školy MV Holešov, 66 policistů OŘ CPP, 322 vojáků základní služby a posluchačů vojenských škol, 50 příslušníků 73. zsv Rakovník, 30 příslušníků Vojenské policie, osm příslušníků ÚRN a osm specialistů potápěčů. Nasazena následující technika: šest vrtulníků (z toho čtyři od Armády ČR), šest motorových raftů, jeden prám motorový (dva bezmotorové prámy), dva plovoucí transportéry, čtyři vyprošťovací tanky, 20 nákladních vozidel, dva autobusy velké, 31 mikrobuse, 144 osobních vozidel s označením PČR, 69 osobních automobilů, 11 osobních terénních automobilů, dva užitkové pick-upy, jeden nákladní valník, 10 užitkových vozidel VAN, 10 sanitek, jedno nákladní odtahové vozidlo a další technika Armády ČR.

PČR Správa Jihomoravského kraje.

Celkem bylo nasazeno 193 policistů. Z tohoto počtu bylo v okrese Břeclav nasazeno 85 příslušníků pořádkové policie a v okrese Znojmo 100 příslušníků pořádkové policie a 8 potápěčů z výcvikového střediska Brno. OŘ Znojmo byla navíc posílena o 87 vojáků z VÚ Jihlava a Kroměříž. Na výpomoc záplavami postiženému Jihočeskému kraji bylo vysláno v době od 14. 8. do 19. 8. 2002 dalších 172 policistů z dalších okresů na teritoriu PČR Správy Jihomoravského kraje a 36 policistů, zařazených ve Školním policejním středisku. Z techniky bylo nasazeno 24 osobních vozidel, dva motorové čluny a autobus.

Nad rámec běžného výkonu služby se na protipovodňových opatřeních podílely tisíce policistů, například dne 14. srpna 2002 zasahovalo více než 6200 policistů. Za předpokladu, že policisté zasahovali ve dvousměnném režimu, se jedná o více než 12 000 policistů, kteří se na povodních podíleli.

Celkem bylo při zásazích nasazeno 1220 ks mobilní techniky. Z toho 1054

osobních automobilů, 52 nákladních automobilů, 33 autobusů, 11 terénních automobilů, 31 mikrobuse, šest motorových člunů, šest motorových raftů, tři bezmotorové prámy, dva pick-upy, 10 užitkových vozidel VAN, 12 sanitek, sedm vrtulníků a několik elektrocentrál a čerpadel.

■ Součinnost s jednotlivými složkami IZS

Mezi jednotlivými složkami IZS probíhala vzájemná spolupráce bez nedostatků. Součinnost se všemi složkami IZS byla všemi zúčastněnými hodnocena na velice dobré až vynikající úrovni. Taktéž s Armádou ČR byla součinnost hodnocena velmi dobře, všechny požadavky na posílení byly realizovány a k výkonu posilujících vojáků nebyly připomínky.

Spolupráce s městskou policií byla řešena cestou krizových štábů obcí. Městská policie využívala své lepší technické vybavenosti, kvalitnější výstroje do deště a vody. Městská policie spolupracovala především při uzavírkách komunikací a při evakuaci a střežení evakuovaných oblastí.

Jako nedostatečně se ukázalo spojení, a to datové i radiové, mezi jednotlivými subjekty IZS. V průběhu povodní se potvrdila důležitost vytvoření záložních spojovacích uzlů (například problém se zatopeným spojovacím uzlem v Plzni) a vybavení potřebným počtem krizových mobilních telefonů pro mimořádné situace.

■ Nápad trestné činnosti v postižených oblastech

Nápad trestné činnosti v postižených oblastech v době povodní, v porovnání s předchozím obdobím, zůstal v některých lokalitách a okresech na stejné úrovni a v některých okresech nebo obvodech Prahy byl zaznamenán pokles, způsobený zřejmě zvýšeným pohybem bezpečnostních složek v ulicích měst a obcí (např. u Správy hl. m. Prahy činil pokles cca 20%).

Z hlediska nápadu majetkové trestné činnosti převažovaly především

případy krádeží; pachatelé zneužili situace, kdy občané při větrání vytopených prostor nechávali otevřené dveře a okna a tím usnadňovali pachatelům přístup k uloženým věcem, popřípadě pachatelé využili poškození objektů.

■ Oběti povodní

Při povodních došlo k 16 případům úmrtí osob. Ve většině případů se jednalo o utonutí (pouze jedenkrát usmrcení stromem, jedenkrát zabití střepinou při odstřelu plavidla, jedenkrát přiotrávení oxidem uhelnatým a následné utonutí). K většině úmrtí utonutím nemuselo dojít, kdyby občané nepodceňovali vodní živel.

■ Závěr

Za plně zvládnutou lze považovat organizaci práce policie v místech záplav, při odstraňování následků povodní a spolupráci s ostatními subjekty IZS. Rovněž tak policie splnila po všech stránkách své úkoly ve vztahu k veřejnosti, což bylo kladně hodnoceno sdělovacími prostředky a širokou veřejností.

Nedostatky jsou v současné době především v materiálně technickém vybavení policie pro případ krizových situací, které je významně finančně náročné.

*Preventivně informační skupina
Policejního prezidia Policie ČR,
foto Jiří NOVÁK, Roman VÁŇA
a archiv redakce*

Zdravotnická záchranná služba při srpnových povodních

Letošní povodně znamenaly pro zdravotnickou záchrannou službu (ZZS) v České republice, jako jednu ze základních složek integrovaného záchranného systému (IZS), prověrku její schopnosti. Je nutné konstatovat, že svými silami a prostředky ZZS zcela zabezpečila veškerou potřebnou činnost při záchraně životů, ochraně zdraví a evakuaci obyvatel.

Na konkrétním příkladu práce a vyhodnocení činnosti Zdravotnické záchranné služby v okrese Mělník, které vypracovala její ředitelka MUDr. Dana Hlaváčková, lze ukázat práci a obecné problémy, se kterými se potýkaly zdravotnické záchranné služby v celé republice.

Vlastní činnost

Nouzový stav na území okresu Mělník a ve Středočeském kraji byl vyhlášen dne 12. srpna 2002 s platností do 20. srpna 2002 a před tímto datem prodloužen do 31. srpna 2002. Nouzový stav byl vyhlášen v důsledku povodňové katastrofy v povodí řeky Vltavy, která následkem vzednutí hladiny zasáhla na soutoku zpětným tokem rovněž řeku Labe proti jejímu přirozenému proudu. V okrese Mělník byl povodňový katastrofický cyklus komplikován navíc opakovaným vznikem chemických havárií v povodněmi poškozeném podniku Spolana, a.s. Neratovice, konkrétně opakovaným únikem chlóru z poškozených zásobníků a opakovanou nutností zajištění preventivních opatření během průzkumných, likvidačních a asanačních prací v areálu podniku.

ZZS Mělník se podílela na řešení těchto záchranných a likvidačních prací:

- povodňové katastrofy,
- chemické havárie,
- preventivní opatření v podniku Spolana, a.s. Neratovice.

Další úkoly

Mimo vlastní činnost v době katastrofy zajišťovala ZZS Mělník podle pokynů zdravotního rady a zdravotnické části havarijního plánu okresu další úkoly resortu zdravotnictví na úrovni okresu, a to prostřednictvím ředitelky ZZS, která je současně ve funkci vedoucího lékaře útvaru krizového managementu zdravotnictví okresu:

- účast na zasedáních krizových štábů okresu, města Neratovice a podniku Spolana, a.s. Neratovice,
- evakuace nemocnic a uvolňování nezbytných lůžek v těchto zdravotnických zařízeních,
- evakuace civilního obyvatelstva s omezenou sociální schopností a nemožností přežití v evakuačních centrech,
- pohotovost lůžek v okresních a mimookresních posilových zdravotnických zařízeních (zejména Mladá Boleslav, Česká Lípa, Roudnice nad Labem, Litoměřice),

- vyzkoušení zdravotnických zařízení v okrese a okolí během chemických poplachů,
- koordinace činností s partnerskou Záchrannou službou ASCR v Kralupech nad Vltavou,
- koordinace pomoci s ÚKM dostupných okolních okresů (především Mladá Boleslav a Česká Lípa),
- vyskladnění zdravotnického materiálu ze skladů ÚKM Mělník,
- evidenci evakuovaných pacientů a civilních osob a jejich rozmístění v nemocnicích a evakuačních centrech,
- zajištění infrastruktury a technicko materiální podpory pro zdravotnická zařízení v okrese, zejména pro NsP Mělník, MN Neratovice, praktické lékárny v postižených oblastech (zejména vysoušeče, léky, SZM prostřednictvím smluv a kontaktů ad hoc),
- spolupráce se zdravotním radou okresu i kraje, ředitelem Krajského úřadu, ředitelem odboru bezpečnosti a krizového řízení MZ ČR (především vypracování podkladů o zajištění zdravotní péče během povodní pro praktické lékaře, starosty obcí a občany),
- evidence nabídek pomoci ze stran zdravotnických zařízení v ČR,
- koordinace se zdravotnickými zařízeními operujícími na území okresu (ÚSZS Olomouc, Maltézská pomoc, ZZS hl. m. Prahy – ÚSZS),
- přerozdělování spádovosti a rajonizace zdravotnických zařízení v okrese během katastrofy,

- vytvoření konzultačních center psychologické a psychiatrické podpory (Mělník, Neratovice, Kralupy nad Vltavou) ve spolupráci s OS ČLK,
- koordinace provozu heliportu ZZS Mělník, zejména pro vrtulníky mimookresních záchranných subjektů,
- realizace objednávek hasičských záchranných sborů (iontové nápoje, anxiolytika),
- spolupráce s lokálními i celostátními médii a tiskovým mluvčím okresního krizového štábu,
- na vyžádání městských a obecních krizových štábů účast na diskusních setkáních s občany v postižených oblastech.

Spolupráce se složkami IZS

Výše uvedené úkoly realizovala ZZS okresu v součinnosti se složkami IZS a orgány krizového řízení.

Zdravotnická zařízení okresu.

Mimo provoz bylo v okrese osm zatopených ordinací praktických lékařů, tři ambulance specialistů, čtyři stomatologické ordinace či laboratoře, čtyři lékárny či výdejny léčiv. Mezi zatopená zdravotnická zařízení s větším rozsahem zdravotnického provozu patřily Nemocnice s poliklinikou RHG, spol. s r.o. Kralupy nad Vltavou (následná péče), Poliklinika ALTES, s.r.o. Kralupy nad Vltavou, Zdravotnická záchranná služba Mělník, stanoviště Neratovice, Záchranná služba ASCR Kralupy nad Vltavou,

Spolupráce s lůžkovými zařízeními (NsP Mělník, MN Neratovice) probíhala naprosto bez problémů, stejně jako spolupráce s praktickými lékaři. Jeden ze tří postižených praktických lékařů byl k dispozici po celý týden záplav v ordinaci LSPP při ZZS Mělník, další dva nabídli svou spolupráci a byli připraveni k výzvě na telefonu. Činnosti postižených ambulancí odborných specialistů převzaly bez problému obě nemocnice v okrese. Významná byla spolupráce s psychiatry okresu.

Mimookresní zdravotnická zařízení. Významnou podporu při evakuaci nemocnice v Kralupech nad Vltavou poskytly nemocnice v Mladé Boleslavi, České Lípě, dále nemocnice v Roudnici nad Labem a Litoměřicích a další a soukromá doprava raněných a nemocných Česká Lípa.

Za zásadní nedostatek považujeme přístup FN Bulovka, která v době nouzového stavu, a přesto, že je pro Mělník spádovým traumatologickým centrem, odmítla spolupracovat při zajišťování příprav k provedení okresního traumatologického plánu.

Nabízená pomoc ze strany 18 zdravotnických záchranných služeb v ČR nemusela být využita díky dobré personální a materiální vybavenosti ZZS Mělník. Podle standardních postupů, plynoucích z vyhlášky MZ ČR č. 434/1992 Sb. o zdravotnické záchranné službě, byla využívána letecká záchranná služba, jedenkrát při zdravotnickém zajištění rekognoskace ve skladu s chlórem byly použity síly a prostředky ZZS hl. m. Prahy - ÚSZS. Zdravotníci záchranáři a technika ÚSZS Olomouc byla k dispozici pro hasičské záchranné sbory, neboť pro ZZS Mělník nebyla potřebná. Nutno však podotknout, že pokud by nedošlo k úspěšnému ukončení likvidace úniků chlóru v podniku Spolana, a.s. Neratovice, bylo by nutné využít nabídky zdravotnických záchranných služeb zejména v oblasti personální, a to k vystrídání psychicky i fyzicky vyčerpaného vlastního personálu, zejména lékařů.

HZS ČR. Spolupráce s hasiči byla velice dobrá, bez jakýchkoli nedostatků. Jednoznačně se vyplatila dlouholetá spolupráce a setkávání obou záchranných subjektů při vzdělávání příslušníků HZS ČR v oblasti poskytování první pomoci a základů medicíny katastrof. Hasiči prováděná triage (poskytnutí první pomoci) lidí z postižených oblastí byla bezchybná. Rovněž spolupráce v oblasti péče o psychickou a fyzickou kondici dlouhodobě zasahujících jednotek HZS ČR byla bez problémů.

Policie ČR. Rovněž bez připomínek, naprosto bezproblémová spolupráce a komunikace. Jediným dlouhodobě zjišťovaným nedostatkem příslušníků Policie ČR je určitý nedostatek znalostí z oblasti poskytování první pomoci poraněných pacientů. Největší chybou, ke které tato okolnost vedla během povodní, byl například kategorický

požadavek na leteckou záchrannou službu ke dvěma lehce zraněným pacientům v zatopené oblasti, přestože na místě byl k dispozici vrtulník Policie ČR Letecké služby a u postižených stačilo provést jednoduchou triage - jejich stav vyžadoval minimální poskytnutí první pomoci.

Armáda ČR. Nejsme kompetentní posuzovat činnost Armády ČR z pohledu likvidační a asanační fáze katastrofického cyklu. V době záchranných prací, nutných pro součinnost se ZZS, však vstupovalo vojenské zdravotnictví do řešení chemických havárií zcela nesystémově, bez znalosti zásad krizového řízení v civilním zdravotnictví a se zcela odlišnou terminologií, jinými typy systémů, které civilní sektor nezná a neumí s nimi zacházet. Nemožnost účinné koordinace činností složek vojenského s civilním zdravotnictvím se projevila zejména v případě, kdy mělo vojenské zdravotnictví operovat na okrese Mělník, ale tato skutečnost nebyla oznámena zdravotnickému operačnímu středisku Mělník - dne 17. srpna 2002.

Spolupráce s nezdravotnickými složkami Armády ČR byla minimální, a to i během řešení následků chemických havárií úniku chlóru.

Městské a obecní krizové štáby. Komunikace bez problémů. V prvních dnech katastrofy lidé svou osobní účastí na preventivních opatřeních ve svých obcích a městech prokázali velkou odpovědnost, nasazení a povědomí o svých povinnostech.

Okresní krizový štáb. Přes obrovské psychické vypětí perfektní spolupráce, naprostá akceschopnost všech zúčastněných složek, konstruktivní přístup, rychlé plnění úkolů.

■ Závěr

Zdravotnická záchranná služba Mělník i zdravotnický systém okresu dostal

svým povinnostem během nouzového stavu v okrese Mělník naplněním obecné legislativy i úkolů okresního Havarijního plánu bez výrazných problémů.

Spolupráce s okolními zdravotnickými systémy byla dobrá, rovněž spolupráce v rámci IZS probíhala kontinuálně bez výraznějších nedostatků.

Komplikace povodní, které přinesla havarijní situace při únicích chlóru ve Spolaně, a.s. Neratovice, byly zvládnuty na hranici únosnosti časového intervalu jejich trvání (vyčerpání personálu, emoční situace mezi obyvatelstvem okresu i okolních oblastí, negativně orientované vstupy médií atp).

Nejvýraznější pozitivní prvky během katastrofy: „krizová legislativa“, profesionální nasazení krizového štábu okresu a základních složek IZS okresu, dobře zpracovaný Havarijní plán okresu.

Nejvýraznější negativní prvky: absence zákona o ZZS, nesystémové vstupy Armády ČR do zdravotnictví okresu, odmítnutí spolupráce při řešení chemických havárií ze strany spádového trauma-centra při FN Bulovka Praha.

Mgr. Mario BÖHME, tiskový mluvčí Ministerstva zdravotnictví, foto MUDr. Zdeněk SCHWARZ, ZZS hl. města Prahy-ÚSZS

(Vysvětlení některých zkratk: FN - fakultní nemocnice, IZS - integrovaný záchranný systém, LSPP - lékařská služba první pomoci, MN - městská nemocnice, MZ ČR - Ministerstvo zdravotnictví, NsP - nemocnice s poliklinikou, OS ČLK - okresní sdružení České lékařské komory, ÚKM - útvar krizového managementu, ÚSZS - územní středisko záchranné služby, ZS ASČR - Záchranná služba Asociace Samaritánů ČR, ZZS - zdravotnická záchranná služba)

Nasazení sil Armády ČR v průběhu povodní

■ Záchrana a evakuace osob

V neděli 11. srpna, kdy byly avizovány další vydatné srážky, vydal náčelník Generálního štábu AČR armádní generál Jiří Šedivý ve 22,00 hodin nařízení velitelům operačních stupňů o uvedení vojsk do vyššího stupně připravenosti. Na operačních velitelstvích začaly pracovat operační skupiny a na Generálním štábu AČR operační středisko.

V pondělí 12. srpna již bylo v jižních Čechách nasazeno na 500 vojáků a občanských zaměstnanců AČR s 63 kusy ženijní, vyprošťovací, záchranné a přepravní techniky, včetně vrtulníků, a na 150 vojáků začalo budovat ochranné hráze v Praze. Vrtulníky vojenské letecké záchranné a pátrací služby zasahovaly ve dne a zejména v noci při záchrane lidských životů na Plzeňsku. Jen za tento den se to týkalo deseti osob, z toho sedmi v noci. Celkově vzdušné síly AČR v tomto dni zachránily nebo evakovaly 142 osob.

V úterý 13. srpna záplavy paralyzovaly již téměř celé Čechy. V šesti postižených krajích byl vyhlášen stav nouze a desetitisíce lidí byly evakuovány. Vláda České republiky na základě vývoje krizové situace rozhodla o povolání vojáků v činné službě pro plnění úkolů pořádkové a ochranné služby a pro plnění úkolů při živelních pohromách. Počty nasazených vojáků stouply na téměř 1800 a techniky na 280 kusů. *(Do dále uváděných počtů nasazených a záložních sil a prostředků jsou zahrnuty pouze centrálně řízené síly a prostředky AČR a neobsahují ty, které vyčlenili velitelé jednotlivých útvarů na žádost orgánů státní správy a místní samosprávy v postižených oblastech.)*

■ Nasazení vrtulníků

K záchranným pracím bylo také nasazeno již 16 armádních vrtulníků s osádkami, které tento den evakovaly a zachránily na 362 lidí. Bylo zachráněno 52 osob, které se ocitly v přímém ohrožení života, z toho deset v nočních hodinách. S postupem času a horšící se situací počet nasazených vrtulníků stoupl až na dvacet. Osádky vrtulníků Mi-17, W-3A Sokol a Mi-24 provedly do 19. srpna, kdy voda začala již opadávat, celkem 835 vzletů s celkovým náletem 422 hodin 51 minut. Zachránily nebo evakovaly z ohrožených oblastí 1618

osob, z toho 30 v nočních hodinách. Na palubě armádních vrtulníků přepravily celkem 40 000 kg materiálů.

Ve středu 14. srpna udeřila povodeň plnou silou v hlavním městě a povodňová vlna začala postupovat na sever. Těžiště nasazení armády se přesunulo do hlavního města a severních Čech. V akci pomáhalo již na 2000 vojáků s 350 kusy techniky a v záloze bylo připraveno dalších 4800 vojáků a 542 kusů techniky. Počty nasazených sil a prostředků AČR začaly prudce stoupat tak, jak se vyhrcovala situace v jednotlivých oblastech. V pondělí 19. srpna bylo nasazeno již přes 6500 vojáků a přes 1100 kusů techniky. Dalších 5500 vojáků a 1135 kusů techniky bylo připraveno v záloze.

■ Operace „Povodeň 2002“

V pátek 16. srpna rozhodl ministr obrany o omezení výcviku na minimální míru se záměrem vyčlenit co nejvíce použitelných sil k likvidaci následků povodní. Následně v sobotu 17. srpna byl schválen plán nasazení sil a prostředků AČR v oblastech postižených povodněmi k provedení operace „Povodeň 2002“.

Tento plán zahrnoval: operaci Obnova, operaci Ochrana, operaci humanitární pomoci a psychologicko-zdravotnickou operaci. Vzhledem k přijatému plánu začala armáda v neděli 18. srpna přeskupovat své síly a prostředky.

V úterý 20. září byla zahájena operace Obnova, jejímž řízením byl pověřen velitel sil územní obrany AČR generál-major Vladimír Sova.

■ Odvedli profesionální práci

Vypočítávat místa, kde všude vojáci zasahovali, je zbytečné. Byli všude, kde jich bylo zapotřebí a odváděli společně

Již od 7. srpna 2002 vyčleňovala Armáda České republiky (AČR) postupně síly a prostředky na základě operativních jednání velitelů jednotlivých útvarů se starosty a přednosty zasažených obcí, měst a okresů zejména v jižních Čechách. S postupující hrozbou zvýšené úrovně vody na většině jihočeských řek a po domluvě s ostatními složkami integrovaného záchranného systému (IZS) u jihočeského hejtmána RNDr. Jana Zahradníka byli vojáci nasazováni do míst, kde se předpokládalo rozdílné toků a ohrožení obyvatel. Vojáci pomáhali všude, kde bylo třeba, a snažili se být vždy krok před ničivou vodou.

s příslušníky HZS ČR, Policie ČR a dalšími složkami IZS profesionální práci, která byla od nich očekávána. Operativně zasahovali v místech, kam voda teprve přicházela a v oblastech, kde se voda už přehnala, se podíleli a nadále podílejí na organizaci humanitárních akcí a na záchranných a likvidačních pracích. Chemičtí specialisté a záchranáři odstraňují škodlivé látky ze zasažených oblastí, ženisté stavějí mosty, armádní psychologové a právníci pomáhají v evakuačních centrech.

AČR nabídla také své volné ubytovací, školicí, rekreační a výcvikové kapacity pro obyvatelstvo postižené povodněmi k ubytování těch rodinných příslušníků, kteří nejsou schopni se zapojit do likvidace následků povodní.

Postižené regiony se pomalu a jistě probouzejí k životu, práce na jejich obnově pokračují. V souladu s nařízeními vlády bylo od 15. září 2002 do 30. listopadu 2002 nasazeno na pomoc postiženým oblastem až 2000 vojáků s potřebnou záchrannou a přepravní technikou. Dalších 300 vojáků bylo do konce října vyčleněno ve prospěch Policie ČR. Čeští vojáci z postižených oblastí nezmizeli.

genpor. Ing. Jiří MARTINEK,
Generální štáb AČR,
foto Oldřich JERÁBEK

System krizového řízení potvrdil svoji funkčnost

■ Mohl byste upřesnit rozsah škod, které povodně způsobily ve Středočeském kraji?

Kvalifikovaný odhad nákladů na obnovu majetku, sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní pohromou, byl vyčíslen na 14 282 943 000 Kč. Stanovení pořadí důležitosti obnovy zničeného majetku vychází ze skutečnosti, že živelní pohroma byla velkého rozsahu a ochromila život a základní funkce některých měst a obcí. Z hlediska obnovy základních funkcí v území postiženém povodněmi je nezbytné zajistit obnovu komunikací, následně obnovit dodávky energií. Současně s obnovou funkce bydlení je nezbytné zajistit funkci čistíren odpadních vod a nezávadnost pitné vody, nejen ve vodovodních řadech, ale i domovních studních. Následně obnovit produkční sektor. Kraj, obce a další právnické a fyzické osoby v dotčených oblastech nejsou schopny vlastními prostředky majetek obnovit. S ohledem na omezené možnosti kraje je předpokládána státní pomoc ve všech těchto oblastech.

■ Významnou úlohu při řešení této mimořádné události sehrál krizový štáb kraje. Jak byste zhodnotil jeho činnost?

Orgány kraje, povodňové orgány a další účastníci povodňové ochrany, spadající do působnosti uceleného povodí dolní Vltavy, plnily stanovené úkoly v souladu s vlastními plány již od chvíle, kdy byly vydány výstrahy o povodňových jevech. Byl zajištěn tok aktuálních informací, poskytující přehled o stávající hydrologické situaci a informace o jejím předpokládaném vývoji. V počáteční fázi ve dnech 7. a 8. srpna 2002 se výstrahy ČHMÚ, zasílané na OPIS KŘ HZS v Kladně, týkaly přehledu srážkové činnosti v oblasti jižních a západních Čech, vzestupů hladin a dosažení 2. a 3. stupně povodňové aktivity (dále jen SPA) v povodí horní Otavy, horní Vltavy a Berounky v Plzni.

Na základě vývoje povodňové situace a v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, který vyhlásil předseda vlády, s účinností dne 12. srpna 2002 od 18,00 hodin, jsem svolal dne 12. srpna 2002 ve 22,00 hodin krizový štáb Středočeského kraje, jehož součástí se stala Povodňová komise uceleného povodí dolní Vltavy. Za účelem zajištění provedení stanovených krizových opatření, vydaných v rozhodnutí

předsedy vlády ČR o vyhlášení nouzového stavu, jsem vydal své nařízení územním správním úřadům s krajskou působností a přednostům okresních úřadů. V souvislosti s rozhodnutím předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu byly aktivovány všechny krizové štáby okresů na území kraje. K provádění úkolů krizového štábu kraje byla dne 13. srpna 2002 aktivována stálá pracovní skupina krizového štábu. Ta pracovala nepřetržitě a plnila úkoly v souladu se Směrnicí MV. Dalších zasedání krizového štábu kraje prostřednictvím KOIS HZS v Kladně se zúčastňovali členové bezpečnostní rady kraje, členové Povodňové komise uceleného povodí dolní Vltavy a další osoby spojené s příslušně projednáváním odbornou tematikou včetně členů stálé pracovní skupiny krizového štábu.

Po ukončení platnosti prodloužení nouzového stavu a vyhlášených krizových opatření pro Středočeský kraj rozhodl krajský krizový štáb na svém zasedání dne 2. září 2002, že jeho další jednání budu svolávat na základě vývoje situace. V nejpostiženějších obcích Středočeského kraje, kde se nepodařilo odstranit následky povodní a nadále přetrvával stav ohrožení života a zdraví osob, majetku a životního prostředí, vyhlásili přednostové okresních úřadů Mělník, Beroun, Praha-západ a Praha-východ stav nebezpečí. Stav nebezpečí v Mělníku byl dále prodloužen do 31. října 2002 společným rozhodnutím, které jsem učinil spolu s přednostou okresního úřadu. Evakuace byla provedena v pěti okresech, z nichž bylo evakuováno 24 844 osob.

Požadavky na pomoc byly specifikovány prostřednictvím starostů obcí. Rozdílnosti v zajišťování požadavků

Rozsáhlé povodně, které letos v srpnu postihly Českou republiku, za sebou zanechaly škody ve výši několika miliard korun. Jednou z oblastí, které byly povodňovou vlnou nejvíce poškozeny, jsou střední Čechy. Středočeský kraj zaujímá 14% plochy České republiky, je největší ze čtrnácti krajů. Jeho rozloha je 11014 km². Žije zde více než 1,1 milionu obyvatel. Ve Středočeském kraji se nachází celkem 1148 obcí, z toho 71 měst. Živelní pohroma ochromila život obyvatel v mnoha z nich. V souvislosti s touto situací jsme požádali o rozhovor, týkající se průběhu a důsledku povodní, hejtmana Středočeského kraje Ing. Petra Bendla.

obcí závisely na organizačních schopnostech jednotlivých starostů, nebo na jejich případném vytížení při likvidaci následků povodní. V rámci možnosti byla prováděna spolupráce mezi jednotlivými obcemi. Jednalo se o spolupráci při zajišťování dopravy humanitární pomoci, spolupráci při skladování humanitární pomoci, zapůjčování techniky a fyzickou pomoc

Spolupráce obcí s humanitárními a charitativními organizacemi byla velmi dobrá. Obce organizovaly samostatné sbírky a ty potom odevzdaly ČČK nebo je přímo směřovaly do nejvíce postižených obcí. V souladu s požadavky na humanitární pomoc byly jednotlivé poptávky průběžně zajišťovány cestou HZS Středočeského kraje se sídlem v Kladně. Požadavky na počty vysoušečů byly ze stran postižených obcí vyšší, než bylo možno zajistit (vysoušeče se získávaly formou daru a nákupem prostřednictvím HZS Středočeského kraje v Kladně). Na základě požadavků starostů z postižených obcí byla také zajišťována prostřednictvím HZS Středočeského kraje v Kladně pomoc psychologů, kteří pracovali přímo v terénu v postižených oblastech Středočeského kraje.

■ Krizová situace představovala praktickou prověrku součinnosti složek IZS. Jak se

tato součinnosti projevila ve Vašem kraji?

Součinnost orgánů krizového řízení v rámci kraje se všemi složkami IZS byla v průběhu řešení krizové situace na velmi dobré úrovni. Zasedání krizového štábu kraje se v počáteční fázi krizového stavu konala na pracovišti krizového řízení, zřízeného u hasičského záchranného sboru kraje v Kladně. Stálá pracovní skupina krizového štábu, složená ze zástupců základních složek IZS, AČR a krajského úřadu, plnila své úkoly na tomto pracovišti nepřetržitě do 6. září 2002. Nově vybudované pracoviště krizového řízení u HZS Středočeského kraje je v souladu se zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, využíváno krajským úřadem k zajištění přípravy na řešení krizových situací a zároveň je v souladu se Směrnicí MV č. 9 z 12. prosince 2001 využíváno pro zasedání krizového štábu kraje a činnost stále pracovní skupiny krizového štábu kraje. Vybudování pracoviště bylo dokončeno v květnu 2002, z toho důvodu nebylo pracoviště plně dovybaveno technickými a komunikačními prostředky k zajištění činnosti stále pracovní skupiny krizového štábu. Krizový štáb proto učinil okamžité opatření a rozhodl dovybavit pracoviště potřebným materiálně technickým zázemím.

Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje plnil úlohu koordinace složek integrovaného záchranného systému ve své úrovni koordinace záchranných a likvidačních prací na území Středočeského kraje, postiženém povodní, včetně řízení jejich součinnosti ve smyslu vyhlášky MV č. 328/2001 Sb.

V praxi se jednalo zejména o tyto činnosti:

- vyhodnocování druhu a rozsahu mimořádné události a jí vyvolaných ohrožení za využití výsledků souběžně organizovaného průzkumu (varování a vyzoomnění obyvatelstva),
- uzavření místa zásahu a omezení vstupu osob na místo zásahu, jejichž přítomnost zde není potřebná (v součinnosti s PČR a AČR),
- záchrana bezprostředně ohrožených osob, zvířat nebo majetku, jejich evakuace.

Činnost **Policie ČR**, její organizace a spolupráce v rámci IZS při provádění záchranných a likvidačních prací na území Středočeského kraje postiženém povodní lze hodnotit jako plně zvládnutou. Činnost okresních ředitelů, v jejichž teritoriu se povodňová opatření realizovala (Příbram, Praha-západ, Praha-východ, Beroun, Rakovník a Mělník), směřovala vedle zajišťování běžných činností policie též zejména k zajištění úkolů, vyplývajících z řešení stavu nouze (ostraha, evakuace, doprovody, objížďky, pohledy nad veřejným pořádkem atd.).

Z hlediska zhodnocení činnosti **zdravotnické záchranné služby** (dále jen ZZS) po dobu povodně je třeba přede-

slat, že Středočeský kraj nemá zřízené územní středisko ZZS (dále jen ÚSZS). Na základě ustanovení čl. II, odst. 2 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 14/2001 Sb., o zdravotnické záchranné službě, působnost územního střediska vykonávaná pro Středočeský kraj ode dne jeho zániku územní středisko se sídlem v Praze, zřízené hl.m. Prahou. V praxi to znamenalo, že ředitelství ZZS hl.m. Prahy-ÚSZS řešilo problematiku koordinace činnosti ZZS Prahy i Středočeského kraje. ZZS hl. m. Prahy - ÚSZS byla prostřednictvím náměstka ředitele v úzkém kontaktu s managementy ZZS v postižených oblastech, a to zvláště se ZZS Praha- západ a Mělník. Náměstek ředitele se účastnil jednání Krizového štábu Středočeského kraje.

Nasazené jednotky **Armády ČR** zabezpečovaly plnění úkolů pořádkové služby **Policie ČR** v souladu s nařízením vlády č. 377/2002 Sb., dále pomoc při likvidaci následků povodně na postiženém území Středočeského kraje spolu s poskytováním humanitární pomoci. Činnost nasazených jednotek AČR při likvidaci následků po povodni spočívala zejména v nakládání a odvozu zničeného materiálu na skládky, odklízení nánosů zeminy, úklidu a zprovožňování zanesených komunikací, vyprošťování předmětů a naplavenin z povodí řek, odstraňování sutě, řezání, úklidu veřejných prostranství apod. Plnění úkolů útvarů a ostatních složek v podřízenosti AČR v průběhu eliminace povodní a v průběhu odstraňování jejich následků ukázal především na odpovědné splnění úkolů, připravenost, obětavost, organizovanost a kázeň. Příslušníci AČR za velmi složitých podmínek prokazují připravenost a schopnost plnit stanovené úkoly a povinnosti v době nevojenských krizových stavů.

Bezpečnostní rada Středočeského kraje rozhodla, na můj návrh, provést velitelsko-štábní cvičení v měsíci březnu 2003 za účelem přípravy složek IZS a orgánů, podílejících se na provedení a koordinaci záchranných a likvidačních prací v případě vzniku mimořádné události, způsobené nebezpečnými chemickými látkami u objektu Spolany, a.s. Neratovice.

Jak vzniklá krizová situace „prověřila“ účinnost některých legislativních opatření, zejména zákona č. 240/2000 Sb. tzv. krizového zákona? V čem se projevila pozitivita a které, z Vašeho pohledu zásadní problémy, bude potřebné legislativně dopracovat?

Krizová situace trvala na území postižených obcí v okrese Mělník a to do 30. října 2002. Orgány kraje musely ve velmi krátké době od jejich ustanovení čelit krizové situaci, vyvolané přírodní katastrofou v rozsahu, který předčil zkušenosti z povodní na Moravě v roce 1997. Současně lze konstatovat, že sys-

tém krizového řízení v celém spektru od ústředních správních orgánů až po samosprávné orgány v praxi potvrdil svoji funkčnost. O tom svědčí fakt, že řízení záchranných a likvidačních prací bylo plně v rukou krizových orgánů, oproti situaci při řešení povodní na Moravě v roce 1997, kde zásadní roli v této oblasti přebrala AČR. Je zřejmé, že orgány krizového řízení a složky IZS zvýšily svou připravenost na řešení krizových situací a své úkoly zvládly v míře, v jaké se bylo možné efektivně připravovat z pohledu rozsahu přírodní katastrofy. Poprvé ve své existenci byla využita podpora krizové legislativy v takovém rozsahu. Přesto je třeba upozornit na určité nedostatky v systému krizového řízení. Uvedené poznatky byly zahrnuty v Memorandu hejtmanů krajů postižených povodněmi, které bylo vydáno dne 19. září 2002.

V oblasti krizové legislativy je nezbytné pozorně přistoupit k připravované komplexní novele tzv. „krizových zákonů“, kde je třeba oproti současnému stavu jasně definovat odpovědnost orgánů za přípravu na řešení krizové situace; k tomu adekvátně přiřadit pravomoci odpovědných orgánů.

Ve spojitosti s reformou veřejné správy je bezpodmínečně nutné zajistit přípravu kvalitního krizového managementu u obcí s rozšířenou působností jako mezistupeň mezi krajem a obcemi. Doporučit těmto obcím minimální počet pracovníků v oblasti krizového řízení s patřičnými kompetencemi.

V oblasti krizových plánů všech úrovní je třeba přistoupit ke zhodnocení celkové filosofie. Zvláště je nutné zaměřit se na efektivitu takového dokumentu z hlediska jeho rozsahu, struktury a obsahu.

V oblasti komunikace krizového řízení stále chybí informační systém krizového řízení, který by bylo možné efektivně využívat orgány krizového řízení, i když jeho existenci předpokládá zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.

V oblasti obnovy území je nutné konstatovat, že zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou, dává kraji nedostatečný časový prostor pro vypracování přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku zvláště v situacích, kdy je pohroma tak rozsáhlého charakteru jako nyní – zvláště pak, prodlužuje-li se na nižším stupni stav nebezpečí.

Pro likvidaci následků pohromy tak velkého rozsahu nemožno vyčleňovat kraje (obce) dostatečný objem finančních prostředků ze svých rozpočtů. Obce se nyní potýkají s problémem nedostatku financí k zajištění základních potřeb likvidace následků pohromy (skladování komunálního odpadu apod.), a to poté, co musely uhradit náklady na prvotní záchranné práce. Státní pomoc v této oblasti není dostatečně pružná.

*nstržm. Jana ŠULEKOVÁ,
foto Ladislav PAVLÍK*

Pomoc Českého červeného kříže

Také při letošních záplavách začal ČČK okamžitě pomáhat. Byl aktivován Ústřední krizový štáb ČČK a následně krizové štáby v 82% oblastních spolků ČČK. ČČK byl zastoupen v Ústředním krizovém štábu, navázal neprodleně kontakty s krajskými a okresními krizovými štáby, operačními a informačními středisky HZS ČR a postupně i se starosty nejvíce postižených měst a obcí.

Humanitární pomoc

Do okamžité humanitární pomoci se zapojilo 1841 pracovníků a členů ČČK (z toho bylo 621 členů speciálně připravovaných Humanitárních jednotek ČČK) a 3591 dobrovolníků ČČK. Celkem 277 dobrovolných zdravotníků ČČK poskytovalo první pomoc. Oblastní spolky ČČK (dále OS ČČK) spolupracovaly od počátku s celkem 338 evakuačními středisky. OS ČČK dále operativně organizovaly či spolupracovaly při rekreačních pobytech dětí ze zatopených oblastí, zřizovaly distribuční střediska materiální humanitární pomoci přímo v postižených obcích, spolupracovaly při rozvozu potravin pro policisty, vojáky, hasiče a dobrovolníky, uspořádaly čtyři charitativní koncerty na pomoc postiženým povodněmi.

Vodní záchranná služba ČČK (kolektivní člen ČČK, dále VZS ČČK) aktivně pomáhala ve 31 lokalitách. V 15 místních skupinách VZS ČČK pracovalo 136 členů VZS ČČK zejména při svozu ohrožených obyvatel, odtahování překážek z proudů řek, rozvozu materiální humanitární pomoci, poskytování první pomoci a v součinnosti s Policií ČR i při sřežení objektů proti rabování.

Největší kus práce odvedli členové a dobrovolníci ČČK při sběru a distribuci materiální humanitární pomoci. ČČK

postupně zřídil díky pochopení Armády ČR tři velkokapacitní sklady a řadu dalších meziskladů v některých okresech (Liberec, Teplice, Litoměřice, Mělník, Jindřichův Hradec, Kolín, Kladno aj.). Dále bylo zřízeno celkem 364 sběrných středisek ČČK pro přímý sběr materiální humanitární pomoci od občanů i právnických osob, z nichž bylo vypraveno celkem 3463 automobilů s materiální pomocí o objemu 2395 tun (v tomto objemu převažovala balená pitná voda, trvanlivé potraviny, příkrývky, hygienické, dezinfekční, čistící a úklidové prostředky).

Pomoc ze zahraničí a finanční sbírka

Významné finanční a materiální humanitární pomoci se dostalo ČČK ze zahraničí. Finanční pomoc poskytla Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce, která rovněž vyzvala jednotlivé národní společnosti k celosvětové sbírce na pomoc České republice, dále velvyslanectví USA, Kanady, Nizozemska a Maďarský a Ukrajinský ČČK. Materiální humanitární pomoc přišla od Polského, Německého, Slovenského a Švýcarského ČČK a z Izraele.

Český červený kříž, který je největší humanitární organizací, působící na území ČR, pomáhá při katastrofách doma a v zahraničí pravidelně. Jen za poslední tři roky poskytl do 13 zemí a oblastí postižených válečnými konflikty a přírodními katastrofami 25 humanitárních pomoci v celkové hodnotě téměř 30 milionů korun. Z pomoci Českého červeného kříže (dále ČČK) při velkých katastrofách na území naší země z posledního půlstoletí připomeňme ničivé záplavy na Slovensku v roce 1965 a na Moravě v roce 1997. Před pěti lety ČČK rozdělval postiženým občanům a obcím ze svého Fondu humanity více než 565 milionů korun.

Ústřední krizový štáb ČČK vyhlásil již 12. srpna 2002 veřejnou finanční sbírku na povodňový účet Fondu humanity ČČK, na kterém se ke dni 4. října 2002 sešlo již 43 921 018,62 Kč. Další finanční příspěvky na tento fond jsou podle uzavřených dohod ČČK s firmami Eurotel a Danone.

Tyto finanční prostředky jsou určeny na pomoc při podstatně delší a finančně náročnější fázi obnovy. ČČK se zde soustřeďuje z okruhu postižených osob na pomoc těm nejslabším, kteří si z důvodu svého sociálního postavení, věku či kombinace dalších nepříznivých faktorů nemohou pomoci sami a nevyužijí instrumenty státní podpory. Jedná se zejména o staré lidi, rodiny s malými dětmi do 15 let a zdravotně postižené občany. Právě těmto skupinám občanů je a bude určena pomoc ČČK, zaměřená zejména na podíl na zajištění oprav a rekonstrukci postižených obydlí, podíl na výstavbě zcela zničených obydlí a podíl na vybavení postižených domácností základními předměty životní potřeby. Tato pomoc bude směřována ve spolupráci s místními úřady do několika vybraných konkrétních lokalit.

I přes některé dílčí problémy, spojené se skladovými prostory, dopravou, spojením či uvolňováním dobrovolníků ze zaměstnání, je nepochybné, že Český červený kříž při pomoci postiženým povodněmi 2002 obstál. Velmi dobře se osvědčila spolupráce v rámci integrovaného záchranného systému s hasiči, Policií ČR a zdravotnickou záchrannou službou.

Mgr. Josef ŠVEJNOHA, Úřad ČČK Praha, foto archiv ČČK

Hydrometeorologická služba při povodňových situacích

Organizace povodňové ochrany

Kromě ČHMÚ a podniků Povodí hrají v celostátní ochraně před povodněmi důležitou roli **povodňové orgány**. Ve své územní působnosti odpovídají za organizaci povodňové ochrany a řídí, koordinují a kontrolují činnost ostatních účastníků ochrany před povodněmi. V době **mimo povodně** jsou povodňovými orgány obecní (městské) či okresní úřady (od 1. ledna 2003 obecní úřady v obcích s rozšířenou působností) a magistráty statutárních měst, dále orgány kraje a na nejvyšší úrovni Ministerstvo životního prostředí. **Po dobu povodně** jsou povodňovými orgány povodňové komise obcí (obecní či městské), povodňové komise okresů (povodňové komise statutárních měst), povodňové komise ucelených povodí a Ústřední povodňová komise ČR. V případě **vyhlášení stavu nebezpečí a nouzového stavu (krizové stavy)** přecházejí oprávnění a povinnosti povodňových orgánů na příslušné územní orgány krizového řízení podle zákona o krizovém řízení (krizové štáby).

Úloha ČHMÚ při povodňových situacích

Jak již bylo řečeno v úvodu, ČHMÚ zabezpečuje při povodních předpovědní povodňovou službu. Spolupráce ČHMÚ se správci povodí při této službě je logická, neboť průběh povodně je ovlivněn současně řadou parametrů. Ať již počtem a hydrologickou situací na vodních tocích (zde převládají činnosti ČHMÚ), tak i manipulací s jezy a přehradami (kde naopak hrají rozhodující úlohu podniky Povodí). ČHMÚ patří do resortu životního prostředí, podniky Povodí do resortu zemědělství. Při povodních se pro informování povodňových orgánů a varování obyvatelstva významně uplatňuje hlásná povodňová služba, kterou podle vodního zákona organizují povodňové orgány obcí a okresů.

ČHMÚ se při povodňových a dalších krizových situacích opírá o Předpovědní a výstražnou službu (PVS), která pracuje 24 hodin denně. Těžiště činnosti PVS při povodňových situacích spočívá především ve **včasné předpovědi vzniku blížící se povodně a vydání upozornění a výstrahy** na tuto blížící se pohromu. Od začátku povodňové situace pak

Podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zabezpečuje v České republice předpovědní povodňovou službu Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) ve spolupráci se správci povodí (podniky Povodí, s.p.). Obecně plní ČHMÚ v ČR funkci národní hydrometeorologické služby (NMHS), která kromě předpovědní povodňové služby plní řadu dalších činností.

PVS ve vhodně zvolených časových intervalech **předpovídá další vývoj situace** a vydává další příslušné informace a předpovědi až do jejího úplného skončení. Důležité jsou zejména dva momenty činnosti PVS:

- PVS, na základě meteorologických předpovědí a údajů z měřicích sítí, předpovídá množství a časové a plošné rozložení srážek (případně i tání sněhové pokrývky) a na základě těchto dat a informací předpovídá stoupání průtoků na vodních tocích a nebezpečí jejich rozlití. Zejména při hydrologické předpovědi je třeba úzká a nepřetržitá spolupráce s dispečinkou příslušných podniků Povodí. V této části činnosti PVS jsou důležité odborné a vědecké poznatky v oblasti meteorologie a hydrologie, vysoká úroveň modelování, spolehlivě fungující měřicí a přenosové sítě a také organizace celé služby v centru i v regionech.

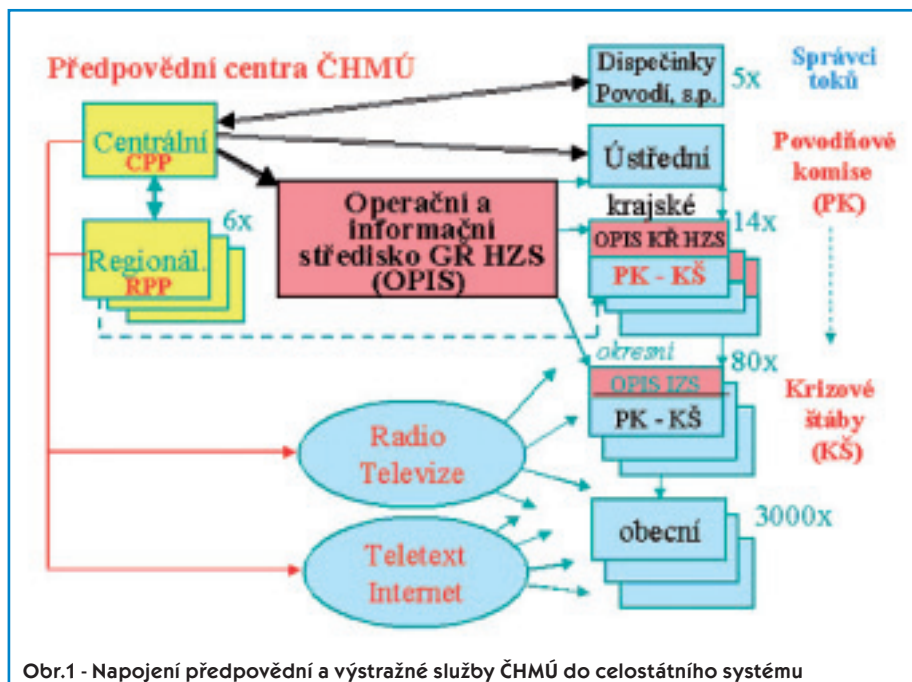
- **Výstrahy a informace** se musí z PVS k příslušným povodňovým orgánům (povodňové komise všech stupňů) a, v případě vyhlášení stavu nebezpečí či nouzového stavu, k příslušným orgánům krizového řízení dostat dostatečně rychle a v nezkrácené podobě. V této části služby záleží nejen na kvalitě předpovědi a výstrahy, ale hlavně na jejich distribuci orgánům krizového řízení včas a v takové formě, která je dosta-

tečně srozumitelná k tomu, aby mohla být vydána včas a správná rozhodnutí (evakuace, stavění hrází atd.). V této části se uplatňují především základní složky IZS.

Organizace PVS ČHMÚ

PVS ČHMÚ má celorepublikovou působnost a její základní složky tvoří vzájemně propojená **předpovědní pracoviště** – **centrální (CPP)** v Praze Komořanech a **regionální (RPP)** na šesti mimopražských pobočkách (obr. 1). Z obrázku je vidět značnou komplexnost vstupujících dat (GTS – meteorologická data ze světové sítě, radarová data z národní i středoevropské radarové sítě, satelitní data z evropské stacionární družice Meteosat i z amerických polárních družic i výstupy z regionálního předpovědního modelu počasí ALADIN, který je počítán na 48 hodin dopředu dvakrát denně na superpočítači NEC v ČHMÚ). Další důležitá data proudí do systému ze srážkoměrných, vodoměrných (na tocích) a dalších pozorovacích sítí. Současně je umožněn přístup do klimatologických a hydrologických databází či do archivu satelitních dat nebo modelových výstupů.

Většina dat proudí po pronajatých linkách a srdcem celého systému propojení je telekomunikační počítač v odboru počítačových a telekomuni-

Obr.1 - Napojení předpovědní a výstražné služby ČHMÚ do celostátního systému

kačních služeb (OPTS). Využíván je i systém propojení a výstupů Intranet/Internet. Pracovníci CPP a RPP průběžně připravují výstupy, určené pro další složky varovného systému ČR v podobě meteorologických, hydrologických či dalších předpovědí, a v případě hrozby vzniku mimořádných událostí vydávají varování – obvykle ve dvou stupních **upozornění a výstraha**. V případě povodní vyhláší možnost vzniku prvního stupně povodňové aktivity a dávají podklady příslušným povodňovým orgánům pro vyhlášení druhého či třetího stupně této aktivity. Důležitá je i předpověď a vyhlášení konce ohrožení povodní či jiným nepříznivým, obvykle meteorologickým jevem. Zodpovědnost pracovníků CPP a RPP je právě při vzniku mimořádných událostí či krizových situací obrovská.

Organizačně je činnost PVS zajištěna tak, že dvacetičtyřhodinový nepřetržitý provoz má CPP v Praze a RPP v Ústí nad Labem (především pro potřeby smogového regulačního systému), ostatní RPP mají denní, případně prodloužené směny. V případě, že bude předpovězena mimořádná událost, či k ní (nebo dokonce ke krizové situaci) v regionu pobočky dojde, přejde příslušné RPP rovněž na dvacetičtyřhodinový režim služeb. Pokud vznikne akutní nebezpečí povodně, prodlouží se takto i služby hydrologů jak na CPP, tak na RPP v příslušném regionu. Při velmi závažné situaci, jako například při povodních v roce 1997 či 2002, začne pracovat krizový štáb ČHMÚ, který umožní zabezpečení činnosti PVS i za mimořádných podmínek.

Napojení PVS ČHMÚ na celostátní systém krizového řízení

Připojení PVS ČHMÚ do celostátního systému včasného varování před povodněmi (podobně tomu je i u jiných druhů mimořádných situací) vyplývá nejlépe z obr. 2. Ukazuje, že rozhodující složkou pro distribuci a další šíření upozornění a výstrah z předpovědních pracovišť ČHMÚ (především CPP) jsou

operační a informační střediska (OPIS) Hasičského záchranného sboru ČR, a to jak v centru, tak v krajích. Hlavním distributorem je OPIS MV-generálního ředitelství HZS ČR v Praze, který varování šíří

dále na HZS krajů a pak dále na okresy. V konečné fázi se varování dostanou až na obce. Jinými slovy, pro úspěšnou povodňovou ochranu nestačí přesné a včasné vydávané předpovědi a výstrahy z PVS ČHMÚ. Ty se musí dostat včas na patřičná místa určení, především krizové štáby či povodňové komise, orgány veřejné správy příslušných úrovní a zejména k ohroženým občanům. Celkový úspěch povodňové ochrany pak závisí i na schopnosti obyvatelstva správně a včas na výstrahy a pokyny reagovat.

Vznik a průběh srpnové povodně

Povodňová situace v srpnu 2002 nastala v důsledku mimořádných regionálních srážek, které zasáhly naše území ve dvou vlnách. První vlna srážek ve dnech 6. a 7. srpna zasáhla hlavně jižní Čechy a způsobila rozvodnění toků v horní části povodí Vltavy (zejména Mašle a Černé). Druhá vlna srážek přišla ve dnech 11. - 13. srpna a zasáhla již i západní, střední a severní Čechy. Vzhledem k nasycenosti povodí a již plným korytům řek nastal rychlý vzestup

a rozvodnění všech toků v zasažené oblasti. Celkové úhrny srážek z obou vln ukazuje obr. 3. V celé řadě sledovaných profilů byly zaznamenány historicky nejvyšší vodní stavy a průtoky. Vzhledem k tomu, že většina toků v jižních, západních a středních Čechách ústí do Vltavy, byl průběh především druhé vlny povodně katastrofický a způsobil pohromu i v hlavním městě Praze.

Vývoj povodně v Praze byl výsledkem střetu povodňové vlny na odtoku z kaskády nádrží na Vltavě a povodňové vlny na Berounce. Vltava v Praze kulminovala ve středu 12. srpna v poledne na úrovni, přesahující všechna zaznamenaná maxima od poloviny 18. století. Přítok z povodí řeky Labe nad Mělníkem, které nebylo srážkami významně zasaženo, již neměl podstatný vliv. Průběh povodňové vlny po dolním Labi byl ovlivněn rozsáhlými rozlivy, při nichž se špička povodňové vlny postupně snižovala. Povodeň na dolním Labi kulminovala ve čtvrtek 16. srpna, přičemž v Děčíně byla maximální hladina již nižší než při povodni v roce 1845.

Celkový objem spadlých srážek

Plošné vyhodnocení • Vltava po Orlík (12 100 km²) • Vltava celkem (27 100 km²)

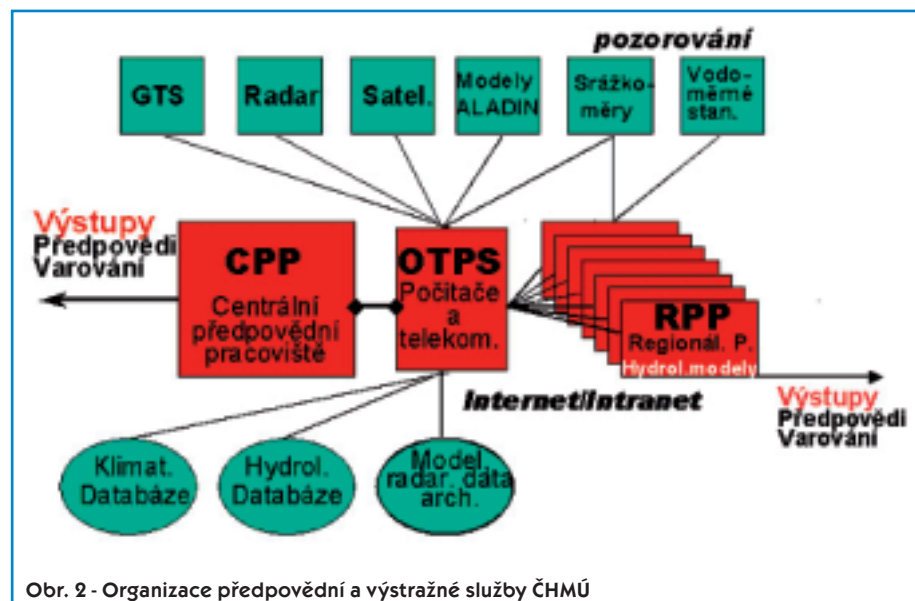
1. vlna • 6. - 7. srpna 2002 • 1,16 mld. m³ • 1,80 mld. m³

2. vlna • 11. - 13. srpna 2002 • 1,42 mld. m³ • 3,06 mld. m³

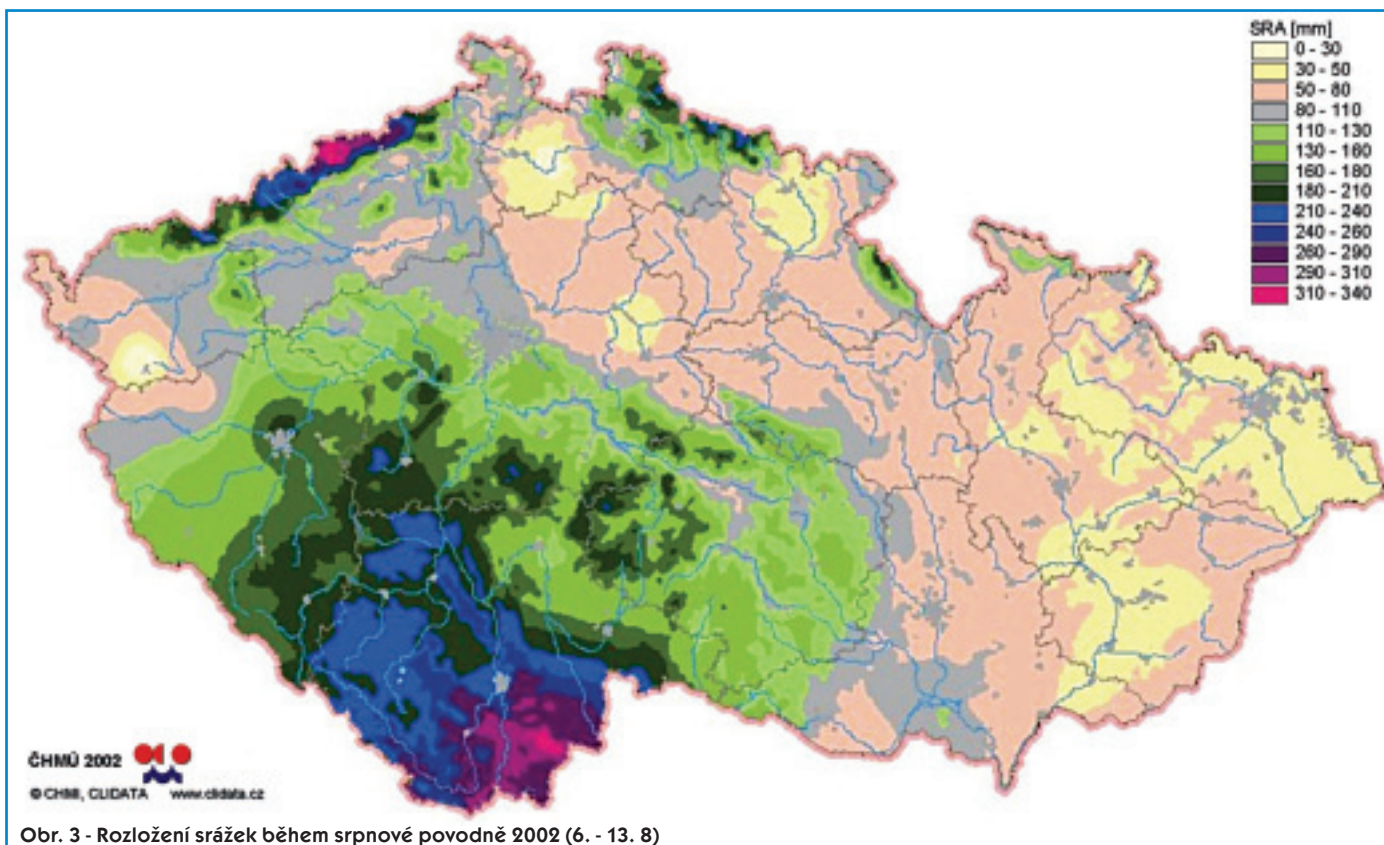
Nejvíce zasažené vodní toky s úrovní vyšší než 100-leté vody: Berounka, Blanice, Dyje, Klabava, Labe, Lomnice, Lužnice, Mašle, Nežárka, Ostružná, Otava, Skalice, Stropnice, Úhlava, Úslava, horní i dolní Vltava.

Činnost PVS ČHMÚ při srpnové povodni

ČHMÚ neustále zdokonaluje PVS a využil pro to řadu zkušeností z předešlé katastrofální povodně v červenci 1997 na Moravě. Tato povodeň byla rovněž

Obr. 2 - Organizace předpovědní a výstražné služby ČHMÚ

Obr. 3 - Rozložení srážek během srpnové povodně 2002 (6. - 13. 8)

způsobena dvěma vlnami velkých regionálních dešťů a byla svým průběhem a extrémností velmi podobná situaci v srpnu 2002. ČHMÚ realizoval po této povodni soubor opatření ke zlepšení předpovědní povodňové služby, která byla podpořena usnesením vlády č.185/1998 a několika grantovými projekty. V rámci těchto opatření byl instalován nový meteorologický radar na Brdech a automatizována další část srážkoměrné a vodoměrné sítě. ČHMÚ každodenně počítal na superpočítači NEC regionální model počasí ALADIN, který sloužil pro většinu předpovědi počasí a rovněž srážek na 48 hodin dopředu. Další vývoj meteorologické situace byl posuzován z globálních modelů (do pěti dnů) i z modelu Evropského centra pro střednědobou předpověď (do devíti dnů). Pro většinu hlavních povodí v ČR byly připraveny a nakalibrovány předpovědní hydrologické modely, které byly již během povodně 2002 ve zkušebním provozu na všech předpovědních pracovištích ústavu.

V rámci zlepšení připravenosti se ČHMÚ podílel na celkovém prověření systému hlásné povodňové služby, při kterém byl zdvojnásoben počet hlásných profilů, byly aktualizovány nebo nově stanoveny limitní stavy pro stupně povodňové aktivity a vydány nové Odborné pokyny pro hlásnou povodňovou službu. Pro zabezpečení distribuce výstrah a informací odpovědným orgánům krizového řízení uzavřel ústav dohodu s MV-generálním ředitelstvím HZS ČR. Pro zlepšení informování veřejnosti zavedl prezentaci všech upozornění, výstrah a informací na své internetové

stránce, včetně prezentace aktuálních stavů na vybraných vodoměrných stanicích. Dále, po dohodě s Českou televizí, zavedl zveřejňování dosažených stavů pro stupně povodňové aktivity na Teletextu a do vybraných hlásných profilů instaloval stanice podávající fonickou informaci aktuálního stavu na telefonické zavolání (tzv. mluvící stanice). Všechna tato opatření napomohla ke zlepšení informačních funkcí ČHMÚ i při povodni v srpnu 2002.

V rámci IZS zabezpečují podle zákona č. 239/2000 Sb. vyznění všech složek IZS a státních i samosprávních orgánů operační a informační střediska HZS ČR. V průběhu povodně 2002 postupoval ČHMÚ podle dohody s MV-generálním ředitelstvím HZS ČR a předával veškeré informace operačnímu a informačnímu středisku MV-generálního ředitelství HZS ČR pro další distribuci OPIS HZS krajů a dále na složky IZS na okresech a obcích. Po vyhlášení nouzového stavu měl ČHMÚ své zástupce přímo v krajských krizových štábech (v Jihočeském, Plzeňském a částečně také ve Středočeském a Ústeckém kraji), a v Ústředním krizovém štábu. Na druhé straně nebyl zástupce ČHMÚ přizván do krizových štábů hl. m. Prahy a Jihomoravského kraje. Dobře fungovala spolupráce s hydrometeorologickou službou Armády ČR v rámci Systému integrované výstražné služby (SIVS), který zajišťuje jednotnost předávaných informací pro vojenské i civilní složky.

PVS ČHMÚ vydala a distribuovala během srpna celkem 21 upozornění a výstrah CPP, 60 informačních zpráv CPP a 10 mimořádných zpráv pro zase-

dání Ústředního krizového štábu (ÚKŠ). ČHMÚ provedl během povodně i řadu mimořádných hydrometrických měření a rozšířil pozorování na stanicích. Během srpna bylo v PVS nasazeno celkem 52 pracovníků.

Výstražné a informační zprávy byly, kromě OPIS MV-generální ředitelství HZS ČR rozesílány dalším institucím jako Ministerstvu životního prostředí (ústřední povodňový orgán), Ministerstvu zemědělství, správcům povodí (vodoхозяйodářské dispečinky podniků Povodí), České televizi, Českému rozhlasu, ČTK a dalším. Kromě toho byly všechny výstrahy, upozornění a informační zprávy průběžně prezentovány na internetové stránce ČHMÚ. Mimořádné zprávy pro ÚKŠ byly předávány zástupcem ČHMÚ přímo na zasedáních tohoto štábu.

Veřejnosti zpřístupňoval ČHMÚ informace pomocí pravidelných relací o meteorologické a hydrologické situaci ve veřejnoprávním rozhlase a televizi, které uváděly, často každou hodinu, nezkrácené informace z ČHMÚ. Dále probíhaly pravidelné a mimořádné vstupy pracovníků CPP a RPP přímo do vysílání rozhlasových a televizních stanic. Informace z ČHMÚ se objevovaly i na dalších televizních a rozhlasových stanicích, v teletextu i v tisku. Rozsáhlé informace k povodni byly uváděny i na webových stránkách ČHMÚ (<http://pocasi.chmi.cz>) a (<http://hydro.chmi.cz>).

*Ing. Ivan OBRUSNÍK, DrSc.,
Český hydrometeorologický ústav,
foto pplk. MgA. Jaroslav TICHÝ*

Humanitární pomoc nevládních organizací

Společným cílem státních orgánů a organizací při likvidaci následků mimořádné situace je rozvíjet úzkou spolupráci s nevládními organizacemi, a tím vytvářet co nejlepší podmínky pro zvládnutí následků postiženým obyvatelstvem.

Katastrofální povodně letošního roku zmobilizovaly nejen síly státních orgánů a organizací, samosprávních orgánů, ale prověřily i síly a schopnosti nevládních organizací.

Při realizaci úkolů vnitřní humanitární pomoci byla vytvořena pracovní skupina MV-generálního ředitelství HZS ČR. Jejím hlavním cílem bylo přijímat a evidovat nabídky humanitární pomoci od firem, právnických osob a obyvatelstva, a tyto následně předávat k využití orgánům krajů, HZS krajů a obcím, postiženým mimořádnou situací. Skupina zaevidovala 760 nabídek pomoci, z nichž více než třetina byly nabídky bezúplatné pomoci a ostatní byly částečně nebo plně komerčního charakteru.

Spolupráce s nevládními organizacemi

Činnost skupiny humanitární pomoci byla zaměřena na koordinaci a spolupráci s nevládními organizacemi, získávání materiální pomoci pro postižené obyvatelstvo, evidenci nabídek humanitární pomoci, upřesňování potřeb humanitární pomoci, pomoc při přepravě zásilek, spolupráci při upřesňování potřeb dobrovolnické pomoci a spolupráci při realizaci psychologické pomoci pro postiženému obyvatelstvu.

Velkou měrou se na realizaci humanitární pomoci podílely nestátní neziskové organizace, které úzce spolupracovaly s pracovní skupinou MV-generálního ředitelství HZS ČR. Vyrozuměné nestátní organizace měly

za úkol průzkum potřeb humanitární pomoci pro evakuované obyvatele a pak samozřejmě pomoc tomuto obyvatelstvu. Nestátní organizace ADRA, Český červený kříž, Česká katolická charita a další vyslaly na postižené území své pracovníky s cílem průběžně zjišťovat aktuální potřeby humanitární pomoci. Dodávané aktuální informace přispěly k rychlému a efektivnímu rozhodování pracovní skupiny a následnému zefektivnění dodávek humanitární pomoci na postižené území. Kvalita, rychlost a adresnost prováděné humanitární pomoci byla i důsledkem účasti zástupců nestátních neziskových organizací na jednání krizových štábů krajů.

Pomoc přímo postiženým

Jakmile odezněla první záplavová vlna, zahájilo občanské sdružení ADRA průzkum terénu v okresech České Budějovice, Český Krumlov a Strakonice a navázala spolupráci s HZS Jihočeského kraje. Téměř okamžitě začali její pracovníci vyklízet zaplavené domy a asistovat při likvidaci následků velké vody. Pustili se do průzkumu potřeb nejvíce postiženého obyvatelstva a tyto potřeby následně realizovali. Souběžným krokem bylo vyhlášení povodňového konta a zřízení krizových štábů v Praze a v Českých Budějovicích a hlavní náplní evidence dobrovolníků, poptávek a nabídek a příjem žádostí o pomoc.

Občanské sdružení ADRA, mimo jiné, vytvořilo a realizovalo systém nabírání a úkolování dobrovolníků, včetně jejich řízení, stravování, případně i ubytování. V době od 28. srpna do 30. září 2002 se v Praze vystřídal na pomocných pracích kolem 800 lidí. V Karlíně vzniklo informační centrum, ve kterém pracovníci organizace ADRA podávali postiženým informace hlavně technického charakteru. V Českých Budějovicích působilo až 750 dobrovolníků, kteří odpracovali 3564 dnů. Jejich organizace, ubytování a stravování byla realizována rovněž prostřednictvím občanského sdružení ADRA. Na žádost městských orgánů se zapojilo do záchranných prací a pomáhalo s výstavbou ochranných hrází. Poprvé ve větším měřítku byl organizován a použit tým vyškolených psychosociálních pracovníků, který se ukázal být nezbytnou součástí pomoci lidem postiženým mimořádnou situací.

Občanské sdružení ADRA dále pomáhá či pomáhá v Srbsku, na Děčínsku, Ústecku, Plzeňsku, Mělnicku (obcím Zálezlice, Dolní Beřkovice, Kozárovice, Kly, Hořín, Neratovice, Kelské Vinice), Litoměřicku (obcím Křešice, Nučice, Třeboutice, Hněvice).

Celkový finanční přehled dosud poskytnuté humanitární pomoci:

- na povodňové konto bylo připsáno cca 31 000 000 Kč, z toho 2 000 000 Kč ze zahraničí,
- povodňový projekt ve spolupráci s ADRA Německo 5 000 000 Kč,
- humanitární pomoc ve formě věcných darů 10 000 000 Kč,
- přímá finanční pomoc od zahraničních organizací ADRA 1 500 000 Kč.

■ Nabídlí ruce, prostředky i peníze

Povodně letošního léta zmobilizovaly pracovníky Sdružení Česká katolická charita k rozsáhlé pomoci lidem v zaplavených oblastech Československa, Litoměřicka, v Praze, ve Středočeském kraji, na Plzeňsku, ale také na jižní Moravě a Znojemsku.

V červenci se vlivem přívalových dešťů rozvodnily toky na Blanensku. Povodeň poškodila několik vesnic. Do pomoci se okamžitě zapojily pracovníci místní Oblastní charity Blansko a okolních Charit.

V srpnu pak několikadenní nepřetržitá srážky rozvodnily řeky v jižních a západních Čechách. Povodňová vlna poté prošla středními a severními Čechami. Do pomoci obětem povodní se zapojily jednotlivé složky Charity. Byla dohodnuta vzájemná pomoc jednotlivých diecézí. V postižených diecézích vznikly krizové štáby. Byly vytvořeny sklady humanitární pomoci, jejichž prostřednictvím byla distribuována humanitární pomoc.

Materiál byl a je svážen a distribuován prostřednictvím humanitárních skladů v Českých Budějovicích, v Plzni, v Dublovicích u Sedlčan a v Litoměřicích. Například v Dublovicích u Sedlčan bylo vydáno v prvních týdnech přibližně 250 tun pomoci. Ve skladech se shromažďuje nábytek a elektrospotřebiče, domácí vybavení, nádobí.

V první vlně pomoci Diecézní charita Plzeň rozvezla přibližně 50 000 litrů dezinfekce (Savo), 30 000 litrů pitné vody, 2000 kusů gumových rukavic a 120 vysoušečů. V domácnostech pracovalo přibližně 300 dobrovolníků.

Skladem humanitární pomoci Diecézní charity České Budějovice prošlo zhruba 20 kamionů humanitární pomoci. Krajský úřad ukončil činnost svého skladu a převedl zásoby na Charitu, takže veškerou pomoc zajišťuje právě ona.

Skladem Diecézní charity Litoměřice prošlo na 250 tun a skladem Arcidiecézní charity Praha 500-600 tun humanitární pomoci.

Charitou byly dovezeny na postižené území kondenzační vysoušeče k vy-

soušení zdiva. Přístroje byly zapůjčeny jednotlivým rodinám. Charita disponuje 450 kondenzačními přístroji, které jsou využívány v terénu.

Na přímé pomoci při odstraňování následků povodně se podílelo v některých dnech až 300 dobrovolníků. Jednotlivé charity začaly organizovat dobrovolníky do postižených oblastí. Například do obcí na západním okraji Prahy přijela na týden pomáhat sedmdesátičlenná skupina dobrovolníků z Hradce Králové. V Praze působili dobrovolníci z chorvatské charity, z Polska a Itálie. Arcidiecézní charita Praha odhaduje počet dobrovolníků v řádu „stovek“. Dobrovolníci si navzájem poskytovaly s organizacemi ADRA a Člověk v tísni.

Sdružení Charita a diecézní charity vyhlásily finanční sbírky pro oběti povodní. Na kontě Sdružení Česká katolická charita bylo zatím shromážděno téměř 110 milionů korun. V prvních dnech povodní byl pro tento účel uvolněn jeden milion korun z letošní Tříkrálové sbírky. Největší objem výtěžku sbírky, z níž byly v první fázi nakoupeny vysoušeče a materiální humanitární pomoc, je určen na pomoc při obnově bydlení a na přímou pomoc sociálně slabým lidem (senioři, nemocní, osamělé matky s dětmi).

Pomoc i duchovní podpora přišla od Charit ze zahraničí. Německý svaz Charit zaslal jako první část pomoci 100 000 eur na okamžitou pomoc, dalších 100 000 eur zajistil od vlády Spolkové republiky Německo na nákup vysoušečů. Německá Charita také přispěla české Charitě dvěma miliony Euro na program Odpověď charity na povodně. Polská Charita vyhlásila celonárodní sbírku a věnovala 50 tisíc zlotých (15 000 eur). Představitelé chorvatské Charity vyhlásili celonárodní sbírku. Charita Maďarsko věnovala

3 miliony forintů (asi 120 000 USD), slovenská Charita vyhlásila národní sbírku na pomoc postiženým v Čechách a v Rakousku. Finanční pomoc zaslaly také gruzínská Charita, Caritas Tchaj-wan, diecézní Charita z italského Bolzana, arcidiecézní Charita Krakov a další.

V zasažených oblastech zjišťovali povodňoví asistenti rozsah škod a vypořádávali sociálně potřebné. Na základě šetření byla do postižených míst okamžitě cíleně směřována humanitární pomoc. Výsledky šetření budou dále podkladem pro dlouhodobou pomoc při obnově obydlí.

■ Zahájily činnost do 24 hodin

Největší podíl na realizaci humanitární pomoci v úzké součinnosti s orgány státní správy a samosprávy měly především Sdružení Česká katolická charita, občanské sdružení ADRA, Český červený kříž, Nadace při České televizi „Člověk v tísni“, Asociace samaritánů a Sdružení pracovníků linek důvěry. Pozitivně se projevila úzká součinnost orgánů státní správy všech stupňů s nestátními neziskovými organizacemi, která jednoznačně prokázala vliv na efektivnost a rychlost prováděné humanitární pomoci. Na základě včasného vyrozumění a předání informací zahájily spolupracující nevládní organizace svou činnost do 24 hodin od vzniku mimořádné situace a úzce spolupracovaly s pracovní skupinou MV-generálního ředitelství HZS ČR. Nabídky humanitární pomoci byly v ucelené formě předávány na kraje, obce, nevládním organizacím a prostřednictvím internetu i ostatním potřebným.

*Ing. Zdeněk PROCHÁZKA,
MV-generální ředitelství HZS ČR,
foto Milan VÁVRŮ a archiv autora*

Harmonizace s evropskými předpisy

Účelem směrnice je zajistit sjednocení základních požadavků, kladených ve veřejném zájmu na stavební výrobky, a zajistit volný pohyb těchto výrobků v rámci Evropské unie (EU) a na území států, které s Uníí uzavřely příslušné dohody (státy Evropského hospodářského prostoru a státy, které uzavřely dohodu „PECA“ o vzájemném uznávání výsledků posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků). Směrnice CPD stanovuje **základní požadavky na stavby**, které jsou rozpracovány v „interpretačních dokumentech“ (ID). Dále definuje **technické specifikace** jako dokumenty, jejichž respektováním je možno zajistit splnění základních požadavků směrnice aplikovaných na stavební výrobky, určuje zásady **prokazování shody** stavebních výrobků s těmito technickými specifikacemi a zásady používání **označení CE** na výrobcích nebo na obalech.

Stavebními výrobky se pro účely této směrnice rozumí výrobky, vyrobené pro dlouhodobé zabudování nebo instalování do staveb. **Technickými specifikacemi** se pak rozumí **evropské normy, harmonizované s požadavky směrnice, dále evropská technická schválení** pro konkrétní výrobky a **národní technické specifikace, uznané**

Evropskou komisí (možnost uznávání národních technických specifikací jako evropských technických specifikací se však v EU v podstatě nevyužívá).

Kdo technická schválení vydává
Evropská technická schválení vydávají **schvalovací orgány notifikované** (registrované) u Evropské komise a jsou užívána především v případech, kdy není k dispozici harmonizovaná evropská norma, nebo u nových technických řešení, která se podstatně odchyľují od technických specifikací a zpravidla vyjadřují současný stav vědy a techniky.

Technické specifikace vznikají následujícím postupem: V „interpretačních dokumentech“ ke směrnici CPD jsou požadavky na stavby rozvedeny v odpovídající požadavky na stavební výrobky nebo části staveb. K dalšímu rozpracování těchto požadavků na jednotlivé skupiny stavebních výrobků dochází v rozhodnutích **Komise o postupech prokazování shody pro určitou skupinu výrobků**. Rozhodnutí Komise jsou pak podkladem pro udělení mandátů Komise evropským normalizačním orgánům CEN/CENELEC (Comité européen de normalisation)/(Comité européen de normalisation électro-

Základním evropským právním předpisem v oblasti stavebnictví je směrnice Rady 89/106/EHS o sblížení zákonů a správních předpisů členských států, týkajících se stavebních výrobků (Construction Products Directive - CPD), včetně interpretačních dokumentů vydaných k jejímu provedení.

technique) k vypracování harmonizovaných evropských norem (hEN), nebo pro udělení mandátů Evropské organizaci pro technické schvalování EOTA (European Office of Technical Approvals) k vypracování řídicích pokynů (metodik) pro evropská technická schválení ETAG (European technical approval guideline). V několika málo případech opravňuje rozhodnutí Komise přímo k vydávání evropských technických schválení ETA (European technical approval) bez použití řídicích pokynů ETAG.

Technickými specifikacemi se pak na základě tohoto postupu stávají buď evropské normy harmonizované se směrnici (hEN) nebo evropská technická schválení (ETA), vypracovaná pro konkrétní výrobky. Evropské technické specifikace pro stavební výrobky umožňují posuzovat shodu výrobků s požadavky těchto specifikací a aplikovat tak v praxi **evropský systém posuzování shody**. Tento systém vzniká v postupných krocích pro jednotlivé skupiny výrobků. Výrobky, na něž se již evropský systém vztahuje, musí nést označení CE a nesmí na ně být kladeny dodatečné požadavky podle národních předpisů

Směrnice Rady 89/106/EHS a její prováděcí předpisy

Kód Celexu	Název	
• Základní směrnice		
31989L0106	Směrnice Rady 89/106/EHS ze dne 21. prosince 1988 o sblížení právních a správních předpisů členských států, týkajících se stavebních výrobků (ve znění směrnice Rady 93/68/EHS)	
• Dokumenty Evropské komise a Stálého výboru pro stavebnictví ke směrnici		
	Interpretační dokumenty k základním požadavkům směrnice, zveřejněné sdělením Komise č. 94/C 62/01	
	ID č. 1: Mechanická odolnost a stabilita	
	ID č. 2: Požární bezpečnost	
31994X0228(01)	ID č. 3: Hygiena, ochrana zdraví a životního prostředí	
	ID č. 4: Bezpečnost při užívání	
	ID č. 5: Ochrana proti hluku	
	ID č. 6: Úspora energie a ochrana tepla	
COM(96) 202	Zpráva Komise o směrnici o stavebních výrobcích	
Pokyn A:	Jmenování schválených orgánů v oblasti směrnice o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 95/149 rev. 2
Pokyn B:	Definování řízení výroby u výrobce v technických specifikacích pro stavební výrobky	CONSTRUCT 95/135 rev. 2
Pokyn C:	Význam termínů sestavy a systémy v oblasti směrnice o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 96/175 rev. 2
Pokyn D:	Označení CE podle směrnice o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 97/220 rev. 5
Pokyn E:	Třídy a úrovně ve směrnici o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 99/337 rev 1
Pokyn F:	Trvanlivost a směrnice o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 99/367
Pokyn G:	Evropský klasifikační systém pro reakci stavebních výrobků na oheň	CONSTRUCT 99/376
Pokyn H:	Harmonizovaný přístup k nebezpečným látkám, podléhajícím směrnici o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 99/363 rev. 1
Pokyn I:	Uplatňování čl. 4 odst. 4 směrnice o stavebních výrobcích	CONSTRUCT 00/395
Pokyn J:	Přechodné režimy v rámci směrnice o stavebních výrobcích Diagram postupu pro přechodné režimy	CONSTRUCT 01/477
Pokyn K:	Systémy prokazování shody a úloha a úkoly notifikovaných orgánů v oblasti směrnice o stavebních výrobcích	
• Harmonizované normy		
32001X0123(04)	Sdělení Komise 2001/C 20/04 v rámci provádění směrnice Rady 89/106/EHS (cement – část 1)	
32001X0626(04)	Sdělení Komise 2001/C 180/04 v rámci provádění směrnice Rady 89/106/EHS (čističky odpadních vod, geotextilie, konstrukční ložiska - část 7)	
32001X0718(06)	Sdělení Komise 2001/C 202/06 v rámci provádění směrnice Rady 89/106/EHS (čističky odpadních vod, stabilní hasicí systémy)	

(tj. národní předpisy členských zemí pro výrobky musí být přizpůsobeny evropským předpisům).

Pro skupiny výrobků, které zatím nejsou pokryty rozhodnutími Komise, může být využit také **národní systém** technického osvědčování v jednotlivých členských státech, který však musí být v zásadním souladu se směrnicí CPD. Také v tomto případě musí mít výrobek, schválený v jedné členské zemi, přístup na trh ve všech členských zemích, ale bez označení CE.

■ **Směrnice CPD je předpisem „nového přístupu“**

To znamená, že předpoklad shody výrobku se základními požadavky směrnice může být naplněn buď splněním požadavků harmonizované evropské normy nebo jiným technickým řešením, pokud je výrobce schopen prokázat splnění požadavků směrnice. Výrobek, který se neřídí výrobkovou normou, ale patří přitom do skupiny výrobků, které podle rozhodnutí Komise významně ovlivňují plnění požadavků směrnice CPD, podléhá evropskému technickému schválení, má-li nést označení CE a být uveden na trh v EU (týká se to samozřejmě výrobků, pro které už existuje evropský systém posuzování shody).

Doposud byly zveřejněny harmonizované evropské **normy** pro cement, čistíčky odpadních vod, geotextilie, konstrukční ložiska a **stabilní protipožární systémy** a připravuje se ke zveřejnění řada dalších. Dále byly vydány řídicí **pokyny** pro evropská technická schválení pro kovové kotvy do betonu, konstrukční zasklení, vnitřní příčky, vnější tepelné izolační systémy, střešní lité hydroizolace, mechanicky kotvené střešní hydroizolace a dřevěné rámové stavební sestavy. Ve smyslu příslušných rozhodnutí Komise se připravují další řídicí pokyny a normy.

Využívání stavebních výrobků přímo ve stavbách podléhá ještě požadavkům národních **stavebních předpisů** (tj. předpisů pro stavby), které v Evropě zatím nepodléhají unifikaci. To znamená, že pro použití výrobku na stavbě nestačí, aby splňoval jen technické požadavky na stavební výrobky, ale musí odpovídat také národním stavebním předpisům pro druh staveb, na kterých bude použit. Pro podání technické definice požadavků na stavbu může stavební předpis obsahovat zmocnění, podle kterého jsou tyto požadavky přesně definovány technickou normou (jde pak o funkční normu, která blíže vymezuje obsah požadavku právního předpisu – tj. definuje požadovanou funkci nebo způsob jejího měření – ale nestanovuje závazné technické řešení nutné k realizaci této funkce).

■ **Transpozice CPD do české legislativy**

Veškeré obecné i zvláštní technické požadavky na výstavbu, zakotvené v právním řádu České republiky, vycházejí principiálně z procesu postupného sblížení (aproximace) právních předpisů a harmonizace technických předpisů, včetně technických norem České republiky s právem Evropských společenství (ES) v období před přijetím České republiky do EU, tj. v době platnosti tzv. Evropské dohody (ED). Uvedenou oblast, jak již bylo řečeno, pokrývá v členských státech EU směrnice CPD a interpretační dokumenty vydané k jejímu provedení.

• Směrnice CPD byla plně převedena do českého právního řádu, a to **nařízením vlády č. 163/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na vybrané stavební výrobky** (toto nařízení nahradilo dosavadní nařízení vlády č. 178/1997 Sb. a bude zajišťovat národní systém technického osvědčování u sta-

vebních výrobků, pro něž dosud neexistují evropské technické specifikace), a dále **nařízením vlády č. 190/2002 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na stavební výrobky označované CE** (toto nařízení vlády se vztahuje na výrobky, pro něž jsou již k dispozici evropské technické specifikace a nabude účinnosti teprve vstupem ČR do EU nebo sjednáním a platností příslušné přílohy mezinárodní dohody PECA - Protokolu o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků).

• Uvedená nařízení vlády jsou prováděcím předpisem k **zákonu č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění zák. č. 71/2000 Sb., zák. č. 102/2001 Sb. a zák. č. 205/2002 Sb.** (www.mvcr.cz, oddíl Sbírka, částky 6/1997, 24/2000 a 82/2002 Sbírky zákonů). V současné době se připravuje další novela tohoto zákona - ještě v roce 2002.

Logickým vyústěním, reagujícím na výše uvedené skutečnosti, bylo rovněž začlenění šesti základních požadavků směrnice CPD vyjadřujících oprávněný veřejný zájem do ustanovení § 47 zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto ustanovení vyplývá, že stavba musí být navržena a provedena tak, aby byla při respektování hospodárnosti vhodná pro zamýšlené využití a aby současně splnila **základní požadavky**, kterými jsou

- 1) mechanická odolnost (pevnost) a stabilita,
- 2) požární bezpečnost,
- 3) hygiena, ochrana zdraví, zdravotních podmínek a životního prostředí,
- 4) ochrana proti hluku,
- 5) bezpečnost při užívání,
- 6) úspora energie a ochrana tepla.

*mjr. Ing. Zdeněk HOŠEK,
MV-generální ředitelství HZS ČR*

Otevření Fakulty bezpečnostního inženýrství

Vysoká škola báňská – Technická univerzita (VŠB – TU) Ostrava již 34 let zabezpečuje přípravu odborníků v oboru požární ochrany a průmyslové bezpečnosti. 17. říjen 2002 se zapsal do historie této významné vzdělávací instituce jako den, kdy byla slavnostně otevřena Fakulta bezpečnostního inženýrství (FBI).

Význam FBI podtrhuje společný dlouhodobý zájem o její vznik ze strany školy, resortu požární ochrany a osobně i hejtmana Moravskoslezského kraje Ing. Evžena Tošenovského. Ten spolu s rektorem VŠB – TU Ostrava prof. Ing. Václavem Roubíčkem, CSc., Dr.h.c. a generálním ředitelem HZS ČR a náměstkem ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslavem Štěpánem pokrtil sídlo fakulty na Lumírově ulici v Ostravě-Výškovicích, ve kterém ještě do konce minulého školního roku byla základní škola. V současné době je zde k dispozici 15 učeben s kapacitou od 20 do 64 posluchačů. Tři počítačové učebny mají celkem 50 pracovních míst. Pro snadnou dostupnost odborné literatury bylo v objektu vybudováno pracoviště Ústřední knihovny, které je, mimo výpůjčních služeb, vybaveno pro studium i pro práci na internetu.

Na nové FBI studuje v akademickém roce 2002/2003 téměř devět set studentů studijního oboru Požární ochrana a průmyslová bezpečnost v bakalářském a magisterském studiu a 38 studentů v doktorantském studijním programu. Počáteční struktura FBI se

skládá ze dvou kateder, katedry požární ochrany a ochrany obyvatelstva a katedry bezpečnostního managementu, s plánovaným rozvojem na šest kateder.

Vedením fakulty je pověřen doc. Dr. Ing. Aleš Dudáček.

kpt. Josef NITRA, foto autor

Reforma státní správy a IZS

Od 1. ledna 2003 nabývá účinnosti zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů (dále jen „zákon“). Tento zákon, slangově nazývaný „tlusťoch“, provádí druhou etapu reformy státní správy, spočívající zejména ve zrušení okresních úřadů.

Místo okresních úřadů budou pověřeny výkonem státní správy v přenesené působnosti obce s rozšířenou působností. Úvedený výkon státní správy budou vykonávat ve své obci a v územně správním obvodu, který bude zahrnovat několik obcí. Zákon novelizoval i zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o IZS“).

Podrobný výčet právní úpravy je uveden ve srovnávací tabulce přenosu kompetencí okresního úřadu na obce s rozšířenou pravomocí v integrovaném záchranném systému.

Nové úkoly a pravomoci

Většina úkolů okresního úřadu byla zákonem přenesena na obecní úřad obce s rozšířenou působností, a přitom bylo ponecháno ustanovení, že tyto úkoly

plní hasičský záchranný sbor kraje. Ten je bude vykonávat zpravidla s pomocí svých územních odborů, které mají sídlo v bývalých sídlech okresních úřadů, a proto jim bude přímými partnery několik nových obcí s rozšířenou působností. V některých krajích se připravuje i redukce počtu územních odborů hasičského záchranného sboru kraje a zde by jejich úlohu měly převzít postupně stanice hasičského záchranného

Srovnávací tabulka přenosu kompetencí okresního úřadu na obce s rozšířenou pravomocí v integrovaném záchranném systému

Stav před reformou státní správy Rušené úkoly okresního úřadu	Stav po reformě státní správy Nové úkoly obcí s rozšířenou působností
<p style="text-align: center;">§ 12 Okresní úřad</p> <p>(1) Okresní úřad zajišťuje připravenost okresu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.</p> <p>(2) Úkoly okresního úřadu, uvedené v odstavci 1, plní hasičský záchranný sbor kraje, který pro potřebu okresu a přípravu záchranných a likvidačních prací dále</p> <p>a) usměrňuje integrovaný záchranný systém na úrovni okresu,</p> <p>b) plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací, stanovené Ministerstvem vnitra a krajským úřadem,</p> <p>c) organizuje součinnost mezi okresním úřadem a územními správními úřady s okresní působností a obcemi,</p> <p>d) pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací vykonává obdobně činnosti uvedené v § 10 odst. 5 za podmínek stanovených v § 10 odst. 7,</p> <p>e) za podmínek stanovených v § 10 odst. 4 shromažďuje a používá pro zpracování vnějších havarijních plánů a havarijního plánu okresu potřebné údaje,</p> <p>f) seznamuje obce, právnické a fyzické osoby s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi,</p> <p>g) zpracovává plán k provádění záchranných a likvidačních prací na území okresu (dále jen „havarijní plán okresu“), popřípadě i vnější havarijní plán, pokud to vyplývá ze zvláštního právního předpisu⁸⁾ a zóna havarijního plánování nepřesahuje území okresu. Havarijní plán okresu a vnější havarijní plán jsou součástí krizového plánu okresu, podle zvláštního zákona⁶⁾,</p> <p>h) spolupracuje při zpracování vnějšího havarijního plánu a při koordinovaném řešení mimořádné události s krajským úřadem, pokud zóna havarijního plánování přesahuje území okresu,</p> <p>i) zajišťuje havarijní připravenost, stanovenou havarijním plánem okresu a vnějšími havarijními plány a ověřuje ji cvičeními (§ 17).</p>	<p style="text-align: center;">§ 12 Obecní úřad obce s rozšířenou působností</p> <p>(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností při výkonu státní správy kromě úkolů uvedených v § 15, zajišťuje připravenost správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochranu obyvatelstva.</p> <p>(2) Úkoly obecního úřadu obce s rozšířenou působností, uvedené v odstavci 1 plní hasičský záchranný sbor kraje, který pro potřebu správních obvodů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a přípravu záchranných a likvidačních prací dále</p> <p>a) plní úkoly při provádění záchranných a likvidačních prací, stanovené Ministerstvem vnitra,</p> <p>b) organizuje součinnost mezi obecním úřadem obce s rozšířenou působností a územními správními úřady s působností v jeho správním obvodu a ostatními obcemi,</p> <p>c) pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací vykonává obdobně činnosti uvedené v § 10 odst. 5 za podmínek, stanovených v § 10 odst. 7,</p> <p>d) za podmínek stanovených v § 10 odst. 4 shromažďuje a používá pro zpracování vnějších havarijních plánů a havarijního plánu kraje potřebné údaje,</p> <p>e) seznamuje ostatní obce, právnické a fyzické osoby ve svém správním obvodu s charakterem možného ohrožení obyvatel, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi,</p> <p>f) zpracovává vnější havarijní plán, pokud to vyplývá ze zvláštního právního předpisu⁸⁾ a zóna havarijního plánování nepřesahuje správní obvod obecního úřadu obce s rozšířenou působností,</p> <p>g) spolupracuje při zpracování vnějšího havarijního plánu a při koordinovaném řešení mimořádné události s krajským úřadem, pokud zóna havarijního plánování přesahuje území správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností,</p> <p>h) zajišťuje havarijní připravenost stanovenou havarijním plánem kraje a vnějšími havarijními plány a ověřuje ji cvičeními (§ 17).</p>
<p style="text-align: center;">Dosavadní úkoly přednosty okresního úřadu</p> <p style="text-align: center;">§ 13 Přednosta okresního úřadu</p> <p>a) organizuje integrovaný záchranný systém na úrovni okresu,</p> <p>b) koordinuje a kontroluje přípravu na mimořádné události, prováděnou okresním úřadem, územními správními úřady s okresní působností, obcemi, právnickými a fyzickými osobami,</p> <p>c) koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé na území okresu, pokud velitel zásahu vyhlásil nejvyšší stupeň poplachu nebo jej o koordinaci požádal. Pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může přednosta okresního úřadu použít krizový štáb okresu, zřízený podle zvláštního právního předpisu⁶⁾,</p> <p>d) schvaluje havarijní plán okresu a vnější havarijní plány,</p> <p>e) je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci při koordinaci záchranných a likvidačních prací.</p>	<p style="text-align: center;">Nové úkoly starosty obce s rozšířenou působností</p> <p style="text-align: center;">§ 13 Starosta obce s rozšířenou působností</p> <p>Starosta obce s rozšířenou působností</p> <p>a) koordinuje záchranné a likvidační práce při řešení mimořádné události vzniklé ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, pokud jej velitel zásahu o koordinaci požádal. Pro koordinaci záchranných a likvidačních prací může starosta obce s rozšířenou působností použít krizový štáb své obce,</p> <p>b) schvaluje vnější havarijní plány.</p>
<p style="text-align: center;">Stávající úkoly starosty obce</p> <p>Starosta obce při provádění záchranných a likvidačních prací</p> <p>a) zajišťuje varování osob, nacházejících se na území obce před hrozcím nebezpečím,</p> <p>b) organizuje v dohodě s velitelem zásahu nebo se starostou obce s rozšířenou působností evakuaci osob z ohroženého území obce,</p> <p>c) organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatel obce,</p> <p>d) je oprávněn vyzvat právnické a fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.</p>	

ného sboru kraje, které jsou umístěny v obcích s rozšířenou působností. Struktura IZS se tak pozmění (viz tabulka).

Pravomoc přednosti okresního úřadu je v omezeném rozsahu přenesena na starostu obce s rozšířenou působností. Starosta pověřené obce má integrující úlohu při koordinaci záchranných a likvidačních prací v případech, kdy to zákon stanoví. Starosta obce s rozšířenou působností tak bude mít stávající kompetence starosty obce rozšířeny. Starosta obce s rozšířenou působností však, na rozdíl od přednosti okresního úřadu, nepřevezme automaticky koordinaci záchranných a likvidačních prací při vyhlášeném nejvyšším stupni poplachu podle poplachového plánu

integrovaného záchranného systému kraje.

Změny v plánech

Poplachový plán integrovaného záchranného systému okresu se již nebude zpracovávat a nahradí ho poplachový plán integrovaného záchranného systému kraje, který se již podle stávající právní úpravy zpracovává. Obsah tohoto plánu, který je součástí požárního poplachového plánu kraje a vydává se nařízením kraje na základě § 27 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, stanoví nyní novelizované nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, a vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému.

Havarijní plán okresu nebude zpracováván na úrovni obce s rozšířenou působností, ale jeho zpracování bude přeneseno v podobě havarijního plánu kraje na hasičský záchranný sbor kraje. Dosavadní havarijní plán okresu bude od 1. ledna 2003 považován za dílčí část krajského havarijního plánu kraje pro dané území. Proto aktualizace okresních havarijních plánů k 30. červnu 2002, kterou požadovala vyhláška č. 328/2001 Sb., nebyla samoučelná a s uvedenými dokumenty se bude nadále pracovat. V perspektivě dvou let bude novelizována také uvedená vyhláška č. 328/2001 Sb., a jistě vhodnoti zkušenosti s takovým pojetím a funkcí takto sestavených havarijních plánů krajů.

Vnější havarijní plán bude rovněž zpracovávat hasičský záchranný sbor kraje a ne okresní úřad. Tak činil i dosud a vnější havarijní plány se prakticky nezmění. Vnější havarijní plány jaderných zařízení stanoví již zmiňovaná vyhláška č. 328/2001 Sb., zpracování vnějších havarijních plánů objektů, u nichž hrozí závažná havárie únikem nebezpečných látek, stanoví vyhláška č. 383/2000 Sb., kterou se stanoví zásady pro stanovení zóny havarijního plánování a rozsah a způsob vypracování vnějšího havarijního plánu pro havárie, způsobené vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky.

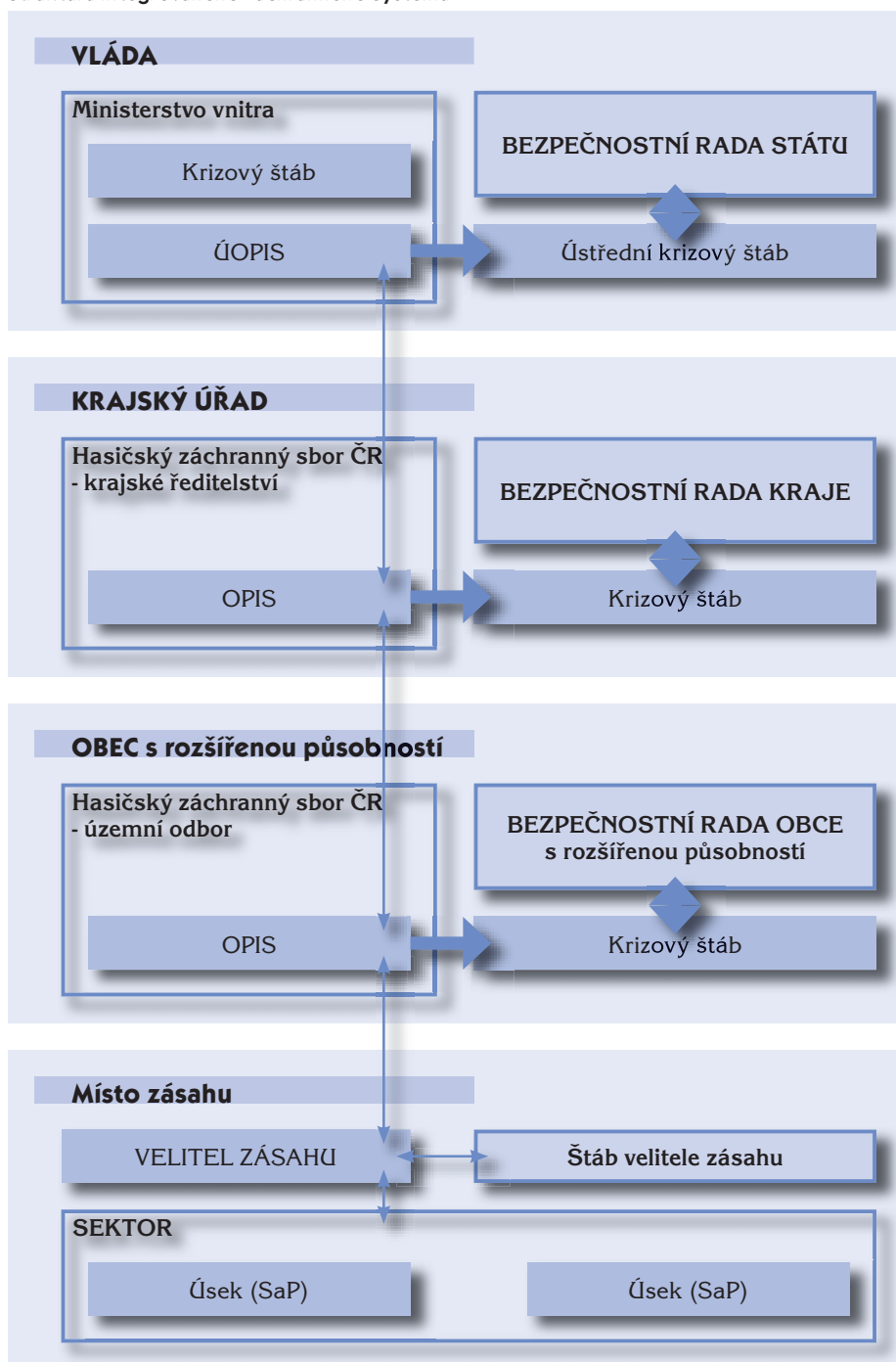
Odškodnění a náhrady

Další změnou je, že odškodnění a náhrady za poskytnutou osobní a věcnou pomoc a náhrady za omezení vlastnického práva bude kompenzovat místo okresního úřadu krajský úřad. Byla změněna dikce § 31 odst. 1 zákona o IZS tak, že finanční prostředky ke krytí výdajů potřebných pro zpracování dokumentace integrovaného záchranného systému, ochranu obyvatelstva, společných výdajů při ověřování připravenosti k záchranným a likvidačním pracím a na budování a provozování společně užívaných zařízení pro potřeby integrovaného záchranného systému, zejména v oblasti telekomunikací a informačních systémů, uplatňuje nejen Ministerstvo vnitra, ale také kraj v návrhu svého rozpočtu. To by mělo odstranit některá nedorozumění při prováděných cvičeních složek integrovaného záchranného systému.

Novelou zákona o IZS je také stanoveno, že obce, kraje, popřípadě základní složky integrovaného záchranného systému, jsou oprávněny požadovat uhrazení nákladů, které vynaložily jako náhradu za poskytnutí věcné nebo osobní pomoci, za provedené likvidační práce a škody prokazatelně vzniklé havárií (§ 29 odst. 5 zákona o IZS), po původci havárie.

plk. Dr. Ing. Zdeněk HANUŠKA,
MV-generální ředitelství HZS ČR

Struktura integrovaného záchranného systému

Deset let pražské městské policie

Městská policie hlavního města Prahy (dále jen MP) působí na území hlavního města od 11. května 1992 a letošní rok tak oslavila 10 let od svého vzniku. Její činnost spočívá především v zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v rámci působnosti města, tedy na teritoriu celého hl. m. Prahy.

Strážníci při výkonu služby v rámci patnácti obvodních ředitelství pečují o oprávněné zájmy občanů, konkrétně: chrání jejich majetek před krádežemi, zpronevěrou či podvody a poškozením, zakročují proti projevům vandalismu, rušení nočního klidu, rvačkám a výtržnostem. Dohlížejí na dodržování právních předpisů, zejména v oblasti ochrany před alkoholismem a toxikomániemi. Odhalují a předávají orgánům činným v trestním řízení tvůrce graffití, kulturní památky a veřejnou zeleň. Oznamují příslušným orgánům nedostatky v oblasti živnostenského podnikání na veřejných prostranstvích. Podílejí se na dohledu nad dodržováním bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích. Řeší pachatele přestupku, a to buď v blokovém řízení, anebo je oznamují příslušným správním orgánům. V případech zjištěné trestné činnosti omezují pachatele na osobní svobodu a předávají ho se zajištěným místem trestného činu a svědky Policii ČR, a podílejí se na pátrání po hledaných osobách a odcizených vozidlech. Poskytují cizincům a návštěvníkům hlavního města potřebné informace a rady. A vedle pomoci seniorům a dětem v rámci preventivně výchovných programů vykonávají ještě řadu dalších činností.

Organizační členění

V současné době působí MP v organizační struktuře, platné od 1. ledna roku 2000, která vychází z výkonu služby: - jednak v teritoriálním členění na patnáct obvodních ředitelství MP (dále jen OŘ MP), - jednak v členění podle svěřené problematiky na tři výkonné útvary MP s celoměstskou působností. Jde o útvar Metro, útvar psvodů a školní útvar. Kromě klasické hlídkové služby jsou do stávající organizační struktury MP začleněny v rámci jednotlivých OŘ MP okrsky, na jejichž území vyvíjejí činnost strážníci - okrskáři s konkrétní odpovědností nejen vůči MP a orgánům samosprávy, ale zejména pak vůči občanům, žijícím popř. pracujícím v dané lokalitě. Systém hospodářského a ekonomického zabezpečení je zajišťován servisní organizací městské policie - Správou služeb MP hl. m. Prahy. MP spolupracuje s řadou dalších sub-

s příslušnými složkami Magistrátu hl. m. Prahy směřována zejména na řešení problémů a potřeb celoměstského charakteru. Součinnostní vztahy na úrovni městských částí jsou naplňovány spoluprací mezi řediteli jednotlivých obvodních ředitelství MP, případně přímo strážníky - okrskáři a starosty MČ, při projednávání způsobů zajišťování a řešení veřejného pořádku, dopravy a bezpečnosti obyvatel. Současně MP plní řadu úkolů podle potřeb a požadavků obvodních a městských úřadů, např. předvádí osoby pro potřeby správního řízení, provádí asistenci k zajištění bezpečnosti pracovníků úřadů při různých úkonech, doručuje zásilky ve správním řízení apod.

V rámci IZS

Rovněž důležitá je spolupráce MP s Policií ČR, která je jejím nejvýznamnějším partnerem. Spočívá v zajišťování řady neodkladných úkonů v oblasti zabezpečování veřejného pořádku, dopravy a bezpečnosti osob a jejich majetku, zejména při společných bezpečnostních opatřeních, v rámci akcí sportovního, kulturního, společenského a politického rázu. Dále jsou to akce dopravního charakteru, jako zajišťování míst dopravních nehod a trestných činů.

MP je i nedílnou součástí Záchraného bezpečnostního systému hl. m. Prahy (dále jen ZBS), jehož úkolem je zajišťování komplexní součinnosti jednotlivých složek systému v krizových situacích při ohrožení obyvatel hl. m. Prahy. Význam MP ve struktuře ZBS potvrdila její spolupráce v rámci bezpečnostních opatření při letošních katastrofálních záplavách. Strážníci se zapojili, spolu se záchranáři, hasiči, policisty, vojskem, ale i s dobrovolníky, do mnoha náročných akcí, kdy odváželi z ohrožených oblastí obyvatele domů, kteří včas neuposlechli výzvy k evaku-

Činnost Městské policie hlavního města Prahy je službou občanům a je zde pro každého jednotlivce i pro všechny občany. Byla zřízena obecně závaznou vyhláškou hl. m. Prahy č. 5/1992, vydanou na základě zákonů o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

jektů, zejména s orgány města a městských částí a s Policií ČR. Na úrovni města je spolupráce MP

aci a v nočních hodinách střežili v uzavřených zónách opuštěné objekty před rabováním. Rovněž pomáhali evakuovaným lidem při návratu do jejich domovů poté, co jim krizový štáb Magistrátu hl. m. Prahy umožnil za jejich asistence krátkou návštěvu bytů. Ohrožené oblasti a objekty strážníci označovali výstražnou páskou a poté důkladně střežili před vstupem osob. Současně strážníci pečlivě monitorovali hladinu rozvodněné Vltavy v různých částech záplavou ohrožených oblastí, dopravní situaci a plnili další úkoly, důležité z hlediska informovanosti. Zjištěné informace a podněty předávali přes operační středisko ZBS krizovému štábu.

Na lince 156

Jednotné telefonní číslo - tísňová linka 156 byla uvedena do provozu v listopadu 1994. Ú široké veřejnosti našla ihned své místo a občané ji trvale považují za přínos, zejména při zajišťování veřejného pořádku a klidu, ale i v případech různých sdělení či dotazů informativního charakteru. Zavedením linky se výrazným způsobem zvýšila rychlost zásahů autohlídek proti pachatelům trestných činů a přestupků. V loňském roce bylo na centrálním operačním středisku MP evidováno celkem 120 425 volání. Bylo to bezmála o 44 000 oznámení více než v průběhu roku 2000.

Na linku 156 lze ohlásit: nesprávné parkování vozidel, volné pobíhání psů, zadržení pachatele drobné krádeže, závady na veřejném osvětlení a semafo-

Souhrnné výsledky MP za I. pololetí roku 2002 v porovnání se stejným obdobím roku 2001

Aktivita - na lince 156	I. pololetí rok 2001	I. pololetí rok 2002
Oznámení celkem	57 905	41 666
z toho - přestupky	11 339	9 244
- trestné činy	50	114
Omezeno na osobní svobodě	32	62

rech, závady na komunikacích, znečišťování a neoprávněný zábor veřejného prostranství, vznik černé skládky, únik cizorodých látek do vod a ovzduší, vraky motorových vozidel, nález odcizených či odtahovaných vozidel a jízdních kol. Výjimkou nejsou ani dotazy na telefonní čísla institucí, jako jsou poruchy vody, plynu, tepla a elektrické energie, jakož i na záchranné složky a služby různého technického charakteru na území hl. m. Prahy.

Technické vybavení a zázemí na operačním středisku je na vysoké

úrovni. Tím je zajištěno správné vyhodnocení informace a její následné zpracování pro další využití. Oznámení na linku 156 dozorčí operačního střediska (COS MP), kam jsou linky jednotlivých OŘ MP centrálně napojeny, podrobují důkladné analýze. Vyčleňují z objemů příchozích oznámení ty události, které se bezprostředně týkají výkonu služby. Oznámení zredukuje na přestupky či jiné správní delikty nebo trestné činy. Takto zanalyzovaná událost je занесена do systému vedení zásahu, kde je lokalizováno konkrétní místo a vše probíhá v předem určeném sledu. Tím je zaručena přesnost, rychlost, efektivnost a postup vlastního zásahu:

- a) událost je dořešena přímo na COS MP,
- b) je předána k řešení přes operační střediska příslušného OŘ MP autohlídkám, nebo hlídkám MP v terénu,
- c) je postoupena k řešení příslušným kompetentním složkám ZBS hl. m. Prahy (Policie ČR, hasiči, ZZS),
- d) transformována příslušným organizacím, případně orgánům.

Celkem šest příchozích telefonních linek je přes počítačovou síť vyvedeno na tři dispečerská pracoviště vybavená digitálními telefony. V každém z nich je naprogramována řada telefonních čísel nejčastěji volaných účastníků. Vedle linek 156 jsou na ně

vyvedeny i tři přímé příchozí a odchází pevné linky.

Všechny hovory lze přeměrovat přes zřízený okruh ZBS na dispečerská pracoviště zákonem určených složek – HZS ČR, Policie ČR a ZZS. Pracoviště vybavená stanicemi se dvěma monitory, umožňují sledovat textové informace a protokoly rozpracovaných událostí v systému vedení zásahu, a okamžitý přehled o geografické poloze území a místě události.

MP vyřešila i problém navázání spojení s centrálním operačním střediskem přes linku 156 pro neslyšící. Postižení občané tak mohou navázat spojení dvojitým způsobem. Odesláním zprávy na linku 156 pomocí faxového přístroje typ PANAFAX UF 342. Dozorčí COS MP přijme tísňové „volání“ na telefonním přístroji DIALOG 3203 a předává na připojený fax. Oznamovateli poté odešle zpět zprávu o přijatých opatřeních. Další možností je textová zpráva SMS, odeslaná na speciálně upravený mobilní telefon s číslem 724 003 333 pro příjem oznámení od neslyšících. Vyrozumění odesílatele zprávy SMS je realizováno přes internet. Odesílané zprávy z COS MP se zálohují pro možnost pozdějšího dohledání.

Bc. Vladimír KOTROUŠ, ředitel MP hl. m. Prahy, foto archiv MP

■ Strážník MP je oprávněn:

- Požadovat prokázání totožnosti
- Požadovat potřebná vysvětlení
- Předvést osobu
- Odebrat zbraň
- Zastavovat vozidla
- Zakázat vstup na určená místa
- Otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor
- Odejmout věc
- Použít technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla
- Vstupovat do živnostenských provozoven
- Použít donucovacích prostředků, psa a služební zbraň

Pro záchranu zdraví a životů lidí

Od roku 1989 je ředitelem Zdravotnické záchranné služby hl. m. Prahy – územního střediska záchranné služby MUDr. Zdeněk Schwarz, kterého jsme požádali o rozhovor.

Co zajímavého se dá ještě vyčíst z dávných historických analů?

Pražský dobrovolný sbor ochranný byl ustaven před 145 lety na popud tehdejšího ředitele c. k. Policie barona Päumanna a přihlásilo se 36 dobrovolníků. Nepřetržitá služba byla zavedena v roce 1890, kdy také byly schváleny stanovy a získány první dopravní prostředky. První motorizované prostředky byly k dispozici od roku 1911 a od roku 1924 měla tehdejší Záchraná služba v Praze oprávnění k používání zvukových výstražných znamení. To jsou, opravdu jen ve stručnosti, zajímavé mezníky ve vývoji naší záchranky v prvních letech její činnosti.

Jak a kam byste zařadil Zdravotnickou záchrannou službu hl. m. Prahy – územní středisko záchranné služby v současnosti?

Dlouhá historie, opravdu široký záběr činnosti, ale i objem vykonávané práce i počet zaměstnanců a kapacita záchranných prostředků znamenají, že jsme největší organizací svého druhu v naší zemi. Postupně s rozvojem přednemocniční neodkladné péče (dále jen PNP) vznikaly a rozvíjely se v celé republice i ostatní záchranky v rámci okresních a krajských ústavů národního zdraví jako součást nemocnic. V Praze již existující samostatná, dobře organizovaná a profesionálně zdatná organizace se stala průkopníkem systému PNP nejen doma, ale i ve světě.

V roce 1857 byl ustaven Pražský dobrovolný sbor ochranný. První stálé sídlo měla „záchranka“ od roku 1890 v dolní části Václavského náměstí, pak se přestěhovala do Spálené ulice, poté sídlila v Havlíčkově ulici a od roku 1911 v budově staré mincovny na Staroměstském náměstí. Ta byla v květnu 1945 zničena a po krátkém působení v Růžové ulici patřily pražské záchrance prostory v ulici Dukelských hrdinů v Praze 7. Od poloviny devadesátých let sídlí Zdravotnická záchranná služba hlavního města Prahy – územní středisko záchranné služby, která na dlouholetou historii navazuje, v Korunní ulici.

Dokonce byla i pořadatelem prvního mezinárodního kongresu o akutní medicíně.

V této souvislosti bych chtěl rovněž připomenout letošní 15. výročí vzniku letecké záchranné

služby. Její první stanoviště bylo zřízeno právě u pražské záchranné služby. Stejnou dobu využíváme i setkávací systém – tzv. rendez-vous systém, který se v městské aglomeraci, jako je Praha, velmi osvědčil.

Přibližte nám, prosím, jak setkávací systém funguje?

Zjednodušeně řečeno, na místo zásahu vyjíždí jako první lékař v osobním voze a k němu dojíždí velký sanitní vůz. Pokud zdravotní stav pacienta nevyžaduje další péči lékaře, je pacient z místa transportován velkým vozem do nemocnice, nebo ponechán na místě. Lékař je ihned k dispozici pro další případ - pracuje tak s více sanitními vozy. Výjezdová skupina rychle zdravotnické pomoci pracuje i samostatně - u případy, u nichž není nutná přítomnost lékaře.

Tento systém patří k jednomu z mnoha progresivních postupů a prvků v oblasti PNP, který Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy dokázala a dokáže uvést v život...

Umožnily to naše jedinečné postavení a dlouhá zkušenost. K mnohému výrazně přispěli i někteří z mužů, kteří stáli v čele pražské záchranky. Jmenoval bych například MUDr. Františka Ždichynce, posledního ředitele v období socialismu. Pomohl ke zkvalitnění systému PNP nejen v Praze, ale v celé republice, který tak získal špičkovou evropskou úroveň. Jeho zásluhou získala pražská záchranka nové velkoprostorové sanitní vozy, začala využívat setkávací systém a provozovat leteckou záchrannou službu, a také i světový unikát - vlastní Nemocnici neodkladné péče, umístě-

nou v objektu bývalého SANOPZ na Malvazinkách, kde byl později také dán do provozu ojedinelý centrální příjem a osvětlený heliport.

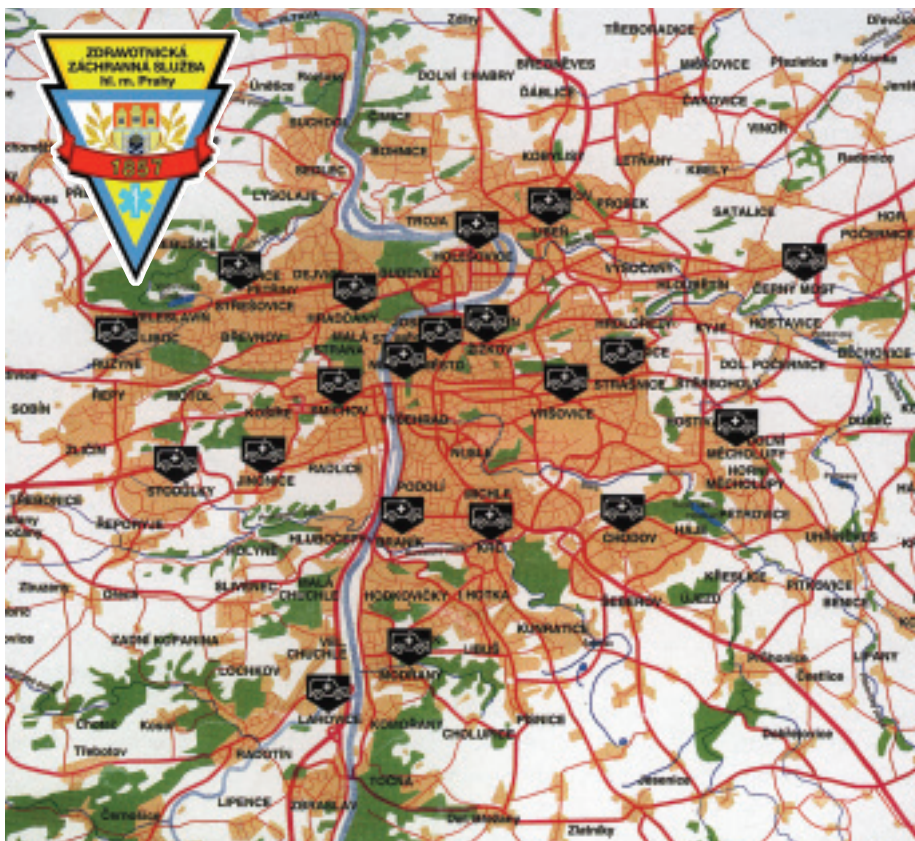
Něco se podařilo udržet a vylepšit až do současnosti, ale například Malvazinky jsou už minulostí...

Postupné omezování až úplné uzavření provozu v nemocnici na Malvazinkách nepovažuji za zrovna šťastné.

V průběhu 90. let bylo možné zaznamenat i některé další negativní prvky vývoje. Postupně docházelo k „osekávání“ některých činností a na druhé straně k překotnému nákupu drahého vybavení ze zahraničí. Jednalo se o omezení převozných služeb - dopravy raněných, nemocných a rodiček, zrušení dopravy novorozenců s nízkou porodní hmotností, omezení zdravotnických i lékařských asistencí, a i přes velký rozvoj zahraniční turistiky docházelo bohužel i k postupnému útlumu repatriaci pacientů ze zahraničí. Dokonce došlo i k omezování počtu výjezdových stanovišť s lékařem, čímž docházelo k zhoršení dostupnosti. Za neprofesionální musím považovat i ústup Ministerstvu zdravotnictví v prosazování vlastního územního střediska, včetně odebrání letecké záchranné služby. Některé věci se podařilo napravit, některé však nikoliv.

Z vaší odpovědi by mohl člověk usuzovat, že devadesátá léta byla spíš obdobím přehmatů než cesty kupředu...

Nechtěl bych, aby to vyznělo tak jednoznačně, i když ... Například současně s výstavbou Jednotného bezpečnostního systému hl. m. Prahy, dnes nazývaného Záchraný bezpečnostní systém hl. m. Prahy, což je obdoba v ČR zákonného integrovaného záchranného systému, byla ve 2. polovině 90. let předána všem jeho složkám nová operační střediska. Záchranka tak získala v budově v Korunní ulici nové zdravotnické operační středisko, které bylo předurčeno nahradit technicky zastaralá a kapacitně nedostačující dispečink v objektu v ulici Dukelských hrdinů. Výhradní kompetence pro obsluhu tísňové linky 155 ne-

byly naštěstí pražské záchranné služby, zřizované a financované hlavním městem Prahou, nikdy odejmuty a její výsadní postavení i funkce v pražském záchranném bezpečnostním systému nebyly narušeny. Jenže – zdravotnické operační středisko v budově na

Korunní se podařilo zprovoznit až na jaře roku 1999. Dva roky stálo nové, ale nevyužitě a jeho technologie stárla bez užitku. Tentýž rok na podzim jsme do Korunní přestěhovali i celou administrativu a ředitelství, které do té doby byly částečně na Malvazinkách u ne-

fungujícího areálu bývalé nemocnice a částečně roztroušené po Praze. Po mnoha letech se tak dostal celý řídicí úsek, včetně zdravotnického operačního střediska, pod jednu střechu.

Stěhování operačního střediska a následně i celého řídicího úseku se tedy odehrálo až po vašem nástupu do funkce. Změn zřejmě bylo ale daleko víc...

Mezi nejdůležitější patřily, mimo jiné, reorganizace podniku, výměna vedoucích zaměstnanců, restrukturalizace rozmístění výjezdových stanovišť, obsazení posádek kvalifikovaným a odborně zdatným personálem, zrušení plně nevyužitých stanovišť a základen i přidružených neefektivních činností, které s provozem ZZS přímo nesouvisely a ani se ve světě u jiných organizací tohoto typu nevyskytovaly. Na druhé straně byla vybudována nová stanoviště za výhodnějších podmínek a v lokalitách, které nebyly do té doby nijak vykryté a kde nebyla splněna dostupnost PNP do 15 minut. Zavedení kontrolních mechanismů a nových technologií vedlo k výrazným úsporám nákladů na provoz. Organizace zkrátka prošla zásadními změnami, které při aplikaci nové koncepce a využití nových moderních technologií vedly k výraznému zlepšení dostupnosti, kvality i efektivity PNP v Praze.

*nstržm. František LANDSMANN,
foto Milan VÁVRŮ,*

Metropolitní „záchranka“ v současnosti

Příjem tíšňových výzev probíhá nepřetržitě na tíšňové lince 155 na osmi pracovištích zdravotnického operačního střediska, nebo jsou výzvy předávány přímými spoji mezi ostatními operačními středisky jednotlivých složek Záchranného bezpečnostního systému hl. m. Prahy (IZS), zejména Hasičského záchranného sboru hl. m. Prahy, Policie ČR a Městské policie hl. m. Prahy, ale i dispečinku Dopravního podniku hl. m. Prahy a metra. Veškerá hlášení a informace jsou trvale zaznamenávány do počítačového systému a mohou být kdykoliv použity pro další zpracování (kontrola, analýza, statistiky).

Přijetí, vyhodnocení a předání výzvy elektronickou cestou (pagingovým systémem) výjezdové skupině trvá do jedné minuty. Přijetí výzvy potvrzuje výjezdová skupina radiostanicí. Ve směně je trvale 23 výjezdových skupin, z nichž je osm skupin rychlé lékařské pomoci a jedna posádka LZS, která je k dispozici i pro Středočeský kraj a mimo denní dobu i pro celé Čechy. Zhruba 70 procent všech tíšňových výzev je splněno výjezdovými skupinami rychlé zdravotnické pomoci, kde je vždy přítomen kvalifikovaný střední zdravotnický personál – u dvoučlenné posádky zdravotnický záchranář (obdobu zahraničních paramediků), nebo u tříčlenné posádky zdravotní sestry.

Výjezdová stanoviště jsou po Praze rozmístěna tak, aby byla zajištěna na celém území Prahy dostupnost do povinných 15 minut a aby byla vzájemně zastupitelná. Stanoviště

Počet zaměstnanců: 457; jejich průměrný plat 20 288 Kč. Počet všech vozidel 129; počet sanitních vozidel 99. Počet výjezdových stanovišť 19 (organizačně začleněny do sedmi oblastí). Dojezdová doba 7,9 minuty. Počet telefonátů na tíšňovou linku 155 (v roce 2001) cca 267 000. Počet ošetřených pacientů (v roce 2001) cca 129 320.

slouží jako technické a sociální zázemí výjezdových skupin, které slouží ve dvanáctihodinových směnách. Většinu času se však pohybují v ulicích města.

Stanoviště letecké záchranné služby je umístěno na starém letišti Ruzyně, kde je sídlo Policie ČR letecké služby, která vrtulník pražské letecké záchranné služby provozuje. I zde platí dostupnost do 15 minut. Pouze některé okrajové části Středočeského kraje jsou dostupné až do 20 minut, ale jednotlivá střediska letecké záchranné služby v ČR se vzájemně překrývají a tíšňové výzvy v příhraničních oblastech si sousední zdravotnické záchranné služby, včetně letecké záchranné služby, vždy navzájem předávají podle aktuální situace a dostupnosti.

Kromě tíšňových výzev zajišťuje Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy i dopravu raněných, nemocných a rodiček, asistence, repatriace a zdarma některé činnosti pro potřeby hl. m. Prahy, mezi něž patří zdravotnické zajištění významných kulturních a společenských akcí, ale i demonstrací či podobných akcí, které se soustředí výhradně do Prahy.

MUDr. Zdeněk SCHWARZ

Vodní záchranná služba ČČK na Slapech

Vodní záchranná služba Českého červeného kříže (dále jen VZS ČČK) je dobrovolná organizace a samostatný subjekt. Najdeme je na mnoha vodních rekreačních zařízeních. Sdružuje v celé republice 41 organizací – místních skupin VZS ČČK s více než dvěma tisíci členy. Nechybějí ani na Slapské přehradě, kde mají své stálé stanoviště na Staré Živohošti poblíž hotelu Sport.

Pražská organizace, založená v roce 1991, provozuje na Slapech hladinovou záchrannou službu první pomoci již od roku 1992. Ze skromných začátků se podařilo vybudovat kvalitní technickou základnu s radiovým a telefonním spojením, zdravotnickým a potápěčským vybavením. Základna pracuje samostatně s návazností na další složky integrovaného záchranného systému a její členové vykonávají hladinovou službu formou hlídkové činnosti.

Na Slapské přehradě pracuje místní skupina VZS ČČK Praha 6 na dvou stanovištích. Členy jsou záchranáři s kvalifikacemi Z III a Z II, přičemž někteří z nich jsou profesionálními záchranáři zdravotnických záchranných služeb, policisté nebo příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR. Provázanost jednotlivých složek integrovaného záchranného systému je již v samotném personálním obsazení služby.

Nábor do VZS ČČK, většinou pomocí letáků nebo systémem „známý řekne známému“, se dělá průběžně. Zdejší skupina má sice na sedm desítek členů, ale výkonných je přibližně jen polovina. Z toho o pěti až deseti se dá říct, že to jsou skutečně tzv. tahouni. Někteří přijedou jen na týden a pak už je nikdo

nevidí. Studenti, kteří svůj záchranářský zájem projevili jenom na pár dní. Letos prošlo kurzem VZS 22 nových uchazečů.

Potápěči

V řadách VZS ČČK jsou zkušení instruktoři, specialisté hladinové služby, lektori výuky zdravotvědy a technických sportů a samozřejmě především instruktoři

potápění různých výcvikových systémů (SMAS, ITD, IANTD).

„S vodními sporty jsem již začal v devadesátém roce na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy“, říká jeden ze stálých členů MS VZS ČČK Praha o.s. Mgr. Jan Sedláček. „Byly to plavecké sporty, včetně potápění. Vodní záchranná služba je s potápěním velice úzce spjatá.“

Struktura VZS ČČK na vodním díle Slapy

Ždán:

- člun zdravotnické záchranné služby okresu Praha-západ
- lékař s vybavením rychlé lékařské pomoci
- vozidlo rychlé záchranné pomoci

Stará Živohošť:

- dva čluny VZS ČČK místní skupiny Praha 6
 - záchranář VZS ČČK
 - potápěč-záchranář s vybavením pro záchranu a vyhledávání pod vodou
- Toto stanoviště je určeno k výjezdům na výzvu. Spojení a předávání případů zajištěno ve spolupráci s Územním střediskem záchranné služby v Praze.

Nová Živohošť:

- jeden člun VZS ČČK místní skupiny Praha 6
 - 3-4 záchranáři VZS ČČK s vybavením
- Stanoviště plní funkci dozoru na nejméně frekventovanější slapské pláži.

Většina členů VZS ČČK na Slapech jsou kvalifikovaní potápěči. Není divu, vždyť jejich působíště skýtá téměř neomezené možnosti pro sladkovodní potápění. Zdejší potápěčské lokality umožňují nácvik potápění na vracích, ve zúžených prostorách, v proudu, orientační a technické potápění, práce pod vodou a další. Prostě, k výcviku veškerých potápěčských situací při různých hloubkách, až do 65 metrů a viditelnosti od 0 do 6 metrů. V závislosti na vybavení je zde možnost vyzvedávání i manipulace s těžkými předměty.

Špičkoví potápěči si na základně ve Staré Živohošti podávají ruku. V každodenních službách jsou vždy odborně připravení žabí muži. Přes prázdniny jsou ve službě prakticky čtyřicet hodin denně.

Tobogán a Ždán

Je normální srpnový den. Nedaleký kemp se probouzí a rozespálí rekreační pomalu opouštějí své stany, přívěsy a chatky. Probouzejí se i lidé v dalších rekreačních zařízení. Všichni tu jsou kvůli odpočinku u vody. Kolik jich dnes bude potřebovat záchranáře?

Nechceme být pesimisty, ale čísla hovoří. Ročně je zaregistrováno v prostoru Slap 150-200 zdravotnických zásahů a přibližně 50-70 zásahů technických. Je to moc nebo málo? Nakolik jsou záchranáři na Slapech potřební? Stačí jen se podívat na jiné číslo. Každý rok se v České republice utopí na tři stovky lidí!!!

Slapská přehrada je dlouhá asi 35 kilometrů a problém se zajištěním bezpečnosti na ní je značně komplikovaný. Nemluvě o tom, že vodní plocha zasahuje do třech okresů, ale jenom Praha-západ na provoz VZS ČČK přispívá.

Ve 8,45 hodin hlásí nástup služby záchranáři z pobočky na Nové Živohošti. Tam se v okolí hotelu Tobogán nachází nejfrekventovanější pláž. Vedení hotelu si to uvědomuje a vychází „své“ pobřež-

ní hlídce vstříc a například jí zajišťuje stravu.

Lokalita Slapské přehradní nádrže je, jako jediná v České republice, zajišťována ve spolupráci s profesionální zdravotní záchranou službou s lékařským člunem (okresu Praha-západ), což umožňuje kvalifikované zajištění rychlé zdravotnické pomoci. Z nedaleké Ždáně je člun na Živohošti v několika minutách.

Někdy se naštěstí jedná jen o malíčkovost, jako je například bodnutí žihadlem. Byli jsme však svědky toho, že si nechal lékaře přivolat mírně kulhající rekreační. Jak nám záchranáři bokem řekli, „někteří jedinci by si nás nechali poslat i pro tabletku aspirinu“. Ale často se stává, že si mnozí neuvědomují tu skutečnost, že by si kousek náplasti

měli přece jen vozit sebou. Nebo až tak šetří své peněženky a autolékárničky?

Velká voda

Letošní sezóna slapským vodním záchranářům začala i skončila poněkud netradičně. Během Velikonoc se ze zimooviště na stanici Hasičského záchranářského sboru ČR v Praze 7 ztratil člun, který byl opět brzy nalezen.

Vzhledem k povodňové situaci musela být sezóna předčasně ukončena. Členové skupiny VZS ČČK se aktivně podíleli jak na protipovodňových opatřeních, tak na likvidaci následků povodní v zaplavených oblastech. Záchranářských prací se účastnili v Praze – v Troji, na Palmovce, v Karlíně a v Lovosicích.

„Naše krizové řízení dalo během několika hodin dohromady desetičlenný tým záchranářů, kteří byli připraveni okamžitě vyrazit“, oznámil na stránkách www.vzs.praha.cz David Smejkal. „Posádka na stanovišti Stará Živohošť připravila kompletní výstroj a výzbroj pro celý tým. Dva motorové čluny, raft, oblečení, neopreny, plovací vesty, pádla, lana, karabiny, potápěčskou výstroj a řadu dalších věcí. To vše bylo přivezeno do Prahy a posláno na výzvu Hasičského záchranářského sboru ČR nasazeno. Tým byl rozdělen do tří skupin, kde každá měla svůj člun a s ním objížděla a evakuovala určenou oblast.“

V kritické době a později v souvislosti se silným znečištěním vody, platil na Slapské přehradě i po poklesu hladiny zákaz koupání.

Povodně záchranářům zničily sklad. Proto nastaly potíže nejen s hledáním prostor pro zazimování tří člunů, ale také nové skladovací prostory pro uskladnění materiálu.

Jak vidno, VZS se neustále potýká s potížemi, na které se těžko hledá řešení. Nebo, že by jen chybělo něco málo změnit v legislativě?

kpt. Josef NITRA, foto autor

Smrt ve vodě

Nejčastěji se v České republice utopí:

- dva ze tří utonulých byli opilí
- děti z prvních tříd
- osmnáctiletí mladíci, kteří většinou po požití alkoholu se předvádějí před dívkami
- vojáci základní služby
- senioři, kteří při delším plavání přecení své síly

Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Pane inženýre, co bylo důvodem založení vašeho úřadu?

SÚJB navázal na činnost Československé komise pro atomovou energii a vznikl v souvislosti s rozdělením ČSFR dne 1. ledna 1993. Hlavním posláním SÚJB je vykonávání státní správy a dozoru nad využíváním jaderné energie a ionizujícího záření, stanovení základních podmínek zajištění jaderné bezpečnosti, radiační ochrany, havarijní připravenosti a fyzické ochrany a výkon státní správy a dozoru při využívání jaderné energie a při činnostech vedoucích k ozáření, kontrola státem garantovaného režimu pro zajištění bezpečného ukládání radioaktivních odpadů a havarijní připravenosti pro případ radiačních nehod.

Jaké je hlavní zaměření činnosti SÚJB?

Stanovujeme podmínky a požadavky radiační ochrany obyvatel a pracovníků se zdroji ionizujícího záření, například stanovujeme limity ozáření a vymezujeme kontrolovaná pásma. Dále stanovujeme zóny havarijního plánování a požadavky na havarijní připravenost držitelů povolení dle atomového zákona. Sledujeme také stav ozáření obyvatelstva a pracovníků se zdroji ionizujícího záření. Evidujeme ozáření obyvatelstva a pracovníků se zdroji ionizujícího záření.

SÚJB má rovněž nezastupitelnou roli při rozhodování o umístování, výstavbě, kolaudaci i odstraňování staveb s jaderným zařízením, kdy posuzuje zejména jejich jadernou bezpečnost a zajištění radiační ochrany. Vedeme státní systém evidence a kontroly jaderných materiálů, evidence držitelů povolení, dovážených a vyvážených vybraných položek, zdrojů ionizujícího záření. Obcím a okresním úřadům pak například poskytujeme údaje o hospodaření s radioaktivními odpady na jimi spravovaném území.

Daly by se shrnout úkoly SÚJB podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)?

K havarijní připravenosti SÚJB zpracovává plán, který obsahuje souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací, zřizuje krizový štáb, zajišťuje na základě vyžádání jiného

Státní úřad pro jadernou bezpečnost je ústřední orgán státní správy ve smyslu § 2 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky ve znění pozdějších předpisů.

Jedním z garantů bezpečnosti České republiky je Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB). O jeho poslání jsme hovořili s ředitelem Odboru pro kontrolu zákazu chemických a biologických zbraní Ing. Vratislavem Fajmanem.

ministerstva provedení odborných prací, vyplývajících z jeho působnosti, poskytuje na vyžádání podklady jiným ministerstvům, krajským (a okresním) úřadům a v neposlední řadě poskytuje na vyžádání podklady pro zpracování krizových plánů krajů (a okresů).

Jak je to s poskytováním informací?

Podle ustanovení § 3 odst. 2 písm. zákona č. 18/1997 Sb. a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů, poskytuje SÚJB informace, týkající se jeho činnosti. Informace jsou poskytovány v závislosti na způsobu podání žádosti, kterou je možné podat ústně nebo písemně. Osobní dotaz je zodpovězen na místě ústně nebo podle složitosti ve stanovené lhůtě písemně. Stejně tak jsou zodpovídány telefonické dotazy. Pro písemnou žádost je možné využít formulář Žádost o poskytnutí informace, který je k dispozici v podatelně úřadu a na internetových stránkách. Aktuální informace a tiskové správy jsou zveřejňovány na Internetu v příslušných rubrikách.

SÚJB sídlí na Senovážném náměstí 9 v Praze 1 a má svá regionální centra v Praze, Brně, Českých Budějovicích, Plzni,

Hradci Králové, Ústí nad Labem a Ostravě a lokální pracoviště v Jaderných elektrárnách Dukovany a Temelín.

Informace získáte na adrese: SÚJB, Public Relations, Senovážné nám. 9, 110 00 Praha 1, tel.: 221 624 363, fax: 221 624 396, e-mail: pr@sujb.cz.

Informace jsou poskytovány zdarma, V případě, že informace bude obsahovat více než pět listů formátu A4, bude žadateli účtován poplatek ve výši dvou korun za jeden list.

Je možné se proti rozhodnutí SÚJB odvolat?

Samozřejmě. Pokud jde o rozhodnutí týkající se poskytnutí informace, je proti němu možné podat rozklad ve lhůtě do patnácti dnů od jeho doručení nebo od marného uplynutí lhůty pro vyřízení žádosti. Odvolání se podává na adrese

SÚJB. O rozkladu proti rozhodnutí SÚJB rozhoduje jeho předsdkyně, která musí rozhodnout do patnácti dnů od předložení žádosti o rozklad. Jestliže v uvedené lhůtě o rozkladu nerozhodne, má se za to, že vydala rozhodnutí, kterým rozklad zamítla a napadené rozhodnutí potvrdila. Za den doručení tohoto rozhodnutí se považuje den následující po uplynutí lhůty pro vyřízení rozkladu. Proti rozhodnutí rozkladu se již nelze odvolat. Rozhodnutí o odmítnutí žádosti je přezkoumatelné soudem.

■ Jaké jsou lhůty a postupy SÚJB při vyřizování písemné žádosti?

Žádost je podána dnem, kdy je doručena do SÚJB. Z podání žádosti musí být zřejmé, že je určeno SÚJB a kdo žádost podává. Neobsahuje-li žádost tyto údaje, není žádost považována za podanou ve smyslu citovaného zákona č. 106/1999 Sb., a žádost se proto odloží.

V případě, že je žádost nesrozumitelná, že není zřejmé, jaká informace je považována, nebo je formulována příliš obecně, vyzve žadatele ve lhůtě do sedmi dnů od podání žádosti, aby žádost upřesnil. Neupřesní-li žadatel

žádost do třiceti dnů, rozhodne SÚJB o odmítnutí žádosti. V případě, že požadované informace se nevztahují k působnosti SÚJB, žádost bude odložena a žadatel o tom bude do tří dnů informován.

Poskytnout však nelze informaci, je-li v souladu s právními předpisy označena za utajovanou skutečnost nebo obchodní tajemství, informaci, která vypovídá o osobnosti a soukromí fyzické osoby, a jsou-li požadovány písemnosti osobní povahy a další informace podle §11 zákona č. 106/1999 Sb.

■ Váš úřad plní podle zákona č. 19/1997 Sb., také některé úkoly, související se zákazem chemických zbraní. Můžete je konkretizovat?

SÚJB rovněž vykonává státní správu a kontrolu v oblasti, související se zákazem chemických zbraní a nakládáním se stanovenými vysoce nebezpečnými chemickými látkami, zneužitelnými k porušování zákazu chemických zbraní. Dozoru SÚJB podléhají všechny fyzické nebo právnické osoby, které jakkoli nakládají se stanovenými látkami, nebo u kterých je důvodné podezření, že s takovými látkami nakládají.

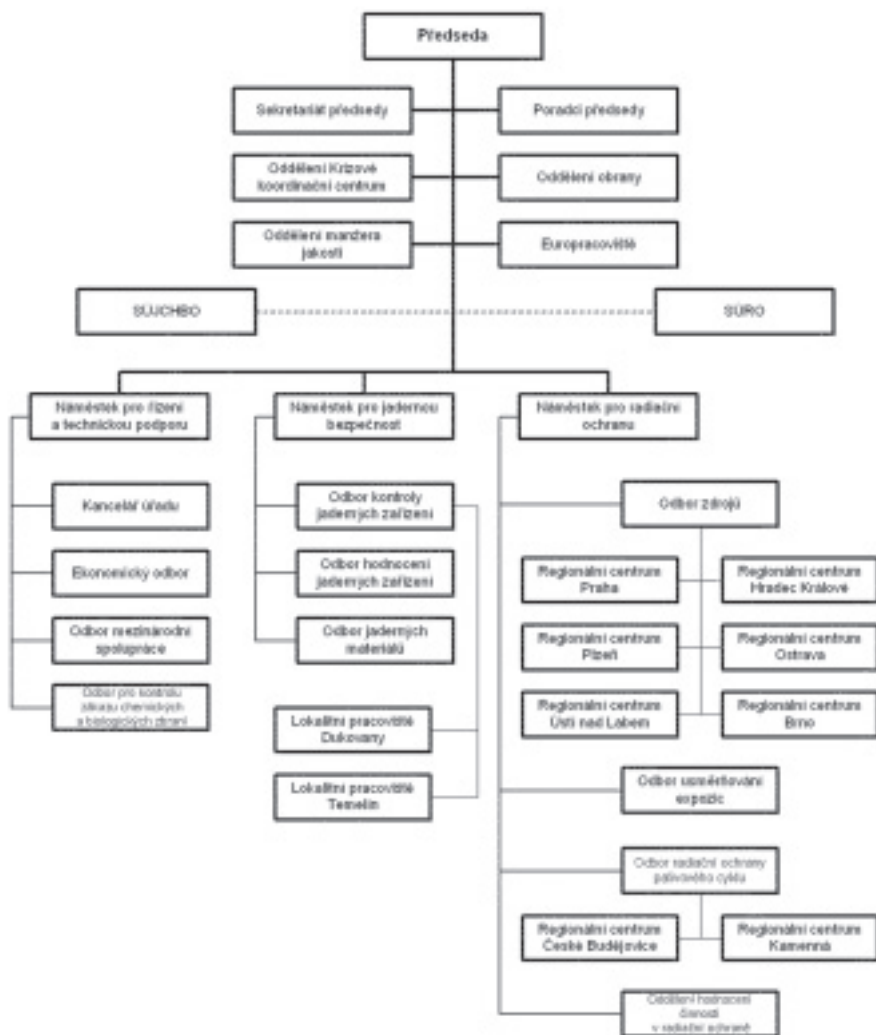
Ve smyslu zákona 281/2002 Sb., o některých opatřeních, souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o změně živnostenského zákona začíná SÚJB vykonávat rovněž státní správu a kontrolu v oblasti, související se zákazem biologických a toxinových zbraní.

■ Kdo je nadřízeným SÚJB?

Předsdkyně SÚJB odpovídá za plnění usnesení vlády ČR, která se k SÚJB vztahují. SÚJB ovšem vykonává funkce nezávislého státního dozoru, kde se o podřízenosti úřadu a nadřízenosti například vlády hovořit nedá. Koordinační a informační roli vůči našemu úřadu vykonává přímo předseda vlády ČR.

kpt. Josef NITRA, foto Milan VÁVRČÍ a autor

Organizační schéma Státního úřadu pro jadernou bezpečnost

Analýza disponibilních prostředků

Analýza disponibilních prostředků je samozřejmě převážně praktickou záležitostí. Má však i svůj nezanedbatelný teoretický aspekt, který se týká především volby vhodného metodologického postupu jejího zpracování.

Typové postupy

Řešení všech druhů a typů mimořádných událostí (dále jen MÚ), jejich obecně platné klasifikační utřídění zatím není nikde normativně stanoveno, sleduje obecné cíle, které, odvozené od zákona č. 353/1999 Sb. (zákon o prevenci závažných havárií) a zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů /§ 2 písm. b) a c)/, lze stanovit jako snahu o:

1. zamezení vzniku mimořádných událostí nebo alespoň minimalizování pravděpodobnosti jejich vzniku a rozsahu jejich důsledků;
2. zamezení nebo alespoň maximální omezení rozsahu:
 - závažného poškození zdraví nebo ohrožení života občanů a hospodářských zvířat,
 - ohrožení životního prostředí,
 - škod na majetku.

Tyto obecné cíle jsou pro jednotlivé druhy (typy) MÚ podle jejich charakteru definovány samozřejmě specifickěji a konkrétněji.

Mají-li být cíle řešení MÚ naplněny (dosaženy), je nutné plánovat, organizovat a realizovat celou řadu preventivních, záchranných a likvidačních opatření, pro které nařízení vlády č. 462/2000 Sb. v § 15 odst. 3 písm. a) zavádí pojem „typové postupy“. V praxi to znamená stanovit zásady a postupy jejich řešení. Z nich některá opět mohou být pro řady druhů (typů) MÚ společná (např. vyrozumění, varování, uzavření ohroženého prostoru, odklon dopravy, zamezení vzniku sekundárních havárií, poskytování zdravotnické pomoci atd.), avšak převážná část z nich je již, vzhledem k charakteru dané MÚ, značně specifická. Rozdílná budou například při živelních pohromách, průmyslových haváriích, epidemiích a podobně, ale také třeba při různých typech průmyslových havárií (např. výbuchu a úniku nebezpečných látek). Tyto typové postupy jsou plánovány, organizovány a realizovány v logické časové posloupnosti a vzájemné návaznosti.

Kvalifikované krizové plánování se neobejde bez cílevědomé, věcné a konkrétní registrace (evidence) sil a prostředků, nezbytných k efektivnímu řešení krizových situací, a bez reálné analýzy jejich kapacitních možností, zaměřené na stanovení míry jejich dostatečnosti. To platí v užším pojetí i o havarijním plánování a řešení následků závažných havárií. Tento princip se odráží v řadě nových legislativních ustanovení.

Aby organizace byla efektivní

K realizaci každého typového postupu jsou potřebné zcela konkrétní síly a prostředky, jejichž kapacity a časové možnosti nasazení určujícím způsobem podmiňují účinné řešení příslušné MÚ. Pro tyto síly a prostředky vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 8/2000 Sb. (bod 1.5 přílohy č. 3) zavádí

pojem „disponibilní prostředky“. Lze je zahrnout (rozdělit) do:

1. Základního rozsahu disponibilních prostředků, který je k dispozici na území příslušné obce nebo regionu. Tento rozsah, vzhledem k relativně snadné a rychlé dosažitelnosti, má pro efektivní realizaci převážně části typových postupů rozhodující význam.

2. Rozšířeného rozsahu disponibilních prostředků, který je dostupný na území regionu (vzhledem k obci), sousedních regionů, u nadřízených správních orgánů a u Armády České republiky (dále jen AČR). I když jeho role bude při řešení rozsáhlejších MČ nezastupitelná, efektivita jeho použití bude úměrně snižována časovými prodlevami spojenými s nasazením jednotlivých sil a prostředků.

Z uvedeného vyplývá, že pro efektivní organizaci havarijní připravenosti je nezbytně nutné:

1. Registrovat (evidovat) základní rozsah disponibilních prostředků, a to diferencovaně na ty, jejichž využití je příslušným orgánem krizového řízení smluvně zajištěno a ostatní, které jsou využitelné při vyhlášení stavu nebezpečí nebo nouzového stavu.
2. Získat alespoň orientační (operativní) přehled o možnostech využití rozšířeného rozsahu disponibilních prostředků pro případ, kdy se využitelnost základního rozsahu ukáže jako nedostatečná nebo dokonce nulová.
3. Zjistit (prokalkulovat) jejich kapacitní a časové možnosti nasazení.
4. Porovnat tyto kapacitní možnosti se závěry z analýzy rizik a stanovit míru (%) jejich dostatečnosti pro realizaci jednotlivých typových postupů a celkové řešení v dané obci (regionu) potenciálně možných MČ.

Evidenci je účelné utřídit především na disponibilní prostředky základních a ostatních složek integrovaného záchranného systému. Dále na orgány poradenské a expertní činnosti a na ostatní vybrané orgány a organizace. Jde o pracovní záležitost, postihující například u statutárního města, podle jeho velikosti a specifických podmínek, charakteristiku přibližně 50 i více disponibilních prostředků.

■ Nejde o snadnou záležitost

Provedení úplné kalkulace kapacitních možností evidovaných disponibilních prostředků není snadnou záležitostí. Jednotné a úplné normy nejsou zatím k dispozici. Některé subjekty, disponující disponibilními prostředky, jejich kapacitní možnosti mnohdy neznají. Údaje o disponibilních prostředcích sousedních regionů, nadřízených správních orgánů a AČR nebývají vždy plně dostupné. V některých případech (např. při využití těžké techniky) jsou kapacitní možnosti závislé na konkrétních následcích MČ, které lze předem těžko jednoznačně stanovit (zmodelovat). Nehledě na tyto potíže však nutno dosáhnout toho, aby provedené kalkulace vyústily v ucelený přehled typových postupů, zvládnutelných evidovanými disponibilními prostředky.

Finálním výsledkem analýzy disponibilních prostředků, po porovnání jejich kapacitních možností s výsledky analýzy rizik, je stanovení míry (%) jejich dostatečnosti pro realizaci jednotlivých

typových postupů a pro celkové řešení v dané obci (regionu) aktuálních MČ.

■ Přímá závislost na analýze rizik

Je tedy zřejmé, že analýza disponibilních prostředků je přímo závislá na analýze rizik. Je od ní odvozena, zejména od prostorové a kvantitativní charakteristiky možných následků, přičemž určujícím kritériem bývá obvykle předpokládaný rozsah usmrcených a zraněných osob. Pokud jde o prognózování následků, je dnes k dispozici již řada vědecky zdůvodněných metod. Stále širšího uplatnění doznává třeba program ROZEX, který ve spojení s geografickými informačními systémy představuje účinný nástroj pro modelování následků průmyslových havárií. Výpočet míry dostatečnosti disponibilních prostředků představuje poměrně složitou záležitost, kdy při stanovení podílu řešitelných MČ nutno postupovat matematickým porovnáním potřebných sil a prostředků s disponibilními prostředky, které jsou k dispozici. Přitom u řady typových postupů je nutné uplatňovat specifické, induktivně deduktivní postupy. Z těchto důvodů uplatňované propočty zatím zůstávají know-how firem, které se v krizovém řízení komerčně angažují. Zhodnocení míry dostatečnosti disponibilních prostředků je účelné zpracovat diferencovaně (alternativně) podle zvažovaných variant rozsahu MČ (např. různého množství úniku nebezpečných látek), pesimistické varianty rozsahu MČ (např. maximálně možného dosahu účinků tlakové vlny při výbuchu), míry rizika (přijatelné, přechodové, nepřijatelné) a pravděpodobnosti jejího vzniku.

Z hlediska rezortního představuje analýza disponibilních prostředků mnohostrannou a rozsáhlou záležitost, která musí být kvalifikovaně koordinována. Podle již uvedených legislativních ustanovení by se zpracování analýzy disponibilních prostředků mělo stát záležitostí pracovních skupin krizových štábů. Pokud se oprávněný subjekt krizového

řízení rozhodne zabezpečit zpracování analýzy dodavatelským způsobem, je nutné, aby tajemník krizového štábu, podle § 5 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., zabezpečil schválení seznamu pověřených pracovníků firmy a vybavil je příslušným zmocněním k seznamování se s údaji o disponibilních prostředcích.

Zpracování analýzy disponibilních prostředků je nedílnou součástí krizových a havarijních plánů. Podstatným způsobem ovlivňuje zejména zpracování jejich operativní části. Zůstává však trvale otevřenou záležitostí, která vyžaduje postupné ověřování výsledných závěrů praktickými nácviky řešení simulovaných MČ a průběžnou aktualizaci vstupních údajů, spojenou s následným prováděním dalších pravidelných nácviků.

*Doc. Ing. Miloš ZEMAN, CSc.,
foto MUDr. Zdeněk SCHWARZ,
npor. Oldřich VOLF,
Petr DUCHÁČEK*

INZERCE

**40 let
tradice**

**Výroba tlakových
reproduktorů
T51-OF**

PERYMONT, spol. s r.o. • Křížkova 70 • 612 00 Brno
tel.: 543 212 953 • tel., fax: 543 214 950
e-mail: perymont@perymont.cz • www.perymont.cz

Ochrana obyvatelstva v Evropské unii

I když je ochrana obyvatelstva, resp. civilní ochrana vymezena především legislativními předpisy jednotlivých členských států, ukazuje se, zejména v současné době na evropské úrovni, rostoucí potřeba co největší standardizace. Jak přírodní a technogenní katastrofy a s nimi související narušování životního prostředí, tak i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na území jednoho státu, ale působí daleko mimo hranice. Tento vývoj ještě zesílil po teroristickém útoku na USA v září roku 2001.

Na základě principu subsidiarity, který je v čl. 5 smlouvy o založení Evropského společenství (dále Společenství), je ochrana obyvatelstva věcí členských států Evropské unie (dále Unie). Zároveň ale existuje v oblasti ochrany obyvatelstva při závažných přírodních a antropogenních katastrofách řada aktivit na úrovni Unie. Počátek evropské spolupráce v této oblasti se datuje rokem 1985, kdy byla předložena tzv. Zelená kniha Evropské komise (dále Komise) s názvem „Péče o naše životní prostředí – akce pro evropské životní prostředí“.

Hlavním cílem politiky Unie v oblasti ochrany obyvatelstva je podpora a pomoc při odpovídajících aktivitách členských států. Základními úkoly při této činnosti jsou:

- pomoc při vzdělávání příslušného předurčeného personálu,
- vypracování trvale platných podkladů pro neodkladnou a účinnou spolupráci členských států v případě katastrof.

Návrhy, obsažené v uvedené Zelené knize, byly v různých usneseních Rady Evropské unie (dále Rady) v letech 1987 – 1994 konkretizovány a týkají se opatření v těchto oblastech ochrany obyvatelstva:

- nástroje spolupráce,
- elektronické prostředky komunikace a výměny informací,
- výměna expertů, vzdělávání, simulační cvičení,
- terminologie,
- jednotné evropské nouzové telefonní číslo,
- informace a komunikace s veřejností,
- prevence a připravenost,
- zvláštní rizika.

Zásadními dokumenty ochrany obyvatelstva Společenství v současné době jsou Akční program Společenství pro ochranu před katastrofami (dále Akční program) a Postup Společenství na podporu spolupráce při nasazení k ochraně před katastrofami (dále Postup). Akční program, předložený poprvé v roce 1997 s dobou platnosti do roku 2004, má sloužit k podpoře a doplňování opatření členských států při přírodních a technogenních katastrofách s cílem ochrany osob, životního prostředí a majetku.

Postupy k podpoře spolupráce
Výše uvedený Postup byl komisí navržen v září roku 2000 a v platnost vstou-

pil v lednu roku 2002. Každý členský stát může tento materiál využít, pokud chce získat přístup ke zdrojům, které má unie k dispozici. Přitom nemusí jít přímo o stav katastrofy; příslušný postup může být aktivován již při hrozícím nebezpečí. Postup obsahuje prvky, týkající se uvedení do stavu pohotovosti, a to:

- zásahových jednotek včetně další podpory nasazení v případě katastrofy,
- expertů pro vyhodnocovací a koordinační týmy,
- centra pro předávání informací mezi Komisí a členskými státy Unie,
- zdravotnických zdrojů.

Postup může být aktivován i při vzniku katastrofy mimo Unii. V takovém případě jsou příslušná opatření prováděna buď jako samostatný zásah za koordinace státu, předsedajícího v té době Unii, nebo jako příspěvek k zásahu, který je řízen jinou mezinárodní organizací. Rozhodnutí členského státu Unie o nasazení vlastních zdrojů v takovémto případě je výlučně v jeho kompetenci.

Opatření po teroristických útocích v USA

Po událostech v New Yorku a Washingtonu dne 11. září 2001 požádala Evropská rada v Gentu v říjnu 2001 Radu a Komisi o vypracování akčního programu, který by sloužil ke zlepšení spolupráce mezi členskými státy Unie v oblastech, týkajících se odhadu rizik, varování před nebezpečím, nasazení, uložení zásahových prostředků a výzkumu. Akční program má věnovat zvláštní pozornost zábraně útokům s použitím biologických a chemických bojových prostředků.

Komise předložila Evropské radě akční program, týkající se otázek, jak čelit jadernému, chemickému a biologickému nebezpečí v rámci boje proti

mezinárodnímu terorismu. V prvé řadě se jedná o tato opatření:

- prioritní nasazení výše zmíněného kontrolního a informačního centra,
- sběr informací, týkajících se jaderných, biologických a chemických odborných znalostí,
- sběr informací o sérech a profilaktických látkách.

Mimoto Komise společně s experty z členských států Unie projednává současné hrozby jadernými, biologickými a chemickými zbraněmi a v návaznosti bezodkladně zavádí možná potřebná opatření. Další opatření Komise se týkají zvláštní ochrany zdraví v souvislosti s ohrožením biologickými bojovými prostředky. Již v roce 1988 byla v Unii zřízena síť zařízení pro epidemiologické sledování a kontrolu přenosných nemocí. Komise dále vytvořila pracovní skupinu pro koordinaci, podporu a reakci v této oblasti a obdobná opatření se připravují na úseku jaderné a farmaceutické problematiky.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Společná zahraniční a bezpečnostní politika je ze všech oblastí, kterými se Unie zabývá, nejvíce utvářena národními prvky jednotlivých členských států. Zatímco v jiných oblastech společné politiky se většinová rozhodnutí již stala pravidlem, v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky se většinový princip uplatňuje jen pomalu a to až po vstoupení v platnost smlouvy z Amsterdamu 1. května 1999. Postupně vytváření společné obranné politiky vyžadované evropskou politickou spoluprací bylo stanoveno již Maastrichtskou smlouvou v roce 1991. Evropská rada v roce 2000 v Nice rozhodla o vytvoření nových grémií pro posílení společné zahraniční a bezpečnostní politiky a k vybudování samostatné evropské bezpečnostní a obranné politiky. Grémia mají trvalé sídlo v Bruselu.

Hlavním cílem evropské bezpečnostní a obranné politiky je její ujednání a tím posílení zahraničního obchodu Unie vytvořením vojenských a civilních nástrojů k předcházení konfliktům a eliminaci krizových stavů. Poprvé byla smluvně zakotvena odpovědnost Unie za bezpečnost a obranně-politickou perspektivu v čl. J4 Maastrichtské smlouvy.

Protože Unie nedisponovala vlastními vojenskými prostředky jako např. NATO, smlouva předpokládala, že Unie požádá Západoevropskou unii o přípravu a provedení vojenské operace v její prospěch. Smlouvou z Amsterodamu v roce 1997 byly tzv. petersbergské úkoly Západoevropské unie, týkající se humanitárních úkolů, záchranných nasazení, úkolů k udržení míru a bojových nasazení při zvládání krizí včetně opatření k nastolení míru, převzaty smlouvou o Unii. Tím byl položen smluvní základ pro vytvoření evropské bezpečnostní a obranné politiky.

Ve smlouvě, která dosud nevstoupila v platnost, jsou obsažena přírůbky, charakterizující operativní budování evropské bezpečnostní a obranné politiky jako samostatný úkol Unie. Na jednání Evropské rady v roce 1999 v Kolíně nad Rýnem zveřejnily členské státy Unie „prohlášení k posílení společné evropské bezpečnostní a obranné politiky“, což je považováno za datum vzniku samostatné operativní evropské bezpečnostní a obranné politiky. K její realizaci se zavázala Evropská rada poskytnout Unii potřebné prostředky, aby mohla jednat autonomně.

■ Unie jako globální činitel

Unie má poměrně dlouhou dobu k dispozici široké spektrum politických, hospodářských a ekonomických nástrojů k realizaci svých úkolů a cílů v mezinárodní politice. Neměla ale vojenské a civilní prostředky (unijní) pro podporu mezinárodního krizového managementu. Autonomie, kterou získala po kolínském jednání, ji umožňuje činit závěry a rozhodnutí v případech, kdy NATO se na řešení daného problému z nej-různějších důvodů neangažuje, a provádět samostatné vojenské operace jí řízené.

Na zasedání Evropské rady ve Fereifé v roce 2000 byly stanoveny tyto priority pro budování parlamentní vojenské a civilní připravenosti:

- policie,
- personál justice,
- personál výkonné moci,
- ochrana před katastrofami.

Oprávněnost a účinnost těchto priorit k vytvoření funkčního managementu potvrdily zkušenosti z Balkánu.

Na zasedání Evropské rady v Helsinkách v roce

1999 si členské státy Unie stanovily poskytnout k dispozici obranné síly o síle oddílů až sborů podle situace včetně leteckých a námořních jednotek pro danou operaci na dobu nejméně jednoho roku. Dále byly stanoveny kolektivní cíle, týkající se způsobilosti v oblastech řízení obranných sil, strategické osvěty a strategické dopravy.

Adekvátní cíle byly stanoveny také pro oblast budování civilních sil a prostředků. Po roce 2003 mají členské státy Unie být schopny poskytnout v rámci příspěvků Unie misím vedeným jinými mezinárodními organizacemi nebo pro autonomní zásahy Unie až 5000 policistů, z toho 1000 do 30 dnů. Na zasedání Evropské rady v Göteborgu v roce 2001 bylo stanoveno poskytnout až 200 expertů z oblasti justice a spravedlnosti, zabezpečit vzdělání personální zálohy expertů z oblasti civilní správy a ustavit v krátké době odeslatelné týmy ochrany před katastrofami v počtu až 2 000 osob.

■ Nová grémia a struktury

Vzhledem ke změnám bezpečnostní a obranné politiky Unie navrhla úpravu pracovních postupů stávajících grémií a ustavila nová grémia a struktury. Jedná se především o změnu stávajícího politického komitétu na politický a bezpečnostní komitét. Ten zasedá ve dvou pracovních skupinách – jako bruselský na úrovni vyslanců, kteří se zpravidla scházejí dvakrát týdně, a při menší frekvenci jednání na úrovni politických zástupců členských států. Politický a bezpečnostní komitét projednává zahraničně-politické a bezpečnostně-politické otázky a připravuje rozhodnutí

na politické úrovni. Sehrává rozhodující úlohu při reakci na krizové situace a jejich zvládání, přičemž respektuje politickou kontrolu a strategické řízení. Předsednictví v něm může v případě krize převzít generální sekretář (vysoký zástupce Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku).

Ve vojenské oblasti byly zřízeny Vojenský výbor a Vojenský štáb. Vojenský výbor je tvořen náčelníky generálních štábů armád členských států, kteří jsou zastupováni vojenskými představiteli. Vojenský výbor je poradním orgánem politického a bezpečnostního komitétu, poskytuje doporučení, přejímá velení všem vojenským aktivitám a stanovuje úkoly pro vojenský štáb. Má tři hlavní funkce – varování, hodnocení situace a strategické plánování.

V civilní oblasti byl ustaven Výbor pro civilní otázky krizového managementu. Stanovuje a upřesňuje plánované cíle, poskytuje doporučení a stanoviska politickému a bezpečnostnímu komitétu a dalším grémiím Rady. Od poloviny roku 2001 má sekretariát Rady k dispozici policejní jednotku (unijní) pro plánování a provádění policejních operací Unie. V sekretariátu Rady bylo také zřízeno civilně-vojenské středisko, jehož úkolem je nepřetržitě monitorování situace a hodnocení jejího vývoje. Na zasedání Evropské rady v Laekenu koncem roku 2001 bylo přijato **Prohlášení o připravenosti k nasazení**, ve kterém se uvádí, že Unie již může provádět vlastní operace ke zvládání krizí. O jaké krize se jedná, není specifikováno, aby byl zachován prostor pro politické rozhodování.

■ Ochrana obyvatelstva a politické cíle

Efektivnost úsilí Unie při akcích, týkajících se civilní ochrany obyvatelstva vychází z poměrně širokého spektra nástrojů, které může Unie využívat k ochraně před nebezpečím a ke zvládání krizových situací. Jedná se o spolupráci v oblasti technického rozvoje, obchodu, kontroly zbrojení, dodržování lidských práv, ochrany životního prostředí, politického dialogu, diplomatických a humanitárních nástrojů a opatření, která jsou přijímána v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Tyto nástroje budou ale efektivní pouze tehdy, pokud budou řešení dohodnutá a odsouhlasená na úrovni Unie, jednotlivými členskými státy plně podporována. Je třeba prosazovat maximální koherenci při veškeré činnosti Unie.

Ochrana obyvatelstva v Unii se v současné době nachází ve fázi intenzivního rozvoje. Státním i nestátním subjektům, které v ní spolupůsobí se tak poskytuje příležitost uplatnit odborné znalosti a zkušenosti z práce v jednotlivých členských zemích Unie.

RNDr. Petr LINHART, CSc.

Kamerové monitorovací systémy

Sestava kamerového systému

Kompletní sestava kamerového systému se skládá z:

- kamer (barevné, černobílé) a jejich doplňků (kamerové kryty, držáky, otočné hlavice),
- monitorů (černobílé, barevné) - mají většinou audio (zvukový) a video (obrazový) výstup pro připojení záznamových zařízení,
- záznamového zařízení - nejběžnějším záznamovým zařízením, na kterém je možné provést záznam videosignálu, je standardní videorekordér. Pro důležitější aplikace je třeba využít speciální videorekordéry pro zajištění celodenního provozu. Tuto podmínku splňují nejlépe tzv. „time-lapsy“ - videorekordéry pro dlouhodobý záznam, velkokapacitní pevné digikordéry a optické disky,
- přepínací jednotky, která umožňuje pozorovat obraz několik desítek kamer v reálném čase.

Do sestavy dále patří vyhodnocovací zařízení (videotiskárny), přenosové cesty (koaxiální kabel, dvoudrát, telefonní linka, světlovody, radiový, laserový přenos atd.) a další zařízení, která například umožňují propojení s pultem centralizované ochrany.

Zahraniční zkušenosti

Velké zkušenosti z provozem kamerových systémů ve městech má Velká Británie. Kamerové systémy jsou zde budovány v centrech měst, kde jsou velké problémy se skupinami mládeže, žebračky, podnapilými osobami, kapsáři, krádežemi aut a věcmi z nich a vandalismem.

Kamerové systémy plní podle britských poznatků svou funkci pouze za předpokladu, že jsou součástí celkové strategie prevence kriminality ve městě. Proto je třeba nejprve jasně definovat problémy a teprve potom hledat nejvhodnější řešení, jak problémům čelit, jak je eliminovat.

Provozování kamerových systémů vždy vyvolává řadu otázek. Například, jestli instalaci kamerových systémů v centru města se kriminalita nepřenesou do míst, kde kamery nejsou, či zda kamery nesnižují ostražitost občanů?

Pro městské kamerové systémy obecně platí:

- Systém musí podporovat volené orgány města, instituce i samotní občané.
- Vytvářejí prostředí, kde je relativně bezpečno.
- Získávají důkazy pro osvědčení a dopadení nejrůznějších pachatelů.
- Zvyšují riziko dopadení těchto potenciálních pachatelů a tím je od páchaní trestné či přestupkové činnosti odrazují.
- Jejich instalaci se musí následně přehodnotit rozmístění sil a prostředků policie a bezpečnostních agentur.
- Je nezbytné zohlednit nepřetržitý režim a provozní náklady na systém.

Nemělo by se stávat, aby osoba, která je zodpovědná za kamerový systém, je laikem, který má malou znalost o systému, o jeho provozu a vyhodnocování, o spolupráci s policií, odbornými konzultanty a s veřejností. Systém je efektivní pouze v případě, že zodpovědná osoba je odborníkem v oboru nebo je řádně vyškolená.

Alfou a omegou dobré výslednosti kamerových systémů je optimálně zřízené a fungující operační středisko, které

Využívání kamer není módní záležitostí posledních let. Kamery se používají s velmi dobrými výsledky již několik desetiletí pro účely vojenské a policejní, k monitorování státních úřadů a institucí, letišť a přistávacích ploch, předmětů v muzeích a galeriích, k dohledu v peněžních ústavech, ve veřejné dopravě, v obchodních domech, obchodech, provozovnách, v obytných blocích a prostorách apod.

tvorí jádro systému. Operační středisko bývá obvykle dislokováno v budovách policie, místního úřadu nebo na jiném bezpečném místě nedaleko od centra města. Rozhodující pro činnost střediska je ergonomie jeho interiéru, kvalitní operátoři a jejich motivace.

Všichni operátoři musejí projít odborným školením a získat certifikát. Školení rozšiřuje operátorům jak jejich technické znalosti o systému, tak i znalosti v oblasti právních a bezpečnostních dovedností. Operátoři jsou vyškoleni tak, aby dovedli zachovávat mlčenlivost.

Kamerové systémy představují ve Velké Británii základ situační prevence. Majitelem a provozovatelem kamer je vždy příslušné město, provoz zabezpečují civilní zaměstnanci, nahrává se nepřetržitě 24 hodin a systém využívá i policie. Nahrávky jsou využívány jako důkazní materiál pro potřebu orgánů činných v trestním řízení.

JUDr. Pavel KOCÁBEK
a JUDr. Tomáš KONÍČEK,
foto archiv autorů

Veletrhy pro bezpečnost občanů

Ve dnech 22. – 25. října 2002 přijel na brněnské výstaviště snad každý, komu leží na srdci ochrana občanů. Schůzku si hned na několika veletrzích dali nejen, ti kteří se touto oblastí zabývají profesně, ale také desítky firem, které vyrábějí vše, co záchranáři ke své práci potřebují.

Návštěvníci výstavního areálu si tak při jediné návštěvě mohli prohlédnout expozice 11. mezinárodního veletrhu požární techniky PYROS 2002, 2. mezinárodního veletrhu bezpečnostní techniky a služeb ISET 2002 a 6. mezinárodního veletrhu prostředků osobní ochrany, bezpečnosti práce a pracovního prostředí. Společné motto trojlístku jmenovaných veletrhů bylo „Ochrana života, zdraví a majetku – prevence, akce, represe“.

„Systémově jsme se v mnohém posunuli dopředu“, podtrhl význam veletrhů generální ředitel HZS ČR a náměstek ministra vnitra genmjr. Ing. Miroslav Štěpán. „V procesu integrace záchranného systému klademe i tady daleko větší akcent na ochranu obyvatelstva. Nedávné provodně prokázaly, že toto zaměření přináší úspěchy.“

Spojení tzv. bezpečnostních veletrhů je ve středoevropském prostoru ojedinělé. Vystavovalo se na více než 8000 m² a pro návštěvníky bylo připraveno na čtyřicet doprovodných programů.

Nejvýznamnějším z nich bylo bezpochyby 7. evropské setkání hasičů Pyromeeting s mezinárodní konferencí na téma Multifunkční shromažďovací prostory, hypermarkety a obchodní centra z pohledu požární ochrany. Základním principem systému ochrany životů, zdraví a majetku je předcházení rizikům, a proto se i v Brně jednalo především o prevenci.

Na Pyromeeting volně navazovalo Požárně taktické cvičení složek integrovaného záchranného systému města Brna, které ukázkově likvidovaly následky teroristického útoku.

Druhým významným setkáním byla mezinárodní konference na téma „Krizový management“.

Jednali také dobrovolní hasiči, a to na téma Právní situace a financování činnosti dobrovolných hasičů ve střední Evropě. Neméně zajímavý byl i seminář Bezpečnost práce a elektrická zařízení.

Další doprovodné akce se konaly v průběhu celého vystavovatelského týdne. V prostorách Výstaviště návštěvníci mohli vidět ukázky vyprošťování osob z havarovaných vozidel, ukázky hašení a další, které průběžně lákaly velké skupiny zvědavců i zkušených hasičů.

Na volných prostorách bylo nejživěji kolem techniky. Řada firem

přijela do Brna s doslova žhavými novinkami. Jedni přivezli například inovaci požárního žebříku na podvozku avie, další zase nejnovější přenosnou stříkačku.

V halách se návštěvníci veletržního trojlístku patrně nejvíce zajímali o ochranné obleky, zvláště pak o ty, které předváděly sličné manévry. Novinek firem, vystavujících obleky, byla tak široká škála, že by bylo velice obtížné je všechny stručně vyjmenovat.

Hasičský záchranný sbor ČR se na veletrzích představil hned na několika místech. Největší pozornost vzbudilo Stanoviště dekontaminace osob, které svým pojetím je v rámci HZS ČR zcela ojedinělé zařízení svého druhu.

Vystavovatelé přilákali do Brna tisíce návštěvníků z řad odborné i laické veřejnosti, kteří si odvezli nejen spoustu dojmů, ale i motivací a námětů.

OCHRANA PŘED PŘIROZENÝMI A ZVLÁŠTNÍMI POVODNĚMI

PŘÍRUČKA PRO ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY, ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY, PRÁVNICKÉ OSOBY A PODNIKAJÍCÍ FYZICKÉ OSOBY

Úvod

Příručka je určena pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby, které v souladu se zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů a zákonem č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), zabezpečují ochranu obyvatelstva před přirozenými povodněmi a zvláštními povodněmi.

Ochrana před povodněmi je zabezpečována od 1.1.2002 podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

Ochrana před povodněmi jsou opatření k předcházení a zamezení ohrožení zdraví, životů a majetku občanů, společnosti a životního prostředí při povodních, prováděná především systematickou prevencí, zvyšováním retenční schopnosti povodí a ovlivňováním průběhu povodní. **Ochrana před povodněmi je zabezpečována podle povodňových plánů. Povodňový plán je součástí havarijního plánu kraje.**

Přeroste-li ohrožení z přirozených a zvláštních povodní do krizového stavu, při němž je **vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, je ochrana řešena krizovými orgány** podle zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Krizový stav vyhláší vláda, a ve své územní působnosti hejtman kraje, v Praze primátor hl.m. Prahy. Vyhlášení krizového stavu jim dává na omezenou dobu zvláštní pravomoci, kterými zabezpečují realizaci opatření pro ochranu obyvatel a překonání následků rozsáhlé povodně. Jako pracovní orgán k řešení krizových situací zřizují krizový štáb. Přípravu na krizové situace a postup pro překonání krizové situace je zahrnut v **krizovém plánu**.

Povodňová komise se za krizového stavu nebezpečí nebo jiného stavu stává součástí krizového štábu.

Platnost zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, končí dnem 31. 12. 2002 a úkoly povodňových orgánů okresu přecházejí na obce s přenesenou působností, úkoly orgánů krizového řízení okresního úřadu přecházejí na hejtmana příslušného kraje a na hasičský záchranný sbor kraje. Podrobné změny řeší zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením okresních úřadů s účinností od 1. 1. 2003.

Příručka byla zpracována v součinnosti s Ministerstvem životního prostředí – odbor ochrany vod.

Příručka byla schválena generálním ředitelem Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstkem ministra vnitra pod č.j.: PO – 487-2/OOB-2002 ze dne 22. srpna 2002.

Základní právní předpisy k ochraně před povodněmi

- ¹⁾ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- ²⁾ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- ³⁾ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění zákona č. 320/2002 Sb.
- ⁴⁾ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- ⁵⁾ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů
- ⁶⁾ Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících předpisů (zákon o státní pomoci při obnově území)

Související zákonné předpisy k ochraně před povodněmi

- ²⁰⁾ Zákon č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře, ve znění zákona č. 130/2000 Sb.
- ²¹⁾ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením okresních úřadů (s účinností od 1. ledna 2003)

Související podzákonné předpisy

- ⁷⁾ Strategie ochrany před povodněmi pro území České republiky schválena vládou usnesením č. 382/2000.
- ⁸⁾ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 470/2001 Sb., kterou se stanoví seznam významných vodních toků a způsob provádění činností, souvisejících se správou vodních toků
- ⁹⁾ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 471/2001 Sb., o technickobezpečnostním dohledu nad vodními díly
- ¹⁰⁾ Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 195/2002 Sb., o náležitostech manipulačních řádů a provodních řádů vodních děl

- ¹¹⁾ Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 236/2002 Sb., o způsobu a rozsahu zpracování návrhu a stanovování záplavových území
- ¹²⁾ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému
- ¹³⁾ Vyhláška Ministerstva financí č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku, sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou, a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto seznamu
- Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 131/1998 Sb., o územně plánovacích podkladech a územně plánovací dokumentaci
- ¹⁴⁾ Nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- ¹⁹⁾ Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Metodické pokyny a normy k ochraně před povodněmi

- ¹⁵⁾ Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k zabezpečení hlásné a předpovědní povodňové služby (Věstník MŽP 4/1998)
- ¹⁶⁾ Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí k posuzování bezpečnosti přehrad za povodní (Věstník MŽP 4/1999)
- ¹⁷⁾ Metodický pokyn Ministerstva životního prostředí pro stanovení účinků zvláštních povodní a jejich začlenění do povodňových plánů (Věstník MŽP 7/2000)
- ¹⁸⁾ TNV 752931 - Povodňové plány (Zpravodaj MŽP 4/2001)

Ochrana před přirozenými povodněmi

Ochrana před přirozenými povodněmi je řízena povodňovými orgány^{1)-§ 77}, které ve své územní působnosti odpovídají za organizaci povodňové ochrany, řídí, koordinují a kontrolují činnost ostatních účastníků ochrany před povodněmi. Postavení a činnost povodňových orgánů jsou specifikovány ve dvou časových úrovních:

a) mimo povodeň jsou povodňovými orgány:

- orgány obcí,
- orgány obcí s rozšířenou působností (od 1.1.2003),
- krajský úřad,
- Ministerstvo životního prostředí; zabezpečení přípravy záchranných a likvidačních prací přísluší Ministerstvu vnitra.

b) po dobu povodně jsou povodňovými orgány povodňové komise, které zřizují orgány státní správy a samosprávy jako své výkonné složky k plnění mimořádných úkolů v době povodně:

- povodňové komise obcí; v hlavním městě Praze povodňové komise městských částí,
- povodňové komise obcí s rozšířenou působností (od 1.1.2003), v hlavním městě Praze povodňová komise Magistrátu hl. m. Prahy,
- povodňové komise ucelených povodí,
- Ústřední povodňová komise.

Obecní rada může^{1)-§ 78} k plnění úkolů při ochraně před povodněmi, je-li v jejich územních obvodech možnost povodní, zřídit povodňovou komisi obce, jinak tuto činnost zajišťuje obecní rada. Předsedou povodňové komise obce je starosta obce.

Obec s rozšířenou působností^{1)-§ 79} - starosta obce s rozšířenou působností zřizuje povodňovou komisi obce s rozšířenou působností a je jejím předsedou. Povodňový orgán obce s rozšířenou působností je podřízen povodňovému orgánu uceleného povodí.

Ministerstvo životního prostředí po dohodě s Ministerstvem vnitra vymezilo ucelená povodí^{1)-§ 80}. **Předsedou povodňové komise uceleného povodí je hejtman kraje, v jehož územní působnosti ucelené povodí nebo jeho převážná část leží.**

Ústřední povodňovou komisí^{1)-§ 81} zřizuje vláda, která též schvaluje její statut. Předsedou komise je ministr životního prostředí a místopředsedou ministr vnitra.

V době mimo povodeň jsou rozhodnutí povodňových orgánů vydávána podle správního řádu nebo jiným opatřením podle obecně závazných právních předpisů. V době povodně jsou povodňové komise oprávněny činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečovacím a záchranným pracím. Tyto příkazy nejsou rozhodnutím podle správního řádu a není proti nim opravný prostředek.

Právnícké a fyzické osoby jsou povinny odstraňovat překážky^{1)-§ 77}, které mohou bránit průtokům velkých vod, umožnit vstup na své pozemky a do objektů k provádění záchranných a zabezpečovacích prací, trpět odstranění staveb nebo jejich částí nebo porostu, poskytnout dopravní a mechanizační prostředky, pohonné hmoty, nářadí a jiné potřebné prostředky a zúčastnit se podle svých možností těchto prací.

Oprávnění a povinnosti povodňových orgánů v případě vyhlášení stavu nebezpečí a nouzového stavu přecházejí na příslušné územní orgány krizového řízení podle zákona o krizovém řízení.

Orgány státní správy a jiné orgány jsou povinny povodňovým orgánům pomáhat na jejich výzvu při zajišťování řízení ochrany před povodněmi.

Úkoly povodňových orgánů obce (povodňové komise obce), ohrožené přirozenou nebo zvláštní povodní

Povodňová komise obce^{1)-§ 78} je po dobu povodně povodňovým orgánem obce a může v době povodně činit opatření a vydávat příkazy k zabezpečení řízení ochrany před povodněmi. Předsedou povodňové komise obce je starosta obce, který jmenuje další členy komise ze členů obecního zastupitelstva a z fyzických a právníckých osob, které jsou způsobilé k provádění opatření, popřípadě pomoci při ochraně před povodněmi.

Povodňové orgány obce^{1)-§ 78, 4), 6), 7), 8), 9), 10), 11), 13), 15), 16), 17), 18),}

¹⁹⁾ jsou podřízeny povodňovému orgánu obce s rozšířenou působností. **Organizují přípravu obce na přirozené a zvláštní povodně, vyhláší a odvolávají stupně povodňové aktivity v rámci územní působnosti, zajišťují varování občanů obce, evakuaci osob před hrozícím nebezpečím, provádějí povodňové prohlídky, organizují a zabezpečují povodňovou hláskou službu a hlídkovou službu, zabezpečují varování právníckých a fyzických osob v územním obvodu obce s využitím jednosměrného systému varování, podílejí se na zajištění nouzového přežití obyvatel obce a zpracovávají Povodňový plán obce. Organizují, řídí, koordinují a ukládají opatření na ochranu před přirozenou povodní podle Povodňového plánu obce a při zvláštní povodni podle Plánu ochrany pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní. Poskytují okresnímu úřadu podklady a informace, potřebné k zpracování Plánu ochrany pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní.**

Obecní úřad informuje občana o charakteru možného povodňového ohrožení, o připravených záchranných a likvidačních pracích a ochraně obyvatelstva pro případ vzniku přirozené a zvláštní povodně. Seznamuje právnícké a fyzické osoby v obci s charakterem možného povodňového ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.

Povodňová komise obce s rozšířenou působností^{1)-§ 79} je podřízena povodňovému orgánu uceleného povodí.

Povodňový orgán obce s rozšířenou působností^{1)-§ 79, 2), 3), 4), 6), 7), 8), 9), 10), 11), 12), 13), 14), 15), 16), 17), 18), 19), 20), 21)} ve svých územních obvodech v rámci zabezpečení úkolů při ochraně před povodněmi potvrzují soulad věcné a grafické jim předložených povodňových plánů obcí s povodňovým plánem správního obvodu obce s rozšířenou působností, zpracovávají povodňový plán správního obvodu obce s rozšířenou působností, ukládají podle potřeby vlastníkům vodních děl úpravy manipulačních řádů z hlediska povodňové ochrany, organizují a řídí hláskou povodňovou službu na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, vyhláší a odvolávají stupně

povodňové aktivity v rámci územní působnosti, organizují, řídí, koordinují a ukládají opatření na ochranu před přírodní povodní podle svého povodňového plánu a při zvláštní povodni podle Plánu ochrany pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodní, řídí a koordinují opatření, prováděná povodňovými orgány obcí na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Povodňové plány

Povodňové plány^{1)-§71, 18)} obsahují způsob zajištění včasných a spolehlivých informací o vývoji povodně, možnosti ovlivnění odtokového režimu, organizaci a přípravu zabezpečovacích prací; dále obsahují způsob zajištění včasné aktivizace povodňových orgánů, zabezpečení hlásné a hlídkové služby a ochrany objektů, přípravy a organizace záchranných prací a zajištění povodní narušených základních funkcí v objektech a v území a stanovené směrodatné limity stupňů povodňové aktivity.

Obsah povodňových plánů se dělí na:

- a) věcnou část, která zahrnuje údaje, potřebné pro zajištění ochrany před povodněmi určitého objektu, obce, uceleného povodí nebo jiného územního celku, směrodatné limity pro vyhlásování stupňů povodňové aktivity,
- b) organizační část, která obsahuje jmenné seznamy, adresy a způsob spojení účastníků ochrany před povodněmi, úkoly pro jednotlivé účastníky ochrany před povodněmi, včetně organizace hlásné a hlídkové služby,
- c) grafickou část, která obsahuje zpravidla mapy nebo plány, na kterých jsou zakresleny zejména záplavová území, evakuační trasy a místa soustředění, hlásné profily, informační místa.

Povodňovými plány územních celků jsou:

- a) povodňové plány obcí, které zpracovávají orgány obcí, v jejich územních obvodech může dojít k povodni,
- b) povodňové plány obcí s rozšířenou působností (od 1.1.2003), které zpracovávají obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu,
- c) povodňové plány ucelených povodí, které zpracovávají příslušné orgány krajů v přenesené působnosti úkolů státní správy ve spolupráci se správci povodí,
- d) Povodňový plán České republiky, který zpracovává Ministerstvo životního prostředí.

Pro pozemky a stavby ohrožené povodněmi, které se nacházejí v záplavovém území nebo mohou zhoršit průběh povodně, zpracovávají jejich vlastníci **ostatní povodňové plány** pro svou potřebu a pro součinnost s povodňovým orgánem obce. V pochybnostech o rozsahu této povinnosti rozhodne k jejich návrhu vodoprávní úřad.

U povodňových plánů územních celků zpracovatelé každoročně prověřují jejich aktuálnost zpravidla před obdobím jarního tání a toto prověření dokladují. Ostatní povodňové plány zpracovatelé přezkoumávají při podstatných změnách podmínek, za nichž byly zpracovány. Pokud z přezkoumání vyplývá potřeba úpravy nebo doplnění povodňového plánu, učiní tak zpracovatelé neprodleně.

Věcnou a grafickou část povodňového plánu územních celků a jeho změny zpracovatelé předkládají nadřízenému po-

vodňovému orgánu k potvrzení souladu s povodňovým plánem vyšší úrovně. U povodňových plánů pozemků a staveb potvrzuje soulad povodňový orgán obce. Potvrzením souladu se stává věcná a grafická část povodňového plánu závaznou.

Organizační část povodňového plánu zpracovatelé průběžně upravují a poskytují dotčeným povodňovým orgánům a účastníkům řízení ochrany před povodněmi k využití. Na potvrzení souladu se nevztahuje správní řád.

Ochrana před zvláštní povodní

V důsledku mimořádné události na vodním toku a zejména na vodním díle, může vzniknout porucha vodního díla^{1)-§64}, která může vést až k jeho destrukci, protržení (ochranné hráze vodních toků nebo příčné hráze přehrad) a vzniku **povodňové vlny**^{1)-§84}, která má značné ničivé účinky a vyžaduje okamžitá bezodkladná opatření (varování obyvatel, evakuaci obyvatel, zvířat a cenného majetku). Tato situace svým rozsahem, destrukčními účinky a rychlostí průběhu zpravidla bude vyžadovat použití nástrojů krizového řízení^{1)-§69, 3)} podle krizových plánů^{14)-§15} a bude řešena **havarijním plánem (okresu) kraje**^{2)-§10, 12)-§25}, jehož přílohou je **Plán ochrany území pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodní**^{12)-příl. č.1}.

Povodňová vlna při zvláštní povodni je charakteristická vysokou rychlostí (10 až 50 km/hod), značnými destrukčními účinky (zničení mostů, železnic, cest, budov, ochranných hrází, přehrad), mohutnými průtoky (převyšují hodnoty tzv. stoleté povodně), ohrožením rozsáhlých území (významně přesahuje vymezená záplavová území při přirozených povodních), vysokou pravděpodobností usmrcení všeho živého v zaplavovaném území.

Území ohrožená zvláštními povodněmi^{1)-§69} jsou území, která mohou být při výskytu zvláštní povodně zaplavena vodou. Pokud pro krizové situace předpokládány rozsah území ohrožený zvláštní povodní výrazně přesahuje záplavová území, vymezi se jejich rozsah v krizovém plánu.

Vyhlášení konkrétního krizového stavu, doby jeho trvání a pravomoci orgánů krizového řízení jsou specifikovány územně a časově:

a) **Stav nebezpečí**^{-3)-§3, 5)} se jako neodkladné opatření může vyhlásit, jsou-li v případě povodňového stavu ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí a není možné odvrátit povodňovou situaci běžnou činností povodňových orgánů a složek integrovaného záchranného systému.

- Do 31.12.2002 má právo vyhlásit stav nebezpečí pro území okresu nebo jeho část přednosta okresního úřadu.

- Pro území kraje nebo jeho část má právo vyhlásit stav nebezpečí hejtman, v Praze primátor hlavního města Prahy.

Stav nebezpečí lze vyhlásit s uvedením důvodů na nezbytně nutnou dobu, nejdéle 30 dnů. Rozhodnutí o stavu nebezpečí musí obsahovat krizová opatření, jejich rozsah a musí být zveřejněno na úředních deskách na území, kde je stav nebezpečí vyhlášen. Zveřejnění rozhodnutí se dále vyhláší prostřednictvím hromadných informačních prostředků, místními rozhlasu a dalšími prostředky.

b) **Nouzový stav**^{-3)-§3} není-li možné účelně odvrátit povodňovou katastrofu, významnou zvláštní povodeň a narůstající

Protržení příčné hráze přehrad nebo protržení ochranných hrází významných vodních toků se vznikem zvláštní povodně.

ohrožení v rámci stavu nebezpečí, může vláda vyhlásit tzv. nouzový stav.

Vláda za nouzového stavu na ohroženém území může na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezit ústavní svobodu občanů a je oprávněna v době trvání nouzového stavu například:

- nařídít evakuaci osob a majetku z vymezeného území,
- zakázat vstup, pobyt a pohyb na vymezených místech nebo území,
- rozhodnout o ukládání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo povinnosti poskytnout věcné prostředky k řešení krizové situace,
- rozhodnout o bezodkladném provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb za účelem zmírnění nebo odvrácení veřejného ohrožení, vyplývajícího z krizové situace.

Hlavní činností je okamžitá, rychlá a úplná evakuace obyvatelstva a zvířat z území ohroženého zvláštní povodní. Platí zásada, čím blíže je přehrada nebo hráz, která nás může ohrozit, tím rychleji musíme jednat. Nepodceňujte vzniklou situaci a mějte na paměti, že nejde o obyčejnou povodeň, že největší hodnotu má lidský život a zdraví a až potom záchrana majetku.

Vlastníci vodních děl I. až III. kategorie^{1)-§84}, kterým byla uložena povinnost zajistit provádění technickobezpečnostního dohledu, poskytnou příslušným povodňovým orgánům, orgánům krizového řízení a orgánům integrovaného záchraného systému údaje o parametrech možné zvláštní povodně (zejména charakteristiky povodňových vln a rozsah ohroženého území) a o provádění technickobezpečnostního dohledu v období povodňové aktivity nebo krizového stavu. **Oznamují neprodleně** příslušným povodňovým orgánům, správcům vodních toků, Hasičskému záchrannému sboru ČR (HZS ČR) skutečnosti, rozhodné pro vyhlášení stavů pohotovosti a ohrožení při nebezpečí vzniku zvláštní povodni, pokud možno s předpovědí dalšího vývoje. **Při vzniku zvláštní povodně** varují povodňové orgány níže po toku podle povodňových plánů územních celků, HZS ČR a v případě nebezpečí z prodlení i bezprostředně ohrožené subjekty.

Při školeních a cvičeních se zaměřte na varování obyvatel, vyhlášení evakuace a nácvik evakuace:

Varování obyvatel

- spuštění sirény (elektronická siréna – nebezpečí zátopy vlny),
- vysílání tísňových informací místním rozhlasem, závodním rozhlasem atd.,
- informování občanů v záplavovém území hasiči a policií,
- sdělovacími prostředky (rozhlasem, kabelovou televizí, televizí atd...).

Vyhlášení a nácvik evakuace - informujte obyvatele a nacvičujte, aby:

- dodržovali pokyny místních povodňových, krizových orgánů, policie, záchranářů, popřípadě vlastníků (správců) vodních děl, vzdouvajících nebo akumulujících vodu,
- upozorňovali sousedy a v případě potřeby jim pomohli při evakuaci,
- uvolnili hospodářská zvířata, nacházející se na území ohroženého zvláštní povodní,
- odpojili hlavní přívod elektrického proudu, uzavřeli hlavní přívod plynu a vody,
- okamžitě zanechali veškeré činnosti a opustili urychleně území ohrožené zvláštní povodní za dodržení zásad pro evakuaci obyvatel,
- při odchodu z bytu si nezapomněli vzít evakuační zavazadlo,
- se co nejdříve přesunuli do evakuačního prostoru nebo prostoru soustředění.

Plán ochrany území pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní

Havárie, teroristické a válečné napadení významného, vodu vzdouvajícího vodního díla s protržením hráze a následným vznikem zvláštní povodně, rozsahem ohroženého území

a destrukčními účinky vzniklé povodňové vlny na rozsáhlém území pod vodním dílem, vyžaduje zpracování samostatného plánu. Plán se dělí na informační část, operativní část a grafickou část.

Zpracování Plánu ochrany pod vybranými vodními díly před zvláštní povodní^{12)-příl. č.1} - plán bude součástí územně příslušných havarijních plánů krajů. Je zpracováván v souladu s vyhláškou č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS. Pro zpracování plánů musí být zajištěny od správců (majitelů) vybraných vodních děl údaje o předpokládané havárii vodního díla se vznikem zvláštní povodně, hydrologické údaje o povodňové vlně, vzniklé při zvláštní povodni, stanovení území ohroženého zvláštní povodní. Po zabezpečení podkladové dokumentace orgány havarijního plánování zpracují plán. Jde o finančně náročný úkol a předpokládá se plnit do konce roku 2004.

Cílem plánu je co nejvíce ochránit zdraví ohrožených obyvatel a snížit škody na majetku. K tomu je zejména nezbytné:

- a) zajistit včasné vyrozumění odpovědných orgánů, varování obyvatelstva a včasnou evakuaci obyvatelstva, hospodářských zvířat a v případě dostatku času vyvážení materiálu a zařízení,
- b) zabezpečit rychlé zahájení záchranných prací na území, ohroženém zvláštní povodní a zabezpečovacích prací na vybraných VD,
- c) zabezpečit organizaci a koordinaci nouzového přežití ohroženého a evakuovaného obyvatelstva, postiženého úniku zvláštní povodně,
- d) zabezpečit režim pohybu osob a dopravních prostředků v případě vyhlášení III. stupně povodňové aktivity na vodním díle (stav ohrožení VD),
- e) vyčlenit síly a prostředky a jejich materiální zabezpečení k zahájení obnovy území, zasaženého zvláštní povodní.

Pro vyhotovení plánu je nezbytné zpracování:

- a) základních údajů o vodním díle a analýzy nebezpečí protržení hráze vodního díla (dále jen „VD“ způsobené technickou havárií VD, živelní katastrofou, terorismem a zbraňovými systémy za válečného stavu,
- b) hydraulických výpočtů povodňové vlny na území pod vodním dílem,
- c) rozsahu území ohroženého zvláštní povodní pod vybraným VD, včetně grafického znázornění,
- d) stupňů povodňové aktivity na vybraných, vodu vzdouvajících VD,
- e) vyhodnocení účinků průlomové vlny na ohroženém území pod VD,
- f) kritérií vyhlášení krizového stavu na vybraných, vodu vzdouvajících VD a pro území, ohrožené zvláštní povodní pod tímto VD,
- g) nouzových opatření k ochraně hráze přehrady před přelitím, protržením v důsledku extrémních povodní, havárie VD, terorismu a válečné činnosti,
- h) základních opatření ke snížení ničivých účinků na území pod vodním dílem při protržení hráze přehrady vlivem extrémních povodní a technické havárie, při teroristickém napadení a protržení hráze přehrady, při napadení VD zbraňovým systémem a protržení hráze přehrady.

Organizace záchranných a likvidačních prací v místě zásahu

V místě nasazení složek integrovaného záchraného systému a v prostoru předpokládaných účinků povodně provádí koordinování záchranných a likvidačních prací^{12)-§1 az 5} **velitel zásahu**. Pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, je velitelem zásahu velitel jednotky požární ochrany nebo příslušný funkcionář hasičského záchraného sboru s právem přednostního velení.

Pokud na místě zásahu není ustanoven velitel zásahu, řídí součinnost těchto složek velitel nebo vedoucí zasahujících sil a prostředků složky integrovaného záchraného systému, která v místě zásahu provádí převažující činnost.

Velitel zásahu je při provádění záchranných a likvidačních prací oprávněn:

a) zakázat nebo omezit vstup osob na místo zásahu a nařít, aby místo zásahu opustila osoba, jejíž přítomnost není potřebná, nařít evakuaci osob, popřípadě stanovit i jiná dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí a vyzvat osobu, která se nepodřídí stanoveným omezením, aby prokázala svoji totožnost; tato osoba je povinná vyzvě vyhovět,

b) nařít bezodkladné provádění nebo odstraňování staveb, terénních úprav za účelem zmírnění nebo odvrácení rizik, vzniklých mimořádnou událostí,

c) vyzvat právnické osoby nebo fyzické osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci,

d) zřídit štáb velitele zásahu jako svůj výkonný orgán a určit náčelníka a členy štábu. Členy štábu jsou zejména velitelé a vedoucí složek integrovaného záchranného systému. Členy tohoto štábu mohou být dále fyzické osoby a zástupci právnických osob, se kterými složky integrovaného záchranného systému spolupracují nebo které poskytují osobní nebo věcnou pomoc,

e) rozdělit místo zásahu na sektory, popřípadě úseky a stanovit jejich velitele, kterým je oprávněn ukládat úkoly a rozhodovat o přidělování sil a prostředků do podřízenosti velitelů sektorů a úseků.

Evakuace před přirozenými a zvláštními povodněmi

Plánování evakuace¹⁹⁾ příl. č.3 ze záplavových území^{1)-§66}, ohrožených přirozenými a zvláštními povodněmi^{1)-§64, 69}, vychází z hydrologických výpočtů, analýzy povodňového ohrožení, z dostupných podkladů správců povodí a správců vodních toků o pravděpodobné hranici území ohroženého přirozenými povodněmi a zvláštními povodněmi. Dotčený územně příslušný vodoprávní úřad, který záplavová území stanovuje, předává mapovou dokumentaci těchto území dotčeným stavebním úřadům a Ministerstvu životního prostředí.

Evakuace se při přirozených a zvláštních povodních zahajuje na základě rozhodnutí územně příslušných povodňových orgánů^{1)-§77 až 81} v případě vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu na povodni ohroženém území, na základě rozhodnutí územně příslušného krizového orgánu. Evakuace se provádí podle zpracovaných povodňových nebo havarijních plánů^{2)-§15, 16}.

Při plánování evakuace je třeba respektovat rozdílné působení dvou základních typů povodňového ohrožení a vycházet z podkladů příslušných povodňových plánů územního celku a havarijních plánů obcí s rozšířenou působností, kraje (Plánů ochrany území pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodni).

Při ohrožení přirozenými povodněmi se evakuace provádí z prostorů ohrožených záplavami na základě rozhodnutí územně příslušného povodňového orgánu v závislosti na vyhodnocení aktuální povodňové situace a s ohledem na průběh a dobu příchodu záplavové vlny.

Při bezprostředním ohrožení bezpečnosti vodních děl a vývoji, směřujícímu k narušení jejich funkce a vzniku zvláštní povodně, varují vlastníci vodních děl^{1)-§84} po vzniku toku níže položené povodňové orgány, Hasičský záchranný sbor ČR a v případě nebezpečí z prodlení i bezprostředně ohrožené subjekty.

Při ohrožení zvláštní povodni, při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a pokud hrozí bezprostřední havárie vodního díla, doprovázená nebezpečím vzniku povodňové vlny, se provádí okamžitá evakuace ihned po varování obyvatelstva a nařízení evakuace, a to všemi dostupnými prostředky do předem stanovených prostorů.

Evakuace se plánuje s důrazem na rychlost a komplexnost přemístění obyvatelstva a zaměstnanců s ohledem na dobu příchodu čela povodňové vlny.

V případě bezprostřední hrozby nebo vzniku mimořádné situace na vodním díle, která vyžaduje záchranné povodňové práce, se evakuace provádí na základě rozhodnutí územně příslušného povodňového orgánu. V případě vyhlášení stavu nebezpečí nebo nouzového stavu na území ohroženém mimo-

řádnou situaci na vodním díle, se evakuace provádí z tohoto území na základě rozhodnutí příslušného krizového štábu ohroženého území.

Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo se připravuje pro případ opuštění bytu v důsledku ohrožení přirozenou povodni značného rozsahu a pro opuštění bytu v důsledku ohrožení života vznikem zvláštní povodně.

Jako evakuační zavazadlo poslouží např. kufr, batoh nebo cestovní taška. Zavazadlo označte svým jménem a adresou.

Doporučený obsah evakuačního zavazadla:

- Základní trvanlivé potraviny, nejlépe v konzervách, dobře zabalený chléb a pitná voda vše na dva až tři dny
- Předměty denní potřeby, jídelní misku a příbor
- Léky, které užíváte, toaletní a hygienické potřeby
- Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy a cennosti
- Náhradní oděv, obuv, pláštěnku, spací pytel nebo přikrývku
- Přenosné rádio s rezervními bateriemi, mobil, přenosnou svítilnu, zápalky, nůž atd.

Stupně povodňové aktivity při vzniku přirozené nebo zvláštní povodně

Průběžně sledujte vývoj povodňové situace. Informace o vyhlášených stupních povodňové aktivity získáte u příslušného povodňového orgánu, případně ze zpráv hromadných sdělovacích prostředků, a správců vodních toků.

Rozsah opatření, prováděných při řízení ochrany před povodněmi, se řídí nebezpečím nebo vývojem povodňové situace, která se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity^{1)-§ 70}, a to jak na vodních tocích, tak na vodních dílech.

I. Stupeň povodňové aktivity = STAV BDĚLOSTI

nastává při nebezpečí přirozené povodně, činnost zahajuje hlásná a hlídková služba na vodních tocích; na vodních dílech nastává tento stav při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností z hlediska bezpečnosti vodního díla, jenž by mohly vést ke vzniku zvláštní povodně,

II. Stupeň povodňové aktivity = STAV POKHOTOVOSTI

vyhlašuje příslušný povodňový orgán, přerůstá-li nebezpečí přirozené povodně v povodeň; vyhlašuje se také při překročení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti; aktivují se povodňové orgány a další účastníci ochrany před povodněmi, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu,

III. Stupeň povodňové aktivity = STAV OHROŽENÍ

vyhlašuje příslušný povodňový orgán při nebezpečí vzniku škod většího rozsahu, ohrožení životů, zdraví a majetků v zaplaveném území; vyhlašuje se také při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření; provádějí se zabezpečovací a podle potřeby záchranné práce nebo evakuace.

Druhý a třetí stupeň povodňové aktivity vyhlásí a odvolávají ve svém územním obvodu povodňové orgány. Podkladem je dosažení směrodatného limitu hladin nebo průtoků stanovených v povodňových plánech, zpráva předpovědní nebo hlásné povodňové služby, doporučení správce vodního toku, oznámení vlastníka vodního díla, případně další skutečnosti, charakterizující míru povodňového nebezpečí.

O vyhlášení a odvolání je povodňový orgán povinen informovat subjekty uvedené v povodňovém plánu a vyšší povodňový orgán.

Vznikem mimořádné situace na vybraném vodním díle může dojít k protržení hráze přehrady, vzniku zvláštní povodně, která se řeší podle Plánu ochrany území pod vybraným vodním dílem před zvláštní povodni. Tato situace svým roz-

sahem, destrukčními účinky a rychlostí průběhu vyžaduje okamžitá bezodkladná opatření (vyrozumění, varování a evakuace obyvatel, zvířat a cenného majetku).

„VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“ pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události.

Jak budete uvědoměni v případě ohrožení povodní

Ministerstvo vnitra sděluje, že dnem 1. listopadu 2001 zavádí na území České republiky jeden varovný signál

1. Signál je vyhlášen kolísavým tónem sirény po dobu 140 vteřin.

PŘI VZNIKU PŘIROZENÉ POVODNĚ

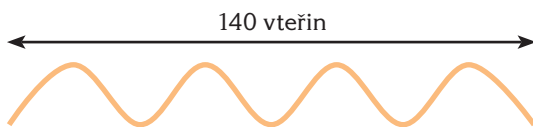
Tón sirény	Délka tónu	Název varovného signálu	Činnost obyvatelstva
kolísavý	140 vteřin	<p>VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA (hrozí vznik přirozené povodně)</p> <p>Zazní verbální informace (elektronické sirény) „Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha. Sledujte vysílání Českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha“.</p> <p>Možné tísňové informace</p> <p>Vážení spoluobčané, na základě rozhodnutí povodňového orgánu obce povodí byl v obci (na řece) vyhlášen druhý stupeň povodňové aktivity - stav pohotovosti.</p> <p>Vlivem dlouhotrvajících dešťů (oblevou, rychlým táním sněhu,) a v důsledku nepříznivé předpovědi počasí na nejbližší dny vyzýváme všechny občany bydlící v záplavovém území, aby zahájili opatření ke své ochraně před povodní podle povodňových plánů.</p> <p>Vážení spoluobčané, na základě rozhodnutí povodňového orgánu obce obce s přenesenou působností byl v obci (na řece) vyhlášen třetí stupeň povodňové aktivity - stav ohrožení.</p> <p>Vážení spoluobčané, v důsledku bezprostředního ohrožení přirozenou povodní na základě rozhodnutí povodňového orgánu je vyhlášena evakuace v obci (ulice; domů); okresu (obcích).</p> <p>Hrozí (blesková povodeň) zanechte veškeré činnosti opusťte záplavové území.</p>	<p>Zahájit vlastní činnost k ochraně zdraví, životů, majetku, zvířat a k případné evakuaci.</p> <p>Při vyhlášení stavu pohotovosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajistit si poslech hromadných sdělovacích prostředků, • řídit se příkazy povodňových orgánů, policie a záchranářů, • aktivně se zapojit do ochrany před povodní, podle pokynů povodňových orgánů, policie a záchranářů, • informovat se o způsobu a místě evakuace, • připravit si pytle s pískem a další těsnící materiál na utěsnění nízko položených dveří, oken, odpadních potrubí atd, <p>Při vyhlášení stavu ohrožení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • připravit evakuační zavazadlo pro celou rodinu a vozidlo, • přemístit cenný nábytek, potraviny a nebezpečné látky do vyšších pater, • připravit vyvedení hospodářských zvířat, • připravit rodinu a domácí zvířata k evakuaci, • odstranit nebo řádně zajistit snadno odplavitelný materiál, • při zaplavování domu odpojit přívod elektrického proudu, uzavřít hlavní přívod plynu a vody <p>Při vyhlášení evakuace:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upozornit sousedy a v případě potřeby jim pomoci při evakuaci, • zabezpečit dům, byt (vypnout hlavní přívod el. proudu, plynu, vody, zabezpečit okna, dveře, nebezpečné látky), • vzít si evakuační zavazadlo pro celou rodinu a máte-li vozidlo, použít ho, • přesunout se do prostoru shromaždiště.

PŘI VZNIKU ZVLÁŠTNÍ POVODNĚ

Tón sirény	Délka tónu	Název varovného signálu	Činnost obyvatelstva
kolísavý	140 vteřin	<p>VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA (hrozí vznik zvláštní povodně)</p> 	<p>Připravit se k územní evakuaci</p>

kolísavý	140 vteřin	<p>Zazní verbální informace (elektronické sirény) „Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny. Ohrožení zátopovou vlnou. Sledujte vysílání Českého rozhlasu. Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny“</p> <p>Možná tísňová informace</p> <p>V obci (okresu) byl vyhlášen třetí stupeň- stav ohrožení na vodním díle (.....) a hrozí vznik zvláštní povodně.</p> <p>V důsledku bezprostředního ohrožení zvláštní povodní byla v obci(ulice, čtvrti), okresu(obce) vyhlášena evakuace.</p>	<p>Zahájit vlastní činnosti k ochraně zdraví, životů, majetku, zvířat a k případné evakuaci.</p> <p>Při hrozbě vzniku zvláštní povodně:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajistit si stálý poslech hromadných sdělovacích prostředků, • informovat se o rozsahu zaplavení, času příchodu čela povodňové vlny, předpokládané doby zaplavení, • informovat se o místě evakuace, prostoru soustředění, trasách evakuace, • připravit evakuační zavazadla pro celou rodinu, vozidlo, atd... • připravit evakuaci hospodářských zvířat, • připravit se k okamžité evakuaci. <p>Vyhlášení evakuace:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upozornit sousedy a v případě potřeby jim pomoci při evakuaci, • uvolnit hospodářská zvířata v ohroženém území, • okamžitě zanechat veškerou činnost a zahájit přesun na místo, které nebude ohroženo zvláštní povodní, • co nejdříve se přesunout do evakuačního prostoru nebo prostoru soustředění, • zabezpečit dům, byt (vypnout hlavní přívod el. proudu, plynu, vody, a je-li dostatek času, zabezpečit okna, dveře a nebezpečné látky).
----------	------------	---	--

Grafické vyjádření varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“

Po akustickém tónu sirény, při vyhlášení varovného signálu „Všeobecná výstraha“, bude následovat tísňová informace z hromadných informačních prostředků (republiková, regionální a místní působnost) pro vyznění obyvatelstva o hrozcí nebo vzniklé mimořádné události.

2 - Sdělovacími prostředky

- vysílání Českého rozhlasu a České televize,
- regionální vysílání rozhlasových stanic,
- regionální vysílání televize, kabelová televize.

3 - Dalšími způsoby informování obyvatel

- místní rozhlas,
- závodní rozhlas,
- pojízdné rozhlasové vozy a megafony,
- policie, hasiči,
- prostřednictvím spoluobčanů (sousedů) a podobně.

Zásady chování po povodních

Když opadne voda

Jak se chovat při návratu!

1. Nechte si zkontrolovat stav obydlí:

- statickou narušenost,
- obyvatelnost bytu, domu,
- rozvody energií (plynu, elektrické energie),
- stav kanalizace a rozvodů vody.

2. Podle pokynů hygienika:

- zlikvidujte potraviny, které byly zasaženy vodou,
- zlikvidujte polní plodiny, které byly zasaženy vodou,
- zlikvidujte uhynulé domácí zvířectvo, které bylo usmrce-

no povodní,

- nahlaste hygienikovi výskyt úhynu cizích domácích a divokých zvířat.

3. Informujte se o místech humanitární pomoci a v případě stavu nouze si vyžádejte:

- finanční pomoc,
- pitnou vodu, potraviny, teplé oblečení, hygienické prostředky a pod.,
- potřebné nářadí pro likvidaci povodňových škod,
- další potřebné prostředky.

4. Při obnově studní a zdrojů pitné vody se řiďte pokyny odborníků a zabezpečte:

- vyčištění studny a odčerpání znečištěné vody,
- chemické ošetření vody ve studni,
- laboratorní prověření kvality vody.

5. Kontaktujte příslušné pojišťovny ohledně náhrady škod

- ohlásit pojistnou událost pojišťovně v souladu s pojistnými podmínkami,
- vyhotovit soupis škod, případně je zdokumentovat (fotografie, znalecký posudek, účty, svědectví),
- při řešení pojistné události postupujte podle pokynů pojišťovny,
- odškodnění obdržíte dle smluvních podmínek po uzavření šetření.

6. Účastněte se, pokud možno, likvidace následků povodní.

Státní pomoc při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou

Zásady poskytnutí státní pomoci

Došlo-li k narušení základních funkcí území v důsledku živelní nebo jiné pohromy, která je mimořádnou událostí^{3)-§2}, na základě níž byl vyhlášen stav nebezpečí^{3)-§3} nebo nouzový stav^{3)-§5} (dále jen „pohroma“), může stát poskytnout krajům, obcím, dalším právnickým osobám, s výjimkou právnických osob hospodařících s majetkem státu, a fyzickým osobám (dále jen „dotčené osoby“) státní pomoc na obnovu majetku, sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území.

Státní pomoc^{6)-§2} může být poskytnuta, pokud dotčená osoba doloží způsobem stanoveným nařízením vlády^{6)-§4 odst. 4}, že není schopna vlastními prostředky obnovit majetek, sloužící k zabezpečení základních funkcí v území. Státní pomoc lze poskytnout až do výše nákladů, jež je nezbytné vynaložit na obnovu majetku poškozeného pohromou nebo na pořízení nového majetku, který bude plnit tutéž základní funkci jako

majetek zničený pohromou. Na poskytnutí státní pomoci není právní nárok. Při poskytování státní pomoci se postupuje podle zvláštních zákonů^{20), 21)}.

Podklady pro rozhodnutí o poskytnutí státní pomoci^{6)-§3} předloží kraj, v jehož územním obvodu došlo k narušení základních funkcí v důsledku pohromy, v přenesené působnosti vypracuje přehled o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku, sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území, a předloží jej Ministerstvu financí do 7 dnů od ukončení stavu nebezpečí nebo nouzového stavu. Při přípravě přehledu si kraj může vyžádat spolupráci pověřeného obecního úřadu^{4)-§64}, v jehož správním obvodu došlo k narušení základních funkcí pohromou.

Náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu základních funkcí v území, postiženém pohromou, jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva financí č. 186/2002 Sb.

Strategie obnovy území^{6)-§4} na základě vyžádání Ministerstva pro místní rozvoj (dále jen „ministerstvo“) a ve lhůtě jím stanovené předloží kraje a obce, v jejichž územních obvodech došlo k narušení základních funkcí v důsledku pohromy:

a) stanovisko, v němž uvedou, v jaké míře jsou schopny z vlastních rozpočtů pomoci jiným dotčeným osobám,

b) informaci o opatřeních, obsažených v jimi zpracovaných krizových plánech a uplatněných v období stavu nebez-

pečí nebo nouzového stavu, z nichž je třeba dále vycházet při obnově území.

Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem financí zpracuje na základě předaných podkladů strategii obnovy území, která obsahuje zejména:

c) vymezení území, na jehož obnovu může být státní pomoc poskytnuta,

d) cíle, na jejichž zabezpečení může být státní pomoc poskytnuta, včetně stanovení pořadí jejich důležitosti,

e) určení ministerstev, která budou o poskytnutí státní pomoci rozhodovat,

f) objem finančních prostředků pro ministerstva určená podle písmene e),

g) formy státní pomoci a v případě, že státní pomoc bude poskytována na základě programů, též vymezení těchto programů a určení správců,

h) určení ministerstva nebo kraje, odpovídajícího za koordinaci činností; pokud je určen ke koordinaci kraj, vykonává ji v přenesené působnosti.

Návrh strategie obnovy území předloží **ministr pro místní rozvoj vládě ke schválení do 20 dnů** po uplynutí doby, na kterou byl stav nebezpečí nebo nouzový stav vyhlášen, nebo po zrušení těchto stavů před uplynutím doby, na kterou byly tyto stavy vyhlášeny.

Ochrana před přirozenými a zvláštními povodněmi

Vydalo: MV–generální ředitelství HZS ČR jako přílohu časopisu 112 číslo 4/2002
 Autor: Ing. Milan Kovář
 Lektoři: plk. Dr. Ing. Zdeněk Hanuška, Ing. Josef Reidinger
 Odpovědný redaktor: kpt. Dr. Jaroslav Vykoukal
 Grafická úprava: ASPEKT studio, Hálkova 175, 261 01 Příbram I